

ಭಗವದ್ಗೀತಾನಾರವಿಚಾರ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೇನರಸೀಪುರ

ದೂರವಾಣಿ : 0817-573520

ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರು

ಶ್ರೀ ಗೊಂದಾವಲೀ ಬ್ರಹ್ಮಚೈತನ್ಯ ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಡಾ|| ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಧಾರವಾಡ ಸೀಮೆಯ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ, 1879ರಲ್ಲಿ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಭಿರುಚಿಯಿದ್ದವರು, ಅವರ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮೇಲಿನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಮೇರಿಕದ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವೊಂದರಿಂದ ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು. ಮಹಾರಾಜರ ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಬೆಳಧಡಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಮೂಲಕ ಇವರಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಪರ್ಕವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸುಮಾರು 10 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ, ಮಹಾರಾಜರು ಮುಕ್ತರಾಗುವವರೆಗೂ, ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರು ವೇದಕಾಲದ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಯಲ್ಲಿ, ಅಪ್ರತಿಮರಾಗಿ ಗುರುಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮಾರುಹೋದ ಮಹಾರಾಜರು ಇವರನ್ನು “ಸೇವೆಯ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ” ಎಂದರಲ್ಲದೆ, ಭಾಗವತ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಿನಿಂದ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಲಿಂಗೇಶಗೌಡ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರು, ಮಹಾಭಾಗವತರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನ, ನಾಮಜಪವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಅವರಿಂದ ಸಮಾಧಿಯ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಪಡೆದರು. ಮಹಾರಾಜರು ದೇಹ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ (1913) ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. 1917ರಲ್ಲಿ ಇವರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕರವೀರ ಪೀಠದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಾದರು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷವೇ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಮಹಾರಾಜನೊಡನೆ ಉಂಟಾದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಕಾರಣದಿಂದೊಗ್ಗಿದ ದುರ್ಭರ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಮಹಾರಾಜರೇ ಸಶರೀರರಾಗಿ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿದರು. ಪೀಠತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಭಾಗವತರು ನಾಸಿಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಅಪಾರವಾದ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ತರ್ಕಪ್ರವೀಣ ಪುರುಷರಾದರೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೋಗುವ ಅತಿ ಮೃದು ಸ್ವಭಾವದ ಮಹಾಭಕ್ತರು ಅಖಂಡ ನಾಮಜಪಾನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ, ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿ ತಮ್ಮ 98ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ದಿವ್ಯನಾಮದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದರು.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ- ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮ, ತರ್ಕದ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆ, ವಿದ್ಯಾಪ್ರೌಢಿಮೆ, ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅಪಾರ ಗುರುಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಸರಾದ - ಮಹಾಭಾಗವತರು ಗಹನವಾದ ತತ್ವಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಕಂಡವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಈ ಮಹನೀಯರು ಸುಮಾರು 1911ರ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಭಕ್ತವಿದ್ವಜ್ಜನ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಸಾರವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರವಚನ ಮೂಲಕ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಜನಮನ ತಣಿಸಿದರು. ಅವರ ಮಾತಿನ ಓಘ, ವಿಚಾರಸರಣಿ, ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಶೈಲಿ, ತತ್ಪಾರ್ಥದ ನಿಜಾಂತರಂಗ ದರ್ಶನದಿಂದ, ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾಕ್ಪರಿಯ ಮೋಡಿಯನ್ನು ಹರಿಸಿದ್ದರು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳೂ, ಲೇಖನಗಳೂ, ಪ್ರವಚನಗಳೂ, ತುಂಬಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೊಂದು ಮನಸೆಳೆವ ಸೌಂದರ್ಯ, ಕೆಂಪು ತುಂಬಿದೆ; ಗೀತಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೊಂದು ಹೊಸಬೆಳಕನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತಾನಾರವಿಚಾರ

ಲೇಖಕರು

ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

ಕ್ರಮಾಂಕ : 221

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಶಾಖೆ : ಬೆಂಗಳೂರು

ದೂರವಾಣಿ : 0817-573820

2002

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ : 1917
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ : 1928
ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ : 1965
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣ : 2002
(1000 ಪ್ರತಿಗಳು)

ಪುಟಗಳು : 208+16

ಇದರ ಹಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.

ಬೆಲೆ ರೂ. 40/-

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ (ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ.)

ಪಿಂಟ್ ಮೀಡಿಯಾ

ನಂ.30/1, 4ನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, 3ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ,
ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-560018

ದೂರವಾಣಿ : 6618852

ಮುದ್ರಕರು

ಸ್ಪಾಂಡರ್ಡ್ ಪಿಂಟರ್ಸ್

ಶಂಕರಮಠದ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-560019

ದೂರವಾಣಿ : 6521527

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣದ ಪೀಠಿಕೆ

ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ - ಶಾಲಿವಾಹನಶಕ 1833 ಅಶ್ವಿನಮಾಸದಲ್ಲಿ (1911) ವಿದ್ಯಾಭೂಷಣ, ವೇದಾಂತವಾಚಸ್ಪತಿ, Ph.D., F.R.S.A., M.R.A., S. ಇತ್ಯಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತರಾದ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾಗವತರು ಧಾರವಾಡದ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರವಿಚಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಲೆಯನ್ನು ಈಗ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ವಾಚಕ ಮಂಡಲಿಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಎಷ್ಟೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು; ಮತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಬಹುದು. ಗೀತೆಯ ಮಾತೆಂದ ಕೂಡಲೆ ವಾಚಕರು ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಗೀತೆಯ ಅರ್ಥವು ಬರೀ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಲ್ಲ. ಶಬ್ದಾರ್ಥವು ಸಿಕ್ಕಿತು; ಅದು ದೊಡ್ಡ ಮಾತಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿಜವಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಬರೀ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೀತಾಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಧಾರೆಯೆರೆದ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದಲೇ ಹೊರಟಿರುವವು. ಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿಯಾಗಿ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಗುರುವಿಗೆ ಶರಣೆಂದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೀತೆಯ ಯಥಾರ್ಥವು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾದೀತು. ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರು ಈ ಗೀತೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಉಪನ್ಯಾಸವು ಸಭಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ.

ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಟ್ಟ ಹಾಲು ಆಗತಾನೆ ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಹಾಲಿನಷ್ಟು ಗುಣಕಾರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಇದು ಅವರ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮುಖದಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾಣಿಯಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಧಕಾರಿಯಾಗಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಬರೀ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಅವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬಾರದು. ರಂಗಸ್ಥಳವು ಹಿಡಿಯಲಾರದಷ್ಟು ಜನಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಕೂತು ಅವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವರವನ್ನೂ ಯಾರು ಆಲಿಸಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಮಾಧುರ್ಯವು ಗೊತ್ತು. ಅವರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಾನು ಅವರೆದುರಿಗೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ ಅವರಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾದ ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರುವೆನು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾದ ಮಾತುಗಳೇನಾದರೂ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನಾನು ಹೊಣೆಯೇ ಹೊರತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕರ್ತರಲ್ಲ.

ಗೀತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೋರಬಹುದಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಶಯದ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಲೌಕಿಕವಾದ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಸಮಂಜಸವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಸೂರೆಮಾಡುವ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಓದಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಪೀಠಿಕೆ

ಬರೀ ಕನ್ನಡದವರು ಸರಳವಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಇದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಶ್ಲೋಕಗಳು ತಡೆಯಾಗಿರುವುದೆಂದು ಅನೇಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ನಡುನಡುವೆ ಕಂಡು ಬಂದ ನ್ಯೂನಾತಿರೇಕಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ.

1928

ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀಮಹಾಭಾಗವತರ ಸುಂದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ ಲೇಖನಗಳು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಸಕ್ತರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕವು ದೊರಕದೆ ಇತ್ತು. ಭಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲೆಂದು ಈ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ತಂದಿದೆ.

1965

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಪೀಠಿಕೆ

ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಓದಿ ಮನನ ಮಾಡಿದರೂ, ಭಗವಂತನ ವಾಣಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಎಷ್ಟೋ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಲೇಖಕರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಅನುಭಾವಿಕರು, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾಗವತರ ಶೈಲಿ, ವಿಷಯ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಅದರ ಅಂತರಂಗ ದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣವಿದೆ. ಗೀತಾವಿಚಾರದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರುವಂತಹುದು.

ಇದು ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬಂದದ್ದು 1917ರಲ್ಲಿ. 1928ರಲ್ಲಿ ಮರುಮುದ್ರಣ, 1965ರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣವೂ ಬಂತು. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚಿನ 37 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವೇ ಎರಳವಾಗಿ ಕೈಗೆ ಸಿಗುವುದೇ ದುಸ್ತರವಾದಾಗ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ನಿಕಟಬಂಧುವಿನ ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಸ್ತಕ ಮರೆಯಾಗಬಾರದು, ಸಾವಿರ ಕೈಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಭಕ್ತ ಸಾಧಕರ ಮನಸ್ಸು-ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾದ ಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿ ಅವರ ಬಾಳಿಗೊಂದು ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ತರಲಿ ಎಂಬ, ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದ ಧ್ಯೇಯವು ಸಾಧಿತವಾಗಲಿ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ಅಥವಾ ಅವರ ನೇರ ಶಿಷ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿನಹ ಬೇರೆಯದನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದೆ ನಿಯಮವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಲು, ಲೇಖಕರು ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರ ಪರಮಾಪ್ತರೂ, ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಬಂಧುಗಳೂ (ಇವರ ಕಿರಿಯ ಪುತ್ರ ಪಂಡಿತ ಪ್ರವರ ದಿ. ಶ್ರೀ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ನೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರೂ) ಆಗಿದ್ದವರು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರಾದ ಪ್ರವಚನ ಪ್ರವೀಣ ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾನ್ವೇಷಣೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ನಿವಾರಣೆ, ವಿಷಯ ವಿಚಾರಣೆಗಳ ಸುಬದ್ಧತೆಗೆ ನೆರವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಬಂಧುಗಳು ಎಂಬ ಕಾರಣಗಳೂ ಸೇರಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಈಗ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಹೊರತಂದಿದೆ. ಪುಸ್ತಕದ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ (1928) ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮುದ್ರಣಾಲಯವೂ ಭಾಗಶಃ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿತ್ತೆಂಬ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಈಗಿನ ಪ್ರಕಾಶನ ಯಥಾರ್ಥವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು, ದಿ. ಶ್ರೀ ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪತ್ನಿ, ಮತ್ತು ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಚಿದಂಬರ್, ತಾಲ್ಲೂಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಭಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ನೆಲಮಂಗಲ ಇವರಿಂದ. ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮರುಮುದ್ರಣದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶುಭಾಶಯ ಕೋರಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

4-8-2002

- ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಚಿತ್ರಭಾನು, ಆಷಾಡ ಕೃಷ್ಣ ಏಕಾದಶಿ

ಹೊಳೆ ನರಸೀಪುರ

ಸಂಸ್ಥಾಪಕರ ಸ್ಮರಣೆ

ವೇದಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಕ್ಕೊಂದು ನವಚೇತನ ತುಂಬಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಸರ್ವದಾ ಸ್ಮರಣೀಯರಾದ ಶ್ರೀಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರದು. ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಶ್ರೀಯಲ್ಲಂಬಳಸೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶರ್ಮರು - ವೈ.ಸುಬ್ಬರಾಯರು, ಜನನ 5-1-1880) ಶ್ರೀಶಂಕರರ ವೇದಾಂತ ಸರಣಿಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ, ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ, ಚಿಂತನ ಮಂಥನಗಳಿಂದ, ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ, ಶಂಕರರ ಅಮೋಘವಾದ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದ ಕಳೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಧೂಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಶಾಂಕರವೇದಾಂತದ ನೈಜ ತಿರುಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು, ಶಾಂಕರ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ 20ನೆ ಶತಮಾನದ ಅಧಿಕೃತ ವಕ್ತಾರರಾದರು, ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದರು, 'ಅಭಿನವ ಶಂಕರ'ರಾದರು.

'ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಮಲಗುವವರೆಗೂ ಹಾಗೂ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ವೇದಾಂತ ಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು' ಎಂಬ ಅಭಿಯುಕ್ತರ ವಚನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ 96ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೂ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥ ಪಠನ, ಚಿಂತನ, ಪ್ರವಚನ, ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದು 'ಪುರುಷ ಸರಸ್ವತಿ' ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥ ನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ಕೃತಿಗಳು ವೇದಾಂತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಅಮರರನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರದ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ ಪ್ರದಾನವಾಗಿದೆ.

ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಒಲವಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತು ಸಾಧಕರಾದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ, ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರ ಸಂಪರ್ಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಬಾಂಧವ್ಯ, ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಗೋಂದಾವಲಿ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮತಾರಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ, ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಶಿವಾಭಿನವನೃಸಿಂಹ ಭಾರತೀ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಂದ ಭಾಷ್ಯಶಾಂತಿ ಪಾಠಗಳು ಅವರ ಶ್ರದ್ಧಾ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆಗೆ ಮೆರುಗನ್ನು ನೀಡಿದವು.

1937 ರಲ್ಲಿ ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಂಕರ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. 1948ರಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಶುದ್ಧ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಣೆ, ನಿಖರವಾದ ಬರವಣಿಗೆ, ಆಚಾರನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಕಠೋರನಿಯಮ ಪಾಲನೆಗೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರು ಹೆಸರಾದವರು. ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ (1920) ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಈಗಲೂ ನಿಜವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ.

ಪೂಜ್ಯರು 1975 ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ 5 ರಂದು ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತರಾದರು. ಇವರ ಮಹಾಸಮಾಧಿ ಪೀಠವು ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಚೈತನ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಾಯ ವಿದ್ವಹೇ ಸಂಯಮಿಂದ್ರಾಯ ಧೀಮಹಿ

ತನ್ನಃ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ||

ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ನಮನಗಳು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ವಚನಾಮೃತ. ಇದರ ಮಹಿಮೆ ಅಪಾರವಾದುದು. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ರಹಸ್ಯಗರ್ಭಿತವಾದ ಗ್ರಂಥ ರತ್ನ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಮೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಮನನ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕರ್ಮ, ಉಪಾಸನಾ, ಜ್ಞಾನಗಳ ರಹಸ್ಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದೇ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಮಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭೀಷ್ಮಪರ್ವದಲ್ಲಿ “ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಮಯೀಗೀತಾ” ಎಂದು ಇದರ ಮಹಿಮೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖಗಳಿಂದ ವೇದರಾಶಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಭಗವಂತನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆವಿರ್ಭಾವವಾಯಿತು. ವೇದಗಳೇ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಮೂಲವಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸರಣಿಯು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ನೇರವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಹರಿದ ಅಮೃತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವರು ಅಮೃತರಾಗುವುದು ತ್ರಿಕಾಲಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುವ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮುನಿಯ ಸತ್ಯಘೋಷವಿದು:

“ಗೀತಾ ಸುಗೀತಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಕಿಮನ್ಯೈತಿಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಸ್ತರೈಃ |
ಯಾ ಸ್ವಯಂ ಪದ್ಮನಾಭಸ್ಯ ಮುಖಪದ್ಮಾದ್ ವಿನಿಸ್ಯತಾ ||

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆಯು ಗಂಗೆಗೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು. ಗಂಗಾಸ್ನಾನವು ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದುದು ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿದಾಯಕವಾದುದು. ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತೀಯರು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು ತಾನು ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತನಾಗಬಲ್ಲನು; ಇತರರನ್ನು ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾರನು. ಗೀತಾರೂಪಿ ಅಮರಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವಗಾಹನೆ ಮಾಡಿದವನು ತಾನೂ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಇತರರನ್ನೂ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಗಂಗೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಗೀತಾರೂಪಿ ಗಂಗೆಯು ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮನಮನಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಮುಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

ಭಗವಂತನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ; ತನ್ನ ವಾಣಿಯಾದ ಗೀತೆಯ ಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ತಾನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ವರಾಹಪುರಾಣದ ಈ ವಚನವು ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ:

“ಗೀತಾಶ್ರಯೇಽಹಂ ತಿಷ್ಠಾಮಿ ಗೀತಾಮೇಚೋತ್ತಮಂ ಗೃಹಮ್ |
ಗೀತಾಜ್ಞಾನಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ತ್ರೀನ್ ಲೋಕಾನ್ ಪಾಲಯಾಮ್ಯಹಮ್ ||”

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾಗಿ ಅಸೂಯಾರಹಿತರಾಗಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಧ್ಯಯನವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವೇ ಸರಿ. ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಪರಮ ಪ್ರೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮಹಿಮೆಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತತ್ವನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಉಪನಿಷತ್ತೇ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ.

ಇದು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಗಿದೆ. ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಸಕಲಜೀವ ಸಮೂಹದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಅರ್ಜುನ-ಇವರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯರೂಪಕವಾದ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯವೂ ಒಂದೊಂದು ಯೋಗಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಆಗಿದೆ.

ಜೀವನದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಂಥವಿಲ್ಲ. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಗ್ರಂಥ ರತ್ನದ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಪಂಥದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಇದ್ದು ಜೀವನದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೈಬೀಸಿ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವ ಮಹಾದೀಪವಿದಾಗಿದೆ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು, ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು - ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕ್, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ, ಮುಂತಾದ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರಿಗೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸ್ಫೂರ್ತಿಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಬಹುಮಂದಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಚಿಂತಕರು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಮತ್ತು ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪಠನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗೀತೋಕ್ತಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಿಸುವವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಎರಡು ನಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧಕರು ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೂ ಪೋಷಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಕ್ತಿತತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಖ್ಯಾನಿಷ್ಠೆಯ ಸ್ವರೂಪ :

ಈ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು ಸ್ವಪ್ನಸದೃಶವಾಗಿ ಮಾಯಾಮಯವಾದುದು. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲಾ ಮಾಯಾಗುಣಗಳ ವರ್ತನೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಂದ ನಡೆಯುವ ಸಮಸ್ತಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲೂ, ಸಾಧಕನು ಕರ್ತೃತ್ವದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

“ನೈವ ಕಿಂಚಿತ್ ಕರೋಮೀತಿ ಯುಕ್ತೋಮನೈತ್ ತತ್ಪವಿತ್” ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ರೂಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕೀಭಾವದಿಂದ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಅದೇ

ಬ್ರಹ್ಮಭಾವಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಇದು ಸಂಖ್ಯಾನಿಷ್ಠಾ. ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಖ್ಯಾನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲೇ ಸೇರಿವೆ.

ಯೋಗನಿಷ್ಠೆಯ ಸ್ವರೂಪ :

ಸಮಸ್ತವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸಿದ್ಧಿ ಅಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳಬೇಕು. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊರೆಯಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಯೋಗಸ್ಥನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನು ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಅನಾಮಯಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಬುದ್ಧಿಯು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾಗಿ ನಿಂತಾಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಸರ್ವಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲ. ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಪ್ರಾಣ, ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲದರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ಶರಣಾಗತನಾಗಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ನಿಷ್ಠೆಗಳ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಅವುಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗಗಳೂ ಭಗವಂತನ ವಾಣಿಯಿಂದ ವಿಪುಲವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

“ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರವಿಚಾರ” ಗ್ರಂಥವು ಈಗ್ಗೆ ತೊಂಬತ್ತುವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆ ವಿದ್ಯಾಭೂಷಣ, ವೇದಾಂತವಾಚಸ್ಪತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾಗವತರು ಎಂಬ ಮಹನೀಯರು ಧಾರವಾಡದ ಮಹಾಸಭೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರವಚನಗಳ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಭಾಗವತರು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರು. ಭಾರತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದವರು. ಸಕಲದರ್ಶನಗಳಸಾರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪ್ರವಚನ ಕಲೆ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ವಾಗ್ಧಾರೆಯಿಂದ ಶ್ರೋತೃಗಳು ಮಂತ್ರ ಮುಗ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹಿರಿಯರಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಚಾರಸರಣಿ ಅಷ್ಟೇ ಸರಳತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಪ್ರವಚನದ ಸಭಾಸ್ಥಾನವು ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಜನಸ್ತೋಮದಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಇಂತಹ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಪ್ರವಚನ ಪಟುಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರವಚನ ಮಾಲೆಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅಂದಿನ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಭಾಗ್ಯವಿಶೇಷವೇ ಸರಿ. ಗೀತೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸಂಶಯದ ಗಂಟುಗಳು ತಲೆದೋರುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತರು ಇಂತಹ ಆಕ್ಷೇಪ - ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಆಕ್ಷೇಪ - ಸಂದೇಹಗಳ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅವರ ನಿಲುವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಲೌಕಿಕಯುಕ್ತಿಗಳೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಗೀತಾರ್ಥಸಾರವನ್ನು ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾರವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ ಮಹನೀಯರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಾಗವತರ ಹೆಸರು ಚಿರಕಾಲ ಮೆರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತರ “ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರ ವಿಚಾರ” ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನಮಾಡಿರುವವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿರತ್ನರೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಕಾರರೂ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರು. ಈ ಮಹನೀಯರು ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಶ್ರೀಭಾಗವತರ ಅತ್ಯಂತ ಅಪ್ಪಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಗೀತಾರ್ಥವಿವರಣೆ. ಗೀತಾರ್ಥಚಂದ್ರಿಕೆ, ಭರತಖಂಡದ ಜೀವಜ್ಯೋತಿಗಳು, ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ತೇಜಸ್ಸು, ಆಯುಧಧರ್ಮಪ್ರದೀಪ, ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಕಾವ್ಯ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಂದಿಹ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಸರಳವಾದ ಗದ್ಯ ಶೈಲಿ ಓದುಗರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡುವಂತಹುದು. ಶ್ರೀದ್ವಾರಕಾಶಾಹದಾಪೀಠಾಧೀಶ್ವರರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀಭಾರತೀಕೃಷ್ಣತೀರ್ಥ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಶ್ರೀಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ “ಆರ್ಯಧರ್ಮಪ್ರದೀಪ” ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದಿಸಿರುವುದು ಶ್ರೀಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವರ ಸರಳವಾದ ಗದ್ಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಕಾರರ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವುದು ಈ ಮಹನೀಯರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಭಾಗವತರ ಗಂಭೀರವೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವೂ ಆದ ಪ್ರವಚನಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ ಸರಳವೂ ಸವಿಯೂ ಆದ ಶೈಲಿ ಸೇರಿರುವುದು ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರಕುಸುಮಕ್ಕೆ ಸೌಂದರ್ಯ, ಮಾಧುರ್ಯ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಆಗಿದೆ. ಗೀತಾರ್ಥಯನಶೀಲರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಾದೇಯವಾದ ಗ್ರಂಥ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯರು, ಇದೀಗ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥರತ್ನವನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಕಾಶನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೊಳೆ ನರಸೀಪುರದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿನಂದನೀಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡಬಾಂಧವರು ಗೀತಾಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುವಂತಾಗಲಿ.

ಗೀತಾಚಾರ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮನಗಳು!

“ಗೀತಾ ಸುಗೀತಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಕಿಮನ್ಯೈತಿಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಸ್ತರೈಃ |
ಯಾ ಸ್ವಯಂ ಪದ್ಮನಾಭಸ್ಯ ಮುಖಪದ್ಮಾದ್ ವಿನಿಸ್ಯತಾ ||”

ಬೆಂಗಳೂರು
ದಿನಾಂಕ : 8-6-2002

ಇತಿ
ಶೇಷಾಚಲಶರ್ಮ
ನಿವೃತ್ತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಪರಿಚಯ

ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ತಮ್ಮ 70-80 ವರ್ಷಗಳ ವೇದಾಂತ - ವಿವಿಧತತ್ವಗಳ ಅವಿರತ ಅಧ್ಯಯನ, ಮನನ, ಬರಹಗಳ ಜ್ಞಾನ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾದ ಅಪ್ರತಿಮ ಮಾಣಿಕದ ಸೌರಭವನ್ನು, ಬೆಳಕನ್ನು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶ್ರೇಯೋ ಜೀವನ ಸೂಬಗನ್ನು ಹತ್ತು ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹರಡುವ ಅದರ ಅಮೃತ ಸವಿಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಉಣಿಸುವ ಪರಮ ಲೋಕೋಪಕಾರದ ಕರುಣೆಯಿಂದ, ತಮ್ಮ ಹವಣಿಕೆಗೊಂದು ಮೂರ್ತರೂಪ ಕೊಡಲು 1920 ರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಯಾದದ್ದು 1937 ರಲ್ಲಿ ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದಲ್ಲಿ. ಅದರ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಸಿದರು. 1948 ರಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಒಂದು ಕಾರ್ಯ ಸಮಿತಿಗೆ ವಹಿಸಿದರು. ಅದು 1964 ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ಅದರ ಜೀವಾಳ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರದೇ. ಇದು 1992 ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. (Public Charitable Trust)

ಧ್ಯೇಯ : ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವ ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿನ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದೇ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯ. ಉದ್ದೇಶ ಕಾರ್ಯಗತಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು: ಪ್ರವಚನ, ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮತ್ತು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ. ಸ್ವತಃ ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ, ಉತ್ತಮ ಲೇಖಕರೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ಇವನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮಹೋನ್ನತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದರು.

ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಣೆ: ಬರೀ ಭಾಷಾನುವಾದವಾಗದೆ ನೇರಾಗಿ ವಿಷಯ ಪ್ರವೇಶ, ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಸರಳತೆ, ಸಂಶೋಧನಾ ರೂಪದ ಸುತರ್ಕದ ಜರಡಿಯಾಡಿ ಜೊಳ್ಳು ದೋಷಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವೇದಾಂತದ ಬೇರ್ಪಡೆ ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲಣ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಸಿರಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಂಚಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿವೆ. ಈಚಿನ ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 16312 ಪುಟಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮುದ್ರಣವಾಗಿದೆ. (ಮೌಲ್ಯ ರೂ. 22,28,794-00)

ಪತ್ರಿಕೆ : ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯು ಸುಮಾರು 40 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರೇ ನಡೆಸಿ, ಈಗಲೂ ಅದೇ ಸರಳ ಗಾಢಭೀರ್ಯವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ 'ಶಂಕರಭಾಸ್ಕರ' ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಿ ಗ್ರಾಹಕರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಲಾಂಛನವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರವಚನಗಳು : ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ಅನುಪಮವಾದ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರವಚನಗಳಂತೆ ಈಗಲೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಶ್ರೀಕೆ.ಜಿ.ಸುಬ್ರಾಯಶರ್ಮರು ವೇದಾಂತ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವೇದಾಂತ ಸಪ್ತಾಹಗಳು, ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯ - ಗೀತಾ ಶಿಬಿರಗಳು ನಡೆದಿವೆ.

ಶ್ರೀ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈವರೆಗೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ಗೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದು, ಹಾಗೂ ಬರಲಿರುವುದು ಭಗವಂತನ ಒಂದು ಮಹಾವಿಭೂತಿಯೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಆಚಾರ್ಯತ್ರಯರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. “ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ತೋಟವನ್ನಾದರೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಬಹುದು, ಗೀತೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ಸಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ಮಾತನ್ನು ಉದ್ದರಿಸಿರುವ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಗೀತಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಸಲ ಹೇಳುವಾಗ, ಕೇಳುವಾಗ, ಬರೆಯುವಾಗ, ಓದುವಾಗ, ಗೀತೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೊಸದೊಂದು ಆಯಾಮ ಬರುವದೆಂದು ಅದರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಎಷ್ಟು ಭಾಷ್ಯಗಳೂ, ವಿವರಣೆ-ಉಪನ್ಯಾಸ-ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳು ಬಂದರೂ, ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಭಗವಂತನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸಿ, ಪಾಲಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಹೊಳೆದಷ್ಟು, ತಿಳಿದಷ್ಟು ; ತತ್ಸವಿಯದ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು, ಏನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಲಾರದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಚಿರನೂತನವಾಗಿರುವ ಈ ವಿಷಯಕ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೊಸಮೆರುಗನ್ನು, ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಪ್ರತೀ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು, ಅದರ ತಿರುಳನ್ನು, ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವುದು. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಗೀತೆಯು ಮಾನವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತ ಕರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿ, ಇದನ್ನು ನಿಷ್ಕಾಮನೆಯಿಂದ ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ, ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕಸರತ್ತೆನಿಸಿ ಸವಾಲಾಗಿರುವ ಈ ಯೋಗಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಮರರಿಗೆ ಕಠಿಣವೆನಿಸುವ ಸಾಧನೆಯಾಗಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ದೃಢತೆ, ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾರದವರು ಅದನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಪಶುಪಕ್ಷಿ ಮಾನವರೆಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ಭಾವನೆಯ ಲತೆಯನ್ನು ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒರಗಿಸಿ, ನೀರೆರೆದು ಪೋಷಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಬ್ಬಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರೆ, ಪರಿಮಳದ ಹೂವಾಗಿ ತನ್ನ ನಡೆಯಲ್ಲಿ, ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಾಧುರ್ಯದ ರಸಭರಿತ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗುವ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಸುದೀರ್ಘ ವಿವರಗಳೊಡನೆ ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. “ಭಕ್ತರಸವೆಂಬುದು ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮರಸದ ವೇಗ. ಈ ಪ್ರೇಮ ರಸದ ಪರಿಪಾಕವೇ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಿಪೂರ್ಣವಸ್ಥೆ” ಎಂದು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ, ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೂ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಠ ಕರ್ತವ್ಯದ ನಿರಂತರ ಪರಿಪಾಲನೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಅದರಿಂದ “ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವರೆಲ್ಲರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ದೈವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಪ್ರೇಮರಸವನ್ನು” ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಸೂಚನೆಯೊಡನೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, “ಭೂಮಿಯೊಳಗಿನ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟರೂಪವಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ.

ಇಂತಹ ಅಮೂಲ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಇಂದಿನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕೋಟಲೆಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪೇಚಾಡುತ್ತಿರುವ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಾವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಷಯಕ ಗ್ರಂಥವಾಚನ, ಪ್ರವಚನ ಶ್ರವಣಕ್ಕೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲವೆಂದು ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ನರಳುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೊಂದು ದಾರಿದೀಪ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪಿಪಾಸುಗಳಿಗೊಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹದ ನೆಲೆ, ಮತ್ತು ಸಾಧಕರಿಗೊಂದು ಉತ್ತಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತುಂಬಿ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಸಾರಧಿಯಾಗಿದೆ, ಎಂದರೆ ಉತ್ತೇಕ್ಷಿಯಾಗಲಾರದು. ಮಧುರ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಅತಿಶಯಗುಣ. ಪ್ರೀತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಓದುವವರಿಗೆ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ - ಲೇಖನಗಳ ಸೊಗಡು, ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಗೀತೆಯಭಕ್ತರು, ಪರಮಾರ್ಥದ ಬಯಕೆಯುಳ್ಳವರು, ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸಾಧಕರು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾದ ರಸಾಮೃತವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಗೀತೆಯ ಪಾರಾಯಣ, ಪಾಲನೆಯಿಂದ, ಉಪದೇಶಗಳ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿಗೆ ಗೀತಾಚಾರ್ಯರ ಕೃಪಾತೀರ್ಥದ ಪ್ರಾಶನವಾಗಲಿ, ಗೀತೆಯ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶವಾದ ಪರಮಾನಂದ ಸುಖಾನುಭವದ ಪ್ರಸಾದವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇವೆ. ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಇಂತಹ ಸೊಗಸಾದ ಪುಸ್ತಕ ಕೇವಲ ಮೂರು ಮುದ್ರಣಗಳಿಗೇ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ, ಮಾಯವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಲು, ಅವನ ಸುಂದರ ಸಂದೇಶ ಪುನಃ ಬೆಳಕು ನೀಡಲು ಅವನೇ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಗೀತಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಇಂತಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಲೆಯ ಮೂಲ ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರನ್ನು ಅದನ್ನು ಲೇಖನಕ್ಕೆ ತಂದ ಹೊಸಕರೆ ಶ್ರೀ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ, ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಅನುಷ್ಠಾನಪರರೂ, ನಿಷ್ಕರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲಶರ್ಮರು ಗ್ರಂಥ ವಿಷಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ, ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಚೊಕ್ಕವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಗಹನವಾದ, ತತ್ವವಿಚಾರದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ರಸಪಾಕವಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಾಗಿ, ಸೊಗಸಾಗಿ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ವಾಣಿಯ ಅತಿಶಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ, ಮಹತ್ವವನ್ನೂ, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪರಮಾರ್ಥ ಸಂಪಾದನೆಯ ಲಾಭವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ ಜೀವನಧರ್ಮಯೋಗದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಳಗಿನ ಮೋಹಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸುಂದರವಾದ ಮಕುಟಮಣಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ ಗ್ರಂಥದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿನಯ-ವಿಶ್ವಾಸ-ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆ ಅನುಭವವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ಸರಳರೂ, ಸ್ನೇಹಪರರೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಉಳ್ಳವರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಶರ್ಮರಿಗೆ ಅವರ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಗ್ರಂಥಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಭಗವಂತನು ಪ್ರೇರಣೆ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತ ಜನಗಳ ಆಸಕ್ತಿ, ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೂ ಉದಾರ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಇದು ಅಭಿಮಾನಿ ಓದುಗರಾದ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ, ಇವರೆಲ್ಲರ ಉತ್ಸಾಹದ ಭಕ್ತಿ ಕಾಣಿಕೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತ ಮಹಾಶಯರಿಗೂ ಶ್ರೀ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬವರ್ಗಕ್ಕೂ, ದುರ್ಲಭವಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕದ ಹಳೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಸಜ್ಜನ ವಕೀಲ ಶ್ರೀ ಎ. ಎಸ್. ವಿಶ್ವನಾಥ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀತಮ್ಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಪುಸ್ತಕದ ಸುಂದರ ನಿಲುವಿನ ಮುದ್ರಣವನ್ನೊದಗಿಸಿದ ಅಕ್ಷರಜೋಡಣೆಯ ಪ್ರಿಂಟ್ ಮೀಡಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಅನಿಲ್‌ಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್‌ನ ಶ್ರೀ ನಾಗರಾಜ್ ರವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೀತಾಚಾರ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವಿರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಶಾಖೆ : 68, 6ನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, 2ನೇ ಬ್ಲಾಕ್,
ತ್ಯಾಗರಾಜನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560028.
ದೂರವಾಣಿ: 080-6765548

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಹೊಳೇನರಸೀಪುರ-573211
ಹಾಸನಜಿಲ್ಲೆ ದೂರವಾಣಿ:08175-573820

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು

1. ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನೋಪದೇಶಗಳು: ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಸಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥವಿದು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರೇ 1967ನೇ ಗೀತಾಜಯಂತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಧಾನೋಪದೇಶಗಳು ಎಂಬ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಗೀತಾಪ್ರಿಯರಾದ ವಾಚಕರಲ್ಲರೂ ಓದಲೇಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥವಿದು.

(ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ: 2002 ; ಪುಟಗಳು, ಕ್ರೌನ್, 4 + 56)

2. ಗೀತಾಮನನ : ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಪಂಡಿತರಾದ ವೇ 11 ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕೆಲವು ಮೆಚ್ಚಾದ 101 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಸಮೇತ ಗೀತೆಯ ಸಾರವನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಲು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಪುಸ್ತಕವಿದು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗೂ ಗೀತೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪುಸ್ತಕ. 1972ರಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿಯೇ ಹೊರತಂದಿದೆ.

(ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ : 2002 ಪು.ಕ್ರೌನ್ 4 + 46)

3. ಭಗವದ್ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ : ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯ ಸಮೇತವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿವೃತ್ತಿ - ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವು ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದ್ವಾರವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸರ್ವಕರ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವರಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಅತ್ಯಂತಿಕವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧನ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸುವ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಆರನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಂಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(ಆರನೆಯ ಮುದ್ರಣ : 1997, ಪು.ಡೆಮಿ 40 + 1168)

4. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು : ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಹೊಳೆನರಸೀಪುರದ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 9.6.1946ರಿಂದ 17.12.1950 ರವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರವೂ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ 1953ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಒಟ್ಟು 200 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ತಾರೀಖು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ತಲೆಬರಹವನ್ನು ಹಾಕಿರುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ 700 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಭಾಷ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಗೀತೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸುಗಮವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದು. ಇದನ್ನು ಓದಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 1 ರಿಂದ 12 ಅಧ್ಯಾಯಗಳು, ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 13ರಿಂದ 18ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಪೂರಾ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

(ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1999, ಸಂಪುಟ 1,2, ಪು. ಒಟ್ಟು 1192.)

5. ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ವಿವೇಕ : ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ವಾಸುದೇವತತ್ವವನ್ನು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಿವೇಕ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ 1965ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಈಗ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಸ್ತಕ. (ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2000 : ಪು. ಕ್ರೌನ್ - 4 + 46)

6. ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ : ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಮೂಲ, ಅರ್ಥ, ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಮಹಾತ್ಮಗಳೊಡನೆ ಬರೆದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ, ಭಕ್ತಜನಗಳ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ - ಆಗಲೇ ಐದು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. (ಪುಟಗಳು 362 - ಬೆಲೆ 15.000)

**ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವ
ಉದಾರಾತಿಶಯರ ವಿವರ**

ಶ್ರೀ/ಶ್ರೀಮತಿ	ರೂ.
1. ಕೆ.ಎಲ್.ನಾಗರಾಜರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	5001/-
2. ಶೈಲಜ - ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು	5000/-
3. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಾ ಸಭಾ, ಕುದುರೆ ಮುಖ	2500/-
4. ಶ್ರೀಮತಿ ಗೀತಾರಾವ್ ಅಶ್ವತ್ಥ ನಾರಾಯಣರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	2000/-
5. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಲಾಯರ್ ದಿ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯರ ಮಕ್ಕಳು, ಬೆಂಗಳೂರು	2000/-
6. ಹೆಚ್.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ. ಬೆಂಗಳೂರು	2000/-
7. ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ.ಎಸ್. ಕಮಲ, ಬೆಂಗಳೂರು	1500/-
8. 15.04.02 ರಿಂದ 21.04.02 ರವರೆಗೆ ಕುದುರೆಮುಖದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೇದಾಂತ ಸಪ್ತಾಹದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ಕಾಣಿಕೆ	1111/-
9. ಬಿ.ಎನ್. ಶಿವಕುಮಾರ್, ಬೆಂಗಳೂರು	1001/-
10. ಡಾ ಕೆ. ಎಸ್. ರಾಜಾರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	1000/-
11. ಜಿ.ಎ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು	1000/-
12. ಎಮ್.ವಿ. ರಾಮಚಂದ್ರ, ಬೆಂಗಳೂರು	1000/-
13. ಕೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ಬೆಂಗಳೂರು	501/-
14. ಎ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಕುದುರೆಮುಖ (ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಾದ ಸಿ.ಆರ್.ಅನಂತನಾರಾಯಣ ಅಯ್ಯರ್, ಕೆ.ವಿ.ಸರೋಜಮ್ಮನವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ)	501/-
15. ಡಾ ಹೆಚ್. ಎನ್. ರಾಜಾರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	500/-
16. ವೇ ಶಿವಮೂರ್ತಿ, ಕಾರವಾರ	500/-
17. ಅಂತರಂಗ ಭಕ್ತರು, ಬೆಂಗಳೂರು	500/-
18. ಎಸ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	500/-
19. ಆರ್. ಪ್ರಭಾಕರರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	500/-
20. ಬಿ.ಪಿ. ಅಡಿಗ, ಬೆಂಗಳೂರು	500/-
21. ಕೆ.ಟಿ. ಅನಂತಸುಬ್ಬರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು	275/-
22. ಎಸ್.ಎಂ.ಗೋಡ್ವಿಂಡಿ, ಬರೋಡ,	275/-
22. ವೈ. ಪಾಂಡುರಂಗ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮೈಸೂರು	253/-
23. ಎ.ವಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು	250/-
24. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು	250/-
25. ಟಿ.ಎಸ್. ನಾಗರಾಜ, ಬೆಂಗಳೂರು	250/-
26. ಎಸ್. ಎನ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ, ಬೆಂಗಳೂರು	250/-
27. 250/- ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಕೊಟ್ಟವರು, ಬೆಂಗಳೂರು	300/-
	31,018

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಉದಾರ ದಾನಿಗಳಿಗೂ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಂಖ್ಯೆ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವಿಷಯ

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

1. ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವೋ?

ಧರ್ಮವೇ ಭರತಖಂಡದ ಸರ್ವಸ್ವ, ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿಚಾರ, ವೇದದ ಮಹತ್ವ, ಶ್ರುತಿಸ್ಪೃತೀತಿಹಾಸಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ, ಮಹಾಭಾರತದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ಗೀತೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ, ಗೀತೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವಲ್ಲ.

೧-೩೪

2. ಗೀತೆಯ ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕತ್ವವು

ಅನುಬಂಧಚತುಷ್ಟಯಗಳು, ವಿಷಯಸುಖದ ಕ್ಷುದ್ರತೆ, ಜ್ಞಾನವು ಪರಮಾನಂದರೂಪವು, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕ್ರಮವು ಸಾಧನ, ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮನಿರುವುದು ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದರೂ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು.

೩೫-೬೩

3. ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವು|

ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದೆಹೋದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಪಶು ಸಮಾನ-ನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು, ಅಧರ್ಮವು ಮುಂದೆ ಕೆಡುಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು, ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾರ್ಗವು, ಸತ್ತಮೇಲೆ ಧರ್ಮವೊಂದೇ ಸಹಾಯವಾಗುವುದು, ಜನ್ಮಾಂತರ ವಿಚಾರ, ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೇ ಆಗಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೇ ಆಗಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಬೇಕು, ಅನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸದೆ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕು. ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ, ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳು, ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೇ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

೬೪-೯೭

4. ಜ್ಞಾನಯೋಗ

ಯೋಗಶಬ್ದಾರ್ಥ, ಯೋಗಭೇದಗಳು, ಯೋಗವೆಂದರೆ ಸಮತ್ವವೆಂಬುದರ ಸಮನ್ವಯ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂಧನ, ಅದನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಶುಭೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು, ದೇಹವನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದಲೇ ಮರಣದ ಭೀತಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಾಗಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಲಿ ಆತ್ಮನಲ್ಲ, ಆತ್ಮನ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪವು ಅನುಭವೈಕವೇದ್ಯವು. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದಾಗುವುದು, ಅಮಾನಿತ್ಯಾದಿಜ್ಞಾನ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಸಿದರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ತನಗಿತಾನೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು.

೯೮-೧೨೦

5. ಕರ್ಮಯೋಗ

ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಬೇಕು, ಕರ್ಮಯೋಗವು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನ. ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ, ಸತ್ಪಾದಿಗುಣಭೇದಗಳಿಂದ ಕರ್ಮದ ಮೂರು ಬಗೆ, ಫಲಾಭಿ ಸಂಧಿಯು ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗೆ ಅಡ್ಡ ಬರುವುದು, ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು ತ್ಯಾಗವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಫಲತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು, ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು, ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಿಂದರೆ ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷವುಂಟಾಗುವುದು, ಸತ್ಪುಣವು ಹೆಚ್ಚಿದ ಲಕ್ಷಣ.

೧೨೧-೧೩೦

6. ರಾಜಯೋಗ

ಮನಸ್ಸೇ ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಕಾರಣವು, ಯೋಗದ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳ ವಿಚಾರ, ಮನೋನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಎಡೆಬಿಡದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೧-೧೪೯

7. ಭಕ್ತಿಯೋಗ

ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸೌಲಭ್ಯ, ಭಕ್ತಿಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರಭಾವ, ಭಗವತ್ಸ್ಮರ ರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೂ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿರ್ಗುಣನಿರಾಕಾರಗಳು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತನಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಗುಣನಾಗುವನು, ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಹಿಸಿ ತಾನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವನು. ಅವತಾರಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ, ಒಂದವತಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದವತಾರವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಬಾರದು, ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳ ವಿಚಾರ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಭೇದ, ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯ ವಿಷಯ, ಗೌಣೇ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಮಾಣ, ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನ, ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ, ನಿರಿಚ್ಛೆ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಭಕ್ತಿ ಪರವೈರಾಗ್ಯ, ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣ, ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಶಂಸೆ.

೧೫೦-೧೯

8. ಪೃಥ್ವಿಯೋಳಗಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನವು

ಗೀತೆಯ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು, ಧರ್ಮವೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕರ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು, ಧರ್ಮಪ್ರತಿಪಾದನಶೈಲಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತ್ರ ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ, ಎಲ್ಲ ಯೋಗಗಳಿಗೂ ಅದಕ್ಕದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಸಾಧನದ ಕಡೆಗೇ ಹೆಚ್ಚುಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವುದು, ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಗೀತೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣುವುದೆಲ್ಲ ಆಭಾಸ, ಗೀತೆಯ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳು, ಗೀತೆಯ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಸದ್ಗುರುವಿಗೇ ಶರಣುಹೋಗಬೇಕು.

೧೯೬-೨೦೮

ಭಗವದ್ಗೀತಾನಾರವಿಚಾರ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಲೆ

ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವೋ ?

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಣೌ ಮನಸಾ ಸ್ಮರಾಮಿ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಣೌ ವಚಸಾ ಗೃಣಾಮಿ ||
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಣೌ ಶಿರಸಾ ನಮಾಮಿ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಣೌ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ||

ಸಭ್ಯರಾದ ಪ್ರಿಯಬಾಂಧವರೆ,

ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಸದ್ಗುಹಸ್ಥರ ಇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಾನು ಈಗ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಲೆಯ ವಿಷಯವು ಭಗವದ್ಗೀತಾನಾರವಿಚಾರವೆಂದಿದ್ದು ಇಂದಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ವಿಷಯವು “ಗೀತೆಯು ಕೃತಕ ರೂಪಕವೋ?” ಎಂದು ಇರುವುದು ಪ್ರಕಟನ ಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ.

ಈಗ ನಾನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪುರಾಣ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುವ ರೂಢಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಇದೆಯೇ ಹೊರತು ಹೀಗೆ ರಂಗಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವು ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಅಥವಾ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಠಿಣವಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಂಥ ಮಹತ್ವಮವಾದ ವಿಷಯದ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಐದಾರು ದಿನ ಹೇಳುವುದು ದುಷ್ಕರವೇ ಸರಿ; ಆದರೂ ಇದು ಸಭೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ವದರಾದ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯ ಮುಂದೆ ಮನೋಗತವನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹೇಳುವಂತೆ ನಾನು ಈಗ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಡುವೆನು. ನಾನು ನಗರವಾಸಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇರಬಹುದು. ನಗರವಾಸಿಗಳಾದ

ಜನರು ತಮ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸದೆ ನಿಯಮಿತರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ರೂಢಿ ಇರುವುದರಿಂದ ನಾಗರಿಕನಾದ ಗೋಪಾಲಕನು ತನ್ನ ಗೋಗಳ ನೆರಳು ಕೂಡ ಯಾರ ಮೇಲೂ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಬೀಳದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದುಂಟು; ಆದರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲರೂ ನಡುವೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರ ಕೂಡ ಋಣಾನುಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಗೋಪಾಲಕನು ತನ್ನ ಗೋಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಆದರಂತೆ ಹಳ್ಳಿಯವನಾದ ನನಗೆ ಜನರೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಆದದ್ದು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಅಕೃತ್ರಿಮ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಈಗ ನನ್ನ “ಗೋ” ಎಂದರೆ ವಾಣಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿರಿಯೆನು. ನಾನು ಸಹಜವಾಗಿ ಆಡುವುದು ಕೂಡ ಈಗ ಎಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿತೋ ಎಂದು ಆದಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೇನೋ ಇರುವೆನು ; ಆದರೂ ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನಾಧಿಕವೇನಾದರೂ ತೋರಿದರೂ ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಅದರಿಂದ ಯಾರೂ ಏನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಷ್ಟು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಉದಾರ ಹೃದಯರಾಗಬೇಕು.

ಆಲಿವರ್ ಗೋಲ್ಡ್‌ಸ್ಮಿತ್ ಸಾಹೇಬರು - “Offences are easily pardoned where there is love at the bottom” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಒಳಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದರೆ ಅಪರಾಧವಾವುದೂ ಹೇಗೋ ಕಾಣದೇ ಹೋಗುವುದು ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ವಿಪರೀತ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಬೇರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೊಗೆಯು ಧೂಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪ್ರಿಯವಾದರೂ, ಅಗುರುವಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದುದು ಧೂಪವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಿಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅನ್ಯರ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದು ಪರಿವಾದ ಎಂದರೆ ನಿಂದೆ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪ್ರಿಯವಾದರೂ ಪ್ರೀತಿಯ ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಅದೇ ಮಾತು ಪರಿಹಾಸ - ಎಂದರೆ ವಿನೋದವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಿಯವಾಗುವುದು. ಆದಕಾರಣ ನಾನು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬಂಧುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತಂತೆ ನೀವೂ ಬಾಂಧವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ನನಗೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಯಾವ ಜಾತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಯಾವ ಮತದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಏನೂ ತಿರಸ್ಕಾರ ಅಥವಾ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ನನಗೆ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ, ಕ್ರಿಸ್ತಧರ್ಮ, ಮಹಮ್ಮದೀಯಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ- ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಗಳೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳೂ ಮಾನ್ಯವೇ ಆಗಿವೆ. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ತಥ್ಯಾಂಶವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಯಾರ ಮುಂದೂ ಅವರ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ

ಹೋಗಕೂಡದು. ಯಾವ ಕರ್ಮದಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದೋಷವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾದರೂ ದೋಷ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಡದೆ ಸರ್ವತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗುಣಗಳ ಕಡೆಗೇ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಸಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಅಮೃತದಂತೆ ಮಧುರವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯಪೂರ್ವಕವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಸರ್ವರೊಡನೆಯೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ನನ್ನೊಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾತನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ತಾಪಪಟ್ಟಾರೆಂದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಈಗ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ವಿಮನಸ್ಕರಾಗಬಾರದು. ನನ್ನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉದ್ದೇಗಕರವಾದಂಥ ಭಾಷಣವೇನಾದರೂ ಆಯಿತೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಅದಾವುದೆಂದು ದಯೆಯಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು; ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ನನ್ನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಮಾದವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಭಿಮಾನದಿಂದ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವೆನು. ನನಗೆ ಏನೂ ಆಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಾರದು. ನನ್ನ ಭಾಷಣವು ಬಹು ಸರಸವಾಯಿತೆಂದು ಸರ್ವರೂ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಶಂಕಿಸಬಾರದೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ದಯೆಬಾರದೆ ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ “ದೇವನೆ, ಅವರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಏನೂ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸದೆ ನಾನು ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇರುವ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನೀನಾದರೂ ದಯೆಮಾಡು” ಎಂದು ಕರ್ತುಮಕರ್ತುಮನ್ಯಥಾವಾ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬದ್ದಾಂಜಲಿಪುಟನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ನಿಮ್ಮ ವೇಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

ಈ ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡವು “ಧರ್ಮಭೂಮಿ” ಎಂದೂ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸಾರಾಸಾರವಿಚಾರಶಾಲಿಗಳೂ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೂ ಆದ ಪಾರದೇಶಿಕ ಸದ್ಗುಹಸ್ಥರೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಶಿರಸಾ ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ವೃತ್ತಾಂತ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಅಕ್ಷರವಂತರಿಗೆಲ್ಲ ವಿದಿತವಾದ ಅಂಶವೇ ಆಗಿದೆ. ನಾವು ಈ ನಮ್ಮ ಭಾರತ ದೇಶವನ್ನು ಹೊಗಳುವುದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ದೇಶಾಂತರಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವದಕ್ಕಲ್ಲ; ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ನಮಗೆ ಇಂಥ ಪವಿತ್ರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಅವನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಇಂಥ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆದ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ಈ ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡವು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದ ಸ್ಥಾನವೇ ಹೊರತು ಲೌಕಿಕ ಸೌಖ್ಯದ

ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಹೋದರೆ ಉಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖವೆಂದರೇನೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು.

ಟ್ರಾವಲರ್ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ “Nature, a mother, kind alike to all” ಎಂದಿರುವಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾತೆಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎರೆ, ಮಸಾರೆ, ಗದ್ದೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಭೇದಗಳುಂಟು. ಯಾವ ಯಾವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದುದನ್ನು ಬಿತ್ತತಕ್ಕದ್ದೋ ಅದನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿದರೆ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನೂ ಲಾಭವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಎಷ್ಟೋ ಹಾನಿಯೂ ಕೂಡ ಆಗುವುದು. ಎರೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನು ಬಿತ್ತಿದರೆ, ಮಸಾರೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಧಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿದರೆ, ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿದರೆ ಏನು ಉತ್ಪನ್ನವಾದೀತು? ಬಿತ್ತುವವರೂ ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಬೀಜವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಬರೀ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು “ಹರಿ ಹರಿ” ಎಂದು ಕೂತಂತೆ ಮಾತ್ರ ಆಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದ ಭೂಮಿಯಾದ ಈ ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಸುಖದ ಅಂಕುರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ಏನೂ ಫಲಿಸದೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಯೇ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಆರ್ಯಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೌಕಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತವಾದ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಬಲವನ್ನು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಯೋಗಿಸಿ, ಸ್ವಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಸ್ವಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರವೀಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾದ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು ಭೌತಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈಗಿನಂತೆ ಆಗ ವಿವಿಧಯಂತ್ರಾದಿಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪತಾಕೀಭೂತವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು - ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡು ವಲ್ಕಲಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಜಾನಂದದಿಂದ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸ್ಥೂಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸುಖಸಾಧನಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತ, ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ದುಃಖಮಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ವಿವಿಧವಿಷಯ ಸುಖಗಳಿಗೆ ಅವರು ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು

ತಪೋಧನರಾಗಿದ್ದರು. ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಅವರ ಭಾಗ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಜ್ಞಾನಾಮೃತದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಭೂತದಯೆಯೆಂಬುದೇ ಅವರ ದೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ಪರೋಪಕಾರವೇ ಅವರ ಪ್ರತವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಭಗವದ್ಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲದ ಜೀವನವೂ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನಿಜಾನಂದದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬೆಲೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರೇ ಬರೆದಿರುವ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪಾರದೇಶಿಕ ಪಂಡಿತರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಹ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವರ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಆಂಗ್ಲಭಾಷಾಭಿಜ್ಞರಾದ ನಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಜನರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ವಿದಿತವಾಗುವುದು. ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನರಾದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಿಷಯವಂತು ಇರಲಿ. ಈಗ ಸುಮಾರು ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಆಲಿವರ್ ಗೋಲ್ಡ್‌ಸ್ಮಿತ್ ಸಾಹೇಬರು ಸಿಟಿಝನ್ ಆಫ್ ದಿ ವರ್ಲ್ಡ್ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ -

“Hail, O ye Simple, honest Brahmins of the east ; ye inoffensive friends of all that were born to happiness as well as you ; you never sought a short lived pleasure from the miseries of other creatures ; you never studied the tormenting arts of ingenious refinement ; you never surfeited upon a guilty meal ! How much more purified and refined are all your sensations than ours ! You distinguish every element with the utmost precision ; a stream untasted before is a new luxury, a change of air is a new banquet, too refined for western imaginations to conceive !”

(ಅಂದರೆ : ಅಯ್ಯಾ, ಸರಳರೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆದಂಥ ಭರತಖಂಡ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಸುಖಾನುಭವ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ನಿರುಪದ್ರವಮಿತ್ರರಾದವರೇ, ಧನ್ಯರು. ನೀವೇ ಧನ್ಯರು. ಅನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಕಟಗಳ ಮೂಲಕವಾದ ಕ್ಷಣಿಕಸುಖವನ್ನು ನೀವು ಎಂದೂ ಬಯಸಿದವರಲ್ಲ. ವಿಲಕ್ಷಣ ಸುಶಿಕ್ಷಣಿಯ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಕುಶಲವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀವು ಎಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂಸಾಲಬ್ಧವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀವು ಎಂದೂ ತಿಂದು ತೇಗಿದವರಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮನೋಭಾವಗಳು ನಮಗಿಂತ ಎಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಾದವು! ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ಸುಶಿಕ್ಷಿತವಾದವು! ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತತ್ತ್ವವೂ ನಿಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಸೇವಿಸದೆ ಇರುವಂಥ ಜುಳುಜುಳು ಹರಿಯುವ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹವೇ ನಿಮಗೊಂದು ಭೋಗಾತಿಶಯವು.

ಸ್ಥಲಾಂತರವೇ ನಿಮಗೊಂದು ಹೊಸಹಬ್ಬ. ಅಹಹ! ಏನಿದು, ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ ಊಹೆಗೂ ಕೂಡ ನಿಲುಕದಂಥ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯು!! - ಎಂದು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಓದುವಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಹೇಗಿದ್ದರೆಂದು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಅಭಿಮಾನವೂ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆರ್ಯರ ವಂಶಜರಾದ ನಾವು ಇಂಥವರೆಂದು ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸದೆ ಹೋದೀತೇ?

ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಸಾತ್ವಿಕ ವರ್ತನವುಳ್ಳವರು ಎಷ್ಟು ಜನರು ಇರುವರು? “ಅಂಬಲಿ, ಕಂಬಳಿ ಸಾಕು ; ಉಳಿದದ್ದೇಕೆ ಬೇಕು?” ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಉದರ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಎಂಥದ್ದಾದರೂ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಆಚ್ಛಾದನೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಎಂಥದ್ದಾದರೂ ವಸ್ತ್ರ ಇಷ್ಟರ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಯಸಿ ಇಲ್ಲದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗದೆ ಇರುವವರು ಎಷ್ಟು ಜನರು ಸಿಕ್ಕುವರು? ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಗಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕೆಂದು ಅಳುವ ಕೂಸಿನಂತೆ ದುಃಖಮಯವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ತುಂಬೆಂದು ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಇರುವ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜನರನ್ನು ಅಥವಾ ಬಹಳವಾದರೆ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಲೊಲ್ಲರೆಂದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರೋಶ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣುವುದಲ್ಲ! ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅನ್ನಾಚ್ಛಾದನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೂ ದೇವರ ಮೇಲಣ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಿಲಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಉತ್ಸುಕತೆಯನ್ನೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಯೋಜಿಸಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾಗಿರುವವರು ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ಬೀಳುವರು?

ಹೀಗೆ ನಾವು ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ವಂಶದವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಬರದಷ್ಟು ಹೀನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೂ ಆ ಆರ್ಯರ ವಂಶದವರಾದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ರಕ್ತವು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಬಂದು ಆಡುತ್ತಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಹೀಗೆ ನಾವು ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಾಙ್ಮುಖರಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೂತುಕೊಂಡರೆ ಆರ್ಯವಂಶೀಯರೆಂಬ ನಮ್ಮ ಹೆಸರೂ - ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದೇನು? - ನಾವು ಮನುಷ್ಯರೆಂಬುದೂ ನಿರರ್ಥಕವಾಗದೆ ಇರಲಾರದೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯ ರೂಪವಾದ ವೇದಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನರಿತು ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಧರ್ಮಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೆ ಧರ್ಮವು ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಈಗ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಆಗ ನೋಡುವೆನು.

ಆಪ್ತವಾಕ್ಯರೂಪವಾದ ಶಬ್ದವು - ಅದು ವೈದಿಕವೇ ಇರಲಿ ಅಥವಾ ಲೌಕಿಕವೇ ಇರಲಿ,-ಪ್ರಮಾಣವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರು ಯಾರೂ ಸಂದೇಹ ಪಡಲಾರರು. ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಕೂಡ ಸಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಮಾಣವೆಂದರೆ ಪ್ರಮೇಯಕರಣವು. ಪ್ರಮೆ ಎಂದರೆ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವು. ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೊರಟರೆ ಈಗ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಾದೀತು. ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೇನೋ ಇದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ; ಆದರೆ ಹೊಸಬರಿಗೆ ಈಗ ಇಂಥ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯವಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದರೆ “ಇದ್ದಿದ್ದಂತೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಾಧನವು” ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು.

ಚಾರ್ವಾಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆನ್ನುವುದೊಂದೇ ಪ್ರಮಾಣವೆನ್ನುವರು. ಬೌದ್ಧರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನವೆಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವರು. ಸಾಂಖ್ಯರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಶಬ್ದವೆಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು. ನೈಯಾಯಿಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಶಬ್ದ, ಉಪಮಾನವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರು. ಮೀಮಾಂಸಕರು ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಿಗಳು “ಅರ್ಥಾ ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅನುಪಲಬ್ಧಿ” ಎಂಬೆರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕೂಡಿಸುವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು “ಸಂಭವ, ಐತಿಹ್ಯ” ವೆಂಬ ಇನ್ನೆರಡು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಬೇಷ್ಠಾ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ವೇಳೆ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಈಗ ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತವಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆಂಬುದೊಂದೇ ಪ್ರಮಾಣವು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವುದೋ ಹೇಗೋ ನೋಡೋಣ.

ಯಾವುದಾದರೂ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು. ಇಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಇದು ದೀಪವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು. ಹೊರಗೆ ಘಂಟೆಯು ಬಡಿದುದನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಇಷ್ಟು ಘಂಟೆಯಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು. ಇದರಂತೆ ನಾಸಿಕಾ, ತ್ವಕ್ ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಿಷಯಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಜನಿಸುವ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು. ಇಂದ್ರಿಯವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಒಂದೇ ಅಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯವೆಂಬುದೊಂದೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗದಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಲೇ ಬಾರದಾಗುವುದು. ಈಗ ನನಗೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನವರದು ಯಾರಾದರೂ ಪತ್ರವು ಬಂದು ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ

ವೃತ್ತಾಂತವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಲ್ಲ! ಅದು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯಿತೋ? ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಆ ಅಪರಾಧಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವಾಗ ಅವನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುವರೋ? ನಾವು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹಾಯುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಇದೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹೋಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಗಿ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇನೋ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಸರಿ ; ಆದರೆ ಹೋಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಿರುವಂಥ ಬೆಂಕಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹೇಗಾದೀತು ? ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆಂಬುದೊಂದೇ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲದು.

ಇನ್ನು ಅನುಮಾನವೂ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅನುಮಿತಿಯ ಕರಣವು ಅನುಮಾನವು. ಅನುಮಿತಿ ಎಂದರೆ ಪರಾಮರ್ಶದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಜ್ಞಾನವು. ಪರಾಮರ್ಶವೆಂದರೆ “ವಹ್ನಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ಯವಾದ ಧೂಮವುಳ್ಳದ್ದು ಈ ಪರ್ವತವು” ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪಕ್ಷಧರ್ಮತಾ ಜ್ಞಾನವು. “ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಇರುವುದೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಇರುವುದು” ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಸಾಹಚರ್ಯ ನಿಯಮವು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು. ಇನ್ನು ಪಕ್ಷತೆಯ ಲಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನರಿಯದವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಗೋ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಂತಾದೀತು ; ಆದ ಕಾರಣ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವಿದ್ದ ಕಡೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪದಾರ್ಥವು ತಪ್ಪದೆ ಇರುವುದೆಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಆ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಡು, ಅದು ಇದ್ದ ಕಡೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪದಾರ್ಥವೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನುಮಿತಿಯು” ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು. ಹೀಗೆ ಅನುಮಾನ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಇಷ್ಟರಿಂದಲೂ ಸಾಲದು. ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳುವವರ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ನಾವು ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದೇನು? ನಾವು ಇಂಥವರ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳಬಾರದೀತು ; ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥವನೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನುಮಾನದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮಾತಲ್ಲ ; ಕೇವಲ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದು. ಹೀಗೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವರ ಮಾತುಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುವುದು. ಯಥಾರ್ಥವಕ್ತೃರೂಪನಾದ ಯಾವನಾದರೂ ಆಪ್ತನ ಲೌಕಿಕ ವಾಕ್ಯವು ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುವಂತೆ ಆಪ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನ ಅಲೌಕಿಕ ವಾಕ್ಯರೂಪವಾದ ವೇದ ಅಥವಾ ಶ್ರುತಿಯೂ ಮತ್ತು ತತ್ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳಾಗಿರುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಂಬ ಆಪ್ತರ ವಾಕ್ಯರೂಪವಾದ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವುದು ಏನು ಕಾರಣವೋ ನನಗಂತು ತಿಳಿಯದು. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಗಳ ಸತ್ಯತೆಯು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ

ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವುಗಳ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಪಡುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಅಥವಾ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿ ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡವನು, ಅದರಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಮಜ್ಜೆಗಿಯನ್ನೂ ಬಿಸಿಯಾರಲೆಂದು ಊದಿ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ದುರ್ಜನರಿಂದ ಮೋಸ ಹೋಗಿರುವವರಿಗೆ ಸಜ್ಜನರ ಮೇಲಾದರೂ ಒಮ್ಮೆಗೇ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವ ಧೈರ್ಯ ಬರದೆ ಹೋಗುವುದು. ಈಗಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ವಿಶ್ವಾಸವಿಡದ ಹಾಗೆ ಆಗಿದೆ. ದಿನೇದಿನೇ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ನಡೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಅಸತ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕರುಣಾಮಯನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನು ವೇದವನ್ನು ಮತ್ತು ಕೃಪಾಸಾಗರರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸ್ತುತಿಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರು. ಅದರಂತೆ ದಯಾಳು ಸರಕಾರದವರು ನಾವು ವೇತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂತಲೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಆದರೆ ಅದೇ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಅಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಅದೇ ಕಾಯಿದೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅನೀತಿಗೂ ನಾವು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿರುವೆವು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದವರು ತಾವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಪಾಪ! ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವೇನು ಮಾಡಿತು? ಅದರಂತೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗದಂತೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಯಿದೆಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಕಾಯಿದೆಯದೇನು ತಪ್ಪು? ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಸಾಕ್ಷಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಿಕರಿಗೆ ಹಾಕುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಮನುಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ನೋಡಿದರೆ ವಿಸ್ಮಯವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು. ನೋಡಿರಿ :

ಬ್ರೂಹೀತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ಕತ್ಯಂ ಬ್ರೂಹೀತಿಪಾರ್ಥಿವಮ್ |

ಗೋಬೀಜ ಕಾನ್ಯಾನ್ಯೈರ್ವ್ಯಶಂ ಶೂದ್ರಂ ಸರ್ವೈಸ್ತು ಪಾತಕೈಃ ||

ಅಂದರೆ : ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು “ಹೇಳು” ಎಂದೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನನ್ನು “ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು” ಎಂದೂ, ವೈಶ್ಯನನ್ನು “ಆಕಳು, ಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಬಂಗಾರದ ಆಣೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳು” ಎಂದೂ, ಶೂದ್ರನನ್ನು “ನಿನಗೆ ಸರ್ವ ಪಾತಕಗಳೂ ಬಂದಾವು ; ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು” ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕು - ಎಂದು ಬರೆದಿರುವರು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು “ಹೇಳು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಕು ; ನಿಜವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಂಥವರ ವಂಶದವರಾದ ನಾವು ದೇವರ ಆಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಈಗ ಎಷ್ಟು ಅಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆಣೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಪದ್ಧತಿಯೇ ಹೊರತು ಅದೇನು ನಿಜವಾದ ಆಣೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಮನೋದೇವತೆಯು ಕಲ್ಲಾಗಲಿಲ್ಲವೋ? ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಸತ್ಯವು

ಇರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂತ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆಗ ಸತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಸತ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಅಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಅಸತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ ಮಾತು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ನಂಬದಂತೆ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನಂಬಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮೊದಮೊದಲು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟದಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ ; ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿಯಾದರೂ ನಾವು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಇಡತಕ್ಕದ್ದು; ಯಾರ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಗಳು ಯಥಾರ್ಥವೆಂದು ನಮಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆಯೋ ಅಂಥವರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಅಭ್ಯಂತರವು? ವೇದಾಂಗವಾದ ಜ್ಯೋತಿಷ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಇಂಥ ದಿನ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿಯುವುದೆಂದು ಮೊದಲೇ ಪಂಚಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಸಂಭವಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಒಂದು ಸಾರಿ ಒಂದು ತಿಥಿಯ ಕ್ಷಯ ಅಥವಾ ವೃದ್ಧಿ ಇದ್ದು ಇಂಥ ದಿನ ಪೂರ್ಣಮಾ ಎಂದು ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ನಾವು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಇದರಂತೆ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ಮನಗಾಣುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ತಪ್ಪಿದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ದೂಷಿಸಕೂಡದು. ಮೇಘದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಆಚ್ಛಾದಿತನಾದರೂ ಸೂರ್ಯನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಜಕರ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರತತ್ವವು ಮುಚ್ಚಿಹೋದರೂ ತತ್ವಕ್ಕೇನೂ ಚ್ಯುತಿ ಬಾರದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದು ನಾವು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಂಬಬೇಕು.

ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗತಿಗಳು ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಎಂದಿನಿಂದಲೋ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಜೀವವಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು ; ಆದರೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಜಗದೀಶ ಚಂದ್ರಬೋಸ್ ಮಹಾಶಯರು 'Response in the living and the nonliving' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಸಹ ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತು ಯಾರಿಗೂ ಅಸಂಭಾವ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಾರದು. ಇದರಂತೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮೀಪಬಂಧುಗಳು ಹತ್ತುದಿನ ಮರಣಾಶೌಚವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿರುವುದರ ಮೇಲೆ "ಹತ್ತುದಿನವೇ ಏಕೆ ? " ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ನಾವು ಆಕ್ಷೇಪಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು ; ಆದರೆ ಪ್ಲೇಗಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದವರು ಜನರನ್ನು ಹತ್ತುದಿನ ಊರ ಹೊರಗೆ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಂದಾಗ ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಮಹತ್ವವು ನಮಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬಂತು. ಸಮೀಪದ ಬಾಂಧವರು ರೋಗಿಯ ಹತ್ತಿರ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಮತ್ತು ಕಫಾದ್ಯನೇಕ ರೋಗಗಳು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕಗಳಾಗಿರುವವು; ಆದ ಕಾರಣ ದಶಾಹಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬುದು ಎಷ್ಟು

ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿದೆ, ನೋಡಿರಿ. “ಒಳ್ಳೇದು, ರೋಗಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಂಧವರು ದಶಾಹಾಶೌಚಮಾಡಲಿ ; ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿರುವವರು ಏಕೆ ಮಾಡಬೇಕು?” ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪವು ಬಂದೀತು; ಆದರೆ ಹತ್ತು ದಿವಸದ ಕಾರಣವು ಈಗ ಹೊರಬಿದ್ದಂತೆ ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಆಕ್ಷೇಪಗಳ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಾಲಚಕ್ರವು ತಾನೇ ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತಂದು ಇಟ್ಟೀತು. ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಗಳು ಮೊದಲು ನಮಗೆ ನಿಸ್ಸಾರವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಅನುಭವ ಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಅವುಗಳ ಸಾರವತ್ಯವು ಪ್ರತೀತವಾಗುವುದು.

ಗಂಡು ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಾಯಿಯರು “ಇಷ್ಟು ಹಾಲು ಕುಡಿ; ಚಂಡಿಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ;” ಎಂದು ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಚಂಡಿಕೆ ಬೆಳೆಯದಿದ್ದರೂ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸತ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆ ಫಲವು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೂ ಆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕುವದೆಂಬುವುದೇ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದು. ಇದು ಪ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲ. ಹಾರ್ವರ್ಡ್ ಸೆಕೆಂಡ್ ಬುಕ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಒಂದು ಕಥೆಯು ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಆ ಮುದುಕನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ “ತೋಟದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಕಡಿಯಿರಿ; ಅದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಲಾಭವಾಗುವುದು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲವೋ; ಆದರೆ ಅವನು ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ “ನಾನು ತೋಟದಲ್ಲಿ ನೆಲದೊಳಗೆ ಒಂದು ಅಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಹಣವನ್ನು ಹುಗಿದಿದ್ದೇನೆ. ಇಂಥ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಈಗ ಬಂದು ತೋರಿಸುವಷ್ಟು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನೀವು ಹುಡುಕಿ ಆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಿ.” ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ತೋಟವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಗೆದರು. ದ್ರವ್ಯವೇನೂ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೂ ಭೂಮಿಯು ಅಗೆದು ಹಸನುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ವಿಫಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಧನವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದರಂತೆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲಶ್ರುತಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಫಲವು ಇಂದು ಅಥವಾ ಪರದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಲಭಿಸದೆ ಇರಲಾರದು. “As we sow, so we reap” ಎಂದಿರುವಂತೆ ಬಿತ್ತಿದಂತೆ ಫಲಿಸುವುದು; ಆದರೆ ಬತ್ತ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಬೀಜಗಳು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಮಾವು ಮುಂತಾದ ವೃಕ್ಷಬೀಜಗಳು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಫಲಿಸುವಂತೆ ಕೆಲವು ಕರ್ಮಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕರ್ಮಗಳು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಫಲಿಸುವವೆಂಬ ಮಾತು ಅಯುಕ್ತವಾಗಲಾರದು. ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಕೈ ಸುಡುವುದು. ಇಂದು ನಾನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಉಂಡರೆ ನಾಳೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು. ನಾವು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪೂರ್ಣಫಲವು

ಲಭಿಸುವುದು. ಆದಕಾರಣ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಈಗಲೇ ಫಲ ಸಿಕ್ಕಬೇಕೆಂದು ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೂತರೆ ಸಾಗಲಾರದು. ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಕುಳಿತು ಮಲಗಬೇಕು. ನಿಂತೇ ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನಬೇಕಾದೀತು.

ಹಿರಿಯರು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಹುಡುಗರು “ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಮಾಡಬೇಕು?” ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹಿರಿಯರೇನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಏಕೆಂಬುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾರರೋ? ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿದರೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಳಿಯದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾವುದೆಂದರೆ ಅವರ ಬಾಲ್ಯವೇ ಸರಿ. ಕಾರಣವು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಿರುವುದೆಂಬುದು ಸರ್ವರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ ಮಾತು. ಅದರಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಭಗವಂತನು ವೇದದ ಮೂಲಕ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರುವುದರ ಮೇಲೆ ನಾವು “ಏಕೆ? ಏನು?” ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ಮಾಡದೆ ಅವನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತ ಹೋದರೇನೇ ನಮಗೆ ಭುಕ್ತಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಕರ ತಲಾಮಲಕೀಭೂತವಾಗುವುದು ನಿಜವು. ಆದಕಾರಣ ಬೈಬಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ “Verily I say unto you, unless ye be children ye cannot enter into the kingdom of God” ಎಂದರೆ “ನಿಜವಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ನೀನು ಮಗುವಿನಂತಾದ ಹೊರತು ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ವೇದಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಂಬಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ದೇವರು ನಮಗೆ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದೇಕೆ?- ಎಂದರೆ ಕೇಳಿರಿ. - ದೇವರು ನಮಗೆ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸತ್ಯವಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸಿ ಮತ್ತು ಅಸತ್ಯವಾದುದನ್ನರಿತು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರುವುದಕ್ಕೇ ಹೊರತು ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ನಾಶ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಲ್ಲ. ತರ್ಕವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸುತ್ತಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಬೇಡಬಾರದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನವಸ್ಥೆಯಾಗುವುದು. “ನಾನು ಇದ್ದೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ? ನಾನು ಇದ್ದೇನೆಂಬುದನ್ನು ಏತರ ಮೇಲಿಂದ ನಂಬಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನಾದರೂ ಏಕೆ ನಂಬಬೇಕು?” ಹೀಗೆ ಕುತರ್ಕವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾವನಾದರೂ “ನಾನು ಇದ್ದೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಊಟ ಉಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ? ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತರೆ ಅವನಿಗೆ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ? ಅವನು ತನ್ನ ವಿಚಾರದ ದುರುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಅಲ್ಲವೋ? ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರ್ಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಏನಾದರೂ ಅರ್ಥವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದೀತು. ತುಘಾನ ಗಾಳಿಯು ಹಡಗನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವಂತೆ ಕೇವಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ತರ್ಕವು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವುದು. “ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲು ಬಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ? ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಕಾಣುವವರೆಲ್ಲ ಪಿಶಾಚಿಗಳೋ ಏನೋ? ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ತಿಂದರೆ

ಏನು ಗತಿ?" ಹೀಗೆಲ್ಲ ತರ್ಕ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ದುಃಖದ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನು ಲಭಿಸಿತು? ಈ ಪ್ರಕಾರ ತರ್ಕ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ; ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಂಬಬೇಕೆಂದೂ ನಾವು ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗದಂತೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಪನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಬಾರದು. ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ ಕಾರಣ ನಾವು ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ನಂಬುವಷ್ಟು ಉದಾರ ಹೃದಯರಾಗದಿದ್ದರೂ "ಅದರಲ್ಲೇನರ್ಥವಿದೆ?" ಎಂದು ಒಮ್ಮೆಗೇ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಕಠೋರಚಿತ್ತರಾಗುವುದನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು -

“ನಾಸ್ತಿ ಚೇನ್ನಾಸ್ತಿ ನೋ ಹಾನಿರಸ್ತಿ ಚೇನ್ನಾಸ್ತಿಕೋ ಹತಃ” ಎಂದರೆ ನಾವು ಇದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದ ದೇವರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲ ; ಅವನು ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾಸ್ತಿಕನು ಸತ್ತನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ದೇವರಿದ್ದಾನೆಂದು ನಂಬುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಪಾಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆಂದಿಡುವ ನೈವೇದ್ಯವು ಬರೀ ತೋರಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ; ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವವರು ನಾವೇ. ಇದರಂತೆ ದೇವರಿಗಾಗಿ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮದೇನು ಹೋಗುವುದು? ದೇವರು ಇದ್ದರಂತು ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ನಮಗೆ ಫಲವಾಗುವುದು ; ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾಸ್ತಿಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ತಂಭದಿಂದ ಪ್ರಕಟನಾದ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಆದಂತೆ ಅಪಾಯವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಶ್ರುತಿಸ್ವತ್ಯಾದಿಗಳು ಬೋಧಿಸುವ ಯಾವ ಮಾತಿನಂತೆ ಆದರೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಏನೂ ಅಪಕಾರವಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ; ಏನಾದರೂ ಉಪಕಾರವೇ ಆಗುವುದು. ವೇದಾದಿಗಳು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುವವು. ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಸಂದೇಹವು? ನೋಡಿರಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕೂಡ ವೇದವನ್ನು ಹೇಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜರ್ಮನಿ ದೇಶದ ತತ್ತ್ವವೇತ್ತರಾದ ಶೋಫನ್ಸ್ಟೇರಸಾಹೇಬರು ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ -

“In the whole world there is no study so beneficent and so elevating as that of the Upanishads. It has been the solace of my life and it will be the solace of my death” ಎಂದು ಇರುವುದು.

(ಇದರ ಭಾವಾರ್ಥ - ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಷ್ಟು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಹಿತದಾಯಕವಾದದ್ದು ಮತ್ತಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಇದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಜೀವಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಇದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನು.)

ಹೀಗೆಯೇ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಸಾಹೇಬರು -

“If those words of Schopenhauer required any endorsement, I should willingly give it as the result of my own experience during the long life devoted to the study of many philosophies and religions. If philosophy is meant to be a preparation for death, I know of no better preparation for it than the vedic philosophy”. - ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವರು.

(ಇದರ ಭಾವಾರ್ಥ : ಶೋಪನ್ಹೀನರಸಾಹೇಬರ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅನುಮೋದನವೇನಾದರೂ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನಾನು, ಎಷ್ಟೋ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧಾರೆಯೆರೆದ ನನ್ನ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯದ ಅನುಭವವೆಂದು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. “ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಲೆಗೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಾಗಿಯೇ ಇದೆ” ಎಂದರೆ ಇಂಥ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವೇದಮೂಲಕವಾದುದು ಒಂದೇ ಹೊರತು ಅನ್ಯವಾದುದನ್ನು ನಾನರಿಯೆನು.)

ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಕ್ಟರಕರ್ಯುನರೆಂಬ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನರು ಕೂಡಿದ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದೇನೆಂದರೆ :

"When we read with attention the poetical and philosophical monuments of the East, above all, those of India, which are beginning to spread in Europe, we discover many a truth and truths so profound and which make such a contrast with the meanness of results at which European genius has sometimes stopped, that we are constrained to bend the knee before the philosophy of the East and to see in the cradle of the human race the native land of the highest Philosophy".

(ಇದರ ಭಾವಾರ್ಥ : ಯುರೋಪದಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವ ಪೂರ್ವದೇಶಗಳ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ - ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ಓದಿದರೆ ಅನೇಕ ತತ್ವಗಳು ತಿಳಿಯಬರುವುವು. ಆ ತತ್ವಗಳು ಬಹು ಉದಾತ್ತವಾಗಿರುವವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಬುದ್ಧಿಯು

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಯದೆ ನಿಂತಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಾರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಹತ್ವದವು-
ಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವದೇಶದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮುಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತಲೆಯನ್ನು
ಬಗ್ಗಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಪೂರ್ವದೇಶವು ಸಮಸ್ತ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೂ ಮೂಲಸ್ಥಾನ-
ವೆಂಬುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ನಿರತಿಶಯವಾದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿರುವುದು).

ಹೀಗೆ ವೇದದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಸರಳ ವಿಚಾರಶಾಲಿಗಳಾದ ಪಾರದೇಶಿಕ
ಸದ್ಗುಹಸ್ಥರು ಕೂಡ ಶಿರಸಾವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಏತದ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ
ಭಾರತವರ್ಷಿಯನೂ ಸಂದೇಹವನ್ನವಗಾಹಿಸಲಾರನೆಂದು ನಾನಂತು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ವೇದದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಶ್ರೀ ಜೈಮಿನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರಥಮ
ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪೌರುಷೇಯತ್ವವನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದಿಂದ ಹೇಳಿ ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವವನ್ನು
ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿರುವುದುಂಟು. ವೇದದ ಈ ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗ
ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ತಲೆಶೂಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದಂತೆ
ಆದೀತು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಆ
ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಯ ಜ್ಞಾನವು ಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದಿಲ್ಲದೆ ವೇದದ
ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವದಂಥ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗ ನಾನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸ ಹೋದರೆ ಇಲ್ಲಿ
ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾರಾಮೃತವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೆರೆದಿರುವ
ಎಷ್ಟೋ ತರುಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಔತ್ಸುಕ್ಯವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಿದ ದೋಷಕ್ಕೆ
ಪಾತ್ರನಾದೇನು; ಆದ ಕಾರಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಬಂಧುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತು
ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತೇನೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ: “ವೇದವೇನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣ? ವೇದವು
ಅಪೌರುಷೇಯವೇಕೆ?” ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು “ನಮ್ಮ
ಧರ್ಮಮೂಢಜನರು ಸುಮ್ಮನೆ ವೇದಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೀರಿ
ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ನೀವು ಒಮ್ಮೆಗೇ ನಿರ್ಣಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು
ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಕೇವಲ ಮೂಢವಿಶ್ವಾಸಿಗಳೇ
ಆಗಿರದೆ ವಿಚಾರಪರರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.
ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇದಗಳನ್ನು ನಂಬಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟೋ
ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಎಷ್ಟೋ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಕೊನೆಗೆ
ವೇದಗಳ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ
ವಿಚಾರಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಲೆಹಾಕಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟೋ
ದಿವಸ ಕೂಡದ ಹೊರತು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಯುಕ್ತಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ
ಕೂಡಿದವೂ ಗಹನವಾದವೂ ಆಗಿವೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೀವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ
ನೋಡಬೇಕು. ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರವು ಮುಂದೆ ಹರಿದರೆ ಆಮೇಲೆ
ಅವರನ್ನು ನೀವು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ಈಗಲೇ ಅವರನ್ನು ವಿಚಾರ

ಮೂಢರೆನ್ನುವ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಸಾಕು; ನನ್ನ ಶ್ರಮವು ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುವೆನು.

ಋಗ್ವೇದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯರು ಅಲೌಕಿಕವಾದಂಥ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಉಪಾಯವನ್ನು ಏತರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಅದು ವೇದವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದರೆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವು. ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಅಂತರ್ಭೂತಳಾಗುವಳು. ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಕೆಲಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವವೆಂಬುದು ಉಭಯರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದದೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಬ್ಬರದೂ ಅಂತರ್ಭಾವವಾಗುವುದು. ಇಬ್ಬರೂ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿಯು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮವಾಗಿರುವುದು; ಆದ ಕಾರಣ ಪುರುಷ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇನ್ನು ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿಷಯವು. ಹೀಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ-ಅಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿಷಯವಾದ ವಸ್ತುವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥವು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹದಿಂದ ಅಥವಾ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸರ್ವಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೂ ಇಚ್ಛೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ನಾವು ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಲು ನಮ್ಮ ಸರ್ವಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಥವಾ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ನಾವು ಆಹಾರವಿಹಾರ ಮುಂತಾದುದನ್ನೇನನ್ನೇ ಮಾಡಲಿ ಅದು ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ದುಃಖವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು ಸರ್ವಾನುಭವಸಾಕ್ಷಿಕವಾದ ಮಾತು. ಆದರಲ್ಲಾದರೂ ದುಃಖ ನಿವೃತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಬೇಕಾಗಿರುವುದು; ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿಯೇ ತಲೆಗೊಡುತ್ತೇವೆ. ಏನಾದರೂ ಮಧುರವಾದ ಪಕ್ವಾನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಜಿಹ್ವಾಸ್ವಾದಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಬಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖಕ್ಕೆ ನಾವು ಗುರಿಯಾಗುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖವನ್ನು ಪಟ್ಟಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಖವೇ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವು. ನಮಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಆಯಾ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ನಾವು ಮತ್ತೂ ಸುಖ ಸುಖ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವೆವು.

ಈ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವಿಕೆಯು ಯಾರಿಗೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಎಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತಿದ್ದವರೂ ಸುಖ, ಸುಖವೆಂದು ಬಡಬಡಿಸುವುದು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಎಂಥ ದರಿದ್ರರೂ ಸುಖ, ಸುಖವೆಂದು ಕನವರಿಸುವುದು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇದು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ; ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಗಂಡಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ; ಷಡ್ಧರ್ಶನ ನಿಷ್ಣಾತನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ನಿರಕ್ಷರಕುಕ್ಷಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇನು ? ಪ್ರಾಣಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಸುಖದ ಆಶೆಯು ತೃಪ್ತವಾಗದೇ ಇದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸುಖವನ್ನು ನಾವು ಬೇಡುತ್ತೇವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅದು ಎಂಥದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ನಮಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಸುಖವು ಹೇಗಿರುವುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಟ್ಟು ನೋಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಲೌಕಿಕಸುಖದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷವಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಆ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಸುಖವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬೇಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಏನು ದೋಷವಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುವುದು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖವು ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದೂ ಮತ್ತು ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಇದೆ. ಈ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವ ಮತ್ತು ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತತ್ವವೆಂಬ ದೋಷದ್ವಯದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶಾಶ್ವತಪರಮಾನಂದವು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಇಂಥದ್ದನ್ನು ಪುರುಷನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಸಾಧಿಸಿಯಾನೇ ಹೊರತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸಾಧಿಸಲಾರವು ; ಆದಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪರಮಾನಂದಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷ, ಮುಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ನಾಮಗಳುಂಟು. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆನ್ನುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಧರ್ಮಾದಿಗಳು ಗೌಣವೆನ್ನಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ನಿರಂತರ ಪರಮಾನಂದವು ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಉಪಾಯವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ನಿರಂತರ ಸುಖಸಂಪನ್ನನಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖದ ಉಪಾಯವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಪರಾಮರ್ಶವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ನಾನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರೆ ವಿಷ್ವಪೇಷಣವಾಗುವುದು. ಪರಾಮರ್ಶದ ಹೊರತು ಅನುಮಿತಿಯಾಗಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅನುಮಿತಿಯಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಯಾವ ಉಪಾಯವು ತಿಳಿಯಲಾರದೋ ಅಂಥ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಉಪಾಯವು ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದಾದ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ವೇದವೆನ್ನುವರು.

ಶ್ರುತಿಗಳರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ದುಷ್ಕರವಾದುದೆಂದು ನೋಡಿ ತತ್ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳಾದ ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಮಕಾರುಣಿಕರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾದಿಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವರು; ಆದ ಕಾರಣ ಅವೂ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವವು. ಇನ್ನೂ ಸುಗಮವಾಗಿ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇತಿಹಾಸ

ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. “ಏತರಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವು ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದು ಸ್ತುತಿ” ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಲಾಗಿ ಇತಿಹಾಸಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಸ್ತುತಿಯೆಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಬರುವವು. ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬುದು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುವುದು. “ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದೇ ಎರಡನೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ವವೇದಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಲ್ಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ ವಾಚನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಹಾಭಾರತವೆಂದೂ ಅನ್ನುವರು.

ಭಾರತವನ್ನು ಐದನೆಯ ವೇದವೆಂದು ಸಹ ಕರೆಯುವರು. ಉಜ್ವಲವಾದ ಪ್ರಭಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಸರ್ವದಿಗಂತಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸರ್ವರ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಣೆಮಾಡುವ ಮಹಿಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಭಾರತದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕಾದೀತು? ಈ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿರುವವು; ಆದರೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೆಂಬುದೇ ಮಹಾಭಾರತವೆಂಬ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ತಿರುಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಅಥವಾ ಮಹಾಭಾರತದ್ದೇ ಏಕೆ? ವೇದದ ಶಿರೋಭಾಗಗಳಾಗಿರುವ ಸರ್ವೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೆಂಬುದನ್ನು -

“ಸರ್ವೋಪನಿಷದೋ ಗಾವೋ ದೋಗ್ಧಾ ಗೋಪಾಲನನ್ದನಃ |

ಪಾಥೋವತ್ಸಃ ಸುಧೀರ್ಭೋಕ್ತಾ ದುಗ್ಧಂ ಗೀತಾಮೃತಂ ಮಹತ್ ||

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಮೇಲಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವೇನಿದೆ ? ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಂಬ ಗೋಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಗೋಪಾಲಕನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕರುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕರೆದ ಅಮೃತಾಧಿಕ ಮಧುರವಾದ ಗೀತೆಯೆಂಬ ದುಗ್ಧದ ಭೋಕ್ತನಾಗುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಎಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯವಂತನು! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಮುದುರಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಕಳು ತನ್ನ ಕರು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಹಾಲು ತೊರೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ಉಣ್ಣಿಸಿ, ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೂ ಹಾಲುಕೊಡುವಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಕಾಮಧೇನುವು ಅರ್ಜುನನೆಂಬ ಕರು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ದೀನತೆಯಿಂದ ಬಂದಾಗ ಅತ್ಯಂತ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮರ್ಮವನ್ನು ತೊರೆದು ಹೃದ್ಯತವಾದ ಗೀತಾಮೃತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಆ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಅಮೃತಧಾರೆಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿತಲ್ಲ! ಆ ಕಾಲದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಪ್ರೇಮದ ಅವಿಭಾವ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೆ ಮುಗಿದೀತು? ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ಕಾಮಧೇನುವು ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಸುರಿಸಿದ ಗೀತಾಮೃತದ

ಪ್ರಥಮಧಾರೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಪಾನಮಾಡಿದ ಅರ್ಜುನನೆಂಬ ಕರುವಿನ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೆ ತೀರೀತು? ಅಂಥ ಗೀತಾಮೃತದ ರಸಾಸ್ವಾದವನ್ನು ಸೇವಿಸುವಷ್ಟು ಸುದೈವಿಗಳಾದ ಜನರ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರೆ ಆದೀತು? ಒಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆ ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳಾದ ಜನರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಲುವೆಯಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎರಡನೆಯ ಊರಿನ ಜನರಿಗೂ ನೀರು ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಗೀತೋಪದೇಶವನ್ನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಈಗ ನಮಗೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಲಭಿಸಿ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಗೀತೋಪದೇಶವು ಸರ್ವದಿಗಂತಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸರ್ವರ ಕರ್ಣಪುಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆ ತುಂಬಿದ, ಈಗ ತುಂಬುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ತುಂಬುವ ದುಂದುಭಿ ಧ್ವನಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ದುಂದುಭಿಧ್ವನಿಯು “ನಾವು ಹೇಗೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು?” ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ; ಆದಕಾರಣ ನಾವು ಇದೇನೋ ಎಂದು ಉಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ಸಾರವಾದ ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅದು ಬೋಧಿಸಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಾವು ಆರ್ಯವಂಶೀಯರಾಗಿರುವುದೂ ಸಫಲವಾಗುವುದು; ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು.

ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಬಹುಪ್ರಕಾರದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ದೇವರು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವೆಂಬುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಡಾರ್ವಿನ್ ಮತ್ತು ಹಕ್ಸೆಲ್ ಮುಂತಾದವರು ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರ ರಚನೆಯೇ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಮನುಷ್ಯನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ತೀರಿತು; ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದಂತಾಯಿತು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡದೆ, ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೈಬಲಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹದ ಕ್ಷಣಭಂಗುರತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ, ಛಾಯಾ ಮುಂತಾದ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿರುವರು. ಶ್ರೀ ಗೌತಮ ಬುದ್ಧರು “ಜನ್ಮವೂ - ಅಂದರೆ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವುದೂ - ದುಃಖವೆ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನು? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಾಗುವುದೆಲ್ಲ ದುಃಖವೇ. ಹೀಗೆ ಜೀವಿತವೆಲ್ಲ ದುಃಖಮಯವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು.” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಕೂಡ ಈ ದೇಹದ ನಶ್ವರತ್ವವನ್ನೂ ದುಃಖಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರುವುದು ಅವನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠಪ್ರಾಣಿಯೆಂದು

ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಾಙ್ಮುಖವಾಗಿ ಕೂಡುವಷ್ಟು ಈ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹವು ವಿಶ್ವಸನೀಯವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ದೇಹದ ಅನುಕೂಲತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಮನುಷ್ಯನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವನೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವೆ. ಆದರೆ ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಇವನಿಗೂ ಮತ್ತು ಪಶುಗಳಿಗೂ ಅಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ಆಹಾರವಿಹಾರಾದಿಗಳು ಪಶುಗಳಿಗೂ ನಮಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಅವೂ ತಿನ್ನುವುವು, ಕುಡಿಯುವುವು. ನಾವೂ ಅದರಂತೆ ಮಾಡುವೆವು. ಅವೂ ಮಲಗುವುವು, ಏಳುವುವು. ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವುದು. ಅವುಗಳಿಗೂ ಸುಖದುಃಖ ಉಂಟು. ನಮಗಾದರೂ ಈ ಧ್ವಂದ್ವವೇನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅವೂ ಹುಟ್ಟುವುವು, ಸಾಯುವುವು. ನಮ್ಮದಾದರೂ ಅದೇ ಗತಿ. ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಅವಕ್ಕೂ ನಮಗೂ ಏನು ವಿಶೇಷವು? ವೈಷಯಿಕ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾವು ಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ಅವುಗಳಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವುವು. ಲೌಕಿಕ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಅವುಗಳಾದರೂ ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುವುವು. ನಾವು ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೂಡ ಗೂಡುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ನಾವು ಮನೆಯೊಳಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬೆಳಕನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ ಗೀಜವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಯು ಕೂಡ ತನ್ನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನೆಹುಳುವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಪಶ್ವಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಗುವಂತೆ ದುಃಖವು ನಮಗೂ ಆಗುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ಅವುಗಳಿಗೂ ನಮಗೂ ವಿಶೇಷವಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಪಶ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದರೆ ಅವುಗಳು ಕೂಡ ನಮ್ಮನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿವೆ? ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ನಾವು ಸುಖಪಟ್ಟರೆ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯಿಂದ ಹುಲ್ಲು, ಕಾಳು, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮತ್ತು ಮೈ ತಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕುದುರೆಯೂ ಸುಖಪಡುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅವುಗಳು ಉಪಕರಣವಾದಂತೆ ಅವುಗಳ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾವು ಆಗುವೆವು. ನಾವು ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ ಅವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು ಸಂತೋಷಪಡುವುವು. ನಮಗೆ ನಮ್ಮದು ದೊಡ್ಡದು. ಬೇಕು, ಬೇಡ ಎಂಬುದು ನಮಗೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಅವುಗಳಿಗೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಯೋಗದಿಂದ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ನಮಗೆ ಸುಖವಾಗುವಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಯೋಗದಿಂದ ಸೌಖ್ಯವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ಯೋಗದಿಂದ ನಮಗೆ ದುಃಖವಾಗುವಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುರೂಪವಾಗಿ ನಾವು ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುವೆವು. ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅವೂ ಇಚ್ಛಿಸುವುವು.

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬಡವರದೂ ಶ್ರೀಮಂತರದೂ ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಶ್ರೀಮಂತನಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವು ತಿರುಕರಿಗೆ ಎಂಜಲೆಲೆಗಳಿಂದ ಆಗುವುದು. ಶ್ರೀಮಂತನಿಗೆ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹಸ್ತಿದಂತಿಯ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಆಗುವಷ್ಟು ಸುಖವು ಬಡವನಿಗೆ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹರಕು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವುದರಿಂದ ಆಗುವುದು; ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಡವನಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖವಾಗುವುದೆಂದರೂ ಅನ್ನಬಹುದು.

ದುಃಖಕರವಾದ ಧನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಧನಿಕನು ವಿವಿಧ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಡಬೇಕಾಗುವುದು. ತುಲನಾಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಬಡವನಿಗೆ ಧನವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆಗುವ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಧನಿಕನಿಗೆ ಧನವು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅದರ ರಕ್ಷಣೆ ಮೊದಲಾದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದುಃಖವು ಅಧಿಕವಾಗಬಹುದು. ಪಶ್ಚಾದಿಗಳಂತು ಧನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರುವುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲದ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯನು ಪಶ್ಚಾದಿಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ ನಮಗೆ ದೇವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಎಷ್ಟೋ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ದುಃಖದ ಗುಣಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಕಂಡುಬರದೆ ಇರಲಾರದು. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ವಿವಿಧಯಂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು; ತಂತಿಯಿಂದ ದೂರದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಹೊಗೆಯ ಬಂಡಿಗಳಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದೂರ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಬಹುದು; ಹಡಗುಗಳಿಂದ ಜಲಪರ್ಯಟನ ಮಾಡಬಹುದು; ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬಹುದು; ಫೋನೋಗ್ರಾಫಿನಿಂದ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಹುದು. ಇದರಂತೆ ಫೋಟೋಗ್ರಾಫಿ ಮುಂತಾದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭೌತಿಕಕಲೆಗಳಿಂದ ಆಯಾ ವಿನೋದವನ್ನು ಪಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರವೀಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಪಶ್ಚಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಸುಖವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದುಃಖವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಏನೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೆ ಇರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ದೇವರು ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ಅನುಪಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಡಿಮೆ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪಶ್ಚಾದಿಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯು ಒಮ್ಮೆ ಸುಖಪಡುವುದೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದುಃಖಪಡುವುದೂ ಆಗಿರಲಿ; ಆದರೆ ಸರ್ವಾತಿಶಯಿತ

ಬುದ್ಧಿಮಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ದುಃಖದ ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ನಿರಂತರ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೃತಾರ್ಥನಾದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಎಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಂಬುದು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭೂತವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಇತರ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಮನನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಪಾರವಾದ ಸಮುದ್ರದ ಉದಕವನ್ನು ಆಯಾ ಪಾತ್ರೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟೆ ಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ತತ್ವವನ್ನು ಅವರವರ ಬುದ್ಧಿಯು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಷಮರೂಪವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸುವುದು. ಆದಕಾರಣ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟಕ್ಕೇ ಆಯಿತೆಂದು ಅಭಿಮಾನಪಡದೆ ಮತ್ತು “ನಮಗೇನು ತಿಳಿದೀತು” ಎಂದು ನಿರಾಶೆಹೊಂದದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರಾಮೃತವನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವು ವೈದ್ಯಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವುದು. ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರವು ಜ್ಯೋತಿಷಿಕರಾಗಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯವಾಗುವುದು. ಇದರಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವುದು. ಈ ನಮ್ಮ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಹಾಗಲ್ಲ: ಸರ್ವರೂ ಸುಖವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಶಾಶ್ವತ ಸುಖದ ಮಾರ್ಗವು ಇದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಹಿತಕರವಾಗಿರುವುದು. ಓದದವರೂ ಕೇಳದವರೂ ಮಾತ್ರ ಪಾಪಿಗಳು. ಇದರ ಕಡೆಗೇನೂ ಮಾತಿಲ್ಲ. ಇದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇ ಬೇಕು; ಗೃಹಸ್ಥನೇ ಬೇಕು; ವಾನಪ್ರಸ್ಥನೇ ಬೇಕು ಅಥವಾ ಸನ್ಯಾಸಿಯೇ ಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಬೇಕು; ಕ್ಷತ್ರಿಯರೇ ಬೇಕು; ವೈಶ್ಯರೇ ಬೇಕು ಅಥವಾ ಶೂದ್ರರೇ ಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಗಂಡಸರೇ ಬೇಕು ಅಥವಾ ಹೆಂಗಸರೇ ಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಬಾಲಕನೇ ಬೇಕು; ತರುಣನೇ ಬೇಕು ಅಥವಾ ವೃದ್ಧನೇ ಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇಡುತ್ತದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಸುಖೇಚ್ಛೆ. ಯಾವನು ತನಗೆ ಸುಖವು ಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವನೋ ಅವನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ.

ಈ ಸುಖೇಚ್ಛೆಯು ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸುಖವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾವು ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸಿ ದುಃಖವೆಂಬ ಫಲವು ಕೊಡುವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಜವಾದ ಸುಖಾರ್ಥಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಯಾವನು ಯಾವ ಊರಿಗೆ

ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವನೋ ಅವನು ಆ ಊರಿನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಒಂದೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೊಂದೂರಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವನಿಗೆ “ಅವನು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವನು” ಎನ್ನದೆ ದಾರಿಹಿಡಿದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವುದು. ಆದಕಾರಣ ನಾವು ಅಹಿತಕರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕರವಾದವುಗಳೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅನುಭವದಿಂದ ತಿಳಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಸುಖಾರ್ಥಿಗಳೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದುಃಖಾರ್ಥಿಗಳೆನ್ನುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಭಿಸುವುದು. ಅಥವಾ ಜಾಲಿಯ ಗಿಡವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರಂತೆ ನಾವು ಭ್ರಾಂತರಂದರೂ ಅನ್ನಬಹುದು. ಆದಕಾರಣ ಸರ್ವರೂ ಶುಭವನ್ನೇ ಬಯಸುವವರಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಅವಿಚಾರದಿಂದ ದುಃಖಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಬೇಡಹೋಗದೆ ವಿವೇಕದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಅಸಾರತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸುಖೇಚ್ಛುಗಳೆಂದು ಅನ್ನುವರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಸುಖೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಮೊದಲನೆಯ ಭೂಮಿಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಸುಖೇಚ್ಛುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಖೇಚ್ಛೆಗೆ “ಜ್ಞಾನದ ಭೂಮಿಕೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಸುಖೇಚ್ಛೆಯು ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಕೆ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೇಕೆ? ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳಾದ ಭರ್ತೃಹರಿಕವಿಗಳು -

ಬೀಭತ್ಸಾ ವಿಷಯಾ ಜುಗುಪ್ಸಿತಮಃ ಕಾಯೋ ವಯೋಗತ್ಸರಮ್ |

ಪ್ರಾಯೋಬಂಧುಭರದ್ಧನೀವ ಪಥಿಕೈರ್ಯೋಗೋವಿಯೋಗಾವಹಃ ||

ಹಾತವ್ಯೋಟಯಮಸಾರ ಏವ ಏರಸಃ ಸಂಸಾರ ಇತ್ಯಾದಿಕಮ್ |

ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ವಾಚಿ ಚೇತಸಿ ಪುನಃ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಃ ||

ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳು ತುಚ್ಛವಾಗಿವೆ; ದೇಹವು ನಿಂದ್ಯವಾಗಿದೆ; ಬಂಧುಗಳ ಸಂಗಡ ಸಂಗತಿಯು ಹಾದಿಕಾರರ ಕೂಡ ಆಗುವಂತೆ ಅಗಲುವಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಈ ಅಸಾರವಾದ ಮತ್ತು ವಿರಸವಾದ ಸಂಸಾರವು ಬಿಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮಿಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬರುವುದು, ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಜನಿಸುವುದು - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಯಥಾರ್ಥವಾದುದೆಂದು ಯಾರು ಒಪ್ಪಲಾರರು? ಎಲ್ಲರೂ ನಿಜವಾದ ಸುಖವನ್ನೇನೋ ಬಯಸುವರು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ: ನಮ್ಮ ಸುಖದ ಇಚ್ಛೆಯು ದೃಢವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಚ್ಛೆಯು ದೃಢವಾದರೆ ಅದು ಸಫಲವಾಗುವಂತೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರದು.

ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರಾದಿಗಳು ನಾಶವಾದಾಗ ಆಗಿನ ಪೂರ್ತ ಈ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಶವಾದಾಗೇಕೆ? ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖದಾಯಕರೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಮೊದಲು ನನಗೆ ಮಗನಾಗಬೇಕೆಂದು ದುಃಖಿತನಾಗುವನು; ಮಗನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ರೋಗಬಂದರೆ ದುಃಖಿತನಾಗುವನು; ಮಗನಿಗೇನಾದರೂ ದುಃಖವಾದರೆ ಅವನ ದುಃಖವನ್ನು ಕಳೆಯುವಾಗ ತಾನು ದುಃಖಿಯಾಗುವನು; ಮಗನು ಅನೀತಿವಂತನಾದರೆ ಅವನ ಮೂರ್ಖತನಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ದುಃಖಿಯಾಗುವನು; ಮಗನು ಗುಣವಂತನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಮರಣಬರುವುದೆಂದು ತಾನು ಭಯಪಡುವನು; ಮಗನು ಸತ್ತರಂತು ತನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಪುತ್ರ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಈ ಶತ್ರುವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗಬಾರದೆಂದು ನಿರ್ವೇದಯುಕ್ತವಾದ ವಿಚಾರವು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಬರುವುದು; ಆದರೆ ಇಂಥ ಮೋಹದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಆ ವಿರಾಗವು ಸೈಕತಸೇತುವಿನಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿರುವುದು. ಇಂಥ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಿಡಿಸೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ನಾವು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಕೂಡ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. “ಈ ಮನಸ್ಸೂ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯಗಳೂ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ; ಇವುಗಳ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸು” ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅದೇ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಅವೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೇ ಮತ್ತು ಅವೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ದೇವರು ನಮಗೆ ಅವುಗಳ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ನಾವು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬೇಡವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಗಟ್ಟಿಇಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಬೇಕು, ಒಮ್ಮೆ ಬೇಡ, ಎನ್ನುವವರ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ದೇವರು ಹೇಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು? ನಮಗೆ ಯಾವುದೂ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸುಖವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವುದು ದೃಢವಾಗಿಲ್ಲ. ಇಚ್ಛೆಯ ದಾರ್ಡ್ಯವು ಅದರ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರದು; ಆದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಇಚ್ಛಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಯಸುವವರೆಂದು ಹೆಸರು ಬರಲಾರದು. ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬುವನಿಗೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರದೆ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮ ಪಡುವವನಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬರುವುದು. ಅದರಂತೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಬಂಧನವನ್ನೂ ಯಾರೂ ಬೇಡದೆ ಸರ್ವರೂ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಿವೇಕ ವೈರಾಗ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಪಾರಾಗಲಿಚ್ಛಿಸುವವನಿಗೆ ಮುಮುಕ್ಷುವೆನ್ನುವರು. ನಮಗೆ ಬಂಧನವೇನೂ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವಾಗಿಯೇ ಅವಿಚಾರತನದಿಂದ ವಿಷಯಗಳ ಮುಂದೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ಬದ್ಧರೆಂಬ ಹೆಸರು ನಮಗೆ ಬಿಡದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಸುಖಾರ್ಥಿಗಳಾಗುವವರೆಗೂ ನಾವು ಗೀತೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಕೂಡ ಬಾರದೋ? ಎಂದರೆ ಕೇಳಿರಿ. ನಿಜವಾದ ಸುಖೇಚ್ಛುವಿನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ತತ್ವವು ತಪ್ಪದೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮಂಥವರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸದಿದ್ದರೂ ‘ಮೊದಲು ನಾವು ಬೇಡುವುದೊಂದು, ಮಾಡುವುದೊಂದು’ ಎಂಬ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು

ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಜವಾದ ಸುಖಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವಷ್ಟು ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೂ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರದು; ಆದರೆ ನಾವು ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ “ನಾನು ಎಷ್ಟು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಗಡಿಬಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ತಿಳಿದವರ ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪಾತ್ರರಾಗುವೆವು ಮತ್ತು ತಿಳಿಯದವರ ಮುಂದೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದರ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುವೆವು. ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ನಾವು “ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಯಥಾಮಥಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳೇನೆಂದರೆ - ಗೀತೆಯು ಕೃತಕ ರೂಪಕವೋ? ಗೀತೆಯ ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕತ್ವವು, ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವು, ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ರಾಜಯೋಗ, ಭಕ್ತಿಯೋಗ, ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನವು. ಈಗ ಮೊದಲನೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವೆಂದು ಕೆಲವರು ಕಲ್ಪಿಸುವರು. ಆದರೂ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರದೇನೂ ವಿಮತವಿಲ್ಲ. “ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಸಂವಾದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅದರ ದ್ವಾರದಿಂದ ಹೇಳಿರುವರು. ಇಷ್ಟೇ ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪಿಸದಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮೋಹ ಬರುವುದೂ ಅಂಥ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತತ್ಪೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಮತ್ತು ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಕೌರವ ಸೈನಿಕರು ಕೈಮುದುರಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಡುವುದೂ ಅಸಂಭಾವ್ಯವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವುದು. ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಓದುತ್ತ ಬಂದವರಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೋಪದೇಶವು ಅಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದಂತೆ ತೋರದೆ ಇರಲಾರದು” ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಇವರು ಗೀತೆಯ ಪ್ರಮಾಣತ್ವವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಬೋಧನೆಗೆ ಏನೂ ಬಾಧೆ ಇಲ್ಲ. “ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು; ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಬಾರದು; ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೇಗೇ ಆಗಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಹೇತು ಪೂರ್ಣವಾದಂತಾಯಿತು. ಲೋಕೋದ್ಧಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ-ರಂಥವರಿಗೆ ಜನರು ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆಯಿತು. ಸ್ವಂತಕ್ಕಾಗಿ

ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕೆಂಬುದೊಂದೇ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಶರಾಗದೆ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಮನೋರಥಪೂರ್ತಿ ಎಂದರೆ ಜನರು ತಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಾರಾದರೂ ವರ್ತಿಸಿ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ತಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು; ಆದಕಾರಣ ಕೃತಕರೂಪಕವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲಿ ಅಥವಾ ಆದ ಸಂಗತಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲಿ, ಅವರು “ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದು” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಸಾಕು. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಬಿಡಬಹುದು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಇಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳಿ.

ಕೆಲವರು ಸದ್ಗುಹಸ್ಥರು ನನಗೆ “ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ದುಃಖಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದೇನಿದು? ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾರಣವೇನಿತ್ತು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಹಳ ಸಾತ್ವಿಕಜನರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದುದೇನೆಂದರೆ “ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರದಂಥ ವಿಷಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನೆಂದು ತೋರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೊದಲು ನೀವು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೋ ಅಥವಾ ಇದರಿಂದ ನಾವು ಪಾರಾಗುವಂತೆ ಯತ್ತಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾದುದೋ ನೋಡಿರಿ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ “ಮಾಡಲೇ? ಬಿಡಲೇ?” ಎಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಆಗ ನೀವು “ಏಕೆ ಮಾಡುವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ತೀರಿಹೋದಮೇಲೆ ಮತ್ತು ದುಃಖಕರವಾದ ಆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಿಕ್ಕಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾತು.” ಹೀಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಾಗ ಈ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ ಈ ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತವಿಷಯವಾದ ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವೋ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಮತ್ತು ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ತಿಸುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾತು. ನೀರಡಸಿದವನು “ಮುಂದೆ ಹರಿಯುವ ನದಿಯು ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೋ? ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ?” ಎಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆ ನದಿಯ ಅಮೃತೋಪಮವಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ತನ್ನ ತೃಷೆಯನ್ನು

ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಗೀತೆಯ ರಸವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಮಾತು. ಆದರೂ ನಿರಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಸೂಚಿಸಿ “ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೇಳಬೇಕು” ಎಂದು ಸರಳತನದಿಂದ ಇಂದು ಕೇಳಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅವಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾದೀತೆಂದು ಈಗ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಮಾತಾಡುವೆನು. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಇಂಥ ಪ್ರಶೋತ್ತರದಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವೆ. ಅಂಥವರಿಗೆ ಇದು ವೃಥಾಕಾಲಕ್ಷೇಪವಾಗುವುದು. ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವು ದೃಢವಾಗಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತು ರುಚಿಸುವುದು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಷ್ಟು ಸ್ಥಿರವಾದ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡೋಣ. ಅಂಥ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವರು ಮಾತ್ರ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಲಾಭವೇನೂ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಹಾನಿಯೇನೂ ಆಗಲಾರದು.

ತಿಳಿದು ತಿಳಿದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮೋಹಬಂತೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದರೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪಾಂಡವರು ದುರ್ಯೋಧನನ ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಂಥ ಮಧ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ “ಐದು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಡು; ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನಾದರೂ ನನಗೆ ಬಿಡು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ದುರ್ಯೋಧನನು ಒಂದು ಸೂಜಿಯ ಮೊನೆಯಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಪಾಂಡವರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರೂ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರೂ ಮುಂತಾದ ಗುರುಗಳೂ ಮತ್ತು ದುರ್ಯೋಧನ ಮೊದಲಾದ ಬಾಂಧವರೂ ಸರ್ವರೂ ಏಕತ್ರ ಎದುರಾಳುಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ತನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣರೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಪರಮಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮಣಿಯೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಖನೂ ಮತ್ತು ಭಕ್ತನೂ ಆದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಶ್ರಯದ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಇವರನ್ನು ಜಯಿಸೇನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಿರಿದು ತಿನ್ನುವುದೇ ಮೇಲೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಜನಿಸಿರುವುದು ಸಹಜವಾದ ಮಾತಲ್ಲವೆ? ಇಂಥ ಮಹಾನುಭಾವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬುದರ ಆಶೆಯು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಇಹದಲ್ಲಾದರೂ ಅವರ ರಕ್ತದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದಂತೆ ನಿಂದ್ಯವಾಗಿರುವ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಅರ್ಜುನನು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅಂಜುವವನಾಗಿರಬೇಕು? ಇಂಥ ಪಾಪಭೀರುತ್ವವು ಅವನಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದುದಲ್ಲವೋ? ಇದು ಅಸಂಗತವೋ? ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತಾನು ಸೋತೇನೆಂದು ಅಂಜಿಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ತಾನೇ

ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದು ಅಂಜಿರುವುದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅರ್ಜುನನು ತಾನು ಸೋಲುವೆನೆಂದು ಅಂಜಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನಿಂತವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಆಚಾರ್ಯಾದಿಗಳು ಎದುರಾಳಿರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ತಾನು ನಿಜವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ದಯೆಯಿಂದ ವಿಷಾದ ಹೊಂದಿದನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಜಯವು ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಜುನನು -

ಯದ್ಯಪ್ಯೇತೇ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಲೋಭೋಪಹತಚೇತಸಃ |

ಕುಲಕ್ಷಯಕೃತಂ ದೋಷಂ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹೇ ಚ ಪಾತಕಮ್ ||

ಕಥಂ ನ ಜ್ಞೇಯಮಸ್ಮಾಭಿಃ ಪಾಪಾದಸ್ಮಾನ್ನಿವರ್ತಿತುಮ್ |

ಕುಲಕ್ಷಯಕೃತಂ ದೋಷಂ ಪ್ರಪಶ್ಯದ್ಧಿರ್ಜನಾರ್ದನ ||

ಎಂದು “ಕುಲಕ್ಷಯದಿಂದಾಗುವ ದೋಷವನ್ನೂ, ಮಿತ್ರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಪಾಪವನ್ನೂ, ಲೋಭದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗಟ್ಟಿರುವ ಕೌರವರು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಕುಲಕ್ಷಯದ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡುವಂಥ ನಮಗಾದರೂ ಪಾಪದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಏಕೆ ತಿಳಿಯಬಾರದು?” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಸಾತ್ವಿಕನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ವಿಚಾರವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಅನ್ನಬೇಕು? ಕೌರವರ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟು ಜನರು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಸಾಯುವರೆಂದು ನೋಡಿ ಸಹೃದಯನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮೂರು ಲೋಕವೇ ಸಿಕ್ಕುವುದಾದರೂ ಇವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಸಾತ್ವಿಕನಾದವನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ದಯೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಅವನ ಕೋಪವು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು. ಈ ಮಾತು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯವರ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೀಗಾದದ್ದು ಅಸಂಗತವೆಂದು ತೋರಲಾರದು. ಅರ್ಜುನನೇನು ಹೇಡಿಯೇ? ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾದನೇ? “ಆಚಾರ್ಯರೂ ಪಿತೃಪುತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ ಆದ ಇಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲಲಾರೆನು; ಏಕೆಂದರೆ ಯಾರ ಕೂಡ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನು ನಾವು ಬಯಸುವೆವೋ ಆ ಜನರು ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು ಇವರನ್ನು ಕೊಂದು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಆಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಲ್ಲೆನು; ಈ ಭೂಮಿಯ ಪಾಡೇನು?” ಎಂದು ಅರ್ಜುನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವೂ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವೂ ಬಂದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಂದವೋ? ಅಹಹ! ಅರ್ಜುನನೇ, ನೀನೇ ಧನ್ಯನು; ನೀನೇ ಮಾನ್ಯನು; ನಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಹೃದ್ಗತವಾದ ಉಪದೇಶಾಮೃತವನ್ನು ತೆಗೆದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈವರೆಗೂ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ದೊರಕುವಂತೆ ಇಟ್ಟನಲ್ಲ! ಆ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಮೋಹವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಬಾಯೇ ಬರಲೊಲ್ಲದು. ಅದನ್ನು ವಿವೇಕವೇ ಎಂದು ಕರೆಯುವಷ್ಟು ಅದು ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಂಥವರು ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಹವೆನ್ನಲಿ. ನಮಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿವೇಕವೂ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯವೂ ಹುಟ್ಟುವುದು ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೋ? ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂದಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಏನಾದರೂ ಅನ್ನಲಿ. ನಾವು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಅದನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಬೇಕು. ಯಾವನು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯೂ ಅಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಅಜ್ಞಾನಿಯೂ ಅಲ್ಲವೋ ಅಂಥವನು ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೆಂದು ಶ್ರೀ ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ನೀನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮಷ್ಟು ಅಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಾಮೃತವು ಲಭಿಸಿತು. ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದಾಗ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮ ಪರಮಾತ್ಮನು - ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ - ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಕೂತಾಗ ಶ್ರೀವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿರುವುದು ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠವೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ ಗೀತೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದೆ! ನಿನಗೆ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾದ ವಿಷಾದವುಂಟಾಗದಿದ್ದರೆ ಈ ಗೀತೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು! ಇರಲಿ. ಅರ್ಜುನನು ನೆನಸಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಿಯಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೋತೃಮಹಾಶಯರೇ, ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುವೆನು.

ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ಬಂಧು ಬಳಗದವರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅರ್ಜುನನು -

“ಪುತ್ರಾದಪಿ ಧನಭಾಜಾಂ ಭೀತಿಃ ಸರ್ವತ್ಯೇಷಾಂ ವಿಹಿತಾ ರೀತಿಃ”

ಎಂದರೆ “ಹಣಗಾರರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೂಡ ಭಯ; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ರೀತಿ” ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ವಿಚಾರದಿಂದ ತಾನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟವನಾದೆನೆಂದು ನಿರ್ವೇದಯುಕ್ತವಾದ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಇಂಥ ಮೋಹಕವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದೇನು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಮಾತಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗಾದರೂ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. “ಈವರೆಗೆ ಎಂದೂ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಬರದೇ ಇದ್ದ ಪಾತ್ರತೆಯು ಈಗ ಬಂತಲ್ಲ!” ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನಿಗೇ ಗೊತ್ತು.

ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅವನು ಒಲ್ಲನೆಂಬುದನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿದನೆಂದರೆ ಕೇಳಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನಗೆ ಶರಣುಬಂದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ

ಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನೇ ಉಪದೇಶಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅಪ್ರಿಯವಾದರೂ ಹಿತವಾದುದನ್ನು ಹೇಳುವವರೂ ಕೇಳುವವರೂ ಇಬ್ಬರೂ ದುರ್ಲಭರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರಿಬ್ಬರೂ ಅಂಥವರೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಾನೆ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟಾರು? ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದು ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ರಣಾಂಗಣದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗದಿರುವುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಕರ್ಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದವರನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಲೋಕರೂಢಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಲೋಕ ಮರ್ಯಾದಾ ಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ನಾರಾಯಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುವಂತೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ವಿವೇಕವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಸ್ಸಹನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳ ಪರಾಜಯದಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅಂಥ ದುಷ್ಟರಾದ ಕೌರವರ ನಿಗ್ರಹವು ಪಾಂಡವರಿಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಂದಲೂ ಶಕ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ವಜನರಾದ ಪಾಂಡವರನ್ನೇ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದ ಕೌರವರು - ಪಾಂಡವರು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದರೆ - ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಂಟಕರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸಂಭವವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗದಿದ್ದರೂ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಂಥ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಸ್ವಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಯುಕ್ತಿಕೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದಾ-ಪರಿಪಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿರುವುದು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದೇ ಆಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಡೋಣವು ಬಿಡೋಣವಲ್ಲವೆಂದೂ ಸಮತ್ವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದೇ ಬಿಡೋಣವೆಂದೂ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ “ಬೇಕೆಂದು ಉಪಭೋಗವಿಲ್ಲ, ಬೇಡವೆಂದು ತ್ಯಾಗವಿಲ್ಲ” ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು, ಇರಲಿ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸೋಣ.

ಹೀಗೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಬಂದ ವಿಚಾರವೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶವೂ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂಥದಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಸಂವಾದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆಂಬುದು ಅಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತು.

ಇನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ಮುಂದೆ ಇಷ್ಟು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವರೆಗೂ ಕೌರವ ಸೈನ್ಯದವರು ಹೇಗೆ ತಡೆದರೆಂದರೆ ಕೇಳಿರಿ. ಧರ್ಮಯುದ್ಧ ಮಾಡತಕ್ಕ ವೀರರು ಎದುರಾಳಿಗಳ ಸಿದ್ಧತೆಯಾಗುವವರೆಗೂ 9 ಅವರ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೋ? ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದವರ

ಮೇಲೆ ಅಸ್ತು ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮಗೆ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಕೌರವ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯಪ್ರಭೃತಿಗಳು ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿಯೇ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇಕೆ? ಈಗ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸುಗಳು ಬೇಕಾಗುವುವು. ಇಷ್ಟು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇಷ್ಟೇ ವೇಳೆ ಹತ್ತಿರಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಭಾರತಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವೇಳೆ ತಡೆದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕ ರೂಪಕವೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಅಸಮಂಜಸವಾಗುವುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರಣವಿದ್ದರೆ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅದರ ಹೆಸರಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಗೀತೆಯ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಭಗವದ್ಗೀತಾಸು ಉಪನಿಷತ್ತು' ಎಂದಿದೆ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂದರ್ಥ. ಭಗವದ್ಗೀತೋಪನಿಷತ್ತೆಂಬುದು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು. ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದೆಂದು ನಾಮದ ಏಕದೇಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಅಥವಾ ಗೀತಾ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಕರೆದರೂ ಅದರ ಪೂರ ಹೆಸರು ಭಗವದ್ಗೀತೋಪನಿಷತ್ ಎಂತಲೇ. ಇಂಥ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕೃತಕ ರೂಪಕವಾಗಿರಲಾರದೆಂಬುದು ವೇದದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವರಿಗೆ ವಿದಿತವಾದ ಅಂಶವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಇನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸುವೆನು. ಇದೇನೂ ಕಲ್ಪಿತಕಥೆಯಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಭಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವ ಪಂಢರಪುರದಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ವಾಡೆ (ಮನೆ) ಎಂಬುದಿನ್ನೂ ಇದೆ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ವಾಡೆ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿಠಲೋಪಾಧ್ಯಾಯರೆಂಬ ಒಬ್ಬರು ಇದ್ದರು. ಅವರು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪಂಡಿತರು ಮತ್ತು ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಠಲೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ವಿದ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಇದ್ದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಿಂದು ಯಾರೊಬ್ಬರ ಮುಂದೂ ದೇಹಿ ಎಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ನಿರ್ವಾಹವಾದುದು? ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ-

“ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯನ್ತೋ ಮಾಂ ಯೇ ಜನಾಃ ಪರುಷಾಸತೇ |

ತೇಷಾಂ ನಿತ್ಯಾಭಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ವಹಾಮ್ಯಹಮ್” ||

ಎಂದರೆ “ಯಾರು ನನ್ನನ್ನೇ ಗತಿಯೆಂದುಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂಬ ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅವರು ದೃಢವಾದ ಭರವಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಭಗವಂತನೇ ತಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಭ್ಯರೆ, ಭಗವಂತನು “ನನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿದವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೇನಿದ್ದರೂ ನನಗಿರಲಿ” ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವಾಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವೆಂಬ ಹೊರಲಾರದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹಗಲಿರುಳೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಎಷ್ಟು ಹಾಯಾಗಿದ್ದೀತು? ಹಾಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ನಿಜ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೆ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕೆಲಸವು ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಠಲೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಭಾರವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ತಾವು ಹಾಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಭಗವಚ್ಛಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ಅವರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಭಗವಂತನು ಅವರ ನಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ನಡೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಕಕಾರ್ಯದ ಗಡಿಬಿಡಿ ಏನೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರಿಸಿದ ಒಲೆ ಸಾರಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಸಾಡ್ವೀ-ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಅವರ ಸಹಧರ್ಮಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು “ಅಡಿಗೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗದಿರುವ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು. “ಇಂದು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ಒದಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅಡಿಗೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಪತಿಗೆ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಆಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು “ಪರಮಾತ್ಮನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಕಂಠದಿಂದ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಇದುವರೆಗೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ದಿನ ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನು ಅಸತ್ಯವನ್ನಾಡಿರುವನೆಂದೂಹಿಸುವುದಂತು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗುವುದು. ಅದೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಳಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಶಃ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ “ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯನ್ತೋ ಮಾಂ” ಎಂಬ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ

ಮುಖಿಕಮಲದಿಂದ ನಿಸ್ಸೃತವಾಗಿರಲಾರದು. ಇದೊಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೂಡಿಸಿರಬೇಕು. ಇದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೇದು. ಇದನ್ನು ನಂಬಿ ನಾನು ಇತರ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದೆನು. ನಾವು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಲೆಂದು ಭಗವಂತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಗೀತೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಶ್ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ಅರಿವಾಳದಿಂದ ಅಡ್ಡಗೀಟಿಳೆದು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಇನ್ನು ನಾನು ಯಾರಾದರೂ ಧನಿಕರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿ ತರುವೆನು ; ನೀನು ಆಮೇಲೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟರು. ಅವರು ಎಂದೂ ಯಾರನ್ನೂ ಯಾಚಿಸಿದವರಲ್ಲ. ದೇಹಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇ ಅರಿಯರು. ಅವರ ನಿಸ್ಸಹತೆ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಸದುಣ್ಣಗಳಿಗಾಗಿ ಜನರು ಅವರ ಮೇಲೆ ಬಹುಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುತ್ತಲೇ ಕಂಡಕಂಡವರೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಆದರಿಂದ ಕರೆದು ಉಪಚರಿಸಿ, “ಏನು ಬೇಕು?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಏನೂ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾದ ಮಾತುಕಥೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಹೊಟ್ಟೆಯಪಾಡಿಗಾಗಿ ದೇಹಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಹೊರಬೀಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಆದಮೇಲೆ ಭಗವಚ್ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ವೃತ್ತಾಂತ ನಡೆಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಆಳು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೂಟೆಕಾಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದೆ ಇಳಿಸಿದನು. ಆಕೆಯು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತವು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಒಡನೆಯೇ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದು ಆಕೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಮರುಗಿ, “ಅಪ್ಪ, ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತವು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ! ಏನಾಗಿದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಆಳು “ಅಪ್ಪ, ನನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಏನು ಹೇಳಲಿ, ನಿನ್ನ ಗಂಡನು ಈ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಾಕೆಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದನು. ನಾನು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲಸ್ಯ ಮಾಡಿದೆನು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಆಕ್ರೋಶದಿಂದ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನೇ ಸೀಳಿಬಿಟ್ಟನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಆ ಸಾಧ್ವೀಶಿರೋಮಣಿಗೆ ದಿಕ್ಕುತೋಚದಂತಾಯಿತು. ಎಂದೆಂದೂ ಇತರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ನೋಯಿಸದೆ ಇರುವ ತನ್ನ ಯಜಮಾನರು ಈ ದಿನ ಅತಿಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಆ ಕೂಲಿಕಾರನಿಗೆ ಅತಿದಾರುಣವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಭವವೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಪಾಪ! ಅವಳು ಆ ಕೂಲಿಕಾರನಿಗೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾದೀತು! ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಂತೈಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಇತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಯಜಮಾನಿಯು ಅಡಿಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿದ್ದಳು.

ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅದನ್ನು ಕಂಡು “ಈ ಪದಾರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಒದಗಿತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು “ನೀವು ಕಳುಹಿಸಿದ ಕೂಲಿಗಾರನು ಈಗ ತಾನೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಳು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು “ಯಾವ ಕೂಲಿಗಾರನು?” ಎಂದು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆಗ ಆಕೆಯು “ಇದೇನು? ಯಾವ ಕೂಲಿಗಾರನೆಂದು ಕೇಳುವಿರಿ? ಪಾಪ ! ಅವನು ಆ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೊರಡುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಯಿತಂತೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀವು ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಬಿಟ್ಟಿರಂತೆ” ಎಂದು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಲು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದಳು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮೇಲಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಕೈ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ತದೇಕ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು. ಹಾಗಿರುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸಂತತ ಧಾರೆ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ನರವು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿರಲು, ಅವರು ಗದ್ಗದ ಸ್ವರದಿಂದ “ಹೇ, ದೇವ, ನಾನು ಎಂಥ ಅಪರಾಧಿಯು! ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಅರಿದಾಳದ ಗೀಟೆಳೆದೆನಲ್ಲ! ಅಲ್ಪಜ್ಞನಾದ ನಾನು ‘ನೀನು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತಡವಾದರೂ ಮರೆಯದೆ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವೆ’ ಎಂದೂಹಿಸದೆ ಹೋದೆನಲ್ಲ!! ಶ್ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ಗೀಟೆನ್ನೆಳೆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಸೀಳಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ!!! ಇದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೀನೇ ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೈಮರೆತು ಬಿದ್ದರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವರ್ತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಂಬುವಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದವರಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕ-ರೂಪಕವಾಗದೆ “ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ನಿಜವಾದ ಸಂವಾದವೇ” ಎಂದು ಅನ್ನಿಸದೆ ಇರಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣ, ಯುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃತಕರೂಪಕವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಷ್ಟು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹಗಲೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದಣೆದು ಈಗ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಉದಾರಹೃದಯದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತು ಬೇಸತ್ತಿರಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಇನ್ನು “ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾಳೆಗೆ ಇಟ್ಟು ಈಗ ವಿರಮಿಸುವೆನು.

ಗೀತೆಯ ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕತ್ವವು

ಈಗ ಗೀತೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡೋಣ. ಯಾವುದಾದರೂ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವು. ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಅಭಿಧೇಯ, ಪ್ರಯೋಜನ, ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧವೆಂಬ ಅನುಬಂಧ ಚತುಷ್ಟಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತು ಯಾವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಆದ ಕಾರಣ ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಭಿಧೇಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ವಿಷಯವೋ ಅದು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭಿಧೇಯವೆನಿಸುವುದು. ಯಾವ ಪದಾರ್ಥದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಪುರುಷನು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವನೋ ಅದು ಪ್ರಯೋಜನವು. ಈ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೂ ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ, ಗೌಣವೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯವಸ್ತುವಿಷಯಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅಧೀನವಾಗದ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಯಾವುದು ವಿಷಯವೋ ಅದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಯಾವುದು ವಿಷಯವೋ ಅದು ಗೌಣಪ್ರಯೋಜನವು. ಈ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಗೌಣವೆಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೊರಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು ಅಧಿಕಾರಿಯು.

ಸಂಬಂಧವು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅಭಿಧೇಯಕ್ಕೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು. ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕಭಾವಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಸಂಬಂಧವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು.

ಶ್ರೀಮಚ್ಛಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಗೀತೆಯ ಪ್ರಯೋಜನ, ಅಭಿಧೇಯ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಧೇಯಾದ್ಯನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ವಿಶದೀಕರಿಸಿದ ಅನುಬಂಧಗಳ ವಿಚಾರವು ಆ ಉಭಯ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಸಮತ್ತ ವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಅನುಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಧಿಕಾರಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ನಾವು ಉದಾಹರಿಸಿದ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಗೌಣವೆಂದು ದ್ವಿವಿಧವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು

ಲಕ್ಷಣದಂತೆ ಈ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿದುದರ ಮೇಲಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೇಡುವವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೇ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀತಿಯಿಂದ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪದ್ಧತಿಯನ್ನರಿಯದವರಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಈಗ ನಾನು ಈವರೆಗೆ ಹೇಳಿದುದರ ಸಾರಾಂಶವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೂ ದೃಷ್ಟಾಂತಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಒಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಹೊರತು ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಪಾದ ಗಾನದಿಂದ ಮತ್ತು ರಸಾಭಿವ್ಯಂಜಕವಾದ ಅಭಿನಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸುಖವು ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ರಸಿಕನು ನಾಟಕ ಶಾಲೆಗೆ ತಲೆಹಾಕುವನು. ತನಗಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಗುವುದೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತುವನು. ತನ್ನ ರೋಗವು ಗುಣಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದು ರೋಗಿಯು ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸುವನು. ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಲಾಭವಾದೀತೆಂದು ಧನಾರ್ಥಿಯಾದವನು ಆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವನು. ಯಾರು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಬೇಕಾದರೂ ಅವರು ಅದರಿಂದ ತಮಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಮೊದಲು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿರೂಪವೂ ಮತ್ತು ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷವು. ನಾಟಕಶಾಲೆ ರಸಿಕರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದು. ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಬೇಕಾದವು ; ಔಷಧವು ರೋಗಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದುದು ; ವ್ಯಾಪಾರವು ಧನಾರ್ಥಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದಾಗಿರುವುದು. ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಹಾಗಲ್ಲ. ದುಃಖ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವೂ ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವೂ ಆದ ಇದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುವವರಾದುದರಿಂದ ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದೂ ದುಃಖ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೊರದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಹೊಯ್ದಾಡದೆ ಇದೆ? ಯಾರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮಂದೋಷ್ಣವಾದ ಕಂಬನಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಸುರಿಸದೆ ಇವೆ? ಯಾರ ದೇಹವು ಸಂಕಟ ಪರಂಪರೆಗಳಿಂದಾಗುವ ಸಂತಾಪವನ್ನನುಭವಿಸದೆ ಇದೆ? ರೋಗದ ಮತ್ತು ಮರಣದ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಯಾರ ಮುಖವು ವಿವರ್ಣವಾಗದೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ? ಮನುಷ್ಯನಿಗೊದಗುವ ದುಃಖ ಸಂತತಿಯು ಎಷ್ಟು ದಾರುಣವಾಗಿರುವುದು! ಈ ದುರ್ದೇಶಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಾದರೂ

ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ದಣದವನು ಅದರ ಆಯಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇ ಮಾಡುವನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರಮವಾಗುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಾರೀರ ವ್ಯಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ನಿರ್ದೇ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಯಾಮ ಇವುಗಳೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಸುಖ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಾಧಕವಾದವುಗಳೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಕಾಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಮನುಷ್ಯನು ತಳದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹುಲ್ಲನ್ನೇ ತನ್ನ ಆಪತ್ತರಿಹಾರಕವೆಂದು ನಂಬಿ ಅದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಅವಿಚಾರಿಗಳು ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವುದು, ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಫೀಮು, ಗಾಂಜಾ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು, ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ಯೂತವನ್ನಾಡುವುದು-ಹೀಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಅವಲಂಬನೆಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಕೆಡುತ್ತಿರುವರು.

ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಜವಾದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಷಯವು ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಆ ವಿಷಯವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಂತೋಷವು ತೋರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ವಿಷಯಗಳಿನ್ನೂ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಗ “ಅವುಗಳು ಬರುತ್ತವೆ” ಎಂದು ನಮಗೆ ಆಗುವ ಸುಖದಷ್ಟು ಅದೇ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತಗಳಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲಂತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅನಾದರವು ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಅನುಭವದಿಂದ ತಿಳಿದ ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಬಿಡುದಿನ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂತೋಷವು ಅದೇ ಬಿಡುದಿನ ಬಂದಮೇಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣೆಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದ ಉತ್ಸಾಹವು ಅವು ಬಂದ ಮೇಲೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಪದಾರ್ಥವು ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಇದ್ದಾಗ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಸುಖವನ್ನು ಕೈಸೇರಿದಾಗ ಕೊಡಲಾರದು ಮತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಉಂಟು ಮಾಡುವಷ್ಟು ಆನಂದವನ್ನು ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಗ ಉಂಟು ಮಾಡಲಾರದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣು ಮುಂದಿನ ವಸ್ತು ಕೈಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅನಾದರವೂ ಮತ್ತು ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಬೇಸರವೂ ಕೂಡ ಆಗುವುದುಂಟು. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಿಂದ ವಿವಿಧವಾದ ಸೌಕರ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸುಖಸಾಧನಗಳಾಗಲಾರವು. ಈಗಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರವಿವಿಧತೆಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾದ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಎಷ್ಟೋ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೆರಗು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರೂ

ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಅವಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸುಖವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಯಾರೂ ಕಂಡೂ ಇಲ್ಲ, ಕೇಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂಥ ಅದ್ಭುತವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ವಸ್ತುವಾದರೂ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಲಾರದು. “ಏಕೆ? ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸೌಖ್ಯವೂ ಕೂಡ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಆಗದೆ? ನಮಗೆಲ್ಲ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂದರೆ ಕೇಳಬೇಕು. ಸಂಸಾರದ ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಜನಿಸುವುದು ಸುಖವಲ್ಲ ; ದುಃಖದ ಪ್ರತೀಕಾರಮಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾವು ಸುಖವೆಂದು ವಿಪರ್ಯಾಸ ಮಾಡುವೆವು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಸುಖಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟೋ ಅಂತರವಿರುವುದು. ಹೇಗಾದರೂ ಸಾಲಗಾರನ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಧನಸಂಗ್ರಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಆಯಕೃಂತ ವ್ಯಯವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಆಗುವುದು. ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಋಣ ವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಅವನು ಹಣವುಳ್ಳವನಾಗದಂತೆ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯದಿಂದ ದುಃಖದ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಸುಖಿಯೆನ್ನಕೂಡದು. ಋಣ ಮುಕ್ತನಾದವನು ಮತ್ತೆ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಧನವಂತನಾಗಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಮತ್ತೆ ದುಃಖದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಅವನು ಸುಖಿಯಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾವು ನೀರಡಿಸಿದಾಗ ನೀರಿನಿಂದ ನೀರಡಿಕೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಹಸಿವಾದಾಗ ಅನ್ನದಿಂದ ಹಸಿವೆಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದೇನಾದರೂ ಇಚ್ಛೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪುನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ದುಃಖಿತರನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನು ಒಂದು ದಿನ ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆಗ ನಾನು “ನಿನ್ನ ಖಿನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು “ನಾನು ತಲೆನೋವಿನಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. “ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ತಲೆನೋವು ಬರುವ ಮುಂಚೆಯೆಲ್ಲ ನೀನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದೆಯೋ?” ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಲು ಆತನು “ಆಗ ಆ ತಲೆನೋವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು” ಎಂದು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. “ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿ? ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಆತನು ನಕ್ಕನು. ಹೀಗೆ ಚಿದರಂಗದ ಆಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನ ಅರಸು ಒಂದು ಶಹಾ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಹಾಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವಂತೆ ಒಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ದುಃಖವು ನಮ್ಮನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿರುವುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ನಾವು ದುಃಖಿತರಾಗಿರುವೆವು. ಇಷ್ಟವಸ್ತುವು ದೊರೆತ ಕೂಡಲೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಯಾದರೂ ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ

ಇಚ್ಛೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ದುಃಖದ ಅತ್ಯಂತಿಕ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಋಣದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಕ್ತನಾಗದವನು ಧನವಂತನಾಗದಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದದ ನಾವು ಸುಖಿಗಳಾಗಲಾರೇವು. ಇಂಥ ನಮಗೆ ಸುಖವೆಂಬುದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳ ಇಚ್ಛೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿ ನಡುನಡುವೆ ಇಷ್ಟವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದಾಗುವ ಕ್ಷಣಿಕ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಸುಖವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆವು.

ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸುಖಸಾಧನಗಳೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದುಃಖಸಾಧನಗಳೆನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪುವುದು. ಇಂಥ ಹೊಸಹೊಸ ಚಮತ್ಕಾರದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಿಜವಾದ ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮೋಹಕವಾದ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೂಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಆಹುತಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗದೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವರ ಇಚ್ಛೆಯು ಕೂಡ ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದವರಿಗಂತು ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಕ್ಷಣಿಕ ದುಃಖ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ನಾವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ದುಃಖ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಮತ್ತೂ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಲಾಗಿ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖವನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತೇವೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಒಮ್ಮೆ ನಮಗೆ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ವಿಷಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತಲೆದೋರದಂತೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವಿಷಯವು ನಮಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಬೇಸರವಾಗುವಾಗ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಯೇ ಹೋಗುವುದು. ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇರುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಆನಂದವನ್ನು ನಾವು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಮಾತೇ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಮಾಣವು. ಈ ಆನಂದವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವರೂ ಹೀಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ಸುಖದ ಪರಿಚಯವೂ ಮತ್ತು ಅನುಭವವೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ಇತ್ತೆಂದು ನಾವು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಇಂಥ ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಈ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸರ್ವರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಆದ ಕಾರಣ ಈ ಭಗವದ್ಗೀತಾ ದೇವತೆಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ ಸುದೈವಶಾಲಿಗಳಾದವರು ಮಾತ್ರ ಇದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಭಗವದನುಗ್ರಹವಾಗುವವರೆಗೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಇಚ್ಛೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೋ ಅವರೇ ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಇಚ್ಛೆಯೆಂಬುದೇ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರವು. “ಮನೋರಥಾನಾಮಗತಿನರ್ವಿದ್ಯತೇ” “Where there is a will there is a way” ಎಂದೂ ಅಂದಿರುವಂತೆ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಅಮೃತದ ಪ್ರವಾಹವು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನೇ ಏನು? ಆದಕಾರಣ ಆಸ್ಥಾವಂತರಾದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳೇ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಅಂಥವರಿಗೇನೇ ಇದು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿ ಫಲಿಸುವುದು. ಇಚ್ಛೆಯು ಬಲವಾಗಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಜನವು ವಿಲಂಬವಾಗುವುದು. ಆದರೂ ಗೀತಾಪರಿಶೀಲನ ರೂಪವಾದ ಸದ್ವ್ಯಾಸಂಗವು ಎಂದಿಗೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಲಾರದು. ಏನೂ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದ ಪಾಮರನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲಾದರೂ ಗೀತೋಪದೇಶದ ಗಾಳಿಯು ಹಾದುಹೋದರೂ ಸಾಕು. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಅದರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆಸ್ಥೆಯು ಹುಟ್ಟದೆ ಇರಲಾರದು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಆಸ್ಥೆಯ ಅಂಕುರವು ಮೊಳೆತು ಚಿಗತು ಗಿಡವಾಗಿ ಫಲಿಸುವುದು ಇರಲಿ.

ಈ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಪರಮಾನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಆ ಉಪಾಯವು ಯಾವುದೆಂಬುದು ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

“ಬಾಹ್ಯಸ್ತರ್ಷೇಷ್ವಸಕ್ತಾತ್ಮಾ ವಿನ್ಮತ್ಯಾತ್ಮನಿ ಯತ್ಸುಖಮ್ |

ಸಬ್ರಹ್ಮಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಸುಖಮಕ್ಷಯಮಶ್ನುತೇ ||

ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು - ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗದೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾದವನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮುಂದೆಯೇ ಇರುವ -

“ಯೇ ಹಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಜಾ ಭೋಗಾ ದುಃಖಯೋನಯ ಏವ ತೇ |

ಆದ್ಯನ್ವವನ್ಯಃ ಕೌನ್ತೇಯ ನ ತೇಷು ರಮತೇ ಬುಧಃ ||”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಉಪಭೋಗಗಳು ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದಂಥವುಗಳೂ

ಆದುದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸೋಣ.

“ಅನಿತ್ಯಮಸುಖಂ ಲೋಕಮಿಮಂ ಪಾಪ್ಯ ಭಜಸ್ವಮಾಮ್”

ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಅಂದಿರುವಂತೆ ಈ ಲೋಕವು ಸುಖರಹಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಶಾಲಿಗಳೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೂಡ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ ; ಆದರೆ ಈ ನಿಶ್ಚಯವು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವೇ “ನಾವು ಎಷ್ಟು ಸುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ!” ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತೇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಅದೇ ನಾವೇ “ಎಷ್ಟು ದುಃಖಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ!” ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಚನೆಯೇ ಹೀಗಿದೆ. ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಹೋದರೆ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಯೋಗಕ್ಕೆ ನಾವು ಸುಖವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ ; ಅಲ್ಲದೆ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಯೋಗಕ್ಕೆ ದುಃಖವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವು ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಅಥವಾ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೀತೆಂದು ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟವಾದುದು ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಪದಾರ್ಥವು ಇಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಆಗುವ ಸಂಬಂಧವೇ ಕಾರಣವು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಏಕರೂಪವಾಗಿರಲಾರದು. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಇರುವಂತೆ ಇದ್ದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೇನಾದರೂ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಅದು ನಮಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಆ ಪದಾರ್ಥವು ಇದ್ದಂತೆ ಇರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಗಿ ಆ ವಸ್ತು ನಮಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದುದು ಪ್ರಿಯವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸುಖಕರವಾದುದು, ಇದು ದುಃಖಕರವಾದುದು ಎಂದು ಬೆಟ್ಟಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಇರಲಿ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡುವ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಾದರೂ ಸುಖವಾಗುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುವುದು. ಯಾರೋ ಕೇವಲ ಕ್ಷುಲ್ಲಕರಾದವರು ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಅನ್ನಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರೂ, ಗಜಾಂತ್ಯಶ್ಚರ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಾಜ್ಯದ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವ ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳ ರಾಜಕಾರ್ಯದುರಂಧರರೂ - ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದೇನು? -

ರಾಜರನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷುಕನವರೆಗೆ, ಪಂಡಿತನನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರ್ಖನವರೆಗೆ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧನನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಿಶುವಿನವರೆಗೆ ಯಾರು ನೋಡಿದರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬರೀ ಈ ಅನುಮಾನವೇ ಏಕೆ? ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದೇಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖಾನುಭವವಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾಂಸಾರಿಕರಿಗೆ ಸುಖವೆಂಬುದರ ಸ್ವಭಾವವೇ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಸುಖಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶವೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಥದಾದರೂ ಸುಖವುಂಟೆಂದು ಒಡಂಬಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಸುಖ ಸುಖವೆಂದು ಮತ್ತು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸುಖವು ಮೂಗಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ತುಪ್ಪದ ಹಾಗೆ ಕೇವಲ ವಾಸನಾಮಾತ್ರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ನಿಜವಾದ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಸುಖಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳ ನಾತದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೂಡಿರುವ ಒಣ ಎಲುಬನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ನಾಯಿಯು ಅದನ್ನು ಕಟಕಟ ಕಡಿಯುತ್ತ ಅದರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪೆಟ್ಟಾಗಿ ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ರಕ್ತವು ಸೋರಲು ಅದು ಅದೇ ಎಲುಬಿನಿಂದ ಬಂದದ್ದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಾಯಿನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಆ ಎಲುಬನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಶೆಯ ಪ್ರತೀಕಾರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವು ತೋರಲು ಅದು ವಿಷಯಗಳಿಂದಲೇ ಆದುವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿರುವೆವು.

“ಆಗಲಿ, ಇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರತೀಕಾರ ದ್ವಾರದಿಂದಾದರೂ ವಿಷಯಗಳು ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಕೇಳಬೇಕು. ಕಪ್ಪುಮೋಡಗಳಿಂದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಮೇಘಮಂಡಲದ ಗುಡುಗು ಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಮಳೆಯು ಸಂತತಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ದಾರಿಕಾರನ ಮುಂದೆ ಮಿಂಚುವ ಮಿಂಚನ್ನು ಬೆಳಕೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಅದು ದಾರಿಕಾರನಿಗೆ ಬೆಳಕು ಕೊಟ್ಟು ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಾರಿಯು ಕೂಡ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಬ್ಬು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಅನರ್ಥಕರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರತೀಕಾರವಾಗಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಸ್ಫುರಿಸುವ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸುಖವೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ಅದು

ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಂಥ ಸುಖವನ್ನು ವಿವೇಕಿಗಳಾದವರು ತುಚ್ಛ ಮಾಡುವರು. ದುಃಖವೃಕ್ಷದ ಬೀಜರೂಪವಾಗಿರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸುಖಕ್ಕೆ ಸುಖವೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದುಃಖವೆನ್ನುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಭಿಸುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ವೃಕ್ಷವು ಯಾವ ಹೆಸರಿನದೋ ಬೀಜಕ್ಕೂ ಅದೇ ಹೆಸರಿರುವುದು. ಆದ ಕಾರಣ ಸಂಸಾರದ ದುಃಖವೂ ದುಃಖವೆ ಮತ್ತು ಆ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಬೀಜರೂಪವಾದ ನಾವು ಸುಖವೆಂದು ತಪ್ಪಿ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಪದಾರ್ಥವೂ ದುಃಖವೇ ಸರಿ. ಆದ ಕಾರಣ ನಿಜಾನಂದರೂಪವಾದ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಮೊದಲು ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗದಂತೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅಂತಃಕರಣವು ನಿರ್ವಿಷಯಕವಾಗದ ಹೊರತು ನಿಜಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಗಲಾರದು. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುವನು ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕರಿಕೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ನಿಜಸುಖವನ್ನು ಬೇಡುವವನು ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಮೇಲಕ್ಕೇರಬೇಕೆಂಬ ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜಾರುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬುವನು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಬೇಕು. ನಾವು ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಪರವಶರಾಗುವಾಗ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು ಒಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ, ಇದ್ದ ಸುಖವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಪರವಶರಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವಾಗ “ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ” ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ “ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ” ಎಂಬುದು ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪುವುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾನ್ನ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಿವಸ ನಾವು “ಅಡಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೋ? ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಬೀಳುವುದೋ?” ಎಂದು ಬಾಯನೀರು ಕರೆಯುತ್ತ ಅದನ್ನೇ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಸವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಪಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು ನಾವು ತಿಂದ ಹಾಗಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ಎಷ್ಟೋ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ತಿಂದ ಹಾಗಾಯಿತೋ ತಿಳಿಯಬರುವುದು. ಹೀಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯದಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗೋಣವೇ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ವಶವಾದಂತಾಗುವುದು. ಪೃಥ್ವೀಪತಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪರಸಗಂಧಗಳೆಂಬ ಪಂಚವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಅವನು ಐದು ಮನೆಗಳಿಗೆ “ಭವತಿಭಿಕ್ಷಾಂ ದೇಹಿ” ಎಂದು ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಮಾಧುಕರೀವೃತ್ತಿಯವನಂತೆ ಆಗುವನು. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅವನು ಅರಸನಾದರೂ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅವನು ದಾಸನೆ. ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವನು ಸುಖಿಯೆಂದು ಕಂಡರೂ

ವಿಷಯಪರಾಧೀನತೆಯಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಹಾಕುವುದು ಅವನಿಗೇನೂ ಬಿಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದೇ ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನರಿತು ನಾವು ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಜಾರಿಹೋಗಬಾರದು. ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಲೇಶವಾದರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ವಿಷಯಗಳು ಸುಖದ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಷಯಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಖವಾಗಲೇಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳಿದ್ದರೆ ಸುಖವಾಗಿಯೇ ತೀರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧವೂ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುಖವು ಆಗಿಯೇ ಆಗುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿಲ್ಲದಾಗ ನಾವು ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದಿಂದ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವೂ ಕೂಡ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ವಿಷಯಗಳು ಸುಖಸಾಧನವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆದರೂ ನಾವು ಬಯಸಿದ ವಿಷಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಬಯಕೆಯು ತೃಪ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಸುಖದ ಆಭಾಸವಾಗುವುದೆಂಬ ಮಾತು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಸುಖ, ಸುಖವೆಂದು ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಓಡಿ ಓಡಿ ದಣಿದಿರುವಾಗ, ಆ ವಿಷಯವು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೂಡಲೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸುಖದ ಭಾಸವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಸಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ, ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಆ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಆ ಇಚ್ಛೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಯು. ಹುರುಕಾದಾಗ ತುರಿಸಿದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆ, ಇಚ್ಛೆಯಾದಾಗ ಇಷ್ಟವಿಷಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವುದು. ಈ ವಿಧದ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ನಾವಾಗಿಯೇ ನೂರಾರು ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಆ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು “ನಾವು ಸುಖಿಗಳು! ನಾವು ಸುಖಿಗಳು!!” ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಸುಖದ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇದರ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಪಕ್ಷಾನ್ನದ ಊಟ ದೊರೆಯುವ ದಿವಸ ನಾವು ಶುಂಠಿಬೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿಂದು ಮತ್ತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಶಾಂತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಅಂಥ ಪಕ್ಷಾನ್ನವು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಆ ದಿನ ತಡವಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಉಪಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಪಕ್ಷಾನ್ನ ದೊರೆಯುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆಯಡಗಿತೋ ಎಂದು ಏನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನೇ ಹಾರೈಸಿ

ಕೊಂಡಿರುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ತಿನ್ನುವುದರ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು ಹಸಿವೆಯಡಗುವುದಾದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಉಪಾಹಾರವಾದರೇನು?, ಪಕ್ವಾನ್ನವಾದರೇನು? ಹಸಿವೆಯಡಗಿದರೆ ಸರಿಯಲ್ಲವೆ? ಪಕ್ವಾನ್ನದಿಂದಲೇ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಆಡಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇನು? ಕೆಲವು ವರ್ತಮಾನಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯಸ್ತಂಭಕ, ಕಾಮೋದ್ದೀಪಕ ಗುಳಿಗೆಗಳೆಂದು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹೊಗಳಿ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲದ ಕಾಮವನ್ನು ಉದ್ದೀಪನ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತೃಪ್ತಿಮಾಡುವುದು ಎಂಥ ಹುಚ್ಚತನ? ಕಾಮವಿಲ್ಲದ್ದೆ ಇರುವಾಗ ಕಾಮವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅದನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧನವು ದುಃಖಕರವಲ್ಲದೆ ಸುಖಕರವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತು? ಹೀಗೆ ನಾವು ಆಶೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಭ್ರಾಂತಿಯೇ ಸರಿ. ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಆಶೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅದು ಆಗದ ಮಾತು. ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು “ಆಶೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿ ಹಂಬಲಿಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಯತ್ನಿಸುವುದು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಯುತ್ತ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆರಿಸಹೋದ ಹಾಗೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿಯು -

“ಗಿರಿರ್ಮುಹಾನ್ ಗಿರೇರಭ್ಯುರ್ಮುಹಾನಭ್ಯೇರ್ನಭೋ ಮಹತ್ |

ನಭಸೋಽಪಿ ಮಹದ್ರಕ್ತ ತತೋಪಾಶಾ ಗರೀಯಸೀ ||”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ “ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪರ್ವತವು ದೊಡ್ಡದು; ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಗರವು ದೊಡ್ಡದು; ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಕಾಶವು ದೊಡ್ಡದು; ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ದೊಡ್ಡದು; ಆಶೆಯು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ದುಷ್ಟರವಾದ ಆಶೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತೇನೆಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಆಶೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಆಶೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದಂತು ಅಸಾಧ್ಯವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಉಭಯತಸ್ಪಾಶರಜ್ಜುನ್ಯಾಯದಂತೆ ದುಃಖವು ನಮ್ಮನ್ನೇನು ಬಿಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ” ಎಂದರೆ ಕೇಳಬೇಕು. ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಶಾಂತ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ,

“ಸುಖಮಾತ್ಮನಿಕಂ ಯತ್ರದ್ಭುಕ್ತಿಯಾಹ್ಯಮತೀನ್ವಿಯಮ್”

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಸುಖವು ಅತ್ಯಂತಿಕವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಶಾಶ್ವತಸುಖದ ದಾರಿಯು. ಆದ ಕಾರಣ ಭಗವಂತನು,

“ಮಾತ್ರಾಸ್ಪರ್ಶಾಸ್ತು ಕೌನ್ತೇಯ ಶೀತೋಷ್ಣಸುಖದುಃಖದಾ |
ಆಗಮಾಪಾಯಿನೋಽನಿತ್ಯಾಸ್ತಾನ್ಶಿಕ್ಷಸ್ವ ಭಾರತ ||”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ “ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯೋಗಗಳು ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂಥವೂ, ಬರುವಿಕೆಯೂ ಹೋಗುವಿಕೆಯೂ ಉಳ್ಳಂಥವೂ ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯವಾದಂಥವೂ ಆಗಿವೆ ; ಆದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ

“ಯಂ ಹಿ ನವ್ಯಥಯನ್ತೇ ಪುರುಷಂ ಪುರುಷರ್ಷಭ |
ಸಮದುಃಖಸುಖಂ ಧೀರಂ ಸೋಽಮೃತತ್ವಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ “ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ವೈಷಯಿಕ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಮತ್ತು ಧೀರನಾಗಿ ಈ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯೋಗಗಳಿಂದ ಚಂಚಲಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಜನಿತವಾದ ಸುಖದಿಂದ ಅಥವಾ ದುಃಖದಿಂದ ಎಳೆಯಲ್ಪಡದೆ ಸಮತೋಲವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ ನಾವು ಶಾಶ್ವತಪರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗುವೆವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಏನೇ ಬರಲಿ ; ಅಥವಾ ಏನೇ ಹೋಗಲಿ ; ಅದರಿಂದ ಹಿಗ್ಗದೆ ಅಥವಾ ಕುಗ್ಗದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲನವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಎಣೆಯುಂಟೆ? ವಿಷಯಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಇಚ್ಛೆಯು ಹರಿದುಹೋಗದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲವಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವುದರಿಂದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ತುಲನಾ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಭೂಮಿಗೂ, ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಇರುವಷ್ಟು ಅಂತರವು ಕಂಡು ಬರದೆ ಇರಲಾರದು. ಸುಖದುಃಖ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ದಕ್ಕೆಗೊಡದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮತ್ವದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರಬಲ್ಲ ಮಹನೀಯರಿಗಾಗುವ ಸುಖವಿನ್ನೆಂಥದೋ! ಅದು ನಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಬಹುದೂರವಾಗಿರುವುದು. ಅದರ ತನಕ ಏಕೆ ? ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇಚ್ಛೆಯಾದಾಗ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗ ಮಾಡಿ ಪಡೆಯುವ ಆನಂದಕ್ಕೂ ಆ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೇ ವಿಚಾರದಿಂದ ಹೊಡೆದುಹಾಕಿ ಆ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯುವ ಆನಂದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೇ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡೋಣ. ಒಂದು ಕಡೆ ನಾಟಕ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಆಗ ಅವನು ಆ ಆಶೆಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು “ಈ ನಾಟಕವಾದರೂ ಕೃತಕವಾದುದು; ಇದನ್ನು ನೋಡುವ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನನಗೆಷ್ಟೋ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವ ದುಡ್ಡನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ

ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಕುಳಿತು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನಿದ್ರೆಗೆಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗುವುದರಿಂದ ದುಡ್ಡು ಉಳಿಯುವುದು; ಆರೋಗ್ಯವೂ ನೆಟ್ಟಿರುವುದು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದರೆ ಆಗ ಆಗುವ ಸುಖವು ಹಿಂದೆ ತಾನು ಎಂದಾದರೂ ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆದ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಇಚ್ಛೆಯ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದರಿಂದಾಗುವ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವಂಥದ್ದಾಗಿರುವುದು. “ಆಗಲಿ; ಈ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಬಾಳಿದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಸುಖದ ರಸವು ಬರಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಎದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟ ಯಾವುದಾದರೂ ಪಕ್ಷಾಂತವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೋಹಿಸಿ ನಾನು ಏಕೆ ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ಬಿಡುವವನಿಗೆ ಆಗುವ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅದನ್ನು ಸವಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವವನಿಗೆ ಆಗುವ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ವಿಶೇಷವಿರುವುದು.” ಎಂದರೆ ಅಹುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಹಿಸಿ ವಶನಾದವನು ಆಶೆಯಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ದುಃಖದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಆ ಸುಖವು ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂದ ದೀಪದಂತೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುವುದು. ಆದರೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲೇನೂ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಾವು ಹೊರಗೆ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೆನೆದು ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಈ ಮನೆಯ ಮಹತ್ವವು ಮೊದಲು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಹೀಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ನಡುವೆ ನೆನೆದು ಬಂದಿರುವುದೇ ಕಾರಣವು ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು, ಆಗಿಗಿಂತಲೂ ಈಗ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಏನೂ ಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವೇ ಹೀಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದು. ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಯಾವುದಾದರೂ ಪದಾರ್ಥವು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅದು ಮುಂಚೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಕಂಡದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ತೋರುವುದು. ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಲು ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆಗೇ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಭ್ರಮಿಸಿ ನಾವು ನಡುವೆ ದುಃಖಪಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಏಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಸಮಾಧಾನವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು. ಸುಖವು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಕಾಣಲೆಂದು ದುಃಖಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುವ ನಾವು ಪಶ್ಚಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಏನು ಹೆಚ್ಚಿನವರು? ಒಮ್ಮೆ ಸುಖವೂ ಒಮ್ಮೆ ದುಃಖವೂ ಅವುಗಳಿಗೂ ಆಗುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಭಗವತ್ಪ್ರಪೆಯಿಂದ ಪಡೆದ ನಾವು ವಿಚಾರದಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸುಖಸಂಪನ್ನರಾದರೇನೇ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಪುರುಷರೆಂಬ ನಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು. ನಾವು ನಿರಂತರ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಬೇಕು. ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ

ಆಶ್ರಯಿಸಬಾರದು. ನಾವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಷಯದ ಮೇಲ್ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಮೋಹಿಸಿ ನಮ್ಮ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವುದೂ, ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವುದೂ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯದಿಂದ ಆಕೃಷ್ಟರಾಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗುವುದೂ, ಮತ್ತೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರ ಸ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವುದೂ- ಹೀಗೆಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವುದೂ, ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದೂ ಮಾಡುತ್ತ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಕೆಳಗೆಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ಮೇಲು. ಕೆಳಗೆ ಜಾರುವುದು ತಪ್ಪದ ಹೊರತು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುವುದು ಅಶಕ್ಯವೆ ಸರಿ. ಆದಕಾರಣ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಆಕೃಷ್ಟರಾಗದೆ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊರತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ನಮಗೆ ಆಗದು. ನಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರದ ಕೆಲವು ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಟ್ಟು ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಈ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. “ಸ್ವಸ್ಥರಾಗಿರುವಿರೋ?” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನಿರುವವನು ಸ್ವಸ್ಥನು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಇರುವುದು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಸಾವಿರಾರು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ ದಾಸರಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ನಾವು ಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಾದರೂ ಕಂಡಿರುವೆವೋ? ನಾವು ಸ್ವಸ್ಥರಲ್ಲ; ವಿಷಯಸ್ಥರು. ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಪರಾಧೀನರಾಗಿರುವ ನಮಗೆ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದವು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ದೊರೆತೀತು? ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳ ಮುಂದೆ ದೇಹಿಯೆಂದು ಕೈಯೊಡ್ಡುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿರುವ ತಿರುಕರಾದ ನಮಗೆ ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಏಕೆ ಸಿಕ್ಕೀತು? ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಷಡ್ರಿಪುಗಳಿಗೆ ವಿವೇಕ ಬಲದಿಂದ ಬಗ್ಗದೆ ಇರುವುದೊಂದು ಹೊರತು ನಿಜಸುಖವೆಂಬ ಧನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಉಪಾಯವು ಮತ್ತಾವುದು? ಕಾಮಾದಿ ವಿಕಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧೆಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ವೈರಿಗಳೆನ್ನುತ್ತಿರುವರು. ಇವುಗಳನ್ನು ನಾವು ವೈರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಇವಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲರಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದ

“ಕಾಮ ಏಷ ಕ್ರೋಧ ಏಷ ರಜೋಗುಣಸಮುದ್ಯವಃ |

ಮಹಾಶನೋ ಮಹಾಪಾಷ್ಮಾ ವಿದ್ಧೇನಮಿಹ ವೈರಿಣಮ್ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಈ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ವೈರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯೆಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ನಾವು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾದೀತೆ? ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾನಂದರೂಪವಾದ ಜೀವವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಎದ್ದಿರುವ ಮತ್ತು ಏನು

ಮಾಡಿದರೂ ಕರುಣೆ ಬಾರದಿರುವ ಈ ಕಾಮಾದ್ಯರಿ ವರ್ಗವನ್ನು ವಿವೇಕಬಲದಿಂದ ಬೆದರಿಸಿಯೇ ಶಾಂತಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಕಾಮವನ್ನು ಶಾಂತಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಂದೆ ದೇಹಿ ಎನ್ನುತ್ತ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೋದರೆ ನಾವು ಕಾಮಕ್ಕೂ ಸ್ತ್ರೀಗೂ ಮತ್ತು ಆಕೆಗೋಸ್ಕರ ನೂರಾರು ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ವಶರಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಶಾಂತಿಯು ಕೇವಲ ಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿರುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಕಾಮವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಮಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗಲಾದರೂ ಆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ನಾವು ವಶರಾಗಿ ಕಂಡಕಂಡವರ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಬಾಯಿತಿಲೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆ ಕೋಪವನ್ನು ಶಾಂತಿ ಮಾಡಹೋದರೆ ಆ ಶಾಂತಿಯು ಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಬೈಸಿಕೊಂಡವರು ಆ ಬೈಗುಳಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಿರುಗಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಕ್ರೋಧದ ಉಪಟಳವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸೂರೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಶಾಂತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳುಂಟು. ಒಂದು ಅವು ಹಾಡಿದಂತೆ ನಾವು ಕುಣಿಯುವುದು; ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರಬಲದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂತಯಿಸುವುದು. ಈ ಎರಡನೆಯ ಉಪಾಯವೇ ಹಿತಕರವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ

ಶಕ್ಲೋತೀಹೈವ ಯಃ ಸೋಧುಂ ಪ್ರಾಕೃರೀರವಿಮೋಕ್ಷಣಾತ್ |

ಕಾಮಕ್ರೋಧೋದ್ಯವಂ ವೇಗಂ ಸ ಯುಕ್ತಃ ಸ ಸುಖೀ ನರಃ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು “ಯಾವನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ವೇಗವನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಾಗುವನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನೇ ಸುಖಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ” ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಅಂದಿರುವುದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ದೇಹಾಂತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮಾದಿಗಳ ವೇಗವು ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಇದರ ಮೇಲೆ ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳೂ ಎಷ್ಟು ದಿನವಿದ್ದರೂ ಇಂದು ಅಥವಾ ನಾಳೆ ಎಂದಾದರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗತಕ್ಕವೆ. ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅವು ಹೋಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ ನಾವು ಹೋಗಲಿ - ಹೇಗಾದರೂ ಅವಕ್ಕೂ ನಮಗೂ ತಪ್ಪುಗಂಟಾಗುವುದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅವು ಹೀಗೆ ನಶ್ವರವಾದವುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ನಾವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು. “ಅದೇಕೆ? ಹೇಗಾದರೂ ಅವು ಹೋಗುವುವೆಂದಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಶ್ರಮವನ್ನು ನಾವೇಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ನಾವು ಇನ್ನೂ “ಅವು ಬೇಕು ಬೇಕು” ಅನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ನಮಗೆ ಬಹು ದುಃಖವಾಗುವುದು; ಆದರೆ ನಾವಾಗಿಯೇ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೆ ಅನಂತ ಶಾಂತಿಸುಖವು ದೊರೆಯುವುದು.

“ಇನ್ನಿಯಾಣಾಂ ಹಿ ಚರತಾಂ ಯನ್ಮನೋಽನುವಿಧೀಯತೇ |

ತದಸ್ಯಹರತಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ವಾಯುರ್ನಾವಮಿವಾಮ್ಬಸಿ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸು ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಡಗನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದು. ಆದಕಾರಣ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಷಯಗಳ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಹೋಗಗೊಡಬಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿಯಮವನ್ನು ಏತರಿಂದ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ “ಇನ್ದ್ರಿಯೇಭ್ಯಃ ಪರಂ ಮನಃ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸು ಮೇಲಿನದೆಂದೂ ಮತ್ತು

“ಮನಸ್ಯೇವೇನ್ದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ವಿನಿಯಮ್ಯ ಸಮನ್ತತಃ”

ಎಂಬುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಮುದಾಯದ ನಿಯಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ಇನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಯಮನವನ್ನು ಏತರಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು? ಮನಸ್ಸೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು?” ಎಂದರೆ “ಮನಸಸ್ತು ಪರಾ ಬುದ್ಧಿಃ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದೂ ಮತ್ತು

“ಶನ್ಯಃಶನ್ಯರುಪರಾಮೇದ್ಭದ್ಧ್ಯಾ ಧೃತಿಗೃಹೀತಯಾ |

ಆತ್ಮಸಂಸ್ಥಂ ಮನಃಕೃತ್ವಾ ನ ಕಿನ್ಹಿದಪಿ ಚಿನ್ತಯೇತ್ ||

ಎಂಬುದರಿಂದ “ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೇ ಉಪರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿ ಏನೂ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ಹೀಗೆ ಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು ಏನೂ ಚಿಂತಿಸದ ಶಾಂತಿ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕು. “ಆಗದ್ದು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆಗುವುದು ಆಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ವಿಚಾರವೇ ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಳಿಸುವ ಔಷಧವು. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ನಾವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅನಿಷ್ಟಪ್ರಸಂಗವು ನಮಗೆ ಬರಲೇಬಾರದೆಂದು ನಾವು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಬಾರದು. ಬರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಆಗದ ಮಾತು ಏಕೆಂದರೆ The wheel of fortune is turning incessantly round and who can say within himself I shall be the uppermost today ? ಎಂದು ಆಲಿವ್ವರಗೋಲ್ಡ್ ಸ್ಥಿತ್ತ್ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕಾಲಚಕ್ರದ ಗತಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಒಂದೇ ವಿಧದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇರಲಾರದು. ಏರುವಿಕೆಯೂ ಮತ್ತು ಇಳಿಯುವಿಕೆಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ದುರ್ದಶೆಯು ಬರಬಾರದೆನ್ನುವುದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯ ಬೀಳಲೇ ಬಾರದೆಂದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಆದರೆ ಮಳೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸಬಾರದೆಂದು ಕೊಡೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬಂದ ದುರವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಮಗೆ

ದುಃಖವಾಗಬಾರದೆಂದು ನಾವು ವಿವೇಕದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವಿರುವುದಾದರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವುಂಟೆ? ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲನವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವು ಸರ್ವದಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿರಬೇಕು. ವಿವೇಕವು ಸ್ವಲ್ಪ ತಪ್ಪಿದರಾಯಿತು, ನಾವು ನೂರಾರು ಬಗೆಯಿಂದ ಗಾಸಿಪಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಅವಿವೇಕವೆಂಬ ಪಾಶವು ನಮಗೆ ಬಲಾಢ್ಯವಾದ ಬಂಧನವಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಆಯಾ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಗುರಿಮಾಡುವುದು. ನಮಗೂ ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಹಗ್ಗದಿಂದೇನೂ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಜಗ್ಗುತ್ತಲಿವೆ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಸುಂದರ ಪದಾರ್ಥವು ಬಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಧುರ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಬಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಮೂಗಿಗೆ ಎಂಥದಾದರೂ ಸುಗಂಧವು ಬಡಿದರೆ - ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಅದರದರ ವಿಷಯವು ಗೋಚರವಾದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಂತೆ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತ ಕೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಅವಿವೇಕಪಾಶದಿಂದ ನಾವು ಬದ್ಧರಾಗಿರುವೆವು. ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನು ಕೂಡ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವನು; ಆದರೆ ಆ ಅವಿವೇಕಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧನಾದವನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ದುಷ್ಕರವು. ಇಂಥ ಅವಿವೇಕವು ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಸರ್ವದುಃಖಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವು ಈ ಅವಿವೇಕವೇ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮೋಹಿಸಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೇಳುವಾಗ ಹೇಳುವೆನು.

“ಜ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಮುಚರೇಣಾಧಿಗಚ್ಛತಿ”

ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಅಂದಂತೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿರೂಪವಾದ ನಿರತಿಶಯಶಾಂತಿಯು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ

ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರನ್ತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ |

ಆನನ್ದಂ ಬ್ರಹ್ಮಕೋ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಿಭೇತಿ ಕುತಶ್ಚನ ||

ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ವಾಣಿಗೂ ಅಗೋಚರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಕುತೋಭಯರಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗುವೆವು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪುರುಷತ್ವವು ಸಾರ್ಥಕವಾದಂತಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಮಹಾತ್ಮನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು.

“ನೈವ ಧರ್ಮೀ ನ ಚಾಧರ್ಮೀ ನ ಚೈವಹಿ ಶುಭಾಶುಭೇ”

ಎಂದು ಅನುಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿರುವಂತೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ, ಅಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ; ಶುಭವೂ ಇಲ್ಲ; ಅಶುಭವೂ ಇಲ್ಲ; ರಾಗವೂ ಇಲ್ಲ, ದ್ವೇಷವೂ ಇಲ್ಲ; ಶತ್ರುವೂ ಇಲ್ಲ; ಮಿತ್ರನೂ ಇಲ್ಲ; ಸುಖವೂ ಇಲ್ಲ, ದುಃಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಯಾವ ದ್ವಂದ್ವವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೇ ವರ್ಣನೆಗೆ ಅತೀತನೂ ನಿಜಾನಂದಮಯನೂ ಆಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮಕನಿಷ್ಠನು ಧನ್ಯನು. ಅಥವಾ ಆತನು ಧನ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುವುದೇನು? ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದವರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಧನ್ಯವಾಗುವುವು; ಆತನ ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದವರ ಕಿವಿಗಳೂ ಧನ್ಯವಾಗುವುವು; ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರ ಅವಯವಗಳೂ ಧನ್ಯವಾಗುವುವು. ಆತನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಧನ್ಯರಾಗುವರು. ಆತನ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಕಾಡುಹಳ್ಳಗಳೂ ತೀರ್ಥಗಳಾಗುವುವು. ಆತನ ಸಂಚಾರಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮರುಭೂಮಿಯಾದರೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸುವುದು. ಆತನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದ ಗಾಳಿಗಾದರೂ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರ ಶಕ್ತಿ ಬರುವುದು. ತಾನು ನೋಡಿದ ಕಡೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾವನವಾಗಿ ಮಾಡುವಂಥ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ಭೂದೇವಿಯ ದೇವತ್ವವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು.

ಇರಲಿ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸುವುದೇ ಈ ಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಆದರೆ ಯಾಥಾರ್ಥಹಿತಕಾರಿಯಾದ ಈ ಗೀತಶಾಸ್ತ್ರವು ಕೈಹಿಡಿದೆಳೆದರೆ ಮೈ ತಾನೇ ಬರುವುದೆಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಬರೀ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜನರು ಅಡ್ಡದಾರಿಗೆ ಬೀಳುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿರಿ. ಒಂದೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನಿದ್ದನು. ಅವನು ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮಾತುಕಥೆಗಳೆಲ್ಲಾ ವೇದಾಂತದ ಮಾತುಗಳೆ ಸೂರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಇಷ್ಟು ಓದಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಷಯಲಂಪಟನಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅವನು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯು ಅವನಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಶ್ರೀರಾಮನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ನೋಡುವ ಪುಣ್ಯವಂತೂ ನಮಗೆ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ ಬರುವ ಇಂದಿನ ಪರ್ವಕಾಲವು ನಮಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅವತಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೆನಪುಗೊಡುತ್ತಿರುವುದು. ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದವರು ಆತನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಗಾನಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾವು ಪಾಪವಿಶೇಷದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂಥದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಯೋಗ ಬಂದಾಗಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಭಗವದ್ವಿಚಾರದ ಕಡೆಗೆ

ತಿರುಗಿಸದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಈ ದಿನವಾದರೂ ನೀವು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ”. ಎಂದು ನಾನಾ ಬಗೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಆಗ ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ನಿನಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಆಗುವ ತತ್ಪಾರ್ಥವು ತಿಳಿಯದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿ.

ಈಶ್ವರಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ವೇಶೇಽರ್ಜುನತಿಷ್ಠತಿ |

ಭ್ರಾಮಯನ್ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯನ್ತ್ರಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ ||

ಎಂದು ಭಗವಂತನು ತಾನೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ನಾವು ಮಾಡುವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ನಾವು ಹೊಣೆಯಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಯಾವ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಇದ್ದು ನಮಗೆ ಏನೇನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾನೋ ಅದನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಮಾಡುವುದು, ಮಾಡಿಸುವುದು, ಬಿಡುವುದು, ಬಿಡಿಸುವುದು ಎಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನದೇ; ನಮ್ಮದೇನು ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಬೇಡ” ಎಂದು ಈ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವೇದಾಂತ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಆಕೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ತನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದನು. ಇತ್ತ ಈ ಸಾಧ್ವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ಮಂಚವನ್ನು ಒಂದು ಕಿಟಕಿಯ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಮಲಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಉದ್ದವಾದ ಒಂದು ದಿಂಬನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಮೇಲೆ ಸಕಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿ, ಕಿಟಕಿಯ ಬಾಗಿಲು ಹೊರಗಣವರು ನೂಕಿದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ, ಕದವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದಳು. ಆ ಪುರುಷನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಿದನು. ಆಕೆ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದರೂ ಬೇಕೆಂತಲೇ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಕಿಟಕಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನೂಕಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ಅದು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅವನು ಅದರೊಳಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಹಣಕಿ ನೋಡಲಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಆ ರಾತ್ರಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಳೆಂಬ ಸಂಶಯವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಲವತ್ತರವಾದ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ತಳಮಳವು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು ಅವನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗದರಿದನು. ಆ ಗದ್ದಲದಿಂದ ಆಗತಾನೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡವಳಂತೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಂಚದ ಮೇಲೆಯೇ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ತಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯು ಇನ್ನೂ ಆ ಪುರುಷನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಕುಣಿಸುತ್ತಾ, ತುಟಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತ, ಮೈಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ, “ಇದೇನು ನಿನ್ನತ್ಯಾಚಾರ?” ಎಂದು ಕೂಗಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ಆಗಲೂ

ಆಕೆಯು ಯಾವ ಗಾಬರಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸದೆ ಸಹಜವಾದ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ “ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೇನಿದೆ? ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ”. ಎಂದು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. “ಆಗಲಿ ನಿನ್ನ ದೇವರನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆ” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಲು ಆಕೆಯ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದಳು. ಒಡನೆಯೆ ಅವನು ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಹೇರಿದನು. ಆಗ ಹೊರಟ ಶಬ್ದವು ದಪ್ಪೆಂದು ದಿಂಬಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯ ಕೃತ್ರಿಮವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತನಗೆ ತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಈ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದಾಳೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಈ ಕಥೆಯ ವಿದ್ಯಮಾನದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ “ನಮಗೇನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಸರ್ವವೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವೆಂದೂ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಯಥಾರ್ಥವೇ. ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ತಾನು ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಭಗವತ್ತೇರಣೆಯೆಂದಂತೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಪರಪುರುಷನ ಗೆಲೆತನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ತೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಆಯಿತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮಾತಿಗೇನಾದರೂ ಬೆಲೆಯು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. “ಆಚಾರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬದನೆಕಾಯಿ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಂದಿಯ ಬಾಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾ ನಾವು ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ನಾಟಿರುವುದೆಂದು ಹೇಗೆ ಅನ್ನಲಾದೀತು? ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ “ಆತ್ಮನು ಜನನಾದಿಷಡ್ವಿಕಾರರಹಿತನು” ಮುಂತಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಕೂಡಲೇ ನಿಷ್ಕರ್ಮತ್ವವು ಸಾಧಿಸಬಹುದೇ? ಜ್ಞಾನವೆಂಬುದೇನು ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆಯೇ? ಎಷ್ಟೋ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಗ್ರಂಥಮಾತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿದು ಕರ್ಮಾದಿ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಾವು ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆವು.

ಕರ್ಮವು - ಅಂದರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡೋಣವು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ ನಮಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟಾಗ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವುದು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಸುಖದ ಅನುಭವದ ಮೇಲಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿಷ್ಕರ್ಮನಾಗಿರುವುದು ನಿರಂತರ ಸುಖದ ಸಾಧನವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಯಾರು ಒಪ್ಪಲಾರರು? ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೇ ಇರೋಣವನ್ನು - ಅಂದರೆ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವನ್ನು - ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು

ಯಾವನಾದರೂ ತಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಹೋದರೆ ಅವನು ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು ಕೂಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂಯಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಷಯಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವವನು ಮಿಥ್ಯಾಚಾರನೆಂದು

ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ ಯ ಆಸ್ತೇ ಮನಸಾ ಸ್ಮರನ್ |

ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾನ್ನಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ತಿಲಮಾತ್ರವಾದರೂ ಅನ್ನವು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ದುಃಖವಾಗುವಷ್ಟು ರೋಗಪೀಡಿತನಾದವನು ಅನ್ನದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಔಷಧರೂಪವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ತನ್ನ ರೋಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ, ಕರ್ಮವು ಅಂದರೆ ಕೆಲಸವು ಏನೂ ಬೇಡವೆಂಬುವ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಇಂಥ ಕರ್ಮಕ್ಕೇನೇ ಕರ್ಮವೆನ್ನಬೇಕು. ಬಂಧರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಹೆಸರು ಒಪ್ಪಲಾರದು. ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದ ಹೊರತು ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದು ಅಸಂಭವವು. ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅಧಿಕಾರವು ಬರುವುದು. ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮದ ಲೋಪವೇನೂ ಆಗಲಾರದು. ಆದರೂ ಅವನು ಕೂಡ ಲೋಕ-ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ತನಾಗದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು -

“ನ ಬುದ್ಧಿಭೇದಂ ಜನಯೇದಜ್ಞಾನಾಂ ಕರ್ಮಸಚ್ಛಿಣಾಮ್ |

ಜೋಷಯೇತ್ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ವಿದ್ಯಾಸುಕ್ತೃ ಸಮಾಚರನ್ ||

ಎಂಬ ಭಗವದುಕ್ತಿಯಂತೆ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಜ್ಞರ ಬದ್ಧಿ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಅವರಂತೆ ತಾನೂ ವರ್ತಿಸಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಮಾಡಿಸುವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಜನರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾಡಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಾಕೃತಜನರಾದರೂ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯದಿಂದ ನಿಜಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು

ನ ಮೇ ಪಾರ್ಥಾಸ್ತಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಕಿನ್ಯನ |
ನಾನವಾಪ್ತಮವಾಪ್ತವ್ಯಂ ವರ್ತವರ್ತ ಏವಚ ಕರ್ಮಣಿ ||

ಎಂದು ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕರ್ತವ್ಯವೂ ಮತ್ತು ಏನೂ ಅಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದೂ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಸಹ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಇತರರ ಪಾಡೇನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಮತ್ತು “ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಅದು ಏಕೆ ಬೇಕು? ಇದು ಏಕೆ ಬೇಕು?” ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ತೆಗೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಸ್ವಂತಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಏನೂ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದರೂ ಏನೂ ಕರ್ತವ್ಯಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಜನರಿಗಾಗಿ ಅವರು ಜನರಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವವರೇ ಸಾಧುಗಳೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ ನಾವು ಸಾಧುಗಳೆನ್ನಬೇಕಾಗುವುದು. ಹೊರಗಿನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕರ್ತವ್ಯಾಭಿಮಾನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಏನೂ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮಂಥವರ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ನಾವು ಅವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಏತರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದೆ ಇರಲಾರದು.

ಹೀಗೆ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುವು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದೇನು! ಜನಕಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಜ್ಞಾನವಾಗುವ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವಾದ ಬಳಿಕವೂ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು.

“ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೂ ಕರ್ಮವು ಬೇಕೆಂದರೆ ಸಮುಚ್ಚಯವಾದವಾಯಿತಲ್ಲ? ಮತ್ತು ಈ ಸಮುಚ್ಚಯವಾದವನ್ನು ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ”, ಎಂದರೆ ಕೇಳಬೇಕು. ಜ್ಞಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಸಮುಚ್ಚಯವಾದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನವಾದಮೇಲೆ ಕರ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮುಚ್ಚಯವನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು? ಯೋಗ

ವಾಸಿಷ್ಠವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಕರ್ಮವೂ, ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೇ ಕೇವಲ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವೂ, ಈ ಎರಡೂ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲು ಕರ್ಮವು ಆಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವು ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಬೇಕಾಗಿರುವವಲ್ಲದೆ, ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದೇ ಗ್ರಂಥದ ಮುಂದಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ, ಮೊದಲು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಮೊದಲು ಕರ್ಮ ಆಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ವಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವಾದ ಬಳಿಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದೇಕೆ? ಏಕೆಂದರೆ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಂಬುದೇ ಉತ್ತರವು. ಅದಾದರೂ ಏಕೆ?-ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಯು ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತನಗೇನೂ ಬಾಧೆ ಇಲ್ಲದೇ ಪ್ರಾಕೃತಜನರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಾವುದು ಉಪಾಯವಾಯಿತೋ ಅಂಥ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಅಪಾಯವಾದರೂ ಏನಾಗುವುದು? ಯಾವ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಧನವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಈ ವಿದ್ಯೆಯು ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಮೇಲೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಒಂದೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಣಜಿಗನಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೊದಲು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಗಂಟುಹಾಕಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಇತರ ವರ್ತಕರು ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಬಣಜಿಗನು ಆ ಹಣದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಂಡ ಕಂಡ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೈಹಾಕಿದನು. ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಅವನ ಹಣವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅವನು ದಿವಾಳಿಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರ್ತಕರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ತಂದರು. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನಡೆದವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಬಣಜಿಗನನ್ನು ಕುರಿತು “ನಿನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಸಾಲಗಾರರಿಗೆ ಹಂಚಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಾನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದೇನೆ”. ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಬಣಜಿಗನು “ಸ್ವಾಮಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೇ, ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಆಗಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ನನಗೇನು ಅಪಾಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬರಿಗೈಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ತಕ್ಕಡಿಯಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಇದೊಂದು ತಕ್ಕಡಿ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲುಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು. ಮತ್ತೆ ನಾನು ಹಣಗಾರನಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಹಣವನ್ನು ನೀವು ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವುದರಿಂದ ನಾನು

ಎದೆಗೆಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ” ಎಂದುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ನಾವು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸುವೆವೋ ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೂ ಬಿಡದೆ ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು. ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವಿದ್ದಂತೆ ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಇರಲಾರದು. ಇಷ್ಟೇ ಮೊದಲಿಗೂ ಹಿಂದುಗಡೆಗೂ ಅಂತರವಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಹಿಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನು “ನೀನು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಜುನನು

“ಜ್ಞಾಯಸೀ ಚೇತ್ಕರ್ಮಣಸ್ತೇ ಮತಾಬುದ್ಧಿರ್ಜನಾರ್ದನ |

ತತ್ಪ್ರಿಕರ್ಮಣಿ ಘೋರೇ ಮಾಂ ನಿಯೋಜಯಸಿ ಕೇಶವ ||

ಎಂದು, ಅಂದರೆ, “ಹೇ ಕೃಷ್ಣ! ಕರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇಕೆ ಘೋರವಾದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಯೋಗಿಸುವಿ?” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಭಗವಂತನು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು. ಏನೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ನಿಷ್ಕರ್ಮನಾಗಿ ನಿಜ ಸುಖದಿಂದಿರುವುದು ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದರಿಂದ ಸಾಧಿಸುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ಯದಹಂಕಾರಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ನ ಯೋತ್ಸ್ಯೇತಿ ಮನ್ಯಸೇ |

ಮಿಥ್ಯೈಷ ವ್ಯವಸಾಯಸ್ತೇ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚಾನ್ವಿಯೋಕ್ಷ್ಯತಿ ||

ಸ್ವಭಾವಜೀನ ಕೌಂತೇಯ ನಿಬದ್ಧಃ ಸ್ವೇನಕರ್ಮಣಾ |

ಕರ್ತುಂ ನೇಚ್ಛಸಿ ಯನ್ಮೋಹಾತ್ಪರಿಷ್ಕಸ್ಯವಶೋಽಪಿತತ್ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ “ನೀನು ಹೀಗೆ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿಶ್ಚಯವು ಮಿಥ್ಯವಾದುದೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ನಿನ್ನಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಯೇ ಬಿಡುವುದು. ನೀನು ಯಾವುದನ್ನು ಈಗ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಸ್ವಭಾವಜನಿತವಾದ ಗುಣದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಪರವಶನಾಗಿಯಾದರೂ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುವಿ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಜುನನು ಯುದ್ಧರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದು, ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅದನ್ನು ಒಲ್ಲೆನೆಂದು ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕನಸಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ಮನಸಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವನಿಗೇನೂ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅದು ಬಿಟ್ಟೇತೆ? ಎಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ನಾವು ಅದನ್ನು ಬಿಡುವೆವೋ ಅದರ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಬಲದಿಂದ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚದೆ ಬಿಡಲಾರದು. ಆದಕಾರಣ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಾವು ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನೂ

ಮಾಡದೇ ಸುಖದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವವನು ಮೊದಲು ಏನಾದರೂ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಧನವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ನಿಷ್ಕರ್ಮನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುವನು ಮೊದಲು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದವಶ್ಯವಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಯುದ್ಧರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಿರುವನು. ಅರ್ಜುನನು ಕರ್ತವ್ಯ ಮೂಢನಾಗಿದ್ದನು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರೂ ಮತ್ತು ಕೌರವರೂ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎದುರಾಳಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು ರಥಾರೂಢನಾದ ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಯಾವ ವೀರರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಭಯ ಸೇನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಜುನನು ಕೌರವರ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸಿದನು. ಆಗ ನೋಡಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಪಿತೃವರ್ಗದವರೂ ಪಿತಾಮಹವರ್ಗದವರೂ ಗುರುಗಳೂ ಮಾವಂದಿರೂ ಭಾವಂದಿರೂ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೂ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಸ್ನೇಹಿತರೂ - ಹೀಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಬಂಧುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಬಂಧುಬಳಗದವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಅರ್ಜುನನ ಹೃದಯವು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನು ದಯಾರಸವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಹೇ ಕೃಷ್ಣ, ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಕಾದಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿರುವ ಈ ಸ್ವಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ನನಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮುಖವು ನಿರುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥದೊಂದು ಕೆಲಸವು ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆಯೆಲ್ಲ! ಎಂದು ನನಗೆ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ; ರೋಮಗಳೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿವೆ; ಗಾಂಧೀವವು ಕೈಯಿಂದ ಜಾರುತ್ತಿದೆ; ಮೈ ಎಲ್ಲಾ ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲದೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಅವಶಕುನಗಳೂ ನನಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೋ ನಾನು ಕಾಣೆ, ಹೇ ಕೃಷ್ಣ ನನಗೆ ಈ ಜಯವು ಬೇಡ; ಈ ರಾಜ್ಯವೂ ಬೇಡ; ಈ ಸುಖವೂ ಬೇಡ. ಹೇ ಗೋವಿಂದ, ಈ ಸ್ವಜನರೆಲ್ಲರೂ ಇದ್ದರೆ ಇವರ ಸಂಗಡ ಬಾಳಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ಸುಖ ಮೊದಲಾದುವು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವುವು. ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರೂ, ಗುರುಗಳೂ, ಮಾವ, ಭಾವ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಬೇಕೆಂದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆಲ್ಲ! ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವೇತಕ್ಕೆ? ಭೋಗವೇತಕ್ಕೆ? ನಾನು ಬದುಕಿರುವುದು ತಾನೇ ಏತಕ್ಕೆ? ಹೇ ಮಧುಸೂದನ, ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಲ್ಲುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಷ್ಟು

ಮಾತ್ರವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಮೂರು ಲೋಕವೇ ನನ್ನ ಕೈ ಸೇರುವುದಾದರೂ ಈ ಉದ್ಯೋಗವು ನನಗೆ ಬೇಡ, ಇನ್ನು ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ಭೂಮಿಯ ಪಾಡೇನು? ಹೇ ಜನಾರ್ದನ, ಈ ಕೌರವಪಕ್ಷದವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಮಗೇನು ಹಿತವಾದೀತು? ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ಇವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪಾಪವೇ ಬಂದೀತೆಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸ್ವಜನರಾದ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡುವುದು ನಮಗೆಂದಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಹೇ ಮಾಧವ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವರು ಹೇಗೆ ಸುಖಿಗಳಾದಾರು? ದುರಾಶೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ಈ ಕೌರವರು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನರಿಯದಿದ್ದರೂ ಕುಲಕ್ಷಯದಿಂದಾಗುವ ದೋಷವನ್ನೂ ಮಿತ್ರವಧೆಯಿಂದಾಗುವ ಪಾತಕವನ್ನೂ ನಾವಾದರೂ ತಿಳಿದು ಏಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯಬಾರದು? ಹೇ ಜನಾರ್ದನ, ಕುಲಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಸನಾತನ ಕುಲಧರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗುವವು. ಧರ್ಮವು ನಾಶವಾಗಲಾಗಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ಬೆಳೆಯುವುದು. ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರು ದೂಷಿತರಾಗುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೋಷದಿಂದ ವರ್ಣಸಂಕರವೇ ಆಗುವುದು. ಆ ಸಂಕರವು ನರಕಕ್ಕೆ ದಾರಿ. ಆಹಾ ! ನಾವು ಎಂಥ ಮಹತ್ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ರಾಜ್ಯಸುಖ ಲೋಭದಿಂದ ಸ್ವಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದೇವಲ್ಲ! ಇವರ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕೈ ಎತ್ತುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾದ ಈ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರೇ ಇಗೋ ಶಸ್ತ್ರಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನನ್ನನ್ನೇ ಕೊಂದರೂ ಅದೇ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತಕರವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ದುಃಖಾಕುಲನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತ ದೈನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ಹೇ ಅರ್ಜುನ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವಂಥ ಈ ಭಯ ಸೂಚಕವಾದ ದುರವಸ್ಥೆಯು ಸರ್ವಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಇದು ಪೂರ್ವಾಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಮೂಢರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಒಪ್ಪಿತು. ಈ ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸುಖಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯಕಾರಣವಾದುದು ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ನಿನಗೆ ಇದು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇ ಪಾರ್ಥ, ಅಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಡಬೇಡ. ಮಹೇಶ್ವರನೊಡನೆ ಕೂಡ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಪುರುಷನಾದ ನಿನ್ನಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮನಿಗೆ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಈ ಅಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸು” ಎಂದು ಭುಜವನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟು ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು “ಹೇ ಮಧುಸೂದನ, ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀ, ಭೀಷ್ಮನೂ, ದ್ರೋಣನೂ ನನಗೆ ಗುರುಗಳು. ನಾನು ಅವರನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕಾದುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ?

ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಗುರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿರಿದುಂಡಾದರೂ ಬಾಳಬಹುದು. ಗುರುವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ರಕ್ತಪಾತದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದಂಥ ಅತ್ಯಂತನಿಂದ್ಯವಾದ ಐಹಿಕಾರ್ಥ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಬಹುದೇ ಹೊರತು ಈ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವೂ ಕೂಡ ದೂರವಾಗುವುದೇ ಸರಿ. ಹಿಂಸಾಶೂನ್ಯವಾದ ಭಿಕ್ಷಾಟನವೃತ್ತಿಯುತ್ತಮವೋ ಅಥವಾ ಸ್ವವೃತ್ತಿಯಾದ ಯುದ್ಧವು ಉತ್ತಮವೋ ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಯದೇ ಇದೆ. ಅಥವಾ ಸ್ವವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನಾನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರಿಗೆ ಜಯವಾದರಂತು ಸರಿ, ನಮಗೆ ಜಯವಾದರೆ ತಾನೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಬಂಧುವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಿದಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವರೆಲ್ಲರೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೊಂದಮೇಲಾದರೂ ನಾವು ಬದುಕುವ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಯದು? ಆದುದರಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯಷ್ಟು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿರಲಾರದು. ಯಾವುದು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಅಧರ್ಮವೆಂಬುದನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾರದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಹಿತಕರವಾವುದೋ ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿರುವ ಈ ದೀನನಾದ ನನಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡು” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವಾವುದು? ಮತ್ತು ಅಕರ್ತವ್ಯವಾವುದು?, ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೂಢನಾಗಿ ಶೋಕಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅರ್ಜುನನ ಮೋಹವನ್ನು ಕಳೆದು ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಮಾಡಲಿಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮೊದಲು “ಆತ್ಮನೂ ಮತ್ತು ದೇಹವೂ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಉಭಯವಸ್ತುಗಳ ಧರ್ಮಗಳು ಕೂಡ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಮೋಹದಿಂದ ಆ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಒಂದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಜೀವನು ಸುಮ್ಮನೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ವಿವೇಕಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಅವುಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ಅನ್ತವನ್ತ ಇಮೇದೇಹಾ ನಿತ್ಯೋಸ್ತೋಕ್ಯಾ ಶರೀರಿಣಃ |

ಅನಾಶಿನೋಽಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ಭೃತ್ಯ ಭಾರತ ||”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ “ನಿತ್ಯನಾದ ಶರೀರಿಯ ಈ ದೇಹಗಳೆಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ ಅಳಿಯತಕ್ಕವುಗಳು. ಆತ್ಮನು ಅಪ್ರಮೇಯನು, ಅವಿಕ್ರಿಯನು.

ಆದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡು” ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು “ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯು ವಿಧಾನ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಶೋಕಮೋಹಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರುವನು. ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂಬುವುದು ಅನುವಾದ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ವಿಧಾನವಲ್ಲ” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅನುವಾದವೇ ಇರಲಿ ಅಥವಾ ವಿಧಿಯೇ ಇರಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನಷ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನರಿತು ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೇ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನಂತೆ ಅರ್ಜುನನೂ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಸ್ವಧರ್ಮವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಜುನನು ಬಂಧು ವಧೆಯನ್ನೂ ಗುರುವಧೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಧರ್ಮಭೀರುವಾಗಿ ಹಿಂಸೆಗೆ ಹೇಸಿ ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಐಹಿಕ ಸುಖವನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿವೇಕ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಾಙ್ಮುಖಿತೆಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯನ್ನು ಕೊಡದೆ “ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೆ, ಕೌರವರು ಎಂಥ ದುಷ್ಟರೆಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನೇ ತಿಳಿದು ನೋಡು. ಜ್ಞಾತಿಗಳೆಂಬ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಷ್ಟೂ ಇಡದೆ ಅಸಹಾಯ ಶೂರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೇ ಆ ಕೌರವರು ತಮ್ಮ ಧೂರ್ತತನವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದು ನೋಡತಕ್ಕವರಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಅವರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಇತರರ ಪಾಡೇನೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸು. ಕೌರವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಿನಗೇನೂ ಲಾಭವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇತರ ಜನಮಂಡಲಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲೆಂದಾದರೂ ನೀನು ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕು. ಕೌರವರಂಥ ಧೂರ್ತರ ಮುಂದೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಂತು ಅವರ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಕೆಲಸವು ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಹಾಗೆ ಇತರರಿಗೆ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈ ಯುದ್ಧರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ತಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲನೆಂದು ಕೈಮುಂದುರಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅರ್ಜುನನು “ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಏಳುವವರೆಗೂ ಭಗವಂತನು ಮಾಡಿದ ವಿವಿಧಸಯುಕ್ತಿಕೋಪದೇಶರೂಪವಾಗಿರುವ ಈ ಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದ ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕತ್ವವು ಅದರ ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕವೆಂಬುದರಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಏನು

ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾಮಾತ್ರವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತವಾದ “ಗೀತಾ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕವಾಗಿದೆ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವೆಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಕ್ರಿಯಾಮಾತ್ರವೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಯಾವನೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಏನೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಏನೂ ಕೆಲಸಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಶರೀರಸ್ಥಿತಿಯು ಕೂಡ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ ರೂಪವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯಂತು ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತಪ್ಪಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗೀತೆಯು ಬೋಧಿಸುವುದೇಕೆ ಬೇಕು? ಆದಕಾರಣ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಇನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡೋಣ.

ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವು

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವುದೆಂದು ನಿನ್ನೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಸಾಲದು, ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗ ವಿಚಾರಿಸೋಣ.

ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಮಾತು. ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತಿಭಯಂಕರ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಮೃಗರಾಜನೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಸಿಂಹವು ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯರಿಗೊಳಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸರ್ಕಸ್ ಮೊದಲಾದ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಮದ್ದಾನೆಯಂಥ ದೊಡ್ಡ ಜೀವಿಗಳೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಳಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವವು. ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂಥ ವಿಷವನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಹಾವುಗಳು ತಮಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಾವಾಡಿಗನ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಅವನ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಹೆಡೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಡುವುವು. ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಕುದುರೆಗಳೂ ಎತ್ತುಗಳೂ ತಮಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಕಡಿಮೆ ಬಲವುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗಿ ಅವನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುವು. ಹೀಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ತನ್ನ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶರಣುಹೊಕ್ಕಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕುವವು. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ದೇಹಪುಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿಯೇ ಬಾಳುತ್ತಿರುವುವು.

ಶರೀರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನೆಂಬುವನು ನಮಗೆ ತೋರುವ ಪ್ರಪಂಚಭಾಗದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹತ್ತದಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಅಂಶವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಇತರ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯ ತರದವನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅವನು ಕೇವಲ ಒಂದಣುವಾಗಿರುವನು. ಶಾರೀರಬಲದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಆನೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಚತುಷ್ಟಾದಜಂತುಗಳು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಮೀರಿರುವುವು. ವೇಗದಲ್ಲಿಯೂ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕುದುರೆ, ನಾಯಿ, ಮೊಲ ಮತ್ತು ಮಂಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವನಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುವು. ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಇವನಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-

ಗಳಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಅವು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೀನಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹುಲಿ, ಬೆಕ್ಕು ಮತ್ತು ಗೂಬೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಚದುರಿರುವ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಯನ್ನು ಅರಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅನುಪಯೋಗವಾಗಿರುವುವು. ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಾಸನಾಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಯೂ ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶಬ್ದಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಯೂ ಇರುವುದು. ಬೆಟ್ಟಬೆನಕ ಮೊದಲಾದ ಬಹುಪಾದಜಂತುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಣ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸ್ಪರ್ಶಶಕ್ತಿ ಇರುವುದು. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ನವಿಲಿನ ಸುಂದರವಾದ ಗರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ; ಮಾನುಷಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ! ಮೂಲ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚರ್ಮವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿರಿ; ಎಷ್ಟು ಮೃದುವಾಗಿದೆ! ಮನುಷ್ಯನು ವಾಯುಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈಸಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡಬಲ್ಲನೆ? ಜಲಚರಗಳಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬಲ್ಲನೆ? ಹಾವುಗಳಂತೆ ಸಹಜವಾಗಿ ವಾಯುಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲನೆ? ಕೋಗಿಲೆ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಧ್ವನಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಮಾಡಬಲ್ಲನೆ? ಜಾಡರಹುಳುವಿನಂತೆ ನೇಯಬಲ್ಲನೆ? ಮುಂಗುಲಿ (ಮುಂಗುಸಿ)ಯಂತೆ ವಿಷವನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲನೆ? ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ತನ್ನಧೀನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ತಾನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವತಂತ್ರನೆ? ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ. ಈಗ ನಾವು ವಿಚಾರಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯವನಾಗಿರುವನು. ಹಾಗಾದರೆ ಇವನ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯೂ ಇವನ ನಾಯಕತ್ವವೂ ಏತರಿಂದ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಗಮನವಿಟ್ಟು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಘನತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಾರ್ಥವು ಕಾಣಿಸುವುದು. ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಷ್ಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಷ್ಟಿ ಪಿಂಡಾಂಡಪ್ರಪಂಚವಾಗಿರುವನು. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವನೇ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿರುವನು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಇದೆಯೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿರುವುದು. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ವಾಕ್ಯ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಇವು ಅವನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ವಾಕ್ಯ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಶಕ್ತಿ ವಿಶೇಷಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅವನ ಸರಿಹತ್ತದೆ ಅವನಿಗೇ ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುವು. ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆತನು

ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತನಗಿರುವ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವನು; ವಾಕ್ಯಕ್ರಿಯನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣವನಾಗಿರುವುದು ಅವನ ಶರೀರಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹುಲಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸಿಂಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಅನಾಥನಂತೆ ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತಾನಾದರೂ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಆಡಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು ಅವನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ಕ್ರೂರಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವುದು. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ನಿಮಿಷಕ್ಕೊಂದು ಮೈಲಿಯಷ್ಟು ಅಸಾಧಾರಣ ವೇಗದಿಂದ ಸಂಚಾರಮಾಡುವ ಸಾಧನವು ದೊರೆತಿರುವುದು. ಹಡಗಿನಿಂದ ಅವನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲನು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಬೇಕುಬೇಕಾದುದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಇದೆಂದಿಗಾದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವುದೇ? ದುರ್ಬೀನುಗಳು ಅವನ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲವೇ? ಗ್ಯಾಸ್‌ಲೈಟ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವನ ಕಣ್ಣಿನ ತೇಜವಲ್ಲವೇ? ಟೆಲಿಫೋನ್ ಮೊದಲಾದುವೇ ಅವನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಿವಿಯಲ್ಲವೇ? ವಿಮಾನವೇ ಅವನ ರೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲವೇ? ವೀಣಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳೇ ಅವನ ಮಧುರಧ್ವನಿಯಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೂ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನ ತೂಕಕ್ಕೆ ಉಳಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿದರೂ ಸಮತೂಕವಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವಶವಾಗದೆ ಇರುವ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯರಾದ ನಮಗೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಿನ್ನುವುದು, ಮಲಗುವುದು ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕ್ಷುಧೆಯನ್ನು ಶಾಂತಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅವುಗಳಾದರೂ ತಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಷ್ಟು ಪ್ರಿಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವವು. ನಾವೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳೂ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ನೀರಡಿಕೆಯನ್ನೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೇ ದಣವನ್ನೂ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಹಾಗಾದರೆ ನಮಗೂ ಅವುಗಳಿಗೂ ಅಂತರವೇನು?- ಎಂದರೆ ಧರ್ಮವೆಂಬುದೇ, ನಮಗೆ - ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ - ವಿಶೇಷವು. ಧರ್ಮವನ್ನು ಇತರ ಪಶುಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆಚರಿಸಲಾರವು. ಶಕ್ತರಾದ ನಾವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಶುಗಳ ಸಾಮ್ಯವು ಬರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಧರ್ಮವೆಂಬ ಶಬ್ದವು 'ಧೃ' ಅಂದರೆ ಧಾರಣ ಮಾಡೋಣ ಎಂಬ ಧಾತುನಿಂದ ಆಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅದರ ಅರ್ಥವು "ಏತರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಧಾರಣ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದು" ಎಂದಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದು ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಬಹುದಷ್ಟೆ. ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತಿನ

ವ್ಯವಹಾರವೂ ಸಾಗಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಜಗತ್ತು ಉಳಿಯುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಧರ್ಮವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವುದು. ನೋಡಿರಿ, ನಾವು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಆಗ ಅಂಗಡಿಕಾರನು ಮೊದಲು ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ; ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಅದರ ಕ್ರಯವನ್ನು ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಅಥವಾ ಮೊದಲು ನಾವು ಅದರ ಕ್ರಯವನ್ನು ಅಂಗಡಿಕಾರನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವನು ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ನಾವು ಕ್ರಯವನ್ನಾದರೂ ಮುಂದಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು; ಅಥವಾ ಅವನು ಪದಾರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಮೊದಲು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾವು ಮೊದಲು ಕ್ರಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವನು ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅವನು ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ನಾವು ಅವನಿಗೆ ಕ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಜಗಳ ಹುಟ್ಟದೆ ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟೇತು? ಹೀಗೆ ವ್ಯವಹಾರವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕಾದರೆ ಧರ್ಮವು ಬೇಕೇಬೇಕು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಹಾಗೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಸುಖವು ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗುವುದು. ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಊರ್ಜಿತಸ್ಥಿತಿಯು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಆದರೆ ಮಾಡಿದುದೊಂದೂ ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ, ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವಾಗಲಿ ಅದರದರ ಫಲವನ್ನು ಅದದು ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುವುದು. ಪರಂತು, ಆಯಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅದರದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಆಗುವದೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಫಲಿಸಬಹುದು; ಕೆಲವು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಫಲಿಸಬಹುದು. ನಾನು ಕೈಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಗುದ್ದಿದರೆ ಈಗಲೇ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತುವುದು. ನಾನು ಇಂದು ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿದ್ರೆಗೆಟ್ಟು ಕೂತರೆ ನಾಳೆ ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿ ಕೆಡುವುದು. ನಾನು ಈಗ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಹಣವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಮುಂದೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಕಷ್ಟಿಯನ್ನು ತುರಿಸುವಾಗ ಹಿತವಾದರೂ ಆಮೇಲೆ ಅದು ಉರಿಯುವಂತೆ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಖವಾದರೂ ಮುಂದೆ ದುಃಖವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು. ಅಧರ್ಮದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರುಸಹಿತವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುವನು. ಆದಕಾರಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಧಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಆಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಅಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹಾಕಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ವೇದವು “ಧರ್ಮಂಚರ; ಧರ್ಮಾನ್ನ ಪ್ರಮದಿತವ್ಯಮ್” ಎಂದು ಡಂಗುರವನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಕುರಾನ್, ಬೈಬಲ್ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಕೂಡ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಾಧಾರದ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವವರ ಮಾತಂತಿರಲಿ. ಯಾವುದೊಂದು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೂ ಇಲ್ಲದ ಕಾಡುಜನರು ಕೂಡ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ

ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವಂಥ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಥವಾ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದೇ ಇರುವರು. ಹೀಗಿರುವುದಾದರೂ “Even a bad religion is better than no religion” ಎಂಬಂತೆ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಲೇಸು. ಏನೂ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವವನು ತನ್ನ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಕೂಡ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಹೃದಯಸ್ಥನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೂ ನೋಡುವರೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತನಾದಾನು? ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿರಿ. ಒಬ್ಬ ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಕುಲವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಗುರುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ವರ್ತನದಿಂದಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಶಿಷ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವರು ಆಗ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ತಾಸಿನೊಳಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ ತಿಂದು ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಹತ್ತಿದನು; ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಪೊದೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು; ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಗುಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದನು; ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಹಾಳು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಅಡಗಿದನು; ಒಬ್ಬನು ಮಲಗಿ ತುಂಬ ಮುಸುಕುಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ತಮತಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಏಕಾಂತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದು ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸದೆವೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಮುಂದೆಬಂದು ಯಾರೂ ಕಾಣದಹಾಗೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಂಡರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಗುರುಗಳ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು “ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ ಆ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಯೋಚನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದೆನು. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ನಾನು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವೆನು” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಗುರುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವರದಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು “ಇಷ್ಟು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬನು ಯಥಾರ್ಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಿ” ಎಂದು ಆನಂದಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಚ್ಚಿಷ್ಯನಂತೆ ನಾವಾದರೂ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಪಾಪಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಆದೀತು? “ಏಕೆ,

ದೇವರ ಭಾವನೆ ಏಕೆ ಬೇಕು? ನಾಸ್ತಿಕನು ನೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದು ತಾನೂ ಸುಖಿಯಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ಇತರರಿಗೂ ಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವೋ?" ಎಂದರೆ ಆಗಲಿ; ನಮ್ಮದೇನೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರೇನು? ನಿದ್ರೆ ಬಂದರೆ ಸರಿಯಷ್ಟೆ? ಹಾಗೆಯೇ ನೀತಿಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ತಾನೂ ಸುಖಿಯಾಗಿ ಇತರರನ್ನೂ ಸುಖಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನೇ ಆಗಿರುವನು. ಅವನು ನಂಬದಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನು ಅವನಿಗೆ ತಾನೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೇಗಾದರೂ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಯಿತು. ಧರ್ಮವು ಅವನಿಗೆ ದೂರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ

“ದಂಡಿಸದೆ ದೇಹವನು ಖಂಡಿಸದೆ ಕರಣವನು |

ಉಂಡುಂಡು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಲಿಕ್ಕದನೇನು ರಂಡೆಯಾಳುವಳಿ ? ಸರ್ವಜ್ಞ ||

ಎಂಬಂತೆ ದೇಹದಂಡನೆಯನ್ನೂ ಮನೋನಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಶರೀರ ಪೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಲಾಲನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತ ನೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ನೀತಿಯೆಂಬುದೇನು ಹಾದಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆಯೆ? ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದೂ ಮಾತಾಡುವುದೂ ಸುಲಭವೆ. ಬೆಕ್ಕಿನ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಲಿಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಸಭೆಮಾಡಿದವಂತೆ. ಆಗ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಇಲಿಯ ಮರಿಯು ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಸಭಿಕರನ್ನು ತನ್ನ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯಿಂದ ಬೆರಗುಮಾಡಿ ಬೆಕ್ಕಿನ ಕೊರಳಿಗೆ ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಸದ್ದಾಗುವುದರಿಂದ ತಾವು ಅದರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದ ಹಾಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಬಹುದೆಂದು ಸೂಚನೆ ಮಾಡಿತಂತೆ. ಒಡನೆಯೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಇಲಿಗಳೆಲ್ಲ ಅದು ಬಹು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಯುಕ್ತಿಯೆಂದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಅನುಮೋದಿಸಿದವಂತೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಮುದಿ ಇಲಿಯು ಮುಂದೆ ಬಂದು “ಸಭಿಕರೇ, ನಿಮ್ಮ ಜಾಣತನವನ್ನು ನಾನು ಏನೆಂದು ಹೊಗಳಲಿ? ಬೆಕ್ಕಿನ ಕೊರಳಿಗೆ ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ ನಾವು ಅದರ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಿಜ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವವರು ಯಾರು? ಆ ವಿಚಾರ ಬೇಡವೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಲು ಆಗ ಎಲ್ಲ ಇಲಿಗಳೂ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಒಂದನ್ನೊಂದು ನೋಡುತ್ತ ಜೋಲುಮುಖವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತವಂತೆ. ಹೀಗೆ ಈಸೋಪನೀತಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಲಿಗಳು ಬೆಕ್ಕಿನ ಕೊರಳಿಗೆ ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದರ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ನೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳದೆ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಯೋಚಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆಯನ್ನು ತಿಂದರೆ ಗೋಧಿಯ ರೊಕ್ಕವನ್ನು ಯಾರು ಕೊಡಬೇಕು? ನೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಬೆಂಬಲಬೇಕು. ದೇವರಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೃಢವಾಗಿ ನೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸುಲಭವಾದೀತು? ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲೇನೋ ಮನುಷ್ಯನು

ನೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಐಹಿಕಸುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವರ ಮತ್ತು ಜನ್ಮಾಂತರದ ಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವಾದೀತು? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಚೌರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಇಹದಲ್ಲಿಯೇ ದುಃಖವಾಗುವುದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅಡ್ಡಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದಾದರೂ ಸಣ್ಣಮಾತಲ್ಲ. ಇಂಥ ವಿಚಾರವು ನಿರಂತರ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುವ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನು ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಾದರೂ ದೇವರ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವನು ಆಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಗಳನ್ನೂ ಮಗ್ಗಿಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಯದೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಅವುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಕಲಿತಿರಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಹೇಗೇ ಆಗಲಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಬಂದರೆ ಲಾಭವಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಾದರೂ ಆಗಲಿ ನೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದು. ನೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸುವಿಚಾರಬೇಕು. ಸುವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ಸಾಧನವು ಬೇಕು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಾಧನಮಾಡದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಸುವಿಚಾರಶಾಲಿಯಾದ ಮಹಾತ್ಮನು ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಅವತಾರವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟನಾದವನಾಗಲಿ ಆಗಿರಲೇಬೇಕು. ಇರಲಿ, ನಮ್ಮಂಥ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ.

ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಂಕಟಕಾಲಕ್ಕೆ ಒದಗುವರೆಂದು ಅನೇಕ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟೋ ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವೆವು. ಮರಣದಂಥ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಕಟವು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂಧುಗಳೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಮಿತ್ರರೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಂಧುಗಳೆಂದೂ ಮಿತ್ರರೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಮ್ಮಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಬಹಳವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಶ್ವಶಾನದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಅಥವಾ ಹುಗಿದು ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಬಂಧುಗಳೂ ಮಿತ್ರರೂ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಮಾಡುವರು. ನಾವು ಗಳಿಸಿದ ಧನಧಾನ್ಯಗಳು ನಮಗಾಗಿ ಇದ್ದೆಡೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಾಡುವುದು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬಂಧುಗಳಾಗಲಿ ಮಿತ್ರರಾಗಲಿ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂಕಟಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಲಾರವು. ಧರ್ಮವೊಂದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಬೆನ್ನುಬಿಡದೆ ನಮಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗತಿ ಏನಾಗುವುದೆಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಬಳಗದವರು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹೆಂಡರುಮಕ್ಕಳು ಮುಂದೆ ತಮಗೇನು ಗತಿ? ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಅಳುವರೇ ಹೊರತು ನಮ್ಮ ಗತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕೂಡ

ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಾವು ಸತ್ತುಹೋದ ಬಳಿಕ ಧರ್ಮವೆಂಬುದೊಂದೇ ಸಹಾಯವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಾವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಆದಷ್ಟು ಧರ್ಮವನ್ನು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ನಮಗೆ ಯಾವಾಗ ಮೃತ್ಯು ಬಂದಿರತೆಂಬುವುದು ನಿಯಮವಿಲ್ಲ.

ದಿನದಿನವೂ ಎಷ್ಟೋ ಜೀವರು ಮರಣಾಧೀನರಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಆದರೂ ನಾವು ಮಾತ್ರ ಚಿರಕಾಲವಿರುವವರಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ಮುಂದಣ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ತೊಳಲುತ್ತೇವೆ. ಜೀವದ ಈ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವವು ಪ್ಲೇಗಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಂತು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬೆಳಗಾದಾಗ ಅರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನಾವೇ ನೋಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಒಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ರೋಗಗ್ರಸ್ತನಾದುದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಮರಣವನ್ನೇ ಹೊಂದಿದುದನ್ನು ನಾವೇ ನೋಡುತ್ತೇವೆ, ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಈಗಲೇ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನಾವು ವಿಚಾರಿಸಿನೋಡಿ, ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ, ಮೃತ್ಯುವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ, ಬಂದು ನಿಂತಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ ಮರಣಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವಂತೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಮರಣಾಂತರದಲ್ಲಿ ಏನು ಗತಿಯಾಗುವುದೆಂಬುದು ವಿಚಾರಿಸಿನೋಡತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುವು. ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಐಹಿಕಸುಖದ ಕಡೆಗೇ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಎಂದಾದರೂ “ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು?” ಎಂಬ ವಿಚಾರವೇನಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿದರೆ ಆಗ ಅವನ ಎದೆಯೊಡೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದೀತು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಒಬ್ಬ ತರುಣನು ವ್ಯವಹಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ (ಕಾನೂನ) ವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯೂರೋಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಹು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧಗೃಹಸ್ಥನಿಂದ ಈವನಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣವು ಬಂತು. ಅದರಂತೆ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಉಭಯರಿಗೂ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾದವು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ತರುಣನು ತಾನು ಆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮಹತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನೆಂದೂ ಆದಷ್ಟು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ

ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ ಆ ವೃದ್ಧನು ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಬೆಳೆಸಿದನು.

ವೃದ್ಧ - ಒಳ್ಳೇದು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದರೆ ನಿಮಗೇನು ಲಾಭವಾಗುವುದು ?

ತರುಣ - ನಾನು ಆ ಪದವಿ (ಡಿಗ್ರಿ) ಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ.

ವೃದ್ಧ - ಆಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವಿರಿ ?

ತರುಣ - ಆಮೇಲೆ ನಾನು ನಿರ್ವಾಹಕ ಮಾಡತಕ್ಕ ಮಹಾತ್ಮಾಯೋಗಗಳೆಷ್ಟೋ ಇರುತ್ತವೆ. ನನ್ನ ವಾಗ್ವಿಖರಿಯಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರದಿಂದಲೂ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಣೆಮಾಡಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವೆನು.

ವೃದ್ಧ - ಆಮೇಲೆ ?

ತರುಣ - ಆಮೇಲಿನ್ನೇನು; ನನಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರವು ಸಿಕ್ಕುವದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗುವೆನು.

ವೃದ್ಧ - ಆಮೇಲೆ ?

ತರುಣ - ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸುಖಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವದಲ್ಲಿಯೂ ಘನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಾಳುವೆನು.

ವೃದ್ಧ - ಆಮೇಲೆ ?

ತರುಣ - ಆಮೇಲೆ - ಆಮೇಲೆ - ಆಮೇಲೆ ಸಾಯುವೆನು.

ಇಷ್ಟು ಮಾತಾದಮೇಲೆ ಆ ವೃದ್ಧನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ “ಆಮೇಲೆ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಆಗ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಆ ತರುಣನಿಗೇನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ವೃದ್ಧನು ಕೊನೆಯಸಲ “ಆಮೇಲೆ?” ಎಂದ ಮಾತು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯಂತೆ ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆ ತರುಣನು ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಐಹಿಕ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಘನತೆಗಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಭಗವದ್ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನಗಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು.

ಹೀಗೆಯೇ Louis Figuer ಎಂಬ ಫ್ರೆಂಚ್ ಗ್ರಂಥಕಾರರು “ಸತ್ತು ಹೋದಮೇಲೆ ಏನಾಗುವುದು?” ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಅದರಮೇಲೆ ತಾವು ಬೆಳೆಸಿದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ “The Day After Death” ಎಂಬುದೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದೀರ್ಘ ಕಾಲವು ಕಳೆದರೂ ಅವರು ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ವಿಷಯವು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಲುಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅದರ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಗೊಡದಿರುವುದೇ ಜಾಣತನವೆಂತಲೇ ನಂಬಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ದುಃಖಮಯವಾದ ದಿನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯೂ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಆಗಿದ್ದ ಮುದ್ದು ಮಗನು ಆ ದಿನ ಮರಣಾಧೀನನಾದನು. ಆ ವ್ಯಸನದ ತೊಳಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು “ಮನುಷ್ಯನು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಸತ್ತೇಸಾಯುವನಷ್ಟೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವನ ಗತಿ ಏನಾಗುವುದು? ಅವನ ದೇಹದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಧೂ ಒಂದು ಹೆಣದ ಮೇಲೆ ಅರಿವೆಯಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅರಿವೆಯು ಹೇಗೆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಹೋಗುತ್ತದೋ ದೇಹವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅದರ ಕಾರಣಗಳಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೂ ರಾಗ ದ್ವೇಷಗಳಿಗೂ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವಾದ ಜೀವಚೇತನವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ?” ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ತದೇಕ ಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಅದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಗರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ವಯೋವೃದ್ಧರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಜನ್ಮಾಂತರವುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ “Death and After” ಮೊದಲಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಗತಿ ಏನಾಗುವದೆಂಬ ವಿಷಯವು ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಮ ಮತ್ತು ನಚಿಕೇತ ಇವರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಆಯಾ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ನಮಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆಂದರೆ ಮರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಸಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಈ ನಮ್ಮ ದೇಹದೊಳಗಿರುವ ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳ ಸಮೂಹ ರೂಪವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ಈ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೇ ಮರಣವು. ಈ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯು ಬಲವಾಗಿರುವುದೋ ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ದೇಹದಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ದೇಹವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟವನು ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದವನು ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಈ ಭೂಲೋಕದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿದ್ದು “ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲ!” ಎಂದು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು.

ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಜೀವವು ಮರಣಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಸಂಕಟದ ವೇಗದಿಂದಲೂ ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ನಿರುವುದು. ಮರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ದುರವಸ್ಥೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದು ಅದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಮೊದಲಿನಂತೆ ನೋಡಬೇಕು; ಕೇಳಬೇಕು, ಮೂಸಿ ನೋಡಬೇಕು, ಮುಟ್ಟಬೇಕು, ರುಚಿನೋಡಬೇಕು, ಎಂಬ ಆಶೆ ಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗದೇ ಹೋಗುವನು. ಆಗ “ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವು ಹೋಯಿತಲ್ಲ!” ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಬಹು ವ್ಯಸನದಿಂದ ತಳಮಳಿಸುವುದು. ಹಸಿವೂ ತೃಷೆಯೂ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿರುವವು. ಆಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಧೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಂಸಮಯ ಶರೀರದ ಬಯಕೆಯಾಗಿ ಸ್ಥೂಲೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದುದರಿಂದ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಂತೆ ತಲ್ಲಣಿಸುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ಅದರ ಉದ್ದೇಶವು ನೆರವೇರುವುದು. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನ ವೀರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ ಗರ್ಭವಾಗುವುದು. ಶರೀರವಿಲ್ಲದ ಜೀವವೊಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಗರ್ಭವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯು ವೀರ್ಯವು ತಾಯಿಯ ಶೋಣಿತವೂ ಸೇರಿದರೆ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಜೀವನಪ್ರದವಾಗುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವಾಗಲಾರದು. ಇಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದೊಡನೆ ಜೀವನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಗರ್ಭವಾಗುವುದು. ಒಳಗೆ ಬಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗಿ ತಾನೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೂಡಲೇ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರು ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಾಹಿಕ ಶರೀರದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಲೀ ನರಕಕ್ಕಾಗಲೀ ಹೋಗುವುದು ಆಯಾ ಜೀವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವು ಲಭಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಸರ್ಗಲೋಕದ ಸುಖಗಳು ಕೂಡ ಭೂಲೋಕದ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಸುಖಗಳೇ. ಇವುಗಳು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಇರುವವು. ಈ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳು ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದ ಈ ದಿವ್ಯಸುಖಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿ

ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದ ಅವಧಿ ತೀರುವವರೆಗೆ ದೇವತೆಗಳಂತೆಯೇ ಸುಖದಿಂದಿರುವರು. ಈ ಅವಧಿ ಮೀರಿದ ಒಡನೆಯೇ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಅತಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಈ ಜೀವರು ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಂತರ ಅವರ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ವಿಷಯವಾಸನೆ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲ; ನರಕವೂ ಇಲ್ಲ; ಅವರು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಯಾದ ಜೀವನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ಸೇರಲಾರದು. ಇಂಥ ಜೀವರನ್ನು ಅವರ ವೀರ್ಯದ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯು ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಿ ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದಲೂ ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಜೀವವನ್ನೇ ಒಳಗೆ ಬಿಡುವುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೀವರು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಬುದ್ಧಿ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಬಹು ಸಂಕಟವಾಗುವುದು. ಆರನೆಯ ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅನುಭವವಾಗುವುದು. ಅಜ್ಞಾನವು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವುದು. ಸಾವಿರಾರು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳು ಆಗ ಕಣ್ಮುಂದೆ ಆದಂತೆ ತೋರಿ ಆ ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಪಟ್ಟಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನಾನು ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಹಚರರಾದ ಇತರ ಮನುಷ್ಯರ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಂದಟ್ಟಾಗುವುದು. ಈ ಅನುಭವದಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹುಟ್ಟಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ಹಿಂದಣ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದೂ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವುದೂ - ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಆ ಮಗು ಹುಟ್ಟುವುದು. ಭೂಸ್ಪರ್ಶವಾದ ಕೂಡಲೆ ಈ ಸ್ಮರಣೆಯೆಲ್ಲ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮುಳುಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅಳುತ್ತದೆ.

ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅಪಾರವಾದ ಧನರಾಶಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಅಥವಾ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಋಣರಾಶಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಿ ಮುಗಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಅಸಂಭವವೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಸಂಚಯವನ್ನು ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಮುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಭೋಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನು ಜನ್ಮವೆತ್ತಲೇಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೊಬ್ಬನು ಈ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆಂಬ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೇ ಇರಬಹುದೇ

ಹೊರತು ಉಳಿದ ಯಾರಿಗೂ ಇದು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಜೀವನು ಒಂದು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವಾಗ ತನ್ನ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಾಸನೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಈ ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೂ ಅವನವನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೇ ಕಾರಣರಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೊಂದು ವಾಸನೆ ಮುಂತಾದುವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವರು. ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೂ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೇ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಮತ್ತು ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರಾದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ದಡ್ಡರಾದ ಮತ್ತು ದುರಾಚಾರಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳೂ, ವಡ್ಡರಾದ ಮತ್ತು ದುರಾಚಾರಿಗಳಾದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಮತ್ತು ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಮಕ್ಕಳೂ ಆಗುವುದಕ್ಕೂ, ಒಬ್ಬ ತಂದೆ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಲಕ್ಷಾಧಿಪತಿಯೂ ಒಬ್ಬನು ಭಿಕ್ಷಾಧಿಪತಿಯೂ, ಒಬ್ಬನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನು ಮೂರ್ಖನೂ, ಒಬ್ಬನು ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಒಬ್ಬನು ದುರಾಚಾರನಿರತನೂ, ಒಬ್ಬನು ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ, ಒಬ್ಬನು ವ್ಯಾಪಾರಿಯೂ, ಒಬ್ಬನು ಕೈಗಾರಿಕೆಯವನೂ ಆಗುವುದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವೇನು? ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರೇ ಹೊರತು ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಹೊಣೆಗಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶರೀರವು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಬಹುದು. ಶರೀರ ಧರ್ಮವು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಬಹುದು. ಮನಸ್ಸು ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೋಲುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಇನ್ನು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೆ ಭಗವದಿಚ್ಛೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿ ಜನ್ಮಾಂತರದ ವಾಸನೆಯೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ನಿರಸನಮಾಡಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕೇವಲ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಣ್ಣ, ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಇಟ್ಟಂತೆ ಏಕೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗೂ ಅವನವನ ಜನ್ಮಾಂತರ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಪುನರ್ಜನ್ಮವುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆಧಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದರ ಪೂರ್ವಸ್ಮರಣೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತುವರು. ಪೂರ್ವಜನ್ಮವಿಚಾರವು ನಮ್ಮ ಯಾರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರಬಹುದು; ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಹಿಂದೆ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮರೆಯುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರದ ನೆನಪು ಬರುವುದು ಹೇಗೆ? ಜನ್ಮಾಂತರದ ವಾಸನೆಯೆಂಬದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಕೇವಲ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜಲಧಿಯನ್ನು

ಹೇಗೆ ಆಪೋಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು? ಲಗ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ “ಸುಮುಹೂರ್ತೇ ಸಾವಧಾನಂ” ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಘೋಷವು ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಯನ್ನೂ ಹಾದುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದಾದರೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು “ಜಯಸೀತಾರಾಮ” ಎಂದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ವೈರಾಗ್ಯವು ರಾಮದಾಸರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಪುನರ್ಜನ್ಮವುಂಟೆಂಬುದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಯಾರ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಾರದು. ಆದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಸ್ಮರಣೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ವಿವಿಧವಾದ ಯೋಗಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವವರು ಪುನರ್ಜನ್ಮವುಂಟೆಂದು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಮಗೆ ಯಾವ ಸ್ವಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಜನರ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದು ಅನುಚಿತವು. ನಾನು ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದ ಮೇಲೆ ಭರವಸೆಯನ್ನಿಡಬೇಕಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬರುವುವು. ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡುವುದು ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಾನು ಈಗ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮ ಪಾಪವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವವನಿಗೆ ಮುಂದಾದರೂ ಅಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ಬರಗೊಡಬಾರದೆಂದು ದುಷ್ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆಂಬುದೊಂದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ನಿಜಾನಂದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟೇ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ಕಂಡರೂ ನಿರಾಶರಾಗದೇ ಈಗ ನಾವು ಮಾಡುವುದು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಆಸ್ಪದವಾಗುವುದು. ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಂಬುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸುಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಾಪಗಳೇನೂ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಾವು ತಪ್ಪದೆ ಭೋಗಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ, “ನಾವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಂದಾದರೂ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದು; ಇದು ಅದರ ಫಲವಾಗಿರಬಹುದು” ಎಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆಯು ಬಂದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾಹಾಯಕಿಯಾಗುವುದು. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ನಮಗೆ ಬಂದ ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಶಾಂತತನದಿಂದ ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಾಗುವುದೆಂಬುದು ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಿರುವವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಶಯವುಳ್ಳವರು ಕೂಡ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ

ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಂತೂ ಜನ್ಮಾಂತರದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು.

ಇರಲಿ, ಜನ್ಮಾಂತರದ ಮತ್ತು ದೇವರ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು. “ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ದೇವಾದಿದೇವನು ನಾವು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಅಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸುಖ ದುಃಖಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು” ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಾವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಭಜಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವುದು? ಧರ್ಮದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎಂಥ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂಬುದಂತೂ ಈಗ ನಮಗೆ ಕಾಣುವ ವಿಷಯವು. ಅದು ಇರಲಿ, ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ನಮಗೆ ಧರ್ಮದ ಮಹತ್ವವು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದು ನಮಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂಬುದು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬರುವ ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಸುಖವೆನಿಸಿದರೂ ಮುಂದೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುವುದೋ ಅಂಥದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಹಿತವೆಂದು ಎಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ನಾವು ಯುಕ್ತವಾವುದು ಮತ್ತು ಅಯುಕ್ತವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಮೊದಲು ನಮಗೆ ಹಿತಕರವೆಂದು ತೋರಿದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಮುಂದೆ ಅಹಿತಕರವಾದವುಗಳೆಂದೂ ಮತ್ತು ಮೊದಲು ಅಹಿತಕರವಾದವುಗಳೆಂದು ತೋರಿದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಮುಂದೆ ಹಿತಕರವಾದವುಗಳೆಂದೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅದು ಅಹಿತಕರವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಾಗ ಅದೇ ಹಿತಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಸಣ್ಣವರಾಗಿರುವಾಗ ಓದು ಬರಹಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸುಹಾಕದೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಅಡ್ಡಾಡುವುದು ಹಿತಕರವೆಂದು ಕಂಡರೂ ನಾವು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯ ಕೊರತೆಯು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಅದೇ ನಮಗೆ ಅಹಿತಕರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಏನುಮಾಡಬೇಕು? ಏನು ಮಾಡಬಾರದು? ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸದೇ ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯ ರೂಪವಾದ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಕಾರ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು. ನಮ್ಮ ಆರೈಕೆ ಧರ್ಮವು ವೇದ ಮೂಲಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವೇದವು ಮತ್ತು ಇದರಿಂದಾದ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳೂ ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವುದು

ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಸರಿ. ಶ್ರುತಿಯೂ ಸ್ಮೃತಿಯೂ, ಸದಾಚಾರವೆಂದರೆ ನಿರ್ದೋಷರಾದ ಸಾಧುಗಳ ಆಚರಣವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಕ್ಷಗಳಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಪಕ್ಷವೂ, ಮತ್ತು ದೃಢವಾದ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಾಮವು ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗದ ಇಚ್ಛೆಯೂ - ಇವೈದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಈ ಧರ್ಮವು ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವೆಂದೂ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನು ಮರೀಚ್ಯಾದಿಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸನಕಸನಂದಾದಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಅನಾದಿ ಸಿದ್ಧನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತು ಪೂರ್ವಿಕರಿಗಾದರೂ ಗುರುವಿನ್ನಾರು? ಭಗವಂತನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೂ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೂ ಎರಡೂ ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳಾಗಿರಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಕರ್ಮದ ಅನುಷ್ಠಾನವೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಸಂನ್ಯಾಸವೇ ನಿವೃತ್ತಿಯು. ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೇ ಆಗಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೇ ಆಗಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ನಾವು ನೋಡಬೇಕು. ನಾನು ಸುಮಾರು ೧೪-೧೫ ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಕೆಲಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಓದಿದುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಬೇರೆ ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದುದರಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಮೇಲೆ ಕುತೂಹಲವು ಹುಟ್ಟಿ ನಾನು ಒಬ್ಬ ಪರಮಹಂಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆನು. ಅವರು ಸಂನ್ಯಾಸಧರ್ಮವನ್ನು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತ ದೊಡ್ಡ ಮಹಾತ್ಮರೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ನನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಬಿಚ್ಚಿದೆನು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ನಾನು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಲು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಯತಿಗಳು “ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಕುತೂಹಲಪಡಬೇಡ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ಧರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಜುಟ್ಟು ಜನಿವಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಂನ್ಯಾಸವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಈಗ ನಾನು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಕಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಿಷಯಗಳು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಬಾರದು. ಹೀಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೋ ಹೇಗೆ? ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಮೊದಲು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿಕೊ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಗರಡಿಮನೆಯಿದ್ದಂತೆ ಇದೆ. ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು ಪರವಶವಾಗದಂತೆ ಸ್ಥಿತಿಪ್ರಜ್ಞನಾಗಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಕ್ತವಲ್ಲ. ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ವಿಚಾರಶಾಲಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಬಲಾಢ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು. ಹೀಗಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗದೇ ವಿಷಯೋಪಭೋಗವನ್ನು

ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಅದೇ ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯವು ಸರ್ವವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಹಾನಿಯಾದೀತು ನೋಡು! ನೀನು ಇನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದಿ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದೇ ಉತ್ತಮವಾಯಿತು. ಪೂರ್ವಾಪರವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೇ ನೀನು ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದು ಆಶ್ರಮಾಂತರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು.

ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ನಮಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೂ ಪೂರ್ವಾಪರವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿಜ, ಆದರೂ ಅವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಕಾಲಚಕ್ರದ ಮಹತ್ತರವಾದ ವೈಪರೀತ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೇವಲ ಸ್ವಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತವಾದ ಊಹೆಯಲ್ಲ. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೂ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ?- ದೇಶದೇಶಕ್ಕೂ ಧರ್ಮನಿರ್ಣಯಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಇರುವುವು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದ ಧರ್ಮನಿರ್ಣಯಗಳು ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದ ಧರ್ಮಜ್ಞರಿಂದ ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುವು.

ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಭೋಧಿಸುವ ವಚನಗಳು ಈಗ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬಷ್ಟು ಗೌರವಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವು ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಜನರಲ್ಲಿ ಭೂತದಯಾದಿಗುಣಗಳು ತುಂಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಚತುರ್ಥಾಶ್ರಮದವರ ಪೋಷಣೆಯಭಾರವು ತಮ್ಮದೆಂದು ತಿಳಿದು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದೃಢಾಂಗರಾದವರು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತತ್ತರರಾಗದೇ ಮೂಗು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೇ ದೇಶಕ್ಕೆ ದರಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲ. ಜನರ ನಿಂದೆಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡದೇ ಸರ್ವ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನೂ ಭಗವತ್ಸೇವೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮ. ಇದರ ಮೇಲೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರೇ ಅಡಗಿಹೋಗಿದೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. “ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರದವನು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರುವನೇ?” ಎಂಬಂತೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೇಹದಂಡನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರಿಯದ ನಮಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸಿತು? ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವು ನಿಷೇಧವೆಂಬ ವಚನವು

ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿಕ್ಕಿಯೇ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದು ಭರವಸೆಯಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅವಶ್ಯಕವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಲವೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತಿಗಳು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಸಂನ್ಯಾಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದಾಗುವವರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಇವೆ. ಅವರ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವೂ ಶ್ಲಾಘಾಸ್ಪದವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದರೂ ಆಶ್ರಮಾಂತರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗಿರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಲಿಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಅತಿ ದಾರುಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಈಗ ಇರುವ ಆಶ್ರಮದ ಧರ್ಮಗಳೇ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದಾ ಶ್ರಮವನ್ನಾಗಿ ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದವರಂತೆ ನಾವು ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದ ಗೌರವವನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡದೇ, ಅದು ನಾಮಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ, ಅದರ ಪೂಜ್ಯತೆಗೆ ಭಂಗವನ್ನು ತರದಿದ್ದರೆ ಮಹದುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾದೀತು.

ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪದಾರ್ಥವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಸಂನ್ಯಾಸಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಾಷಾಯದಂಡಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬರ್ಥವೊಂದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಪ್ರಪಂಚವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದೂರು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೊಂದೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅನ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲನ್ನೂ ಗೆಡ್ಡೆಗೊಣಸುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಗಾಳಿಯನ್ನಾದರೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಊರು, ಗುಹೆ, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು, ಗಾಳಿ - ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚವಲ್ಲವೇನು? ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದೇಹವೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ತೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕವೇನೆಂದರೆ - ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಇದ್ದರೆ ಇರಲಿ, ಅವುಗಳ ಮೇಲಣ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೊರೆದರೆ ಸರಿ. ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದಮೇಲೆ ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ನಮಗೆ ಯಾವ ಭಾಧೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಗಳು ಪರಮಾರ್ಥಸಾಧನೆಗೆ ಕಂಟಕಗಳೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜ. ಆದರೆ ವಿಷಯಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವು ನಮಗೆ ಕಂಟಕಗಳೇ ಹೊರತು ನಾವು ಅವುಗಳ ವಶರಾಗದಿರುವಾಗ ಅವು ನಮಗೇನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರವು. ವಿಷಯಗಳನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತೇನೆಂಬ ಧೀರನು ವಿಷಯಗಳೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಯತ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಾರನು.

ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ? ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ದೂರನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದರೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವಿರಲಿ. ನಾವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗದಿದ್ದರೆ ಸರಿ. ನಮ್ಮ ಪರಮಾರ್ಥಸಾಧನೆಗೆ ಕುಂದಕವಾಗಿರುವುದು ಕೇವಲ ಅವುಗಳ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲ; ಅವುಗಳ ಮೇಲಣ ಆಸಕ್ತಿ. ವಿಷಯಗಳ ಇರುವಿಕೆಯೇ ನಮಗೆ ಕಂಟಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥದ ಆಸೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವ ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ನಮಗೆ ಕಂಟಕವಲ್ಲ. ಕಂಟಕವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ನಮ್ಮದೆಂದು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಾವು ಅದಕ್ಕೆ ಕೃತಕಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ನಮಗೆ ಬಂಧನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಹೇಗಾದರೂ ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿ; ಅವುಗಳಾಧಾರದಿಂದ ನಾವು ಮನೋಮಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬೆಳೆಸದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ.

ಸಂನ್ಯಾಸ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮನೋಮಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತೊರೆಯುವುದೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪ್ರಶಸ್ತವು. ಈಚೀಚಿನ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಈಚೀಚಿನವರಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅನೇಕರು ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿ ಏಕನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ತುಕಾರಾಮ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಕಬೀರದಾಸರು - ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರಿರುವರು. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವಷ್ಟು ದೃಢವೈರಾಗ್ಯವು ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲಿತಿರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕೈಬಿಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪರಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸುಖವಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇರಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಪರಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲವಾದರೂ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನೋ ಅಗತ್ಯವೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೆಂದೆಂದೂ ಪ್ರಪಂಚವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ತಲೆಹಾಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಆ ಶಪಥಕ್ಕೆ ಧ್ವಜಪಟವಾಗಿ ಕಾವಿಯಶಾಟಿಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹರವೇಕೆ? ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ಬೇಕಾದರೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದು ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಕಡೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತುಚ್ಛಮಾಡಿರುವುದು ಅದನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಕೂಡದೆ ಇರಲೆಂದೇ ಹೊರತು ದೂಷಿಸಲೆಂದಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚವೂ ಭಗವಂತನ ಸತ್ತಾವಿಶೇಷವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರೆ ಪ್ರಕಾರಾಂತದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ದೂಷಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದು. ದೂಷಿಸುವುದು ಎಂಥ ಪರಮಾರ್ಥ! ಪ್ರಪಂಚವ್ಯವಹಾರವೆಂಬುದು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಹಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಲಾಭಾಲಾಭಗಳನ್ನೂ ಜಯಾಪಜಯಗಳನ್ನೂ ಮಾನಾಪಮಾನಗಳನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವದ್ಭಾವವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಗುಹೆಗೆ ಹೋಗಿ ಏನು ಸಾಧನೆಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ? ಶ್ವಾಸಧಾರಣೆಯೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೆಗ್ಗಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಹೋರನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಹಾಗೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದರೇನು? ಉಸಿರು ತುಂಬಿ ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿದ ಫುಟ್‌ಬಾಲ್ ಕೂಡ ಶ್ವಾಸಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಪರಮಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತಲ್ಲ! ಪರಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೆ ಶ್ವಾಸಧಾರಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಲ್ಲ; ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಜಯ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಬುದ್ಧಿ - ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅಗತ್ಯವು. ಇವುಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಗುಹೆಯೇನೂ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳೇನೂ ಸಿಕ್ಕದಿರುವಾಗ ಯಾವ ಆಹಾರವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಪಕ್ವಾನ್ನವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಬಯಸದಿದ್ದರಲ್ಲವೆ ಅವನು ರಸನೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಗೆದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಇವನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಪಂಚದ ಉಪಟಳವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಓಡಿಹೋಗುವುದು ಕಳ್ಳತನವಲ್ಲವೆ? ಹಗೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ ಜೀವವುಳಿಯುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಜಯಪತ್ರಿಕೆ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿತು? ಹಗೆಗಳ ಮುಂದೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಸುಖವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನಲ್ಲವೆ ಧೀರ! ನಿದ್ರೆಯ ಸುಖವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಬೇಕಾದರೆ ಹಗಲು ಮೈಮುರಿಯುವಂಥ ಉದ್ಯೋಗವು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೋ ಹಾಗೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಪಂಚವ್ಯವಹಾರವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರಬೇಕು.

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧೋಕ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಯೋಚಿಸಬಹುದು. ಪರಮಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಂಟಕವಾಗಿರುವುದು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲಣ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಹೊರತು ವಿಷಯಗಳ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾವು ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುವುದು.

ಇದೇನೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತಲ್ಲ; ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಮಹತ್ತ್ವದ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ

ತೋರಲಿ. ಆಗ ನೋಡಿರಿ. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳ ರುಚಿಯೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮಾತುಕಥೆಗಳ ಮೇಲೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಊಟವನ್ನೇ ಮರೆತು ಎದ್ದು ಆ ಸಮಸ್ಯಾಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆನ್ನುವವರು ವಿಷಯಗಳ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಾಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎರಡು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಗತ್ಯಂತರವೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸದೆ ಹಾಗೂ ಕೆಟ್ಟು ಹೀಗೂ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಆದಷ್ಟು ಪರಮಾರ್ಥಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದಂತೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆನ್ನುವುದೇನು? ಅಮೃತವು ಸಿಕ್ಕಿದಮೇಲೆ ಹುಳಿಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಮೂಸಿಯಾದರೂ ಯಾರು ನೋಡುವರು? ನಿಜಾನಂದವು ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ವಿಷಯಾನಂದದ ಪಾಡೇನು? ತಾನೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದ ಮೊದಲೇ ಗಡಿಬಡಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲ; ಇದೂ ಇಲ್ಲ - ಹೀಗಾಗಿ ಕೂಡಬೇಕಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದವನು ಮನೋದಾರ್ಥ್ಯವಾದರೆ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನಾದರೂ ಉಪಭೋಗಿಸಬಹುದು. ಕ್ರಮದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಮನಸ್ತಾಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ತೋರುವ ವೈರಾಗ್ಯವು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ವಿವೇಕದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೇ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು. ಆದಕಾರಣ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ತೋರುವ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ನಂಬಿ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮನಸ್ಸು ದೃಢವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಮ್ಮಂಥ ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ಭುಕ್ತಿಗೂ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಗೂ ಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುವುದು ಉಚಿತವು. “ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಧರ್ಮವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಹೇತುವೂ ಆಗಿರುವುದು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಅಭ್ಯುದಯಾರ್ಥಕವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಧರ್ಮವು ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾಗಿದ್ದರೂ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಾಯೋಗ್ಯತೆಯು ಬಂದು ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೂಪಧರ್ಮವು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನಿಸುವುದು” ಎಂದು ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದವರೂ

ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯುದಯವೂ ಅಥವಾ ನಿರಿಚ್ಛೆಯಾದರೆ ನಿರತಿಶಯವೂ, ಪರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ನೀಶ್ರೇಯಸವೂ ಲಭಿಸುವುದು.

ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದವರೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಮಯವಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪರಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಏನೂ ಗುಣವಿಲ್ಲದ್ದೂ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುವೂ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಯೇ ಇರುವುದುಂಟು. ದೋಷಗಳಿಗಿಂತ ಗುಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಗುಣಿಯೆಂದೂ ಮತ್ತು ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ದೋಷಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ದೋಷಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಅತಿಶಯವಿದ್ದರೆ ಅದು ಅದರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೇನು? ಹಲಸಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಹೂವಿರುವುದೇನು? ವೀಳೆದಲೆಯ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಹೂ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳೇನಾದರೂ ಇರುವವೇನು? ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಬಗೆಯ ದೋಷಗಳೂ ಕೆಲವು ತರದ ಗುಣಗಳೂ ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ. ಆದರೂ ಆಯಾ ಜನರಿಗೆ ಅದು ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಾವು ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸಬಾರದು ಮತ್ತು ದೂಷಿಸಲೂಬಾರದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಆಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಗುಣಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅವನೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಯಾವುದಾದರೂ ವರ್ಣದವರನ್ನು ಅಥವಾ ಅವರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾವು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಅವಮಾನಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗುವುದು. ನಮ್ಮ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಿವಿ ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳೂ ಬೇಕಾಗಿರುವುವು. ಎಲ್ಲರೂ ಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ ಇಂಥವರು ಹೆಚ್ಚು, ಇಂಥವರು ಕಡಿಮೆ - ಎನ್ನುವುದು ಏತರ ಮೇಲಿಂದ? ಯಾರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಗಬಹುದೋ ಅವರನ್ನು ಕಡಿಮೆಯವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಯಾರು ಇದ್ದಾರೆ? ನಮಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಎಷ್ಟು ಇರುವುದೋ ಅಷ್ಟೇ ಅಂಗಳದ ಕಸವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಲೆಯರದೂ

ಇರುವುದು. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆದರಿಸಲೇಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನರು ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಗ ಈಗಿನ ಹಾಗೆ 'ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ನೀನು ಹೆಚ್ಚು' ಎಂದು ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ನಾವೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಇತರರ ಮುಂದೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿರೆಂದು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಏಕೆ ಬಿಟ್ಟಾರು? ಎರಡನೆಯವರು ತಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರೆಂದರೂ ದೊಡ್ಡವರು ತಾವು ಅವರಿಗೂ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವರು. ಆದರೆ ತಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇತರರನ್ನು ತುಚ್ಛ ಮಾಡುವವರು ಹೇಗೆ ದೊಡ್ಡವರಾದರು? ಎರಡನೆಯವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸದೆ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದೇ ದೊಡ್ಡಸ್ಥಿಕೆಯು.

ಈಗ ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೋದಾವರಿ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪೈರಣವೆಂಬ ನಗರದಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರಿದ್ದರು. ಅವರು ಎಂದಿನಂತೆ ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ಆಹ್ನಿಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ತಂಬಾಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಹಾದು ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವನು ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಉಗುಳಿದನು. ಅದು ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಸಿಡಿಯಿತು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಜಗಳವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗಿ ಹಾಕಿದರು. ಕ್ಷುದ್ರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ದಾರಿಕಾರನು ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇವರು ಹೇಗೆ ಮಡಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ನೋಡೋಣ" ಎಂದು ಕುಹಕವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಆ ಸಲ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಿದನು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆಗಲೂ ಏನೂ ಆಡದೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ತೋರಿಸದೇ ಮತ್ತೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗಿ ಬಂದರು. ಅವರ ಸಮಾಧಾನ ಗುಣದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಆ ನೀಚನು ತನ್ನ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಅವರ ಮೇಲೆ ಉಗುಳುತ್ತಲೇ ಬಂದನು. ಅವರು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಆಡದೆ ತಮಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಅಪಚಾರವೂ ಆಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಾದರೆ ಆ ಕುಹಕಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹೊಡೆದು ದೂರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹಾಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಮಡಿಯನ್ನು ತಾವು

ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬೇರೆ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ; ಉಗುಳಿ ಉಗುಳಿ ಆ ನೀಚನು ಬೇಸರಪಟ್ಟು ಇವರ ಸಂಗಡ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಈ ಪರಿಯ ಹಾಸ್ಯವು ಸಲ್ಲದೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಯೋಚಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತು “ಮಹಾರಾಜ ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು; ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಶರಣುಬಂದನು. ಆಗ ಕೂಡ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಒಂದಾದರೂ ಬಿರುಮಾತಾಡದೇ “ಅಯ್ಯ, ನೀವು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ತೊಂದರೆಯಲ್ಲ; ನಿತ್ಯವೂ ನಾನು ಒಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಿಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ ಈ ದಿನ ನನಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಗೋದಾವರಿ ಸ್ನಾನವಾಯಿತು. ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಸರಿಯಾದ ಮಡಿಯನ್ನು ತಾವು ಕಾದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ನಾವು ನಡೆದರೆ ಸೌಖ್ಯವಾದೀತು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಬ್ಬನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ನಮ್ಮನಮ್ಮೊಳ್ಳಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಬಂಧುಪ್ರೇಮದಿಂದ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮುಂತಾದ ಭೇದವೇಕೆ? ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಭೇದವೆಲ್ಲಿದೆ?” ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ಭೇದವು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಉಂಟೇ ಉಂಟು. ಕ್ರಿಸ್ತೀಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟಂಟ್ ಮೊದಲಾಗಿಯೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಲ್ಲಿ ಶೇಕ-ಸಯ್ಯದ ಮೊದಲಾಗಿಯೂ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲವೋ?” ಆ ಭೇದಗಳು ಅವರವರ ಅನ್ನಾದಿವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅಡ್ಡಬರುತ್ತದೆ?” ಎಂದರೆ ನಿಜ. ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಭೇದಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯದೇಶದವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆಯಲಿ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆಯೋಣ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಚಾತುರ್ವಣ್ಯದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಏನು ಭಂಗವೂ ಬರಲಾರದು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ತ್ವಗುಣವೂ ರಜೋಗುಣವೂ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣವೂ ಇರುವುವು. ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವಗುಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದೇ ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ವ್ಯಾಪಾರವು. ನಾವು ಆಯಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ರಜೋಗುಣದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಆಲಸ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದೇ ತಮೋಗುಣದ ವ್ಯಾಪಾರವು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾವು ಒಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಇರುವುದೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭೂತವಾದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗುಣಗಳೂ ಇರುವುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಣವು ಹೆಚ್ಚು; ಮತ್ತೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಣವು ಹೆಚ್ಚು; ಹೀಗಿರುವುದು ಕೂಡ ನಾವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಹೀಗೆ

ಸ್ವಭಾವತಃ ಭೇದವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಭೇದವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವರ್ಣಭೇದವು ಅವರವರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಮುಕ್ತರಿಗೆ ವರ್ಣಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ತ್ರಿಗುಣಾತೀತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಏತರದೂ ಬಂಧನವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಭೇದವು ಪರಮಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗಲಾರದು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರವರ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅವರವರ ಧರ್ಮವು ಅವರಿಗೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪರರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣ ವಿಭಾಗವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಕೇಡು- ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು. ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಜನರೂ ಬೇಕು. ತಪಶ್ಚರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬೇಕು; ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜರು ಬೇಕು; ಆಯಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಜನರಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಧವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಡುವ ವೈಶ್ಯರೂ ಬೇಕು; ಮತ್ತು ಹೊಲ ಮನೆಕೆಲಸ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶೂದ್ರರೂ ಬೇಕು.

“ಇದೆಲ್ಲ ನಿಜ; ಆದರೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಲಿ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಭೇದದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವೇಕೆ?” ಎಂದರೆ ಈ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟು. ಹೇಗೆಂದರೆ ವೈದ್ಯವಿದ್ಯೆಯು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವವರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಅದರ ಗಂಧವನ್ನೇ ಅರಿಯದವರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ಅಂತರವಿರುವುದು! ಯೋಚಿಸಿರಿ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ವೈದ್ಯರ ಮನೆತನದವರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಏನೂ ಹೇಳಿಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿನೋಡಿಯೇ ಎಷ್ಟೋ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರಂತು ಬೆರಳು ತೋರಿಸಿದರೆ ಹಸ್ತವನ್ನು ನುಂಗುವಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಎಂದೆಂದೂ ವೈದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರಿಯದ ಮನೆತನದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನೆ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಂದೀತು! ಅವರ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವು ವೈದ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಂದೂ ಕಂಡದ್ದಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾದರೂ ಅವರ ಹಾಗೆ ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಗತಿಯಾಗಲಾರದು. ಇದರಂತೆ ಗಾಯಕರ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಗಾಯನವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

ಒಂದೊಂದು ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವರ್ಣದವರೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ವೃತ್ತಿಯು ಆ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ವಂಶಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಸಹಜವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವರ್ಣವಿಭಾಗವು ಹಿತಕರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಅವರವರ ಗುಣಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವರವರ ವರ್ಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಪಪತ್ತಿಯು ಬರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಗುಣವು ಅವನು ಪ್ರೌಢವಯಸ್ಸಿನವನಾಗುವವರೆಗೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದು. ಅವರೆಗೂ ಅವನು ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಈಗ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನಿಜವಾದ ಗುಣವು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಾವು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇರುವೆವೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಅವನು ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ತ್ವಗುಣವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಆಗಿ ಅವನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಾದ ಹೊರತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅಂಥ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಕಾಲಾತೀತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜನ್ಮತಃ ಬಂದವರ್ಣವೆಂಬುದೊಂದು ಇರಲೇಬೇಕು. ಆಯಾ ವರ್ಣದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇನ್ನು ಪ್ರೌಢವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣದ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅವನ್ನು ಉತ್ತಮವರ್ಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ತನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುವವನಿಗೆ ತಾನು ಯಾವ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನೋ ಆ ವರ್ಣದ ಧರ್ಮವೇ ಸಾಕು. ತುಕಾರಾಮ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧುಗಳು “ನಾನು ಶೂದ್ರನಾದುದೇ ಉತ್ತಮವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಣ ಜಂಬದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೆನು”. ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಿರಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿರುವುದೇ ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಸ್ವಭಾವ. ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಬೆಡಗು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೇನು? ಅವನೊಂದು ಸಣ್ಣ ಹರಕು ಪಂಚೆಯನ್ನುಟ್ಟರೆ ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ಬಡವನೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಹಣಗಾರನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವನಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲದ ಸೊಗಸನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು?

ಶೂದ್ರರೆಂದರೇನು ಸಾಮಾನ್ಯರೇ? ವಿಷ್ಣುವುರಾಣದಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮದಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಫಲವು ಬರುವ ಕಾಲವಾವುದೆಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರು.

ತಮ್ಮತ್ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ನೆಲೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಗುಂಪುಕೂಡಿ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಈ ಶಂಕಾಪರಿಹಾರವನ್ನು ಬಯಸಿ ಹೊರಟರು. ಇವರು ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಒಂದು ಸಲ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದು “ಕಲಿಕಾಲವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ; ಕಲಿಕಾಲವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ; ಕಲಿಕಾಲವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದು “ಶೂದ್ರರು ಧನ್ಯರು; ಶೂದ್ರರು ಧನ್ಯರು; ಶೂದ್ರರು ಧನ್ಯರು” ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದು “ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು; ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು; ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ “ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರೇ, ನಾವು ಒಂದಾನೊಂದು ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಈಗ ಆ ಸಂಶಯವೊಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ; ಈಗ ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸ ಸಂಶಯವೊಂದು ಬಂದಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಪರಿಹಾರಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇನೆಂದರೆ “ಕಲಿಕಾಲವು ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಶೂದ್ರರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು; ಎಂದು ತಾವು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲ! ಅದು ಹೇಗೆ?” ಎನಲು ಆಗ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ಕೇಳಿರಿ. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಯಜ್ಞದಿಂದಲೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೂ ಬರುವ ಫಲವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಹಕರಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಯಾವುದಾದರೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತು ಅಗ್ಗವಾಗಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರು ವಿರಳವಿರುವಾಗ ಧರ್ಮವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಆಯಾಸದಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಲಿಕಾಲವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವ್ರತಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಕಥೆಗಳು, ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಭೋಜನ, ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಯಾತ್ರೆಗಳು ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ಘಟಿಸುವವು. ಯಾವುದೊಂದು ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯಾದರೂ ದೋಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು, ತನಗಾಗಿ ಪಾಕವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆಂದು ಅಡಿಗೇಮಾಡಿದರೆ ಕೂಡ ಪಾಪವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು; ಮನಸ್ವಿಯಾಗಿ ಉಣ್ಣುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಮನಸ್ವಿಯಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಈ ನಿಯಮ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಬೇಕಾದ್ದು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಬೇಕಾದ್ದು ಕುಡಿಯಬಹುದು; ಅದರಿಂದ ಅವರೇನೂ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸಾಕು;

ಅವರು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಶೂದ್ರರು ಧನ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಇನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯವಾದರೂ, ಪುರುಷರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕು; ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡು ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು; ಅದನ್ನು ವಿಚಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸದೆ ತ್ರಿಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿ ದಕ್ಕುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು.” ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ “ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಪರಿಹರಾವಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಂಶಯವು ಯಾವುದು?” ಎಂದು ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ “ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ನಾವು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ನಮಗೆ ಉತ್ತರವು ಸಿಕ್ಕಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ವ್ಯಾಸರು “ಮುನಿಗಳಿರಾ, ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗವು ಹೀನವೆಂದೂ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರವರ್ಣವು ಕೀಳೆಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಡಿಮೆಯವರೆಂದೂ ಅನೇಕರು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದು ಪ್ರಯೋಜನವಲ್ಲ. ಕಲಿಯುಗವೂ ಶೂದ್ರರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಹೇಗೆ ಧನ್ಯರೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೇಲಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಿರಿ. ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರರ ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮದಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಫಲವು ಬರುವುದು.” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಿದರು. ಇರಲಿ, ಹೀಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಶೂದ್ರರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆನಿಸುವ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗಿಂತಲೂ ಶೂದ್ರರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇನು? ಶೂದ್ರರೇನು? ಯಾರೇನು? ಆದಷ್ಟು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು. ಯಾವ ಧರ್ಮವೂ ಅನ್ಯರ ಕೂಡ ದ್ವೇಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ವೇಷಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮವು ಹೇಗಾದೀತು? ದ್ವೇಷವು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ವರ್ಣಭೇದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆನ್ನುವುದೂ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದವು ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗಲಾರದಂತೆ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದವೂ ಆಗಲಾರದು, ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದವೂ ಆಗಲಾರದು. ಪ್ರೀತಿಯು ಹೊರಗಿನ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಳಗಿನದೊಂದು ಏನೋ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. “Love begets love” ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಕೂಡಿ ಅನ್ನೋದಕ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆನೇ ಪ್ರೀತಿ ಇರುವುದೆಂದರೆ ಒಂದೇ ಪಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಹಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ಅಷ್ಟೇಕೆ ಒಬ್ಬ ತಾಯಿಯ ಹಾಲನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೇ ಬಡಿದಾಡುವರು. ಇಲ್ಲವೋ? ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾವು ಅನ್ನವನ್ನು

ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ನಾವು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಡದೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದು ಅದರಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣದವರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರನೆ ಅಂಶದ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವರ್ಣಗಳ ಧರ್ಮಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ “ಆಯು ಸಗರರಾಜನೆ ಕೇಳು. ತಮ್ಮ ಸೇವಕಾದಿಗಳ ಪೋಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದಲೇ ಧನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಮಾಡುವುದು, ತಮ್ಮ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರಲ್ಲಿಯೇ ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರತಿಯೂ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯೂ, ಸಹನ ಶೀಲತೆಯೂ, ನಿರಭಿಮಾನವೂ, ಸತ್ಯವೂ, ಪವಿತ್ರತೆಯೂ, ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡದೆ ಇರುವುದೂ, ಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ವರ್ತಮಾನವೂ, ಸರ್ವರಕೂಡ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾತನಾಡುವುದೂ, ಸರ್ವರ ಕೂಡ ಸ್ನೇಹವೂ, ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಬಯಸದೆ ಇರುವುದೂ, ಕೃಪಣತನವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಮತ್ತು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದೂ - ಇವೇ ಎಲ್ಲವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳು. ನಾವು ಸರ್ವವರ್ಣದವರೂ ಇದನ್ನರಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವುದೇ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವು.

ಈ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಇದೆ. ನಾವು ಏನಾದರೂ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಕರ್ಮವನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೋರಥವೇನೋ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಕರ್ಮವೇ ನಮಗೆ ಬಂಧನವಾಗುವುದು. ನೋಡಿರಿ, ಪ್ಲೇಗಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಊರ ಹೊರಗೆ ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಸಮಯಬಂದಾಗ ನಾವು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಮೊದಲು ಒಂದು ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಸೊಂಕು ತಗಲಿ ಮತ್ತೆ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಬಿಡಾರವನ್ನು ಎತ್ತಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರಬಾರದೆಂದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಆ ಸ್ಥಿರಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟರೆ ಗುಡಿಸಲಿನ ವಾಸವೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗ್ ಬಹುಕಾಲ ನೆಲೆಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಬಯಸಿದಂತೆ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೇತುವಿನಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವು

ತನ್ನ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಬಂಧನವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವು ಹೇಗೆ ಸಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನೇನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವನೋ? ತನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿದ ನಮ್ಮನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿಯಾನೆ? ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾವೇನು ಭಾರವೇ?

“ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವ ಕೂಳನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುತ್ತಿರ್ಪಂ”

ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯು ನಮಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಶಿವಾಜಿರಾಜನು ಒಂದು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ಕೂಲಿಯ ಜನರಿಂದ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕಾರ್ಯವು ಮುಂದೆ ಜನಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗುವ ಮಾತೊಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬಡಬಗ್ಗರಾದ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ಅಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ರಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆ ಕೆಲಸವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ಸಮೀಪಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜನ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮದಾಸಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸವಾರಿಯು ಬಂದಿತ್ತು. ಇಂಥ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಅನೇಕರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಗುರುಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜನು ತಾನೇ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿದನು. ಶಿಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವು ಅಂಕುರಿಸಿರುವ ವಿಚಾರವು ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಆ ಗುರುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ಅದನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ “ರಾಜನೆ, ನೀನು ಎಂಥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನು! ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವೆ! ಎಷ್ಟು ಜನ ಅನಾಥರಿಗೆ ಜೀವನದಾತನಾಗಿರುತ್ತಿ! ನೀನು ಧನ್ಯನು; ಧನ್ಯನು.” ಎಂದು ಮಾತಾಡುತ್ತ “ಎಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಆಳುಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸೀಳಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ರಾಜನು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಬಂಡೆಯನ್ನು ಸೀಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ಕಪ್ಪೆಯು ಟಣಕ್ಕನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬಂತು. ಅದು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕಲಾಗಿ ಬಂಡೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲೊಂದು ಸಣ್ಣ ಪೊಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕಪ್ಪೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ನೀರು ಕೂಡ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆಗ ಗುರುಗಳು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ “ರಾಜನೆ ಈ ಕಪ್ಪೆಗೆ ಈ ಬಂಡೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವನೂ ನೀನೇನೋ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಆ ರಾಜನು ಅದು ತನ್ನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದನು. ಆಗ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ರಾಮದಾಸ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಶ್ರೀ ರಾಮನೇ ನಮ್ಮನ್ನು

ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಅರ್ಥದ ಹಾಡನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ದೇವರು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬುದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಸೋಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಕೂಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಪರಮಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲ, ಪ್ರಪಂಚವೂ ಇಲ್ಲ ; ಹೀಗೆ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊರೆಯುವುದು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಲಾಂಛನವು.

ನಾವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಚರಿತಾರ್ಥಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಕೆಲವು ಜನರು ಭಿಕ್ಷವೇ ತಮಗೆ ವಂಶಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ವೃತ್ತಿಯೆಂದೂ ತಾವು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಕೈಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದರೂ ಇತರ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸೋಮಾರಿತನವನ್ನೇ ಘನತೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡದವರನ್ನು ದೂರುತ್ತ ತಿರುಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಂಥ ಸೋಮಾರಿಜನಗಳು ಹೆಚ್ಚುವುದು ದೇಶಕ್ಕೊಂದು ಹಾನಿಯೇ ಸರಿ. ತಿರುಪಕ್ಕೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನ ಧರ್ಮವಾದರೂ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವರು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಪಾತ್ರರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಜನರು ಸತ್ತಾತ್ರರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಒಂದನೆಯವರು ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿರುವವರು. ಎರಡನೆಯವರು ಸ್ವಾರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರು. ಮೂರನೆಯವರು ಅಂಗಹೀನರು. ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಜನರು ತಮ್ಮ ಶರೀರಪೋಷಣೆಗೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಎಂಥದಾದರೂ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿರುದುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಉಳಿದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ತಾವು ದುಡಿಯಲೇಬೇಕು. “He that does not work has no right to eat” ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲೋಕ್ತಿಯಂತೆ ದುಡಿಯದಿದ್ದವನಿಗೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲ.

ನಾವು ಎರಡನೆಯವರ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಚರಿತಾರ್ಥದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾವೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ನಾವೇ ನಮ್ಮದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದು ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಭಗವಂತನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವನೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಾಧುಕರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಾದ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿನೋದದಿಂದ “ನಿನ್ನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ದುಂಡಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಆಕೆಯು “ಗೆಳತಿ, ಇವು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ದೇವರು

ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹಾಲಿನ ಬಟ್ಟಲುಗಳು” ಎಂದು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಈ ಮಾತು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಅವನು “ಆಹಾ! ದೇವರು ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಗುವಿಗಾಗಲೇ ಹಾಲಿನ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರುವನೆ? ಅವನು ಇಷ್ಟು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು ನಾವು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದು ಹೋಗುವುದು ಎಂಥ ದಡ್ಡತನ!” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಮಾಧುಕರಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾವಂತನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಇದ್ದ ಕಡೆಗೇ ಜನರು ತಾವಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕೊಡುತ್ತ ಬಂದರು. ನಮಗೂ ಹಾಗೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣನಿಷ್ಠೆ ಇದ್ದರೆ ಅನ್ಯಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ನಾವು ಭಗವಂತನನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ ಅವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆ ಬಾರದೆ ನಾವು ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಪಾರಾಗುವೆವು. ನಾವು ಏನಾದರೂ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಫಲದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನು ಆ ಫಲವನ್ನೇನೋ ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಫಲವನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸದೆ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ನಾವು ಏನು ಬೇಡದಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಕಂಡ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟೇಕೊಡುವನು. ಸಕಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಲಿ ಅಥವಾ ನಿಷ್ಕಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಲಿ: ಹೇಗಾದರೂ ಕರ್ಮದ ಫಲವು ದೊರೆತೇ ದೊರೆಯುವುದು. ಆದರೆ ನಾವು ಸಕಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಕ್ಷುದ್ರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಷ್ಕಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಡುವ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬುದು ಹೇಳಲಾದೀತೆ? ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು,

ಸುಖದುಃಖೇ ಸಮೇ ಕೃತ್ವಾ ಲಾಭಾಲಾಭೌ ಜಯಾಜಯೌ |

ತತೋ ಯುದ್ಧಾಯ ಯುಜ್ಯಸ್ವ ನೈವಂ ಪಾಪಮವಾಪ್ಯಸಿ ||

ಎಂದರೆ “ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಲಾಭಹಾನಿಗಳನ್ನೂ ಜಯಾಪಜಯಗಳನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ನೀನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನಿನ್ನ ಯುದ್ಧರೂಪವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡು; ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ನೋಡಿರಿ. ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳು ಸಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಇದು ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ,

ಸ್ವಧರ್ಮಮಪಿ ಚಾವೇಕ್ಷ್ಯ ನ ವಿಕಂಪಿತುಮರ್ಹಸಿ |

ಧರ್ಮ್ಯಾದ್ಧಿ ಯುದ್ಧಾಚ್ಛ್ರೀಯೋಽನ್ಯತ್ಸತ್ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯತೇ ||

ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು “ಧರ್ಮವಾದ ಯುದ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನೇ, ಸ್ವಧರ್ಮದ ಕಡೆಗಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀನು ಹೀಗೆ ನಡುಗುವುದನ್ನು ಬಿಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಸ್ವಧರ್ಮವೆಂದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾಡಲಿ ಅಥವಾ ದುಃಖಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಸುಖಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿದುಮಾಡಲಿ ಅದರಿಂದ ಪಾಪವು ಬರಲೇಕೂಡದು.

“ಸ್ವಭಾವ ನಿಯತಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವನ್ನಾಪ್ನೋತಿ ಕಿಲ್ವಿಷಮ್”

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ವಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ “ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನುಮಾಡು. ಹೀಗಾದರೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧವಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಪಾಪವೆಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಪಾಪವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಬಾರದು. ಪಾಪಶಬ್ದದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡೂ ವಿವಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವವು. ಯಾವನಾದರೂಬ್ಬ ಅರಸನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯವೆಂಬ ಬೇಡಿಯನ್ನು ನಾನೊಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ವಿರಕ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾದರೂ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದರಿಂದ ಪಾಪರೂಪವೆಂದು ಕಾಣಿಸುವುದೇನೂ ಆಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಸುಖವೂ ಹಾನಿಗಿಂತ ಲಾಭವೂ, ಅಪಜಯಕ್ಕಿಂತ ಜಯವೂ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು ಎಣಿಸಿ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೇ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂಬ ಫಲವು ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕುವುದು. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಒಬ್ಬ ಅರಸನನ್ನು ಸೇವೆಮಾಡಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದೊಂದಿಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಸೇರುವುದು. ಏನನ್ನೂ ಬಯಸದೆ ಅರಸನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರೆ ಆ ಅರಸನೇ ತನ್ನ ವಶನಾಗುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವನು. ತಾಯಿಯಾದವಳು ತನ್ನ ಕೂಸಿಗೆ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿಯುವಳೇ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನದೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೇಗೆ

ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಅದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಆ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹಾನಿಯಾದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ

“ಇಹೈವ ತೈರ್ಜಿತಃಸರ್ಗೋ ಯೇಷಾಂ ಸಾಮ್ಯೇಷ್ಠಿತಂ ಮನಃ”

ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು “ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಸುಖದುಃಖಾದಿದ್ದಂದ್ದಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗದೆ ಸಾಮ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದೋ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಜಯಿಸಿದಂತಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ನಾವು ಲಾಭಾದಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಇದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೇ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸುಖಕರವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸಾಧನಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಾಧನಗಳಾದ ಯೋಗಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾಳೆ ವಿಚಾರಿಸೋಣ.

ಜ್ಞಾನ ಯೋಗ

ನಿನ್ನಿನ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಉಪಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಸಾಧನವು ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಯೋಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೆನಷ್ಟೆ. ಈಗ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸೋಣ.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಏನಾದರೊಂದುದ್ದೇಶವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲದವನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವು ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಬಂಧನವು. ಯಾವ ಗೀತೆಯು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೋ ಅದೇ ಗೀತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನು ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಬಂಧನವಾಗದಂತೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಉಪಾಯವೊಂದಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಉಪಾಯವೇ ಯೋಗ. ಆ ಯೋಗವು ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ರಾಜಯೋಗ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಎಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಯು ನಡೆಸುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೊಂದು ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದೆಂಬರ್ಥವು ಜ್ಞಾನಿಯ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ತನಗಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೇವಲ ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಕರ್ಮವು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದುದೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳೂ ರಾಜಯೋಗಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಗೌಣಭಕ್ತಿಯೋಗಿಗಳೂ ಸಾಗಿಸುವ ಕರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಾವುದೆಂದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಗೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯ. ಆದರೂ ಈ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಬಾಧಕವಲ್ಲ. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಬಾಧಕವು. ಪುರುಷರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳೆದುರಿಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇನು? ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಪತಿಯು ಅವರಿಗೆ ಪುರುಷನೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಅವರು ಪರಪುರುಷರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಯುಕ್ತವು. ಹಾಗೆಯೇ ಬಂಧನದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಬಯಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು; ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರು ಅದರ ದ್ವಾರವಾದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ ಅದೇನೂ ಬಾಧಕವಲ್ಲ. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಸುಖಾಭಿಲಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಬಾಧಕವು.

ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳೂ ರಾಜಯೋಗಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಗೌಣ ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಗಳೂ ಸಾಗಿಸುವ ಕರ್ಮವು ಕೂಡ ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿದುದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಈ ಯೋಗಗಳ ಭೇದವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯೋಗಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದೊಳ್ಳಿಯದು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ಯೋಗಶಬ್ದವು ಇತರ ಶಬ್ದಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಅಥವಾ ಸೇರದೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಅಮರಕೋಶವು ಇದಕ್ಕೆ ಸನ್ನಹನ, ಉಪಾಯ, ಧ್ಯಾನ, ಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಯುಕ್ತಿ - ಎಂಬ ಐದರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಇತರ ಮೇದಿನ್ಯಾದಿಕೋಶಗಳು ಇವಲ್ಲದೆ ದೇಹಸ್ಥೈರ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ನ್ಯಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಅವಯವಶಕ್ತಿ. ಮೀಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಅರ್ಥಶಕ್ತಿ. ಪತಂಜಲಿಮುಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಜೀವಾತ್ಮರ ಐಕ್ಯ. ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ನೋಡಿದರೆ ಯೋಗವೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ “ಯುಜ್” ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಯೋಗಶಬ್ದವು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಯೋಗಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

“ಜ್ಞಾನಯೋಗೇನ ಸಾಜ್ಞಾನಾಂ ಕರ್ಮಯೋಗೇನ ಯೋಗಿನಾಮ್”

ಎಂಬ ಗೀತಾಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಶೀಲರಾದವರು ಜ್ಞಾನಯೋಗ ನಿಷ್ಕರಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಕರ್ಮಶೀಲರಾದವರು ಕರ್ಮಯೋಗನಿಷ್ಕರಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಯೋಗ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ರಾಜಯೋಗವೆಂಬ ಮಾತಿನ ಪ್ರಯೋಗವು ಮೂಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ನಿರೋಧಿಸಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗಶಬ್ದವು ಪತಂಜಲಿ ಮುಷಿಗಳ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅನನ್ಯಭಾವಾತ್ಮಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಸೇವಿಸುವವನು ತ್ರಿಗುಣಾತೀತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂಬ ಶಬ್ದವೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಯೋಗಗಳೂ ಭಗವಂತನಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಯೋಗಶಬ್ದಾರ್ಥದ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇದ್ದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ತಾನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಯೋಗ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಕ್ಕ ಲಕ್ಷಣವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಸಮತ್ವವೇ ಯೋಗವೆಂದು ತಾನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಗೀತೋಪದಿಷ್ಟವಾದ ನಾಲ್ಕು ಯೋಗಗಳಿಗೂ ಬಹು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ವಿಚಾರಬಲದಿಂದ ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿಯೂ, ಗೋವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಆನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತು ಚಂಡಾಲನಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮದರ್ಶಿಯಾಗಿರುವನೆಂದೂ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಥವಾ ಅಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಪತಂಜಲಿಯುಷಿಗಳ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಅಂಗಭೂತವಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮರೂಪದಿಂದ ನಾಸಾಭ್ರಂತರಚಾರಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳನ್ನೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಶೀತೋಷ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಮಾನಾಪಮಾನಗಳನ್ನೂ, ಶತ್ರುಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವ ಭಕ್ತನೇ ತನಗೆ ಪ್ರಿಯನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಯೋಗಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಮತ್ವವೆಂದರ್ಥವು ನಾಲ್ಕು ಯೋಗಗಳಿಗೂ ಬಹು ಸರಸವಾಗಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಂದೊಂದು ಯೋಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ:

‘ಜ್ಞಾನಾದೇವತು ಕೈವಲ್ಯಂ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷಃಸ್ಯಾತ್’ ಮೊದಲಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಲ್ಲವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವಷ್ಟೆ. ಮೋಕ್ಷವೆಂದರೇನು? ಸತ್ತಮೇಲೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೋ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೋ ಹೋಗುವುದೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಅದೇನೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಸತ್ತಮೇಲೆ ಆ ಲೋಕಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗಿನ ಗಂಟಿನಂತೆ ಇರುವ ಈ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಗೌಣಮೋಕ್ಷ. ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಹೋಗುವ ಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಆ ಮೋಕ್ಷವು ಪ್ರಧಾನ ಫಲವಲ್ಲ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ನಮಗೆ ಈ ನಿರತಿಶಯಸುಖ ಸ್ವರೂಪವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ಅದನ್ನೇ ನಾನು ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು. ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದು ಬಿಡುಗಡೆಯೆಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಯಾರ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇವೆ? ಎಂದರೆ ನಿನ್ನೆ ಮತ್ತು ಮೊನ್ನೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ನಾವು ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ದಾಸರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಪರಾಧೀನದ ಬಾಳೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖ; ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಬಾಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಖ. ನಾವು ವಿಷಯಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದಷ್ಟೂ ಅವು

ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವೂ ಹುಟ್ಟಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವೆವು. ನೆಲವನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಮೈನೋಯಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ವಿಷಯಗಳೊಡನೆ ಮಾಡುವ ಧ್ವಂಧ್ವ ಯುದ್ಧದಿಂದ ನಮಗೆ ವ್ಯರ್ಥಪ್ರಯಾಸದ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಚಿಂತನೆಯೇ ದೋಷದ ತವರ್ಮನೆಯಾದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಡಿ ಮತ್ತು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿರುವಂತೆ, ಸರ್ವರೂ ವಿಷಯಗಳೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಕೇವಲ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಬಂಧನವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಡವಾದ ಆ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಾರವು. ವಿಷಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಆಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಅಥವಾ ದ್ವೇಷವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳು ಜಗ್ಗಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಡಿಲ ಬಿಡದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸರಿ; ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುವುದು.

ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೆಂಬ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನೂ ಸಾಧಾರಣವಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಮಾನಸಿಕತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಥಮಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಕಾಯ, ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಎಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಅದುದರಿಂದ ದೇವತಾದಿ ಪೂಜೆ, ಶೌಚ, ಆರ್ಜವ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸಾದಿರೂಪವಾದ ಶಾರೀರಕ ತಪಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಇತರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸದಂಥ ನುಡಿ, ಸತ್ಯವೂ, ಪ್ರಿಯವೂ ಹಿತವೂ ಆದ ವಾಕ್ ಮತ್ತು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮೊದಲಾದ ವಾಚನಿಕತಪಸ್ಸು ಮೇಲಾದುದು. ಇವೆರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆ, ಸೌಮ್ಯತೆ, ಮೌನ, ಮನೋನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಭಾವಶುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು.

ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತನಾಗುವುದೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ತಪಸ್ಸಾಗಿರುವುದು. ಯಾವನು ತಾನೇ ತಿರುಕನಾಗಿ ವಿಷಯಗಳ ಮುಂದೆ ದೇಹಿಯೆಂದು ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡುವನೋ ಅವನಿಂದ ಇತರರಿಗೇನು ಸಹಾಯವಾದೀತು! ಯಾವನು ಸರ್ವ ಸುಖವೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದೆಂದು ನಂಬಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಇರುವನೋ ಆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ ತನಗಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವನು ನಾಲ್ಕುಮಂದಿಯ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸೊಂಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನಾಗಿರುವನು. ಮರುಭೂಮಿಯ ಬಿಸಿಲಗುದುರೆಯನ್ನು ಜಲಾಶಯವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅದು ನಮ್ಮ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೆಂದು ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓಡುವವರಂತೆ ನಾವು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಯಿನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆಶೆಗೆ ದಾಸರಾದವರನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೂ ದಾಸರೆನ್ನಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ನಾವು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ಮೋಸಹೋಗಿದ್ದೇವೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಮೊನ್ನೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಹಿಸಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ “ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗಲೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೆಂಬುದರ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಮಾತು. ಇದ್ದದ್ದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದು ಅಜ್ಞಾನ. ಇಂಥವರಿಗೇ ಗೀತಾದಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಉಪಯೋಗ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನಿಗೂ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾರೆಂದರೆ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತು ವಿವೇಕ, ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಸಂಪತ್ತಿ, ಇಹಾಮುತ್ರ ಫಲಭೋಗವಿರಾಗ ಮತ್ತು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವೆಂಬ ಸಾಧನ ಚತುಷ್ಟಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಧನ ಚತುಷ್ಟಯವಿವರಣೆಯ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತನಗೆ ಶುಭವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯುಳ್ಳವನೇ ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ. ಶುಭವನ್ನು ಬಯಸಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಬರುವವನಿಗೆ ವಿಷಯಗಳು ವಿರಸವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಆಗುವುದು. ನಿಜವಾದ ಶುಭವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವಿಷಯಗಳ ಸಹವಾಸವನ್ನೇ ಬಿಡಬೇಕಾದ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರುವುದಕ್ಕೂ ಅವನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು, ವಿಷಯಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಷಯಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲ. ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ; ಕಳ್ಳನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅವನೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ ಮೋಸವು ತಪ್ಪಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲ. ಅದೇ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೇ ಕಳ್ಳನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟರೂ ಕೇಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಗುಣವಿದೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದಾದರೂ ಎಂದರೆ ಗೇಣು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಗಾವುದ ದಾರಿಯನ್ನಾದರೂ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ಸೂಜಿಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಹೊಲಿಯುವಂತೆ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಮಗೆ ಶುಭವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಆಗ ಜ್ಞಾನಭೂಮಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಶುಭವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಅಶುಭವನ್ನು ಬಿಡುವುದಗತ್ಯವು. ಯಾವನು ಅಶುಭವಾದ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಶುಭವನ್ನು ಬಯಸುವನೋ ಅವನ ಶುಭೇಚ್ಛೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನಭೂಮಿ. ಜ್ಞಾನಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಶುಭೇಚ್ಛೆಯು ಅತಿಬಲವತ್ತರವಾಗಿರಬೇಕು. “ಅದೂ ಸಿಕ್ಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿ” ಎಂಬಂಥ ಶಿಥಿಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕಲಾರದು “ಇನ್ನೇನೂಬೇಡದ, ಅದೊಂದೇ ಬೇಕು” ಎಂಬ ದೃಢಭಾವನೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಶುಭೇಚ್ಛೆ.

ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದರೂ ಶುಭೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡುವ ಭಾರವು ತನಗೆಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ರೋಗಿಯಾದವನು ಔಷಧವನ್ನು ತಾನೇ ಕುಡಿಯಬೇಕಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ಸಾಧನವನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೂರ ಓಡಿಹೋದವನು ತಾನೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬೇಕು. ಅವನು ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಗಾಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಂತೆ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಸದ್ಗುರುವನ್ನೂ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರೂ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಭಾರವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹರಿಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿದ್ರೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಪರವಶ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ತಲೆಹಾಕುತ್ತಿರುವಂತೆ ವಿಷಯಗಳೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಮಾಯೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ಜ್ಞಾನಯೋಗಬಲದಿಂದ ಅದನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಇದ್ದಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದೇ ಅಜ್ಞಾನ. ಅದೇ ಬಂಧ. ಇದರ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಯೋಗರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬುವವನಿಗೆ ಗುರುಕುಲವಾಸವು ಅಗತ್ಯವು.

ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವಾವುವೆಂದರೆ ಸಜ್ಜನಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಅಥವಾ ಕಾಶಿಯೆಂದು ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಾಶಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಶೀ ರಾಮೇಶ್ವರಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನೋಟಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬುವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದಲ್ಲ. ತಾವು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸಾಧುಗಳು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಂಥವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಕಾಶೀರಾಮೇಶ್ವರಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕತೆಗೆ ಮಾರ್ಗವಾದೀತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಪೂರ್ವೀಕರು ಯಾತ್ರಾವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವು ಸಜ್ಜನಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿ ಅದರ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಶಿಯೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ರತ್ನಗಳು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿನಷ್ಟು ಅಗ್ಗವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ನಿಜವಾದ ಸಾಧುಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರನ್ನು ಮರಳುಮಾಡುವಂಥ ಕೇವಲ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳೇ ಬಹಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥರಾದ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಕೂಡ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಭವಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕೆಂಬುವವರು ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಅಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯತ್ವ, ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವ ಮತ್ತು ಮಹಾಪುರುಷ ಸಂಶ್ರಯ - ಎಂಬ ಈ ಮೂರೂ ದುರ್ಲಭವಾದವುಗಳೇ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಮನುಷ್ಯತ್ವವು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗಷ್ಟಕ್ಕೇ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ನಾವು ಇನ್ನೂ ದೇವರಿಗೆ ಮರೆಬಿದ್ದು ಶುಭೇಚ್ಛಾರೂಪವಾದ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಹಾಪುರುಷಸಂಶ್ರಯಕ್ಕೂ ಸರ್ವಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾಪುರುಷರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಕಾಶಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತಮ್ಮ. ಮಹನೀಯರು ತಾವು ಪಾರ್ಥಿವಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಯಾವ ತತ್ವಾನ್ವಿತವನ್ನು ಜನರ ಕರ್ಣಪುಟಗಳೊಳಗೆ ಸೂಸಿ ಅವರಿಗೆ ಮರಣದ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದರೂ ಅದರ ಸಾರವನ್ನೇ ಘನೀಕರಿಸಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಟ್ಟಿರುವರು. ಈಗ ನಾವು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಅದರ ರಸವೇಗವು ನಮ್ಮ ರಕ್ತನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸರಿಸದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಾವನೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಅವರ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಗೌರವವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದೇ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವುಂಟಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಧಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವಾಗಬೇಕಾದರೆ - ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅರುಣೋದಯವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮೊದಲು ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವು ಬೇಕೇಬೇಕಾಗುವುದು. ಗುರು ಸಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಮೊದಲು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವು ಬೇಕು. ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂಥ ಗುರು ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾವೇಗವು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಸದ್ಗುರು ಸಿಕ್ಕುವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರಣುಹೊಕ್ಕು ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕು. ಯಾರ ಅಜ್ಞಾನವು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾಶಹೊಂದುವುದೋ ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮಗಳೆಂಬ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತವಾಗಿ ಅವ್ಯಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯದೇ ನಶ್ವರವಾದ ಮತ್ತು ಜಡವಾದ, ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ದೇಹವನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ತೋರುವಂಥ ಮಹತ್ವಾದ ಆಪತ್ತು ಬೇರೆ

ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲ. ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಾವೆಂಬುದೊಂದು ಅತಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಗಂಡಾಂತರ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಾವಿನಷ್ಟು ಎದೆಗೆಡಿಸುವವಿಪತ್ತು ಇನ್ನಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಜನರು, ಮರಣವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಾಗ ಹೆದರುವ ಮಾತೊಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ. ಮದುವೆ ಮುಂಜಿಗಳಂಥ ಶುಭಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸಾವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೇ ಎಷ್ಟೋ ಉಗ್ರತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಈಗಲೂ ಇತರ ವಿಷಗಳು ತಮ್ಮ ದೇಹಕ್ಕೆ ನಾಟದೇ ಇರಲೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇವಿನ ತೊಗಟೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಷಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ; ಶೀತವಾತಗಳು ಬಾಧಿಸದಿರಲೆಂದು ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಪ್ಲೇಗಿನ ಅಥವಾ ಸಿಡುಬಿನ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ವಿಷವನ್ನು ಏರಗೊಡದಂತೆ ಔಷಧ ರೂಪವಾದ ವಿಷದ್ರವವನ್ನು ತಮ್ಮ ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏನುಮಾಡಿದರೇನು? ಹುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ಸಾವು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಸಾವಿಗೆ ಪರಿಹಾರವೇ ಇಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಅದು ಅಂಥ ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಅದರ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೆ ಸಿಕ್ಕೀತು. ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೆ ಸಿಕ್ಕುವನೇ? ಮರಣಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವು ಲೌಕಿಕವಾದ ಕ್ಷುದ್ರೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮರಣದ ಪರಿಹಾರವು ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿರುವುದೆಂದು ನಮ್ಮವರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇರಲಿ. ನಾನು ಮೊದಲನೆ ದಿನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜರ್ಮನಿದೇಶದ ತತ್ತ್ವವೇತ್ತರಾದ ಶೋಪನ್ನೇರ ಸಾಹೇಬರು ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲ್ಲರ ಸಾಹೇಬರು ಕೂಡ ಮರಣದ ಭಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಅಮೃತವು ವೇದಾಂತವೊಂದೇ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಇದೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತೂರಿ ನೋಡಿದರೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಸೆಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ವೇದಾಂತವು ಯಾವ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ? ಅದೇ ಆತ್ಮವಿಚಾರ. ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚದೇಶಿಯೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ - ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಗುವ ಜ್ಞಾನವು ಜ್ಞಾನವೇ. ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಆಗುವ ಜ್ಞಾನವೂ ಜ್ಞಾನವೇ. ಹೀಗೇ ಶಬ್ದಾದಿಭೇದಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವೆಂದಿಗೂ ಒಂದೇ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಆದರೆ ಅದು ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯ ಜ್ಞಾನದಷ್ಟು ಸ್ಥಿರವಾದುದಲ್ಲ. ಅದರೂ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯ ಜ್ಞಾನದಂಥ ಜ್ಞಾನವೇ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಿಂದಿದ್ದವನು ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತು ನನಗೇನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವನಷ್ಟೆ. ಈ ಸ್ಮರಣೆಯು ಅವನಿಗೆ ಅನುಭವದ ಹೊರತು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನೂ

ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಅನುಭವದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಇದು ಕೂಡ ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಯಂಭಾಷರೂಪವಾದ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಇಂದಿಗೂ ನಾಳೆಗೂ ಈ ಯುಗಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚೇನು! ಕಲ್ಪಕಲ್ಪಾಂತರಗಳಿಗೂ ಉದಯಾಸ್ತಾದಿವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ದೇಹಧರ್ಮವಾದ ಸ್ಥೂಲತ್ವ ಕೃಶತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆತ್ಮದ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿಸುವುದರಿಂದ ಮರಣವೆಂದರೆ ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯೊದಗುವುದು. ದೇಹವೇ ಆತ್ಮವಾದರೆ 'ನಾನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುವಾಗ ಈ ಮಾತು ಸಮಂಜಸವಾಗಿರುವುದೋ? ಜಡವಾದ ದೇಹವು ಏನು ನೋಡಿತು? ಏನು ಕೇಳಿತು? ಮತ್ತು 'ನನ್ನ ದೇಹ'ವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವೇನು? ಅಲ್ಲದೇ ಬಾಲ್ಯಶರೀರಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಯೌವನಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನವನೇ ನಾನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ? ಇನ್ನು ದೇಹವೇ ನಾನಾದರೆ ದೇಹದ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷವಿರದಂತೆ ಅಫೀಂ, ಗಾಂಜಾ ಮೊದಲಾದ ಅಪಾಯಕರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದೇಕೆ? ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ದೇಹಾತ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಅಶುಭಗಳಿಗೂ ತವರುಮನೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಷುಪ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಹಭಾವ-ವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆನಂದಾವಿಭಾವವಾಗುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸುಷುಪ್ತಿ ಮೂರ್ಛಾಮರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಜಡವಾಗಿರುವ ಇಂಥ ಶರೀರವನ್ನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪವಾದ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮರಣವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಿನ್ನೆಂಥ ಫಲವು ಸಿಕ್ಕಿತು?

ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರನೂ ಅಸುರಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಿರೋಚನನೂ ಆತ್ಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ವಿರೋಚನನು ಧರ್ಮಧ್ವಜರೂಪವಾದ ದಂಭದಿಂದಲೂ ವಿದ್ಯಾಧನಾದಿಜನ್ಯವಾದ ದರ್ಪದಿಂದಲೂ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ ಮರ್ಮಭೇದವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುವ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ ಕರ್ತವ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಅಸುರ ಸಂಪತ್ತಿನವನಾದುದರಿಂದ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ದುಃಖಿಯಾದನು. ಇಂದ್ರನು ಅಭೀರುತ್ವ, ಶುದ್ಧಸತ್ವಿಭಾವ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠತೆ, ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಾದಿದಾನ, ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ಯಜ್ಞ, ಅಧ್ಯಯನ, ತಪಸ್ಸು, ಋಜುತ್ವ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸತ್ಯ, ಅಕ್ರೋಧ, ಸಂನ್ಯಾಸ, ಶಾಂತಿ, ಪಿಶುನತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ದಯೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅವಿಕ್ರಿಯತ್ವ, ಅಕ್ರೋಧ, ಲಜ್ಜೆ, ಚಪಲತೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯ, ಕ್ಷಮೆ, ಧೈರ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ದುರಭಿಮಾನರಾಹಿತ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೈವೀಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸುಖಿಯಾದನು. ಯಾರಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಸುರಸಂಪತ್ತು ತಾಂಡವವಾಡುವುದೋ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಇದ್ದಹಾಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ವಿಪರೀತ ತಿಳಿಯುವುದು. ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ದೈವೀಸಂಪತ್ತು

ವಿಜೃಂಭಿಸುವುದೋ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ಯಾವುದು ಭಯಪ್ರದ, ಯಾವುದು ಅಭಯಪ್ರದ, ಯಾವುದು ಬಂಧ, ಯಾವುದು ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ದೈವೀಸಂಪತ್ತು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಥಾರ್ಥಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರವೂ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯವೇ ಆತ್ಮವೆನ್ನುವರು. ಇದು ನಿಜವಾದರೆ; ಕಿವಿ, ಮೂಗು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದವರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕಣ್ಣು, ನನ್ನ ಕಿವಿ, ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಸಾಧುವಾಗುವುವು? ಇದಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಏನನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇಂಥ ಜಡವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ?

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಉಸಿರಾಡುವುದು ನಿಂತರೆ ಸತ್ತನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಾವುವೂ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದೇ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಣವೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಪ್ರಾಣವೆಂಬುದು ಹೊರಗಣ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಅದೊಂದು ಗಾಳಿ. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೇಗೆ ಆತ್ಮವಾದೀತು? ಹೊರಕ್ಕೂ, ಒಳಕ್ಕೂ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ ನಿದ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಜಡವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪೀತು?

ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸೇ ಹೇತುವಾದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಬಂಧಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸು ನಮ್ಮ ಆತ್ಮವಾಗಲಾರದು. 'ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು' ಎಂದು ನಾವು ಆಡುತ್ತೇವಲ್ಲ - ಮನಸ್ಸೇ ಆತ್ಮವಾದರೆ ಆ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ?

ಹೀಗೆಯೇ ಒಬ್ಬರು ಕ್ಷಣಿಕವಿಜ್ಞಾನರೂಪಬುದ್ಧಿಯೇ ಆತ್ಮವೆಂದೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆನಂದಮಯಕೋಶವೇ ಆತ್ಮವೆಂದೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಶೂನ್ಯವೇ ಪರಮತತ್ತ್ವವೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಿಷಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಈಗ ವಿವರಿಸಹೋಗುವುದು ಜನರ ಬೇಸರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದೀತು. ಶುಭವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಶುಭವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಪ್ರಾಣ, ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅವುಗಳೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ಮರುಳಾಗುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಆತ್ಮನ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾದರೆ ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿಗಳಾದವರಿಗೆ ಶರಣ

ಹೊಕ್ಕು ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಾಂತರಗಳನ್ನು ಓದಿ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಂತೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರು ಬಹುಜನರಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗೀತೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ವದರ್ಶಿಗಳೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮೌನದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಶಿಷ್ಯನ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸುವ ಕೃತಿಯು ತತ್ವದರ್ಶಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆಗುವುದು. ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ಹೇಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೇಳುವಿಕೆಗೆ ದೂರವಾದುದು. ಅದು ಅನುಭವೈಕವೇದ್ಯವೇ ಹೊರತುವಾಕ್ಯೈಶಲಕ್ಕೆ ದಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು “ತಿಳಿಸುವ ಮಾತಲ್ಲ; ತಿಳಿಸದೇ ತಿಳಿಯುವ ಮಾತಲ್ಲ” ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಅನುಭವಿಯು ಹೇಳಿರುವುದು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

ಒಂದೂರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಏಕಪುತ್ರನಿಗೆ ವೇದಾಂತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಮಗನು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದು ಒಂದು ದಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ತಂದೆಯು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವೆಂತಿರುವುದೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನು ವೈಕುಂಠ ಮತ್ತು ಕೈಲಾಸಾದಿ ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಶಿವಾದಿಸಗುಣಮೂರ್ತಿಗಳ ರೂಪವಿಶೇಷಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ತಂದೆಯು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಅವನು ಹೋಗಿ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಗಳನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಈ ಸಲ ತಂದೆಯು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಮಗನು ಆತ್ಮನ ಸದ್ರೂಪ, ಚಿದ್ರೂಪ ಮತ್ತು ಆನಂದರೂಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಮಹಾವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಮಾಡಿತೋರಿಸಿದನು. ತಂದೆಯು ಅದರಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಮತ್ತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲವೂ ಮನೆಯಿಂದ ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಮಗನು ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈಸಲವಾದರೂ ನನಗೆ ಅದರ ಪರಮ ರಹಸ್ಯವೇನುಂಟೋ ಅದನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಗುರುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಆ ಮಗನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪರಮಾನಂದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಪುಸ್ತನ್ನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದು ತಂದೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ತೇಜೋಮಯನಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಅವನ ಮುಖಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಸುಪ್ರೀತನಾದರೂ ತಂದೆಯು ಮಗನನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಆಗ ಮಗನು ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ರೆಪ್ಪೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಾಡಿಸದೆ ಸುಮನಿದ್ದನು. ಆಗ ತಂದೆಯು

ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳೆಂದು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಲು ಮಗನು “ಅಪ್ಪ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟರೆ ಮಾತು ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಾಕ್ರಮವೆಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅನಾತ್ಮವನ್ನು ಆತ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಅಶುಭಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದುಹೋಗುವುದು. ಇನ್ನು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸದ್ಗುರು ಒಬ್ಬನೇ ಗತಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗುರುವೆಂಬ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿರುವುದು. ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಆಗಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಗುರುವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಕೂಡ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ವಸ್ತು ವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲ ಅನಾತ್ಮಗಳೆಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸತ್ತಾಬಲದಿಂದ ಅವು ಸದ್ರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶದಿಂದ ತಿಳಿದು ಸರ್ವತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ತತ್ತೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು. ಆರ್ತರು, ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು, ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಜನರು ಭಗವತ್ಪರಾಯಣರೇ ಆದರೂ ಭಗವಂತನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಬಂಧನವಾಗಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸರಿಯೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಭಗವಂತನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನವು ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಎಂಥೆಂಥ ಮಹಾಮಹಾ ಪಾತಕಿಗಳಿದ್ದರೂ ಅಗ್ನಿಯು ಸಮಿತ್ತುಗಳನ್ನು ಬೂದಿಮಾಡಿಬಿಡುವ ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹೆಸರಳಿಸಿ ಬಿಡುವುದು. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿರುವ ಹಾಗೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ದ್ರವ್ಯ ಸಾಧ್ಯವೂ ಹಿಂಸಾಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನ ಯಜ್ಞವೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ವಿಷಯಗಳ ಅನಾತ್ಮತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರದಿಂದ ಮನಗಂಡು ಜ್ಞಾನಯೋಗಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಅರ್ಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲಣ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಕೂಡ ಬರಬಾರದು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದನು. ಐಹಿಕರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಅಭಿಮಾನವೊಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಗುರುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಬಹುಹೀನವಾದ ಮಣ್ಣು

ಹೊರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮೇಲಣ ಇಚ್ಛಾವೇಗದ ಆವೇಶದಿಂದ ಆ ಅರಸನು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಆ ಅರಸನ ಪರಿಚಯಸ್ಥರೊಬ್ಬರು ಅವನ ದೀನದೇಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದ “ಗುರುಗಳೇ, ನೀವು ಎಷ್ಟೋ ಜನರ ಮೇಲೆ ಬೇಗ ಬೇಗ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿರುತ್ತೀರಿ. ಪಾಪ, ಇವನು ತನ್ನ ಅರಸುತನವನ್ನು ಕೂಡ ಮರೆತು ಈ ಕೀಳು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಇಂಥ ನಿರಭಿಮಾನಿಗಿಂತ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಗುರುಗಳು “ಒಳ್ಳೇದು, ಆತನಲ್ಲಿರುವ ನಿರಭಿಮಾನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಆತನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೋಗಿ ಆತನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮಣ್ಣಿನ ಪುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಡವಿ ಆಗಿನ ಆತನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಅದರಂತೆ ಬೆನ್ನಕಡೆ ಹೋಗಿ ತಟ್ಟನೆ ಮಣ್ಣಿನ ಪುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಡವಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಅರಸನು “ಏನಯ್ಯಾ, ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೀನು ಅಡ್ಡಬಂದು ಬೇಷ್ಟೆಮಾಡಿ ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದೆ. ನಾನು ಅರಸನಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದನಂತೆ. ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ನಡೆದ ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಅವರು “ಅವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆ ಅಭಿಮಾನವೇ ತಡೆಯಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದರಂತೆ.

ಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ವಿಷಯವಾಗಬೇಕಾದುದತ್ಯವಶ್ಯಕವು. ಮದ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು ಅದರೊಳಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಯಾರು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ? ಮದ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆಲ್ಲಿ ಅದರ ವಾಸನೆ ನಿಶ್ಕೇಷವಾಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರಲ್ಲವೆ ಯಾರಾದರೂ ಅದರೊಳಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಸುರಿಯುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದರೆ ಅವನು ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ, ದ್ವೈತಗಳ ವಿಚಾರವು ಮುಂದೆ ಬರುವುದು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗುವುದೆಂದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಬಹುದು. ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಸಮಯವು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಸಾವಧಾನವಾದುದಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ಈಗಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆ ವಿಚಾರ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಏನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಯಿತೆಂದರೆ ಹೇಳುವಿಕೆಯೆಂಬುದೆಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ದೃಶ್ಯಗಳ ಅನಾತ್ಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೆಂದೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೂ ಸದ್ಗುರು ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅವರವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತೋರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಮೊದಲೇ

ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ತರ್ಕಕ್ಕೆ ನಿಲುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಅದರ ತೊಡಕಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ, ಆಯುರ್ವರ್ಧಕವಾದ ತುಪ್ಪವನ್ನೇ ಆಯುಸ್ಸೆಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನಗಳಾದ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಯಾರು ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರವಾದರೂ ಆಗಲಿ ಜ್ಞಾನವಾಗಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದಂತು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ. ಅದನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದರೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲಿ. ನಮಗೆ ಮರಣಭಯ ಮುಂತಾದ ಸರ್ವದುಃಖಗಳೂ ನಾಶವಾಗಿ ಸುಖಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಿನ್ನೇನು ಬೇಕು?

ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿ ಸಾಧನಗಳು ಸಮಸ್ತ ನೀತಿಮರ್ಯಾದೆಗಳ ಘನೀಭೂತವಾದ ಸಾರವಾಗಿರುವುವು. ಅದರಿಂದ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರಿಗೆ ನೀತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರವು ಕೂಡ ಸುಖಮಯವಾಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನವಿಷಯದಲ್ಲಂತು ಅವು ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನಗಳೆಂದೇ ಉಕ್ತವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಲವತ್ತರವಾದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಷ್ಟು ಸಾಧನದ ಮೇಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ವಿಫಲವಾಗುವುದೇ ಸರಿ. ಕೆಲಸಗಳು ಕೆಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಸಾಧ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡುವುದೇ ಕಾರಣ. ಉದ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವು ಕೈಗೊಡಬೇಕಾದರೆ ಸಾಧನಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಬೇಕು. ಕೊನೆಗೆ ಸಾಧ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಆಗುವಂತೆ ಆಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಆದರೆ ನಾವು ನಡೆಸುವ ಸಾಧನಗಳು ಸಾಧ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಇರಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿಗಳು ಅನುಗುಣವಾದ ಸಾಧನಗಳೇ ಸರಿಯೆಂಬ ಮಾತೊಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ. ಇವುಗಳನ್ನೇ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸಾರಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಇದರ ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಉಸಿರೆತ್ತುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಧನವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದೆಂಬುದೊಂದು ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ. ಆದುದರಿಂದ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲೇಬೇಕು. ಅದು ಅದ್ವೈತರೂಪವೋ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ರೂಪವೋ, ದ್ವೈತ ರೂಪವೋ ಯಾವ ರೂಪವಾದರೂ ಅದೇ ಜ್ಞಾನ. ಸಾಧನದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಭೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಹೋಗುವುದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತೂರಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಆಚಾರ್ಯ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮತಭೇದವಿದ್ದಂತೆ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಸಾಧನೆಗಳೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ

ಈಗಲೇ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ತೊಡಕಿಗೆ ಬಿದ್ದು ತಲೆನೋವು ತಂದುಕೊಳ್ಳದೇ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ.

ಅಮಾನಿತ್ವ : ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಇತರರ ದೋಷಗಳು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುವು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೋಷಗಳು ಮಾತ್ರ ತಮಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಸುಗುಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಇತರರನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಂಡಂತಾಗುವುದು. ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾದ ಈ ಭಗವದ್ವಿರೋಧವು ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮಿಗೆ ಇರಬಾರದು. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ನಿಜವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಾತ್ಮ ವಸ್ತುವಿನ ಧರ್ಮವೆಂದೂ ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಾನು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಒಬ್ಬನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅದಂಭಿತ್ವ : ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಕಾರವಿರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದು ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು. ಅವರವರ ಧರ್ಮದ ಬಾಹ್ಯಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕೆಲವು ಪೂರ್ವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಬರೀ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಧರ್ಮವು ಕೊನೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆಂದು ಆಗುವ ಫಲವು ಧರ್ಮದ ವೇಷಕ್ಕೆಂದಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಜ್ಞರಾದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಜನರು ಮನಸ್ಥಿತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವರು. ಇನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರನೆ? ಒಂದೂರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮಠವೂ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯ ಗೃಹವೂ ಎದುರುಬದರಾಗಿದ್ದವು. ವೇಶ್ಯೆಯೂ ಅವಳ ಸಹವಾಸಿಗಳೂ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ! ಎಂಬ ಕನಿಕರದಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ವೇಶ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ತನ್ನ ವರ್ತನವು ದೊಡ್ಡವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆಯಲ್ಲ! ಎಂಬ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠ ಷಾಪ್ಪಿಯಾಯಿತು. ವೇಶ್ಯೆಗೆ ದೇವಲೋಕ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ವಿಮಾನ ಬಂತು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ನರಕ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗುವ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಆಗ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಳಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಗೆ ಸದ್ಗತಿಯೂ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದ ತನಗೆ ದುರ್ಗತಿಯೂ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪುವುದೆಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಧರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು “ವೇಶ್ಯೆಯ

ದೇಹವು ವಿಷಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಗೋ, ನೋಡು. ಅವಳ ದೇಹವನ್ನು ಅನಾದರದಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಸುಟು ನಾಯಿನರಿಗಳ ಪಾಲುವಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿದೊರೆಯಿತು. ನಿನ್ನ ದೇಹವು ವೈರಾಗ್ಯಸೂಚಕವಾದ ಪವಿತ್ರ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಗೋ, ನೋಡು ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸತ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಲಂಪಟವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀನು ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು”. ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಬರೀವೇಷದಿಂದ ಏನಾದೀತು?

ಅಹಿಂಸೆ : ಇತರರನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನಂತೆ ಯಾವನು ನೋಡುವನೋ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಯಥಾರ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವವನು. ಪರಪೀಡನೆಯು ಪಾಪವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದ ವಾಸನೆಯು ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಯಂತೆ ಅತಿ ಕಠಿಣವಾದ ಆ ಹೃದಯವು ಪರಮಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸೀತು? ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ.

ಕ್ಷಾಂತಿ : ಇತರರು ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ನಾವು ಅದರ ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಇರಬೇಕು. ಕ್ಷಾಂತಿಯ ಅರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಷ್ಟು ಅವರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಟಗರಿನ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕದನದ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಕೋಡಿನಿಂದ ತಿವಿದೇ ತಿವಿಯುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಟಗರಿನ ಜಾತಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರ ಜಾತಿಗೂ ಬೇಧವೇನು? ಒಬ್ಬನು ನಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದರೆ ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ನಾವು ಬೀಳುವುದೇ ಪರಾಕ್ರಮವಲ್ಲ. ಅಂಥ ಬಲವತ್ತರವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಳಕ್ಕೆ ತುಳಿದು ಸೌಮ್ಯಭಾವದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡ ಮಾತು.

ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ ಇವು ಮೂರು ಮನಸ್ಸಿನ ಒಳಗೇ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನರತ್ನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಬಸವನ ಬಾಲದಂತೆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಬಸವಳಿಯದೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕು. ಶೀತೋಷ್ಣಗಳ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಉಲ್ಬಣದಿಂದ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುವ ಲಾವಾರಸವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಭೂಮಿಗೇ ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಳಮಳಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸು ತನಗೆ ತಾನೇ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾವೇರಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇತರರ ಸದುಪದೇಶಗಳು ಕಾದ ಕಾವಲಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಿಡಿಸಿದ

ಹನಿಗಳಂತೆ ಹೆಸರಳಿದು ಹೋಗುವುವು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅನ್ಯಾದೃಶಸಂಪತ್ಸ್ವರೂಪವಾದ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ವಿಜೃಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕ್ರೋಧರಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಅಗತ್ಯವು.

ಆರ್ಜವ : ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಾಯ, ವಾಕ್ಯ, ಮನಸ್ಸು ಎಂಬ ಮೂರು ಕರಣಗಳಿರುವುವು. ಕರಣಗಳೆಂದರೆ ಸಾಧನಗಳು. ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಕಾಯವು ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯಸಾಧನವು; ವಾಕ್ಯ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಂತರಂಗಿಕವಾದುದು; ಮನಸ್ಸು ಕೇವಲ ಅಂತರಂಗಿಕವಾದುದು. ಮನಸ್ಸು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಸಾಧನ. ಕಾಯವು ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾಧನ. ವಾಕ್ಯ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುವ ಸಾಧನ. ಆರ್ಜವದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುವು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದು; ಅದನ್ನೇ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುವುದು; ಅದನ್ನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು ಆರ್ಜವವೆನಿಸುವುದು. ಆರ್ಜವವೆಂದರೆ ಸರಳತನ.

ಆಚಾರ್ಯೋಪಾಸನೆ : ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವವರು ಅನೇಕರಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರೇ. ಆಚಾರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿರುವ ಆಚಾರ್ಯಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸದ್ಗುರುವೆಂದರ್ಥ. ಯಾರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅವತಾರ ಮಾಡಿರುವರೋ, ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರಾಗಿರುವರೋ, ಅಂಥವರು ಸದ್ಗುರು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರು. ಅಂಥವರ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರ ಸಹವಾಸ ಬಲದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಚ್ಚಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುವು. ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನರ ಆಶ್ರಯ ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕರ್ತನಾದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪರಿಚಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಭಕ್ತರಾದ ಸದ್ಗುರುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು.

ಶೌಚ : ಶೌಚವೆಂದರೆ ನೈರ್ಮಲ್ಯ. ಮೃಜ್ಜಲಾದಿಗಳಿಂದ ಮೈತೊಳೆಯುವುದು ಬಾಹ್ಯನೈರ್ಮಲ್ಯ. ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಮಲಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದು ಅಂತರಂಗಿಕ ನೈರ್ಮಲ್ಯ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಮಲಗಳಿದ್ದರೆ ಸದ್ಗುರುಗಳು ತತ್ಕ್ಷೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಕನ್ನಡಿಯು ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಹೇಗೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹನೈರ್ಮಲ್ಯವು ಮನೋನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಸ್ಥೈರ್ಯ : ಇಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥೈರ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮಗು ಅಳುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾಯಿಯು ಅದರ ಮುಂದೊಂದು ಆಟದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಿಸಾಡುವಳು. ಮಗು ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾದರೆ ತಾಯಿಯು ಆ ಮಗುವಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಕೂಡ ನೋಡದೇ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಾನಿರುವಳು. ಮಗು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೇ ಆಟದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಒದೆದು ತಾಯಿಯ ನೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿ ಬಿಡದೆ ಅತ್ತರೆ ಆಗ ಆಕೆಯು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮುದ್ದಿಸಿ ಲಾಲಿಸುವಳು. ಮೋಕ್ಷವು ಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಬಯಸುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮರೆಸುವಂಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳು ಒದಗಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಉದ್ದಿಷ್ಟವು ನೆರವೇರುವವರೆಗೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಆತ್ಮವಿನಿಗ್ರಹ : ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಂತೆ ತಡೆಯುವುದೇ ಆತ್ಮವಿನಿಗ್ರಹ. ಮನಸ್ಸಿನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಾವು ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಳೆಯುವುವು. ಈ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ಜಗ್ಗಾಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮನಸ್ಸು ದಿಕ್ಕುತೋಚದಂತಾಗಿ ಕಳವಳಗೊಳ್ಳುವುದು. ಮನಸ್ಸು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಸೇವಕರಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕಂಡಕಂಡವರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮಾತು ಕೇಳುವ ಅರಸಿನಂತೆ ನಷ್ಟಹೊಂದುವುದೇ ಸರಿ. ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವು ಕರೆದಕಡೆಗೆ ತಾನು ಹೋಗದೆ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅವು ನಡೆಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ಯವಹಾರಸಿದ್ಧಿಯೇ ಆಗಲಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಆಗಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಗುವುದು.

ವೈರಾಗ್ಯ : ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ವೈರಾಗ್ಯವು ಬಹು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬಯಕೆ ತೋರಿದರೂ ಸಾಕು. ಒಡನೆಯೇ ರಾಜನ ಇಷ್ಟ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ ಅವನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂದು ಓಡುವ ಇಂಗಿತಜ್ಞರಾದ ಸೇವಕರಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗುವುವು. ಮನಸ್ಸು ಅಂಥ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುರಿಗಳಂತೆ ಜೋಲುಮುಖವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೂಲೆಗೆ ಮುಟ್ಟಾಗಿ ಕೂಡುವುವು. ಕುತ್ತಿತವಾದ ಬಯಕೆಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕಬಹುದು. ಕಳ್ಳಹಸುಗಳು ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಹಾ! ಎಂದಕೂಡಲೆ ಓಡುವಂತೆ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ತಲೆಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೂಡಲೆ ಅವು ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ದಿ ಹೇಳುವುವು. ಹೀಗೆ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇಡದಿರುವುದೇ ವೈರಾಗ್ಯ.

ಅನಹಂಕಾರ : ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಚೈತನ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಆಡುತ್ತಿರುವವೆಂಬ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲದೇ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳೇ ತಾನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಕರ್ತೃತ್ವಾದ್ಯಭಿಮಾನವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುವುದು ಅಹಂಕಾರವು. ಅದಿಲ್ಲದಿರುವುದು ನಿರಹಂಕಾರ. ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನವಾದ ತನ್ನದೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತ ವಿಶೇಷದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಲೆತಿರಿಗಿದ ಜನರಿಂದ ಅವರವರ ಸ್ವಹಿತವೂ ನೇರವೇರುವುದಿಲ್ಲ, ಪರಹಿತವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಕರ್ತೃತ್ವಾದ್ಯಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ಸುಖದುಃಖ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವಾಗ ಪರಮಾರ್ಥವಿಚಾರದ ಕೂಗು ಹೇಗೆ ಕಿವಿಗೆಬಿದ್ದೀತು? ಆದುದರಿಂದ ದುರಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಪರಮಾರ್ಥದ ದಾರಿಹತ್ತೀತು.

ಜನ್ಮಮರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖದರ್ಶನ: ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ದುಃಖವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯಾತನೆಯಿಂದ ಸಂಕಟವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಶೈಥಿಲ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಸನವಾಗುವುದೆಂದೂ, ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಭೌತಿಕಾಧಿದೈವಿಕ ಯಾತನೆಗಳಾಗುವುದೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೊರತು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾರ್ಥ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತೊಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ; ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪಾಪಗಳ ಫಲಗಳು. ಇವುಗಳು ದುಃಖರೂಪವಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯಬೇಕಾದೀತು. ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾವ್ಯಾಧಿಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುಃಖರೂಪಗಳಾಗಿ ತೋರಿ ತಟಸ್ಥವಾಗಬಹುದು. ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆಸಕ್ತಿ : ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೇ ಆಸಕ್ತಿ. ಸುಖವೆಂಬುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು ಹೊರಗಣ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯಾದರೆ ಆಸಕ್ತಿಯುದಯಿಸುವುದು. ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆ ಆಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಸಕ್ತವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಅನಭಿಷ್ಠಂಗ : ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರು ಸತ್ತರೆ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟರೆ ತಾನೇ ಸತ್ತೆನೆಂದೂ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟೆನೆಂದೂ, ಮನೆಮಠಗಳು ಹಾಳಾದರೆ ತಾನೇ ಹಾಳಾದೆನೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಅಭಿಷ್ಠಂಗ, ಅದರ ಅಭಾವವೇ ಅನಭಿಷ್ಠಂಗ. ತನ್ನ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಎಷ್ಟೋ ಅನರ್ಥಹೇತುವಾಗಿರುವಾಗ ಅನ್ಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಉತ್ಕಟವಾದ ಅನಿಷ್ಟವಾಗುವುದೆಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಸಮಚಿತ್ತತ್ವ : ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಮೂಡದಿರುವಂತೆ ಇಷ್ಟವಸ್ತು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಉಬ್ಬುತ್ತ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟವಸ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಾಗ ತಗ್ಗುತ್ತ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿರಲರಿಯದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಭಾವನೆ ಮೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳು ಬಂದರೂ ಕೂಡ ಅವು ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ-ಗಳಿಗೆಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಸಿಕ್ಕುವುದು.

ಭಕ್ತಿ : ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ಕೋಮಲವಾದ ಬಳ್ಳಿಯಂಥ ವಸ್ತು. ಅದು ಏನಾದರೊಂದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಮುಳ್ಳುಗಳ್ಳಿಯಂಥ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಿಡಿಸಿ, ಅಷ್ಟಷ್ಟನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಬಿಡುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮ ಕಲ್ಪತರುವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖದಿಂದ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಭಕ್ತಿ.

ವಿವಿಕ್ತದೇಶಸೇವಿತ್ವ : ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಶುಚಿಯಾಗಿ, ಸರ್ಪಚೋರಾದಿ ಭಯವಿರದೆ ಇರುವಂಥ ಅರಣ್ಯ ನದೀ, ಪುಳಿನದೇವ ಗೃಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದೇ ವಿವಿಕ್ತದೇಶಸೇವಿತ್ವ. ಸ್ಥಳದ ಅಶುಚಿಯೂ ಸರ್ಪಚೋರಾದಿ ಭೀತಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುವು. ಅರಣ್ಯನದೀಪುಳಿನಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ತೈಕ್ಯಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುವು.

ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ದೂರವಾಗಿರುವುದು : ಜನರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ವಿಚಾರವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ಭಗವದ್ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಇರುವ ಅಥವಾ ಹೋದದ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಳುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಜನ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆರೆಯದೇ ಇರಬೇಕು.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನನಿತ್ಯತ್ವ: ಆತ್ಮವಿಷಯಜ್ಞಾನವೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ. ಅದೇ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನನಿತ್ಯತ್ವ. ವಿಷಯಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವು-ಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಆ ವಿಷಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೊಂದನ್ನೇ ನಿತ್ಯವಾದುದೆಂದು ಗೌರವಿಸಬೇಕು.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾರ್ಥದರ್ಶನ : ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಮಾನಿತ್ಪಾದಿಗುಣಗಳ ಫಲವೆಂಬುದೇ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ. ಅದರ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಅದು ಸಂಸಾರೋಪರಮ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷ. ಅದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾರ್ಥದರ್ಶನ. ನಾವು ಹೇಗೋ ಈಗ ಸಂಸಾರಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದಿದ್ದೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಭಾವನೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಆದರ ಸಾಧನಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಪ್ರವೃತ್ತಿ- ಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಹೀಗೆ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಹೋದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ತನಗೆ ತಾನೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಬರುವುದು. ಹೀಗೆ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಾಧ್ಯಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಅಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅಭಯವೇ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವೆಂದೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಭಯರಹಿತನಾಗುವನೆಂದೂ 'ಅಭಯಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಭಯಂ ಹಿ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಭವತಿ ಯ ಏವಂ ವೇದ' ಎಂದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವುದು. ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸುಖಸಾಧನಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುವುದೆಂದು ಭಯ. ಇದ್ದ ಸುಖಸಾಧನಗಳು ಹೋದರೆ ನಷ್ಟವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಭಯ. ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಗಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅವನಿಗೆ ಭಯವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವಂಥ ಅನಿತ್ಯಗಳೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಕೇವಲ ವಿಚಾರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಅರ್ಥವು ಗೋಚರವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಅನಿತ್ಯವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮೈಯ್ಯೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋದರೆ ಆಗ ಧಡಕ್ಕನೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ತಾನೂ ಆ ಅನಿತ್ಯಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಜಾರಿಬಿದ್ದು ಆತ್ಮನಾಶವೆಂಬ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಯವನ್ನೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮೇಲಿನ ಸಾಧನಗಳ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ನಿತ್ಯತ್ವಂ' ಎಂಬ ಸಾಧನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ವಿಷಯಗಳ ಅನಿತ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನ ವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವೊಂದು ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೈಯ್ಯೂಡಿರಬೇಕು. ವಿಷಯಗಳು ಭಯಸ್ವರೂಪಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳ ಅನಿತ್ಯತೆಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಅಭಯವು ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೂ ನಮಗರಿವಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮನೂ ವಿಷಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಭಯವೊಂದುಳಿದೇ ಉಳಿಯುವುದರಿಂದ ಆಗ ಅಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಆತ್ಮನ ನಿತ್ಯತ್ವದ ಅರಿವು ಬಂದರೆ ಒಡನೆ ಅಭಯವು ಮೈದೋರುವುದು. ನಿಜವಾದ ಸತ್ತುರುಷರೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡಿರುವವರೆಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನುರಿತು ವಿಷಯಗಳ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಆತ್ಮನ ನಿತ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಮನಗಂಡವರಾಗಿ ಅಭಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧನಗಳ ಗೋಜಿಗೇ ಹೋಗದೆ ಗಿಣಿಯಂತೆ ಗ್ರಂಥಪಾಠ

ಮಾಡಿರುವವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಬುಡಿಬುಡಿಕೆಯಂತೆ ತುದಿನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಲೊಟಗುಟ್ಟುವರೇ ಹೊರತು ಅದರ ತಂಪನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧುಗಳಿದ್ದರು. ಅವರು ಒಳ್ಳೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರು. ಆ ಸಾಧುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಐಕ್ಯ ಮತ್ತು ಭೇದ ಮೊದಲಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಶೇಷಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತು ತೆಗೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಅದ್ವೈತ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನನಾದ ಪಂಡಿತನು ಅವರ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಸನೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಪಂಡಿತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಯೆಯು ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಆ ಸಾಧುಗಳು ಆ ಪಂಡಿತನೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಕಡೆ ಒಬ್ಬ ಹಾವಾಡಿಗನು ತನ್ನ ಗಾರುಡೀ ವಿದ್ಯಾಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಸಾಧುಗಳು ಪಂಡಿತನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವೂ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು. ಹಾವಾಡಿಗನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೋ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟಿನಿಂದಲೋ ಹಾವಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. 'ಆ ಹಾವು ಸತ್ಯವೋ? ಮಿಥ್ಯವೋ' ಎಂದು ಸಾಧುಗಳು ಪಂಡಿತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರು. 'ಮಿಥ್ಯವೇ ಸರಿ; ಈಗತಾನೆ ಹಗ್ಗವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಹಾವಾಗಿದೆ.' ಎಂದು ಪಂಡಿತನು ನಗುತ್ತ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಸಾಧುಗಳು 'ಹಾಗಾದರೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ 'ಹಾವೆಂದರೆ ಹರ ನಡುಗಿದ' ಎಂಬ ಗಾದೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು 'ತನಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಜವಾದ ಹಾವನ್ನೇ ಹಾಕಿರಬಹುದೇನೋ' ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಪಂಡಿತನು 'ಸ್ವಾಮಿ, ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಅದು ನಿಜವಾದದ್ದೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು. ನನಗೇನೋ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಧೈರ್ಯವಾಗದು' ಎಂದು ಹಿಂಜರಿದನು. 'ಅದು ಸುಳ್ಳು ಹಾವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದೃಢಗೊಂಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಿನಗಿಷ್ಟು ಭಯ'ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಸಾಧುಗಳು, ಅದು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಹಾವಾದ ಹಗ್ಗವೆಂಬ ಅಭಯವಿದ್ದದರಿಂದ, ಒಡನೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಲು ಅದು ಹಗ್ಗವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪಂಡಿತನು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಸೆರಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡದೆ ಇರುವ ಪಂಡಿತಮನ್ಯರ ಈಗಿನ ವೇದಾಂತ ಜ್ಞಾನವು

“ಕಲೆ ವೇದಾನ್ತನೋ ಭಾನ್ತಿ ಫಾಲ್ಗುನೇ ಚಾಲಕಾ ಇವ”

ಎಂಬಂತೆ ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಕಾಮನ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಚಾಲಕರು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತಮಗೆ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ಭೀಭತ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬಡಿದಾಡುವ ಹಾಗೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರೌಢ ವಯಸ್ಕರಾದ ಸಭ್ಯಗೃಹಸ್ಥರು

ಅಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಅನುಭವ ಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳು ಮಾಯೆ, ಮಿಥ್ಯೆ, ಸತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಯೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮರೆತಂತೆ ಆದೀತು! ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೇನಿದ್ದೇನು? ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮಯಬಂದಾಗ “ಹೇ, ರಾವಣ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನನಗೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ನೀನು ಧನುರ್ಬಾಣಧಾರಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವೆ. ಇಗೋ, ನಿನ್ನ ಕಾಲವು ಸಮೀಪವಾಯಿತು. ಈಗ ನಿನಗೇನು ಬೇಕು? ಕೇಳಿಕೊ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವೆನು.” ಎನಲು ಅದಕ್ಕೆ ರಾವಣನು “ಹೇ, ರಾಮ, ಇಂಥ ವಿಪರೀತವಾದ ಮಾತನ್ನು ಬಿಡು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಬೇಡಿ ಕಯ್ಯೊಡ್ಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನು ನಾನೋ ನೀನೋ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ಕನವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಬೇಕಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಇನ್ನೇನು ಬೇಡತಕ್ಕದ್ದಿದೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಂಬಿ ಆತನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದರೆ ಮಾಯೆಯು ಮಾಯವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗುವುದು.

ಕರ್ಮ ಯೋಗ

ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೊದಲು ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಭೂತವಾದ ಕರ್ಮೋಪಾಸನಾರೂಪವಾದ ಯೋಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಞಾನಯೋಗವು ಪರಿಪಕ್ವ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಡನೆಯೇ ಹತ್ತುವುದು. ಅಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಡಿಮೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೂಡ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಇತರರ ಪಾಡೇನು? ಜ್ಞಾನಯೋಗವು ಹತ್ತಬೇಕಾದರೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದರ ಸಾಧನವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಗತ್ಯವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ತಡವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ರೆಂಟಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕಳೆಯ ಬೇರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದ ಹೊರತು ಅದು ಬೀಜದ ಬಿತ್ತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಕಲ್ಮಶಗಳು ಹೋಗಿ ನೈರ್ಮಲ್ಯವುಂಟಾದ ಹೊರತು ಅದು ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹೊಲವನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಹಸನುಮಾಡುವಂತೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಕೈಹಿಡಿದೆಳೆದರೆ ಮೈ ತಾನೇ ಬರುವಂತೆ, ಜ್ಞಾನವು ತಾನಾಗಿ ಬಂದೇ ಬರುವುದು. ದುರೂಹ್ಯವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗವೆಂಬ ಬೀಗಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಯೋಗವೇ ಕೈ.

ಕೆಲವರು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಇದು ತಪ್ಪು. ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳೇ ಹೇಗೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಯೋಗಸಾಧನವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಕೂಡ ಜ್ಞಾನಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ

“ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೌ ಪೃಥಗ್ವಿಧೌಃ ಪ್ರವಚಂತಿ ನ ಪಞ್ಚತಾಃ”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ತಿಳಿಯದವರ ಮಾತು. ಪಂಡಿತರು ಅವರೆಡನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವರು.” ಎಂದು ಸ್ವಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಹಂಕಾರವು

ಬಲಿಯುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಕರ್ಮದ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸಿರುವರು. “ನಾನು ಕರ್ತ” ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರದಂತೆ ನಾನು ಜ್ಞಾನಿ, ನಾನು ಯೋಗಿ, ನಾನು ಭಕ್ತ ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಂಕಾರ ಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟೇ ಉಂಟು. ಯಾವ ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಬರಗೊಡದೆ ಇರಬೇಕಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯು ತಪ್ಪಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲ. ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಇದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯು ತಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಅಹಂಕಾರವು ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿರುವ ಗುಣವಿದೆ. ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರವು ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಓಡುವುದು. ಅಮಿತವಾದ ಆಹಾರದಿಂದ ಆದ ಅಜೀರ್ಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶುಂಠಿಬೆಲ್ಲರೂಪವಾದ ಆಹಾರವು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥವಾದುದೋ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ರಿಯಾಜನ್ಯವಾದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ದೀಕ್ಷೆಯು ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವು. ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮವೇ ಕರ್ಮಯೋಗ.

“ಸ್ವಲ್ಪಮಪ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್”

ಎಂಬಂತೆ ಪರಮೇಶ್ವರಾರಾಧನರೂಪವಾದ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವೆಂಬ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಅಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಮಹತ್ತಾದ ಸಂಸಾರ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾದಾಗಲೇ ಫಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಫಲವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವುಂಟು. ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬದ್ಧರು. ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ತ್ರೈವರ್ಣೀಕರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕರ್ಮವು ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಜಗಚ್ಚಕ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ನಿಂತುಹೋದೀತು. ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು.

“ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಕುತೋಽನ್ಯಃ ಕುರುಸತ್ತಮ”

ಎಂದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕವೇ ಇಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಮಾತೇನು? ವೇದದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಪೂಜಾ ಪರವಾದ ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದರವು

ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾದದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಾದಿಭೋಗಗಳನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖದಿಂದ ಹೊಗಳುತ್ತದೆ. ಯಾವನಾದರೂ ಆ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರೆ ಅದು ಫಲಾನುಭವಾರ್ಥವಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನಿಗೆ ಬಂಧನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅದೇ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಈಶ್ವರಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಜನ್ಮಮರಣ ಭಯಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ನಿತ್ಯಶಾಂತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದು. ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಭೋಗಗಳ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಿಗೆ ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಸಮತ್ವಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುವಂಥ ಕರ್ಮವು ಕರ್ಮಯೋಗವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಕರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥವಾಸನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮಾಡುವುದೇ ಕರ್ಮಯೋಗ. ಕರ್ಮಯೋಗದ ವಿಚಾರವು ನಿನ್ನೆ ಮತ್ತು ಮೊನ್ನೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ನಡೆದಿರುವುದು. ಕರ್ಮವು ಸತ್ತಾದಿಗುಣಭೇದಗಳಿಂದ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ದ್ವೇಷದಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ ಮತ್ತು ಉಪಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾನಾ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕಂಥ ಫಲವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ತವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವು ಸಾತ್ವಿಕವು. ತಾನೇ ಕರ್ಮದಕ್ಷನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅನೇಕ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳಿಂದ ಆಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ರಾಜಸವು. ಮುಂದಿನ ದುಃಖವನ್ನೂ ದ್ರವ್ಯನಾಶವನ್ನೂ ಪರಪೀಡೆಯನ್ನೂ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ದುರ್ಯೋಧನನು ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಂತೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುವುದು ತಾಮಸ.

ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗೆ ಅಡ್ಡಬರುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಯುವರು. ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗೆ ಅಡ್ಡಬರುವುದು ಕೇವಲ ಕರ್ಮವಲ್ಲ, ಕರ್ಮಫಲಾಭಿಸಂಧಿ. ಒಬ್ಬನು ಕಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ನೀರನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕಿಟ್ಟು ಕಾಫಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ತರ ಹೇಳಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನು ಅಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಹುಡುಗನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಓಡಿ ಬಂದು ಕಾಫಿಯ ಬೀಜವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿದ್ದವನಿಗೆ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ತಳಮಳವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಓಡಿಹೋಗಿ ಓಡಿಬಂದ ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಯಾವ ಬಯಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಸಮಾಧಾನವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಮಾತ್ರ ಬಂಧನವು, ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರೆ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯ ಬಂಧ ತಪ್ಪುವುದೆಂದು ನೋಡಿದರೆ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ

ಸೋಮಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಲೆಗೆ ಮುಟ್ಟಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ತ್ಯಾಗವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಪ್ರದವಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಬಿಡತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಮೋಹದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ತಾಮಸತ್ಯಾಗವೆನಿಸುವುದು. ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಯ-ಕ್ಷೇಶಾದಿ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಬಿಡುವುದು ರಾಜಸತ್ಯಾಗವೆನಿಸುವುದು. ತ್ಯಾಗದ ಫಲವು ಇದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಪರ್ಯಂತವೂ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಸಾತ್ವಿಕ ತ್ಯಾಗವು.

“ಯಸ್ತು ಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗೀ ಸ ತ್ಯಾಗೀತ್ಯಭಿದೀಯತೇ”

ಎಂಬಂತೆ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವನೇ ನಿಜವಾದ ತ್ಯಾಗಿಯು. ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಯಾವ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಕರ್ಮವು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ,

“ಯಜ್ಞಾರ್ಥಾತ್ಕರ್ಮಕೋಃ ನೃತ್ಯ ಲೋಕೋಽಯಂ ಕರ್ಮಬಂಧನಃ”

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ಸತ್ಪಾತ್ರತೆಗಾಗಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಯಾವ ಫಲದ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣುಹಾಕದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣವೆಂದರೆ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ನೀರು ಬಿಡುವುದಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣವು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ನೀರು ಬಿಡುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ಮರಣಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಅದು ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ತನ್ನದೊಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡಿರುವುದು. ಕರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬುದ್ಧಿಯು ಪೂರ್ವವಾಸನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ಸಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಬುದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದರ ವಾಸನೆಯುಳಿಯದಂತೆ ಅದನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವು ಹಾಲು ಕಾಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ನಾವು ಕಾಸಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥವು ಹಾಲಾದರೂ ಅದನ್ನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಹಾಕಿದರೆ ಬೆಂಕಿಯೂ ಆರಿಹೋಗಿ ಹಾಲೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗಿ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು. ಹಾಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಾಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಹಾಲಿನ ಜಲಾಂಶವೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿಹೋಗಿ ಹಾಲು ಕಾದು ಕೆನೆಗಟ್ಟಿ ರುಚಿಗೂಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆಯೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಸಬೇಕು. ಈ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ದೋಷಗಳು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ತವು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಗಳಿಂದ ದೋಷಗೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸು ಒಂದೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧವಾಗಲಾರದು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶುದ್ಧಿಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹೀಗಾಗುವ

ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯಾರುಬೇಕಾದರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕನಸುಗಳಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೋ ಅಷ್ಟೆಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಶುಭವಾಸನೆಯು ಸ್ವಪ್ನಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಪ್ನಗಳೇ ಬರದೆ ಹೋಗುವವು. ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಇಂಥ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನು,

“ತದರ್ಥಂ ಕರ್ಮ ಕೌಂತೇಯ ಮುಕ್ತಸಂಜ್ಞಸಮಾಚರ”

ಎಂದರೆ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿರಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಫಲತ್ಯಾಗ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗದೆ ಇರಲಾರದು.

“ಕೆಲವು ಜನರು ಮುದುಕರಾಗುವವರೆಗೂ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ, ಇನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವು ಕಂಡೇ ಕಾಣುವವಲ್ಲ?” ಎಂದರೆ ನಿಜ. ಕೆಲವು ಜನರು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯ ವಾಸನೆಯೇ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ. ಒಂದು ರೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಕೊಟ್ಟು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ರೋಗ ಗುಣವಾಗದೇ ಇದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಆ ಔಷಧವು ಆ ರೋಗಕ್ಕೆ ನಾಟತಕ್ಕದ್ದೇ ಅಲ್ಲವಾಗಿರಬೇಕು, ಎರಡನೆಯದು ಆ ಔಷಧವು ಆ ರೋಗದ್ದೇ ಆದರೂ ಆ ರೋಗಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇರಬೇಕು. ಮೂರನೆಯದು ಆ ಔಷಧವು ಆ ರೋಗಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ಅಪಧ್ಯವು ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗದೆ ಇರಬೇಕಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಕರ್ಮವು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯ ಸಾಧನವೇ ಅಲ್ಲದೇ ಇರಬೇಕು. ಎರಡನೆಯದು ಕರ್ಮವು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯ ಸಾಧನವಾಗಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಲ್ಲದೇ ಇರಬೇಕು. ಮೂರನೆಯದು ಕರ್ಮವು ಅದು ನಮಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲೊಂದೊಂದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ. ಜನರ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣವು ಅಡ್ಡಬರುವುದೋ ತಿಳಿಯೋಣ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಮೊದಲನೇ ಕಾರಣವು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವು ಅಂಥ ಯಾರನ್ನೂ ನೋಡದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತಿಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾದರೂ ಕರ್ಮವು ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಂಬಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಹಾ ಮಹಾ ಮಹಾ ವಿಚಾರಶಾಲಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನೇಕೆ

ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು? ಕರ್ಮಯೋಗದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಉಳಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿರುವಾಗ ಕರ್ಮಯೋಗವೊಂದು ಮಾತ್ರ ಅಯಥಾರ್ಥವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಉದ್ವಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹೋಗಬಾರದು. ಇನ್ನು ಎರಡನೇ ಕಾರಣವು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯೆಂಬ ಕರ್ಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅದು ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಇದೆ. ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ವಿಷಯ, ಗಣಿತ ವಿಷಯ, ಭಾಷಾ ವಿಷಯ, ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ಬೀಜರೂಪಗಳಾಗಿ ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಯಾವ ವಿಷಯವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ತೋರುವುದೋ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕರ್ಮವೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕರ್ಮ, ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಎಲ್ಲ ಇವೆ ನೋಡಿರಿ. ನೀರಿನಿಂದ ಮಾರ್ಜನೆಯಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಮೊದಲಾದುದೆಲ್ಲ ಕರ್ಮ, ಕೇಶವನಾರಾಯಣಾದಿ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಭಕ್ತಿ. “ತಜ್ಜಪಸ್ತದರ್ಥ ಭಾವನಮ್” ಎಂದು ಯೋಗಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಯೋಗದ ಅಂಗ. ಹೀಗೆ ಸೇರಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರವರು ಅವರವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ತೋರುವ ಸಾಧನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಇಂಥದ್ದೊಂದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಯಾವುದು ಅನುಕೂಲಿಸುವುದೋ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾರದ ಯೋಗಗಳೂ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗಿರುವ ಕರ್ಮವು ಅವರವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಯೋಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಯಾರ ಮನಸ್ಥಿತಿಗೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಕಾರಣಗಳೂ ನಿರಸನವಾದುದರಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಕಾರಣವೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಒಂದು ಔಷಧವು ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಗುಣಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಒಗ್ಗುವಂತೆ ಇದ್ದೂ ಕೆಲವು ರೋಗಿಗಳ ರೋಗವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಅಪಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಔಷಧವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವು ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಏನು? ಅಪಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ರೋಗ ಪರಿಹಾರವಾದೀತೆ? ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಅಪಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ರೋಗದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾದರೂ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು,

“ಅವ್ಯಾಕರಣಮಧೀತಂ ಭಿನ್ನದ್ರೋಣ್ಯಾತರಜ್ಞೇ ತರಣಮ್ |

ಭೇಷಜಮಪಥ್ಯಸಹಿತಂ ತ್ರಯಮಿದಮಕೃತಂ ಪರಂ ನ ಕೃತಮ್” ||

ಎಂದು ನೀತಿ ಶ್ಲೋಕವು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿರುವುದು. ವ್ಯಾಕರಣವಿಲ್ಲದೆ ಓದುವುದು, ಒಡಕು ದೋಣಿಯಿಂದ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದು, ಅಪಠ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು ತ್ತಮವು. ಪ್ರಕೃತ ಕರ್ಮವು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರುವುದೇ ಕಾರಣ. ಕೆಲವರು ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮ ಒಂದನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಹೇಗಾದೀತು?

“ಆಕುರ್ವನ್ನಪಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಂ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್”

ಎಂಬ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯದಂತೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಹಣಗಾರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತೊಡಕಿಗೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅತಿವ್ಯಯವನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು. 1 ರೂ. ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ 2ರೂ.ಗಳನ್ನು ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆ 1 ರೂ. ಸಾಲವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡುವುದರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಬೇಕು. ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ತಾನು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ದುರಭಿಮಾನಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಉದ್ದೇಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಇತರರಿಂದ ತಾನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗುತ್ತ ಮಾಡುವ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮವಿನ್ನೇನು ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೀತು? ಎಲುಬನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ದೋಷವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತ ಆ ಎಲುಬನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರೆ ತಾನೆ ಆ ದೋಷವು ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಎಲುಬನ್ನು ದೂರಬಿಸಾಟು ಒಂದು ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದರೂ ಸಾಕು ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸ್ನಾನವು ಹಿಂದಿನ ದೋಷವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೇ ಹೊರತು ಸ್ನಾನದ ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮದ ದೋಷವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಎಷ್ಟು ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೇನು? ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಯು ದೂರವಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆಸಿದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲವೇ ಇಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ,

“ನ ಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಕೃತ್ಸುಶ್ಚಿದ್ಧುರ್ಗತಿಂ ತಾತ ಗಚ್ಛತಿ”

ಎಂಬಂತೆ ಸತ್ಕರ್ಮವೆಂದಿಗೂ ವಿಫಲವಲ್ಲ. ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ 2 ರೂ. ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ 1ರೂ. ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಹೋದರೂ 2 ರೂ. ಸಾಲವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 1 ರೂ. ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆ ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಮಾಡುವ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮವು

ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವುದು.

ಕರ್ಮದಿಂದಾಗುವ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಗುಣಗಳು ಸತ್ತ್ವ ರಜ, ತಮ-ಎಂದು ಮೂರು. ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸುಖ. ರಜೋಗುಣದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಕರ್ಮ. ತಮೋಗುಣದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಪ್ರಮಾದ ಮೊದಲಾದವು. ಸತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ರಜ ಎಂಬೆರಡು ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೊತ್ತಿ ತಮೋಗುಣವು ಮುಂದಾದಾಗ ಜ್ಞಾನಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನವಾಗದಿರುವುದು. ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿರುವುದು, ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದು, ವಿಪರೀತಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆಗುವುದು. ಸತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ತಮ ಎಂಬೆರಡು ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ರಜೋಗುಣವು ಮೇಲಾದಾಗ ತನ್ನ ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜೀನತನ, ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬೀಳುವುದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕುವುದು, ಇಂತಿಂಥ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವೆನೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಕೊನೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆ ಇವೆಲ್ಲ ತೋರುವುವು. ಇನ್ನು ರಜ ಮತ್ತು ತಮ ಎಂಬೆರಡು ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಮೂಲೆಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಸತ್ತ್ವ ಗುಣವು ವಿಜೃಂಭಿಸುವಾಗ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಗುಣಗಳು ಮನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಫಲಾಫಲಗಳು ಈ ಜನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಬೆನ್ನುಹತ್ತತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿರುವುವು. ನೋಡಿರಿ. ಸತ್ತ್ವೋತ್ಕರ್ಷ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ರಜೋಗುಣದ ಅಭ್ಯುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೆ ಕರ್ಮಾಸಕ್ತರಾದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೂ, ತಮೋಗುಣದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ಪಶ್ಚಾದಿಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟರು ಸಾತ್ವಿಕವೇ ಸತ್ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಿರ್ಮಲಫಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸತ್ತ್ವಪ್ರತಿಗಾಗಿ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಳಾದುದನ್ನು ಮೇಲಾದುದರಿಂದ ಜಯಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಂದರೆ ತಮೋಗುಣವನ್ನು ರಜೋಗುಣದಿಂದಲೂ, ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಸತ್ತ್ವಗುಣದಿಂದಲೂ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಪರಮಾನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಗುಣಾತೀತನಾಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಈ ಸತ್ತ್ವಗುಣವನ್ನು ಕೂಡ ಮೀರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಮಾದಾಲಸ್ಯನಿದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ತಮೋಗುಣವೂ ತೃಷಾ ಸಂಗಾದಿ ಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಸಂಗದಿಂದ ರಜೋಗುಣವೂ ಬಂಧನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ, ನಾನು ಸುಖ ಮತ್ತು ನಾನು ಜ್ಞಾನಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸತ್ತ್ವಗುಣವೂ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನೂ ದಾಟಬೇಕು. ಸತ್ತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿನ ಗುಣವೆಂಬುದೊಂದು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಜ್ರವನ್ನು ವಜ್ರದಿಂದಲೇ

ಕೊಯ್ಯುವಂತೆ ಸತ್ಯ ಗುಣವನ್ನು ಸತ್ಯಗುಣದಿಂದಲೇ ದಾಟಬೇಕು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವಾಗ ಈಗ ನಾನು ಸತ್ಯಗುಣವನ್ನು ಉತ್ಕರ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂಬ ಅರಿವು ಇರುವುದು. ನಿರಂತರ ಸತ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಸತ್ಯಾದಿಭೇದಗಳೇ ಹೋಗಿಬಿಡುವುದರಿಂದ ಸತ್ಯಗುಣವನ್ನು ಗೆದ್ದಂತಾಗುವುದು. ಕೆಲವು ದುಷ್ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಸತ್ಯರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸತ್ಯರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆನಿಸುವುದು. ಅವನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆನಿಸುವುದು. ಅವನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲ ಸತ್ಯರ್ಮವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಈಗ ನಾನು ಸತ್ಯರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ಯಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಗುಣವು ತೋರುತ್ತಿರುವುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಮೈದೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾಶವು ಅಗ್ನಿಧರ್ಮವಾಗಿರುವಂತೆ ಸತ್ಯ ಗುಣವು ಅವನ ಸ್ವಭಾವವಾಗುವುದು. ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿರಭಿಮಾನದಿಂದ ವಿದ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸತ್ಯಗುಣವು ಬೆಳೆಯುವುದು. ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳಾವುವು ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳಾವುವು ಎಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವು. ಸ್ಥೂಲರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಅವೆಲ್ಲ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳು. ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿಷಿದ್ಧಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳು ನಮಗೆ ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ತೋರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಗುವುವು. ಮನಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಾತ್ವಿಕವಾಗುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಇತರ ಗುಣಗಳ ಗಾಳಿ ಬಡಿದರೂ ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಆಹಾರವಿಹಾರಗಳು ಕೂಡ ಸಾತ್ವಿಕವಾಗುವುವು. ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದು.

ಒಂದೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶ್ಯಾನುಭೋಗನು ಒಬ್ಬ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದನು. ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಬಡಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಯತಿಯಾದರೂ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಬಹುಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಊಟವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುವಾಗ ಹೇಗೋ ಆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಮನೆಯವರಿಗಾಗಿ ಈ ಗುಟ್ಟು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಯಿತೆಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿ ಆದಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪು ತನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ಶ್ಯಾನುಭೋಗನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಕದ್ದದ್ದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಕದ್ದವನು ತಿರುಗಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟದ್ದು ಮತ್ತು ಆಶ್ಚರ್ಯ!! ಇನ್ನೇನು, ಆದುದಾಯಿತೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಾದ ಮೇಲೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಯಜಮಾನನನ್ನು ಕರೆದು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಆಹಾರವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತರುವಂಥದಾದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ “ಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮಂಥ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಕರೆದಾಗ ತಕ್ಕ ಪಕ್ಷಾನ್ನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರಿ ಎನಿಸಲಾರದೆಂದು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿಯನ್ನು ತರಹೇಳಿ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಅವನು ಹೇಗೋ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ತಂದನು. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಕಳವಿನ ಆಹಾರವು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತನಗೂ ಕಳವು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಅನ್ನವು ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾದದ್ದೂ ತಿಳಿದು ತನ್ನಿಂದ ದೋಷವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತೆಂಬ ಶಂಕೆ ನಿರಸನವಾಯಿತು. ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಡನೆಯೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಪರಿಣಾಮವಾಯಿತು. “ಅದೇ ಅನ್ನವನ್ನು ಇತರರೂ ಉಂಡಿದ್ದರಲ್ಲ? ಅವರಿಗೇಕೆ ಹೀಗಾಗಲಿಲ್ಲ?” ಎಂದರೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬಿಳಿ ಗೋಡೆಯಮೇಲೆ ಮಶಿಯನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಿದರೆ ಕಪ್ಪು ಕಂಡೇ ಕಾಣುವುದು. ಅದೇ ಮಶಿಯನ್ನು ಹೊಲಸಾಗಿರುವ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಸಿದರೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮರತರಾದವರಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳೆಂಬುದು ತೋರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಚಿತ್ತವು ಶುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪಾತಂಜಲ ಸೂತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಶಾಂಡಿಲ್ಯನಾರದ ಸೂತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಂಟಾಗುವುದು.

ರಾಜ ಯೋಗ

ಪಾತಂಜಲಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧ. ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ವಿಷಯಾಕಾರವಾಗುತ್ತ ವಿಷಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ ನಿರ್ವಿಷಯಕವಾಗುವುದೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ, ವಸಿಷ್ಠರು ಸರ್ವೋಪದ್ರವಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವಿಷವೃಕ್ಷವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೋಧ ಮಾಡುವುದೊಂದೇ ಒಂದು ಉಪಾಯವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೂ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮನಸ್ಸೇ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧುವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಬಂಧು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ಯಾವ ಜೀವನ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೋ ಆ ಮನಸ್ಸು ಆ ಜೀವನ ಬಂಧುವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಕ್ಷಯವೂ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಶಾಂತಿಯೂ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಗೌಡಪಾದರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಶ್ರೀಪತಂಜಲಿಯುಷಿಗಳು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ವಿರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಯಮ, ನಿಯಮ, ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧಾರಣ, ಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿ ಎಂಬ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಲ್ಕಾದ ಯಮನಿಯಮಾಸನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳು ಬಹಿರಂಗ ಸಾಧನಗಳು; ಕೊನೆಯ ನಾಲ್ಕಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಧಾರಣಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿಗಳು ಅಂತರಂಗ ಸಾಧನಗಳು. ಈ ಅಂತರಂಗ ಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಬಹಿರಂಗ ಸಾಧನಗಳು ಸಾಧನಗಳಾಗಿರುವುವು.

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಸಾಧನವು ಯಮ. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ನೀತಿಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು. “ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರದವನು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರುವನೆ?” ಎಂಬಂತೆ ವ್ಯವಹಾರದ ನೀತಿಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೇ ಪಾಲಿಸಲಾರದವನಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥದ ಸಾಧನವಾದ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ನೀತಿನೈಪುಣ್ಯವು ಮೊದಲನೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಅದನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಮಾತು. ಅಥವಾ ನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಅಸ್ತಿವಾರದ ಹಾಗೆ; ಪರಮಾರ್ಥವು ಅದರ ಮೇಲಿನ ಭವ್ಯಭವನದ ಹಾಗೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಪತಂಜಲಿ ಯುಷಿಗಳು ಯಮವೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯಂತೆ ಯಮವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾ, ಸತ್ಯ, ಅಸ್ತೇಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಅಪರಿಗ್ರಹ ಎಂಬ ಐದು ನೀತಿಗಳು ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಐದರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿಚಾರ

ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡಿರಿ, ಎಲ್ಲವೂ ನಿಷಿದ್ಧ ಧರ್ಮದಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವುದನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುವುವು. ಅಹಿಂಸೆ, ಅಸ್ತೇಯ, ಅವರಿಗ್ರಹ ಈ ಮೂರೂ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದಿರುವುದು, ಪರಸ್ವಾಪಹಾರ ಮಾಡದಿರುವುದು, ಪರಿಗ್ರಹಮಾಡದಿರುವುದು ಎಂದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ನಿಷೇಧ ಬೋಧಕಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು. ಉಳಿದ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಎಂಬೆರಡೂ ಸುಳ್ಳು ಮೊದಲಾದುದನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು; ವೀರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು; ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದ ನಿಷೇಧಾರ್ಥಕಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು. ದುರ್ವಾಸನೆ ಇರುವ ಕಡೆ ಊದಬತ್ತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ನಿಷಿದ್ಧಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡದೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಯಮವನ್ನು ಮೊದಲನೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಯಮವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಅಧೋಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಯಮವಂತನಾಗಿದ್ದು ನಿಯಮಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯಮನಿಯಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಮಾಲೋಚನೆಮಾಡಿ ಯಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನಿಡಬೇಕು.

ಅಹಿಂಸೆ : ಪರಪೀಡೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು ಅಹಿಂಸೆ. ಪರರ ಜೀವವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಅಥವಾ ಪರರ ದೇಹವನ್ನು ನೋಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊನೆಗೆ ಪರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉದ್ವೇಗಗೊಳಿಸುವುದು ಕೂಡ ಹಿಂಸೆಯೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗುವುದು. ಮಾತು ಕೂಡ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮರ್ಮಭೇದಕವಾಗಬಾರದೆಂದು ಗೀತೆಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುವಂತೆ ಆಡಬಾರದೆಂದು ಕೂಡ ಹೇಳಿರುವುದು. ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕೆಂಬುವನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ತನ್ನ ಆಹಾರಕ್ಕೇಂದು ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಯೋಗ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅಹಿಂಸಾ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವನು ವಿನೋದಕ್ಕಾದರೂ ಹಿಂಸಾಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪೌಷ್ಟಿಕಧಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವಾಗ ನಮ್ಮಂತೆ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಹಿಂಸಿಸುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ವಿನೋದಕ್ಕಾದರೂ ಇತರರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಅದು ಹಿತವಾಗಿರುವುದೆ? ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಇತರರನ್ನು ವಿನೋದಕ್ಕೇಂದು ಹಿಂಸೆಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದೀತು? ಹೀಗೆ ನಾವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದು ಒಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಗ್ರಂಥಕಾರರಾದ ಆಲಿವ್ವರ ಗೋಲ್ಡ್‌ಸ್ಮಿತ್ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ. “Man was born to live with innocence and simplicity but he has deviated from nature; he was born to govern the brute creation but he has become their tyrant” ಎಂದರೆ “ಮನುಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು

ನಿರಪರಾಧಿಯಾಗಿಯೂ ನಿಷ್ಕಪಟಿಯಾಗಿಯೂ ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ; ಆದರೆ ಅವನು ಆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಪಶುವರ್ಗವನ್ನು ಆಳಲಿಕ್ಕೆ; ಆದರೆ ಅವನು ಅವುಗಳ ಹಿಂಸಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ.” ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ “ಆತ್ಮವತ್ಸರ್ವ ಭೂತಾನಿ” ಎಂಬಂತೆ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಂತೆ ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಇರುವಂಥ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಇತರ ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಯು ತನಗೆ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ದ್ವೇಷಾಸೂಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮನೋವಿಕಾರಾದಿಗಳಾಗುವ ಸಂಭವವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಅಹಿಂಸಾಗುಣವು ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ರೂಢಮೂಲವಾಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ “ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ತತ್ಸನ್ನಿಧೌ ವೈರತ್ಯಾಗಃ” ಎಂಬ ಯೋಗಸೂತ್ರದಂತೆ ಅಂಥವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕೂಡ ಪರಸ್ಪರವೈರಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುವು. ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಂಗದ ಮರಿಯು ಹುಲಿಯ ಮೊಲೆಯನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬಳಲಿದ ಹಾವಿನ ಮರಿಯು ನವಿಲಗರಿಯ ನೆಳಲಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಆನೆಯ ಕಾಲಿಗೆ ನೆಟ್ಟ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಸಿಂಹದ ಮರಿಯು ಕೀಳುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಬೆಕ್ಕುಗಳೂ ಇಲಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿ ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆ ಋಷಿಗಳ ಅಹಿಂಸಾಸಿದ್ಧಿಯೇ ಆಧಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅದರ ಪ್ರಭಾವವು ಹಾಗೆ ಇತರರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೇ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವಷ್ಟು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ಅದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರುವವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅದು ಎಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರಕಾರಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿರಿ. ಈ ಅಹಿಂಸೆಗೆ ಗೌತಮಬುದ್ಧನು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸತ್ಯ - ಎಂದರೆ ಯಥಾರ್ಥಭಾಷಣ. ಇತರರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಅಥವಾ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಸುಳ್ಳಾಡುವುದಂತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನೀತಿ. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ. ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಮೀರಿ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಲಾರದೆ ಹೋಗುವುದೂ ಇತರರಿಗೆ ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿತವಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಡುವುದೂ ಕೂಡ ಸುಳ್ಳಿನೊಳಗೆ ಸೇರುವುವು. ಇವುಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವುವು. ಹೀಗೆ ಆಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಮೇಲೆಂದೂ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳುವುದುತ್ತಮವೆಂದೂ ಆ ನಿಜವು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದೂ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅದು ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದೂ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾರತದ ಮೋಕ್ಷಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಇಂಥ ಸತ್ಯವು ಸ್ಥಾಯಿಯಾದರೆ “ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಫಲಾಶ್ರಯಿತ್ವಮ್” ಎಂಬ ಯೋಗಸೂತ್ರದಂತೆ ಅಂಥವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ವಚನಮಾತ್ರದಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ಫಲಗಳು ದೊರೆಯುವುವು.

ಅಸ್ತೇಯ: ಎಂದರೆ ಪರರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸದೆ ಇರುವುದು. ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇತರರ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅವರು ಕಾಣದಂತೆ ಕದಿಯುವುದು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತೇ ಇರುವುದು. ತನ್ನದಲ್ಲದೆ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತನ್ನ ಕೈವಶವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಭೋಗಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಕಳ್ಳತನವೆ. ತಾನು ಭೋಗಿಸತಕ್ಕ ವಸ್ತು ತನ್ನ ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಇತರರ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುವ ಮಾತೊಂದುಕಡೆ ಇರಲಿ. ಅದನ್ನು ತಾನು ಉಪಭೋಗಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೊಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡ ಸ್ತೇಯದೊಳಗೆ ಬರುವುದು. ಇತರರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮಣ್ಣುಹೆಂಟಿಯಂತೆ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣದವನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತೇಯವು ಪೂರ್ಣವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. “ಕಳ್ಳನ ಮನಸ್ಸು ಹುಳ್ಳಗೆ” ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಕಳ್ಳತನವು ಮನಸ್ಸಿನ ತಳಮುಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವರು ಅಸ್ತೇಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಅಸ್ತೇಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರಿಗೆ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸರ್ವದಿವ್ಯರತ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೂ ಆಗುವುದೆಂದು “ಅಸ್ತೇಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ಸರ್ವರತ್ನೋಪಸ್ಥಾನಮ್” ಎಂಬ ಯೋಗಸೂತ್ರವು ಸಾರುವುದು.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ: ಎಂದರೆ ವೀರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಕೇವಲ ಸಮೀಪ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು. ವೀರ್ಯಸ್ಥಲನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗುವುದು. ವೀರ್ಯಸ್ಥಲನೆ ಯಾಗುತ್ತಲೇ ಅಶಕ್ತತೆಯುಂಟಾಗುವುದಂತು ಸರ್ವಾನುಭವಸಾಕ್ಷಿಕವಾದ ಮಾತು. ವೀರ್ಯಸ್ಥಲನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮುಷ್ಟು ಸಮೀಪಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮರಣವು ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ವೀರ್ಯನಿರೋಧದಿಂದ ಮಾರುತಿಯು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿ ಚಿರಂಜೀವಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತಶ್ರೀರೋಮಣಿಯಾದ ಭೀಷ್ಮ ಪಿತಾಮಹನು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮರಣಿಯಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸದೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಆಗದಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾಗಿ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತ ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತಸ್ಥನಾಗಿ ನಿಷ್ಠಾವಂತನಾಗಿ ಇರುವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಜ್ರೋಳಿಯೆಂಬ ಮುದ್ರೆಯು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬುವರು ಎಂದಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಂತು ಸೇರಲೇಕೂಡದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವುದೂ ಅವರ ಮಾತು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡುವುದೂ ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತರುವುದೂ ಕೂಡ ನಿಷಿದ್ಧವು. ಸ್ತ್ರೀಕಾಮುಕರೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವುದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಿಯರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಅವರು ಸ್ತ್ರೀಯರ

ಗುಣಾನುವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಲಸು ಮಾಡುವರು. ಅಂಥವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೇತೀರಬೇಕು. ಕಾಮೋದ್ದೀಪಕವಾದ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಕನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡಬಾರದು; ಶೃಂಗಾರರಸಪ್ರಧಾನವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು; ಶೃಂಗಾರಾಭಿನಯಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಬಾರದು. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅದೊಂದು ಮಾಂಸಪುತ್ರಳೆಯೆಂದೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಮಾಂಸಮೇದೋಮಜ್ಜಾಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲದೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾದುದೇನೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ದಿಗಳು ದೊರೆತು ಅವನ ಉಪದೇಶವು ತತ್ಕ್ಷಣಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಕರವಾಗುವುದೆಂದು “ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ವೀರ್ಯಲಾಭಃ” ಎಂಬ ಯೋಗಸೂತ್ರವು ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಅಪರಿಗ್ರಹ: ಎಂದರೆ ಶರೀರರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಭೋಗಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡುವುದು. ಮನುಷ್ಯನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಭೋಗದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುವನೋ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳ ವಿಯೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂತಾಪವೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇತರರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಂಭವಗಳೊದಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುನ್ನಾದಿ ಕೇವಲ ಶರೀರ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಮುಟ್ಟಲೂ ಕೂಡದು. ಈ ಅಪರಿಗ್ರಹ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ “ಅಪರಿಗ್ರಹಸ್ಥೈರ್ಯೇ ಜನಕೃಥಾಂತಾ ಸಂಬೋಧಃ” ಎಂಬ ಯೋಗಸೂತ್ರದಂತೆ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳ ಸರ್ವಜ್ಞಾನವೂ ಆಗುವುದು.

ಯಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುವಾಗ ಹಠಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕಾಕಾರರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಮೇಲೆ ಕಂಡ ನೀತಿಗಳಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಮೆ, ದೃತಿ, ದಯೆ, ಆರ್ಜವ, ಮಿತಾಹಾರ ಎಂಬ ಐದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳೂ ವಿಚಾರಾರ್ಹಗಳಾಗಿವೆ.

ಕ್ಷಮೆ: ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಛಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಇತರರು ತಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನು ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿ ನಡೆದಾಗ ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವನು ಶರಣುಬಂದರೆ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವರು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿರಬಹುದು. ಪರಮಾರ್ಥಸಾಧಕನ ಕ್ಷಮೆಯು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಉಚ್ಚತರದ್ದು. ಇವನ ಕ್ಷಮಾಗುಣವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಮಾತಿನಲ್ಲಲ್ಲ. ಎಂಥ ಅಪಕಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧವಿಕಾರವುಂಟಾಗದಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕ್ಷಮೆ.

ಧೃತಿ: ಮನುಷ್ಯನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಕಟಕಾಲವೇ ಒರೆಗಲ್ಲು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟಗಳೊಡಗಿದರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮದ ಮೇರೆಯನ್ನು ದಾಟಲಾರದೆ ಪಾಂಡವರೂ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸಿದರು! ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಷ್ಟಗಳು ಒದಗದಿದ್ದರೆ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿತ್ವವು ಈಗಿನ ಹಾಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಮಾತು ಒಂದುಕಡೆ ಇರಲಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಭೋಗವಾಸನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ಸ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಒದಗುತ್ತಿರುವುವು. ಸಾಧಕರು ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೋದಾರ್ಡ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಬೇಕು. ಗೀತೆಯು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಧೃತಿಯನ್ನು ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರುಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಸ್ವಪ್ನವನ್ನೂ ಭಯವನ್ನೂ ಶೋಕವನ್ನೂ, ವಿಷಾದವನ್ನೂ ಮದವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲಲಾರದೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವವನ ಧೈರ್ಯವು ತಾಮಸಿ. ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಧರ್ಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಧೃತಿಯು ರಾಜಸಿ. ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಹೋಗಗೊಡದಂತೆ ಮಾಡುವ ಧೃತಿಯು ಸಾತ್ವಿಕಿ.

ದಯೆ: ಎಂದರೆ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು. ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ರೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈಲಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಉದಾರವಾಗುವುದು.

ಆರ್ಜವ: ಎಂದರೆ ಒಳಗೊಂದು ಹೊರಗೊಂದು ಇಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತ ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು.

ಮಿತಾಹಾರ: ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೂ ಆಹಾರಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಆಹಾರದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

“ಯಾತಯಾಮಂ ಗತರಸಂ ಪೂತಿ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಚ ಯತ್ I

ಉಚ್ಚಿಷ್ಯಮಪಿಚಾಮೇಧಂ ಭೋಜನಂ ತಾಮಸಪ್ರಿಯಮ್ ”II

ಎಂಬ ಗೀತೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಅಡಿಗೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಯಾಮ ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವುದು, ಎಂದರೆ ತೀರ ಆರಿರುವುದೂ, ಒಣಗಿಹೋಗಿರುವುದೂ, ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳದ್ದೂ,

ಪಕ್ಷವಾದ ಮೇಲೆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದಿರುವುದೂ, ಇತರರು ಉಂಡು ಮಿಕ್ಕದ್ದೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೂ ಆದ ಆಹಾರವು ತಾಮಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಬೇವಿನಂಥ ಹೆಚ್ಚು ಕಹಿಯೂ, ಮಣಸಿನಂಥ ಹೆಚ್ಚು ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ, ಸಾಸುವೆಯಂಥ ಹೆಚ್ಚು ದಾಹಕಾರಿಯೂ ಆಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹುಳಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಪ್ಪು, ಹೆಚ್ಚು ಬಿಸಿಯೂ, ಹೆಚ್ಚು ರೂಕ್ಷ (ಸ್ನೇಹ ಶೂನ್ಯ)ವೂ ಆದ ಆಹಾರಗಳು ರಾಜಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳು. ಈ ರಾಜಸ ತಾಮಸಾಹಾರಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ದುಃಖವನ್ನೂ ಮುಂದೆ ದೌರ್ಮನಸ್ಯರೂಪವಾದ ಶೋಕವನ್ನೂ ರೋಗವನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಧಕರು ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಆಯುಸ್ಸನ್ನೂ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನೂ ಶರೀರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಶೇಷವನ್ನೂ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಮಧುರ ರಸ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಯೂ, ರಸಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಸ್ನಿಗ್ಧವಾಗಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾದುದಾಗಿಯೂ, ದುರ್ಗಂಧ ಮತ್ತು ಅಶುಚಿ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳು ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರಿಯಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಾ ಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಔಷಧರೂಪವಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಸಾಧಕರು ಹಸಿವೆಂಬ ರೋಗದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಔಷಧವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತೇವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಅನ್ನವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿ ತನಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೋ ಅಷ್ಟೇ ಅನ್ನವನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಬೇಕು. ಭೋಜನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ರುಚಿಯಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಜಠರಾಗ್ನಿರೂಪದಿಂದ ದೇಹದೊಳಗೆ ಇದ್ದು ನಾವು ಹಾಕುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪಚನಮಾಡುವನೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಾಲಗೆಯೆಂಬುದು ಬಹು ಪ್ರಬಲವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ. ನಾಲಗೆಯೊಂದನ್ನು ಜಯಿಸಿದರೆ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತೆಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ “ಜಿತಂ ಸರ್ವಂ ಜಿತೇ ರಸೇ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುವುದು. ರುಚಿಗೆ ಸೋತು ಹೆಚ್ಚು ಅನ್ನವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತುಂಬುವವನಿಗೆ ಯೋಗವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನ್ನದಿಂದ ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಜ್ವರಾದಿರೋಗಗಳುಂಟಾಗುವುವು. ಯೋಗಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನ್ನವು ಹೇಗೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದೋ ಅಲ್ಪಾಹಾರವೂ ಅಥವಾ ನಿರಾಹಾರವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಯಾವನು ಭೋಜನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇಬಿಡುವನೋ ಅಥವಾ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭೋಜನಮಾಡುವನೋ ಅವನಿಗೂ ಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ನಿರಾಹಾರ ಅಥವಾ ಅಲ್ಪಾಹಾರದಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ

ರಸಾದಿಧಾತುಗಳ ಪುಷ್ಟಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ವೃತ್ತಿಯು ಏಕಾಗ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವನು ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳಿರುವುದು.

ಯಮವೆಂಬ ಅಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಪತಂಜಲಿ ಋಷಿಗಳು ಜನ್ಮ ಹೇತುವಾದ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಹೇತುವಾದ ನಿಷ್ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸೂತ್ರದಂತೆ ನಿಯಮವೆಂದರೆ ಶೌಚ, ಸಂತೋಷ, ತಪಸ್ಸು, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಈಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನ ಎಂಬ ಐದು.

ಶೌಚ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮೊದಲಾದವು ಶೌಚ. ಕಾಯಿಕಶೌಚಕ್ಕಾಗಿ ಹಠಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧೌತಿ, ಬಸ್ತಿ, ನೇತಿ, ತ್ರಾಟಕ, ನೌಲಿ, ಕಪಾಲಭಾತಿ ಎಂಬ ಆರು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ವಿವೃತವಾಗಿರುವುವು. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ. ಕಾಯಿಕಶೌಚವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ತನಗೇ ತನ್ನ ಅವಯವಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಕಾರಣವಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಗಸೂತ್ರವು ಹೇಳುವುದು.

ಸಂತೋಷ: ಎಂದರೆ ಸಿಕ್ಕಿದಷ್ಟಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಪಡುವುದು. ಈ ಸಾಧನವನ್ನು ಪಿಂಗಳೆಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಂಡನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಅವಧೂತನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಪಿಂಗಳೆಯೆಂಬ ವೇಶ್ಯೆಯು ಕೂಡ ತನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವವರಿಗಾಗಿ ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲ ಕಾದು ಕಾದು ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ 'ಆಶೆಯೆಂಬುದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ದುಃಖ; ನಿರಾಶೆಯು ಪರಮಸುಖ' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದಳಂತೆ. ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವವನು ಸುಖದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವು ಕೂಡ ಅತಿಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೆಂದು ಯೋಗಸೂತ್ರವು ಹೇಳುವುದು.

ತಪ: ಎಂದರೆ ಕೃತ್ಯಚಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳು. ಇವುಗಳಿಂದ ಶರೀರ ಶೋಷಣೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಸೊಕ್ಕು ಅಡಗಿ ಆಮೇಲೆ ಅವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವುವು. ಇದರ ವಿಷಯವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ಮಂತ್ರ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ವ್ರತವು ತಾಮಸ, ಫಲವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಮಾಡಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡುವ ವ್ರತವು ರಾಜಸ. ಇನ್ನು ಕೇವಲ ಪರಮೇಶ್ವರ-ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಇದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಏಕಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ

ಮಾಡುವ ವ್ರತವು ಸಾತ್ವಿಕ. ಸಾಧಕರು ಈ ಸಾತ್ವಿಕಯಜ್ಞವನ್ನೇ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು. ತಪಃಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ದೂರದರ್ಶನ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶನ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಬರುವುದೆಂದು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೂತ್ರವು ಹೇಳುವುದು.

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ: ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಜಪ. ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರವಣಮನನಗಳೂ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗುವುವು. ಜಪದಲ್ಲಿ ವಾಚಿಕವೆಂದೂ ಮಾನಸವೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚಿಕಜಪವು ಉಪಾಂಶು, ವೈಖರಿ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಉಪಾಂಶುಜಪವೆಂದರೆ ಇತರರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳದ ಹಾಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದು. ವೈಖರಿಯೆಂದರೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದು. ಮಾನಸಜಪವು ಧ್ಯಾನರಹಿತ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಸಹಿತ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಧ್ಯಾನರಹಿತವೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನಿಡದೆ ಇರುವುದು. ಧ್ಯಾನಸಹಿತವೆಂದರೆ ಆ ಮಂತ್ರಾಧಿ ದೇವತೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ವೈಖರೀಜಪಕ್ಕಿಂತ ಉಪಾಂಶುಜಪವು ಸಾವಿರಪಾಲು ಮೇಲಿನದೆಂದೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮ್ಯಾನಸಜಪವು ಸಾವಿರಪಾಲು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಧ್ಯಾನಸಹಿತವಾದುದು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯನಿರತನಾದವನಿಗೆ ಇಷ್ಟದೇವ-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶನಾದಿಗಳು ಲಭಿಸುವುವು.

ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನ: ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗುವುದು. ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ,

ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ I

ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್ II

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು. ದೇಹಯಾತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಗಮನಾಗಮನಾದಿ ಲೌಕಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ದೇಹಧಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಭೋಜನವನ್ನೂ, ಹೋಮದಾನತಪಃಪ್ರಭೃತಿಯಾದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ತನುಮನಧನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೃಢಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟು ಅವನ ಗುಣವನ್ನೇ ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದೂ ಅವನ ಯಶಸ್ಸನ್ನೇ ಹಾಡುವುದೂ ಅವನ ನಾಮವನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುವುದೂ ಅವನ ಪಾದಗಳಿಗೇ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುವುದೂ ಅವನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುವುದೂ ಅವನಿಗೇ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಅವನನ್ನೇ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅವನನ್ನೇ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದೂ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನ. ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನದಿಂದ ಸಮಾಧಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

ಹಠಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಿಯಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆಸ್ತಿತ್ವ, ದಾನ, ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಕ್ಯಶ್ರವಣ, ಮತಿ, ಲಜ್ಜೆ, ಹೋಮ ಎಂಬ ಆರನ್ನು ಸೇರಿಸುವರು. ಇವುಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ.

ಆಸ್ತಿತ್ವ - ದೇವರಿಂದಾನೆಂಬ ದೃಢನಿಶ್ಚಯ.

ದಾನ : ಇದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವಾದಿ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅಶುಚಿಯಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ದುಷ್ಟರ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವ ಅದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಶುಚಿಮಯವಾದ ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಟವಿಟಾದಿ ಅಪಾತ್ರರಿಗೆ, ಪ್ರಿಯ ಭಾಷಣ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ, ಅಪಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ತಾಮಸದಾನ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಇವರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಸಹಾಯವಾದೀತೆಂಬ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಫಲ ಉಂಟಾದೀತೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು “ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೈ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿ!” ಎಂದು ಸಂಕಟದಿಂದ ಕೊಡುವುದು ರಾಜಸದಾನ. ಇನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸುವರ್ಣದಾನ ಮತ್ತು ಭೂದಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇರುವವನಿಗಾದರೂ ಯಾವ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದಾನಮಾಡುವುದು ಸಾತ್ವಿಕ ದಾನ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸುವುದೂ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದೂ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ದಾನವೆಂಬ ಮಾತಿನೊಳಗೆ ಬರುವುವು.

ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಾಕ್ಯ ಶ್ರವಣ - ದೇಹ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವೆಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ನಿತ್ಯನೂ ವಿಭುವೂ ಆಗಿರುವನೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಯು ದೃಢವಾಗುವಂತೆ ಆಗಾಗ ಶ್ರವಣಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

ಮತಿ - ವಿವಿಧವಾದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವೈಭವಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾಗದೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು.

ಲಜ್ಜೆ - ಯಾರು ಏನೆಂದರೂ ಅದನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸೇವೆಗೂ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಇರುವುದು.

ಹೋಮ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಗೊಡದೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನಮಾಡುವುದು ಸಾತ್ವಿಕಹೋಮ. ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವುದು ರಾಜಸಹೋಮ.

ಈ ಯಮನಿಯಮಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ದೈವೀ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ತ್ರಿವಿಧತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಹೋಗಿರುವುವು. ದೈವೀಸಂಪತ್ತೆಂದರೆ ಅಭಯ, ಭಗವತ್ತ್ವಸ್ಥೂರ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶದಿಂದ ತಿಳಿದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ದಾನ, ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಸಂಯಮ, ಯಜ್ಞ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ತಪಸ್ಸು, ಆರ್ಜವ, ಅಹಿಂಸಾ, ಸತ್ಯ, ಅಕ್ರೋಧ, ದುಃಖಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗ, ಶಾಂತಿ, ಪರದೋಷವನ್ನು ಎಣಿಸದಿರುವಿಕೆ, ದಯೆ, ವಿಷಯಗಳ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರುವಿಕೆ, ಮೃದು ಸ್ವಭಾವ, ಲಜ್ಜೆ, ವ್ಯರ್ಥ ಚೀಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯ, ಕ್ಷಮೆ, ದೃತಿ, ಶೌಚ, ಅದ್ರೋಹ, ದುರಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ. ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಶುಭವಾಸನಾರೂಪವಾದ ಈ ಸಾತ್ವಿಕಸಂಪತ್ತುಗಳು ಶರೀರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಫಲವಾಗಿ ಬರುವುವು. ಇನ್ನು ತ್ರಿವಿಧತಪಸ್ಸನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ದೇವರನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವುದೂ, ಶೌಚವೂ ಆರ್ಜವವೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯೂ ಅಹಿಂಸೆಯೂ, ಶಾರೀರತಪಸ್ಸು. ಇತರರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಇರುವುದಾಗಿಯೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಖಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥ ಮಾತಾಡುವುದೂ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರ ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದೂ ವಾಚಿಕತಪಸ್ಸು. ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ವಿಷಯಚಿಂತಾವ್ಯಾಕುಲ- ವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ತತ್ವಚಿಂತನಮಾಡುವುದು, ಮನೋನಿರೋಧ, ಭಾವಸಂಶುದ್ಧಿ ಇವು ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸು.

ಶ್ರೀಪತಂಜಲಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಮನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಮೇಲೆಯೂ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧದ ಮಾತೆತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾವಿರಪಾಲು ಸ್ಥೂಲವಾದ ದೇಹದ ಅಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಸನವೆಂದು ಮೂರನೆಯ ಅಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಸನಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆ ಸ್ಥಳವು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಭೂಮಿಯಾಗಿಯೂ ಪವಿತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು; ಬೆಂಕಿಯ ಶಾಖವೂ ಸರ್ಪಾದಿಗಳ ಸಂಚಾರವೂ ಇರಬಾರದು; ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತು ಮತ್ತು ಜಲಾಶಯಗಳೂ ಕಂದ ಮೂಲಗಳೂ ಹೂಗಿಡಗಳೂ ಬಳ್ಳಿಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ. ವಾಯು ಮಂದವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಸ್ಥಳವಾಗಬೇಕು. ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರ ಯಾವ ಗದ್ದಲವೂ ಇರಬಾರದು. ಅದು ಏಕಾಂತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಒಬ್ಬ ಅವಧೂತನು ಏಕಾಕಿತ್ವವೆಂಬ ಸಾಧನವನ್ನು

ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿದ್ದು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ನೆರೆಯ ಊರಿನ ಗೃಹಸ್ಥರು ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು; ಆ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಬಂದ ಬಂಧುಗಳು ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಒಳಗೆ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟಿದಳು. ಕೈಲಿದ್ದ ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು ಬಹಳವಾಗಿ ತಾನು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಪರಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದೆಂದು ಆಕೆಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ಒಂದೆರಡು ಬಳೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದುಹಾಕಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟಿದಳು. ಆಗಲೂ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಆಗ ಆಕೆಯು ಕೈಗೆ ಎರಡೆರಡರಂತೆ ಮಾತ್ರ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳನ್ನು ಒಡೆದುಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದು ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟಿದಳು. ಆದರೂ ಸದ್ದು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆಕೆಯು ಕೈಗೆ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಒಡೆದುಹಾಕಿ ಕುಟ್ಟುತ್ತ ಬಂದಳು. ಸದ್ದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಅವಧೂತನು ಆ ಕುಮಾರಿಯ ಈ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಏಕಾಕಿತ್ವವನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡನಂತೆ. ಹೀಗೆ ಏಕಾಕಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳವು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿದುದಾಗಿ ಆಗಲಿ ಶುಚಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಸಾಧನಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು, ನದಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳು, ಸಾಧುಸತ್ತುರುಷರ ಅಥವಾ ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನಗಳಾದ ಶೃಶಾನಗಳು ಮತ್ತು ಘೋರನರಕಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚಿತ್ರಪಠಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರಬೇಕು. ಇಂಥ ರಮ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಸನಗಳು ಅನೇಕ ಬಗೆಯೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಭತ್ತುನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಾಸನ ಪದ್ಮಾಸನ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಅತಿಮುಖ್ಯವೆಂದೂ ಹಠಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಆಸನಜಯದಿಂದ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಬಾಧೆಯು ತಪ್ಪುವುದೆಂದು ಯೋಗಸೂತ್ರವು ಹೇಳುವುದು. ಈ ಗೀತಾವಿಚಾರವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಖ್ಯಾಸನಗಳ ವಿವರಣೆ ಕೂಡ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಸನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಯೋಗಿಯು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಆಸನವು ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವೂ ಆಗಬಾರದು; ತೀರ ತಗ್ಗೂ ಆಗಬಾರದು. ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವಾದರೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಪರವಶನಾಗಿ ಬೀಳುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ತೀರ ತಗ್ಗಾದರೆ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸುವುದರಿಂದ ಯೋಗಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ಬರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಮೃದುವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಘ್ರ ಚರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ ಹರಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೆತ್ತಗಿರುವ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕಾಯ, ಶಿರಸ್ಸು, ಕೊರಳು ಈ ಮೂರನ್ನು ಸರಳರೇಖಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದೆ ನಾಸಿಕಾಗ್ರದ ಕಡೆಗೆ

ಲಕ್ಯವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಸುಖವೂ ಧೈರ್ಯವೂ ಕಾಣುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಸುಖಾಸನವೆಂದೊಂದು ಹೆಸರಿರುವುದರಿಂದ ಗೀತೆಗೆ ಅದೇ ಅಭಿಮತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಭಗವಾನ್ ಪತಂಜಲ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಸ್ಥೂಲಪದಾರ್ಥವಾದ ದೇಹವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲಾದರೂ ಒಡನೆ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪದಾರ್ಥವಾದ ಚಿತ್ತದ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಗಿರುವ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸರೂಪವಾದ ವಾಯುವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂಬುದನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಶರೀರದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ವಾಯುವಿನಿಂದಲೇ ಆಗುವುವು. ಪ್ರಾಣವು ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವದಲ್ಲದೆ ಮರಣಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೇಹಾಂತಗಮನಾಗಮನಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿವಾಹಿಕವಾಗಿ ಸಂಗಡ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಈ ವಾಯುವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಸನಾಯುಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಇರುವುದು. ಪ್ರಾಣಸ್ಪಂದವೇ ಚಿತ್ತಸ್ಪಂದವಾದುದರಿಂದ ಚಿತ್ತನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬವರು ಪ್ರಾಣನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಠಪ್ರಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಣಲಯವಾದರೆ ಮನೋಲಯವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಮನೋಲಯವಾದರೆ ಪ್ರಾಣಲಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮುಖ್ಯನಾಡಿಗಳು ಇಡಾ, ಪಿಂಗಲಾ, ಸುಷುಮ್ನಾ ಎಂದು ಮೂರು. ಇವು ಮೂರು ಪ್ರಾಣಗಳ ಬೆನ್ನುಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಆ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಸುಷುಮ್ನೆಯು ಮಧ್ಯನಾಡಿ, ಯಾವಾಗ ವಾಯು ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮರಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೋ ಆಗ ಚಿತ್ತ ನಿರೋಧವಾಗುವುದೆಂದು ಅಮೃತಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಾಧೀನವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾಜಸನೇಯಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ ವಿಚಾರವು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್, ಚಕ್ಷು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡವು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಸೋತವು; ಪ್ರಾಣವಾಯು ಮಾತ್ರ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯ ದೇವತೆಗಳೂ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಆ ಪ್ರಾಣವು ನಮಗೆ ವಶವಾಯಿತೆಂದಮೇಲೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಶವಾದವೆಂದೂ ಚಿತ್ತನಿರೋಧವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಿರೋಧಮಾಡುವುದರಿಂದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಸುವುದರಿಂದ ಅದರ ಕಲ್ಮಷಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವ ಹಾಗೆ, ಇಂದ್ರಿಯಕೃತ ದೋಷಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವುವು. ಪ್ರಾಣ ಚಲನೆಯು ಚಿತ್ತಚಲನೆಯೇ ಆಗಿ ಅಪಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಯುಕ್ತಿಗೆ ವಶವಾದ ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾದಿ ದುಷ್ಟ

ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಉಪಕಾರಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಸಾಕಿದ ಸಿಂಹವು ರಕ್ಷಕನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ ವಾಯು ಸಾಧಕನಿಗೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕೇವಲ ಗುರುಮುಖದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಅದರಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಯೋಗಬೀಜದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರು ಹೇಳಿರುವರು.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳ ವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧ. ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಪೂರಕ, ರೇಚಕ, ಕುಂಭಕ, ಕೇವಲ ಕುಂಭಕ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವುದು. ಅಮೃತಬಿಂದೂಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಂಡಿರುವುವು. ಗೀತೆಯೂ ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ 'ಅಪಾನೇ ಜುಹ್ವತಿ ಪ್ರಾಣಂ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪೂರಕ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದು. ನಿಶ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಅಪಾನವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಉಚ್ಚ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವುದು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ. ಎಂದರೆ ಹೊರಗಣ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಚ್ಚ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದು. "ಪ್ರಾಣೇಽಪಾನಂ ತಥಾಪರೇ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ರೇಚಕ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ತೋರುವುದು. ಉಚ್ಚ್ವಾಸ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಅಪಾನವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವುದು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ. ಎಂದರೆ ಒಳಗಣ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ನಿಶ್ವಾಸ ರೂಪವಾದ ಅಪಾನವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದು. ಇನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವೆರಡೂ ಸೇರಿದ ಕುಂಭಕ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಂತೆ ಊಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಕುಂಭಕವು ಅಂತರ ಕುಂಭಕ, ಬಾಹ್ಯಕುಂಭಕ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಒಳಗಣ ಗಾಳಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಒಡನೆ ಹೊರಗಣ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಶ್ವಾಸಪ್ರಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಿರೋಧಮಾಡಿಬಿಡುವುದು ಅಂತರಕುಂಭಕ. ಹೊರಗಣ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಡನೆ ಒಳಗಣ ಗಾಳಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಆಗ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಬಾಹ್ಯಕುಂಭಕ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಅಗರ್ಭ, ಸಗರ್ಭ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಮಂತ್ರ ರಹಿತವಾದುದು ಅಗರ್ಭ, ಮಂತ್ರ ಸಹಿತವಾದುದು ಸಗರ್ಭ. ವಸಿಷ್ಠ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ ಹೆಚ್ಚು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಸಿರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ರೇಚಕ ಪೂರಕಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವತಾಧ್ಯಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಧ್ಯಾನ ಬಿಂದೂಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶ್ವಾಸಖಾಸಾದಿ ರೋಗಗಳು ಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಬೆವರು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಕನಿಷ್ಠವೆಂದೂ, ಕಂಪನವುಂಟಾದರೆ ಮಧ್ಯಮವೆಂದೂ, ನೆಲದಿಂದ ಉತ್ಥಾನವುಂಟಾದರೆ,

ಉತ್ತಮವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ಹೇಳಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಗೀತೆಯ “ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪ್ರಾಣೇಷು ಜುಹ್ವತಿ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ಕೇವಲ ಕುಂಭಕಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವುದು. ಕೇವಲ ಕುಂಭಕವೆಂದರೆ ರೇಚಕಪೂರಕಗಳಿಲ್ಲದ ಕುಂಭಕ. ಇದು ಮೂರನೆಯದಾದ ಕುಂಭಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಫಲರೂಪವಾದ ಸ್ಥಿತಿ. ಧಾರಣೆಯೆಂಬ ಯೋಗಾಂಗವನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಇದೇ. ನಿದ್ರಾತಂದ್ರಾದಿ ದೋಷಯುಕ್ತರಿಗೆ ಪೂರಕಾದಿ ತ್ರಿವಿಧಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳು ಬೇಕಾಗುವುವು. ಹಾಗಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಸಾಕು. ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯರೂಪ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವುದು ಇದರ ಲಕ್ಷಣ. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಪ್ರಾಣಾಧೀನಗಳೆಂದು ವಾಜಸನೇಯಿಗಳು ಹೇಳಿಯೇ ಇರುವರು. ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಲ್ಲಿ ರೇಚಕಪೂರಕಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧವಾಗಿ, ಸಾರಧಿಯು ಜಗ್ಗಿ ಹಿಡಿದ ಕುದುರೆಗಳ ಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ತಟಸ್ಥವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುವು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶರೀರ ಕೃಶವಾಗುವುದು, ಮುಖವು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುವುದು ಕಣ್ಣು ಹೊಳೆಯುವುದು, ಆರೋಗ್ಯ, ನಾಡೀಶುದ್ಧಿ, ಅಗ್ನಿಪಟುತ್ವ, ಬಿಂದುಜಯ ಮತ್ತು ನಾದಾನುಸಂಧಾನ ಮೊದಲಾದವೇ ಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ನಿಶ್ವಾಸಗತಿಯು 12 ಅಂಗುಲ. ಇದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವು ಕಾಣುವುದು. ನಿಶ್ವಾಸಗತಿಯು 11 ಆದರೆ ನಿಷ್ಕಾಮತೆ, 10 ಆದರೆ ಆನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿ, 9 ಆದರೆ ಅಲೌಕಿಕ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ, 8 ಆದರೆ ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿ, 7 ಆದರೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿ, 6 ಆದರೆ ಆಕಾಶಗಮನ, 5 ಆದರೆ ಪ್ರಚಂಡವೇಗ, 4 ಆದರೆ ಅಣಮಾದಿಸಿದ್ಧಿ, 3 ಆದರೆ ನವನಿಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿ, 2 ಆದರೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇಹಧಾರಣಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ, 1 ಆದರೆ ಅವನ ನೆರಳೇ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದು, ಅದೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಆದರೆ ಆ ವಾಯು ನಖಶಿಖಾಗ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಮೃತಪಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ತಪ್ಪುವುದು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವು ಕ್ಷಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಧಾರಣವೆಂಬ ಅಂಗಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಯೋಗ್ಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಯೋಗಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳುವುವು.

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆಂದರೆ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಮ್ಮುಖವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗುವುದು. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆಂದರೆ ಯೋಗಿಯು ಅಂತರ್ಮುಖನಾಗುವುದು. ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಧಾರಣಾ ಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿಗಳು ಅಂತರಂಗ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದು ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರವೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದು. ಯಾರ ಮನಸ್ಸು

ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಈ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೇ ಇರುವುದೋ ಅವರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಬಹುದು. ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ರಾಜನು. ಜೇನ್ನೋಣಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನಾದುದು ಒಂದು ಹೂವಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುವು. ಆ ಅರಸು ಜೇನ್ನೋಣವು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋದರೆ ಉಳಿದ ನೋಣಗಳೂ ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಅದರ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿಯುವುವು. ಅದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ ಅವೂ ಬಸವನ ಹಿಂದಿನ ಬಾಲದಂತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುವು. ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋದರೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಹಡಗು ನಾಶವಾಗುವ ಹಾಗೆ, ವಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಪಡೆದು ನಾಶವಾಗುವುದು. ಹಡಗನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದ್ವೀಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರೆಗೆ ವಾಯು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದಾಗ ನಾವಿಕನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ನೌಕಾಬಂಧವನ್ನು ಬಿಗಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು. ಆ ನಾವಿಕನು ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಪ್ರತಿಕೂಲ-ವಾಯುವಿನ ಓಘವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಹಡಗನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ ಆಗ ಆ ವಾಯು ಆ ಹಡಗನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿ ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡುವುದು. ಹಾಗೆ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂಬ ಹಡಗನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಿರುವವರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಯು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದಾಗ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ನಾವಿಕನು ಪರಮೇಶ್ವರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಧೃಢಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ವಾಯು ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂಬ ಹಡಗನ್ನು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಅಲೆದಾಡಿಸಿ ನಾಶಮಾಡುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಆಮೆಯ ಅವಯವಗಳಂತೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗುವುವೋ ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾದರೆ ಮನಸ್ಸು ರೂಪರಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ ಯಾವಾಗ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ನಿದ್ರಾಶೇಷ, ಅತ್ಯಾಹಾರ ಮತ್ತು ಅತಿಶ್ರಮ, ಇವುಗಳಿಂದ ಲಯ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೋ ಆಗ ಅದು ಹರಿದುಹೋಗದಂತೆ ಮತ್ತು ಲಯಹೊಂದದಂತೆ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ವಶವಾಗುವುದೇ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಸಿದ್ಧಿಯ ಲಕ್ಷಣ.

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಧಾರಣ. ಧಾರಣವೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು. ಕಂಡ ಕಂಡವರ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ತುಡುಗುದನವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಗೂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೋ ಹಾಗೆ, ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಸೆಳೆದು ತಂದ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ ಸರಿಯಾದ ಅವಲಂಬನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮ, ಶಿವಲಿಂಗ,

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮೊದಲಾದ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಧಾರಣ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿದ ಇಷ್ಟದೇವತಾ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕವಾದ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಮರೆತು ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನುಭೂತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ ಧಾರಣ. ಇನ್ನು ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿಯು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುವುದೋ ಆ ವೃತ್ತಿಯು ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವುದು ಧ್ಯಾನ. ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಧ್ಯೇಯಾಕಾರವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಕ್ತವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು. ಈ ಧ್ಯಾನವು ಬಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಲಯ, ವಿಕ್ಷೇಪ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಿರುವುವು. ಆಲಸ್ಯ ನಿಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಲಯ. ವೃತ್ತಿಯು ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಾಕಾರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕುತೂಹಲಪಡುವುದು ವಿಕ್ಷೇಪ. ಕಷಾಯವೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸು ಅಂತರ್ಮುಖವಾದರೂ ಧ್ಯೇಯಾಕಾರವಾಗದೆ ಇರುವಂಥ ಸಂಸ್ಕಾರದೋಷ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುತ್ರಾದಿಗಳ ಯೋಚನೆಯೂ ಮತ್ತು ಸ್ವವಿಷಯಕವಾದ ಭೂತಭವಿಷ್ಯಂತನೋ ರಾಜ್ಯವೂ ಕಷಾಯವೆನಿಸುವುವು. ಲಯವೆಂಬ ದೋಷವು ತಲೆಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೆ ಅದನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಗೌಡಪಾದರು ಚಿತ್ತ ಸಂಬೋಧನವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಕ್ಷೇಪವೆಂಬ ದೋಷವು ಜಗ್ಗಿದರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಗೊಡದೆ ಇರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಗೌಡಪಾದರು ಶಮವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಷಾಯ ದೋಷವು ಉದ್ಭೂತವಾದಾಗ ವಿಚಾರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಬೇಕು. ಯೋಗಿಯು ಈ ಮೂರು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ಧ್ಯಾನವೇ ಪರಮ ತಪಸ್ಸು; ಅದೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮ. ಈ ಧ್ಯಾನವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಧನವಾದ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸ ರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ಸಾಧನ ಪ್ರಕರಣವು ಧ್ಯಾನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಧ್ಯಾನದ ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದಂಗವಿದ್ದರೂ ಅಮಾನಿತ್ವಾದಿಜ್ಞಾನ ಸಾಧನಗಳನ್ನೇ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸಮಾಧಿ ಸಾಧನವಾದ ಧ್ಯಾನವನ್ನೇ ಸವಿಕಲ್ಪಕ ಸಮಾಧಿ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಪಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಸವಿಕಲ್ಪವೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿಯು ಧ್ಯೇಯಾಕಾರವಾಗಿರುವುದೆಂಬ ಭಾಸವಿರುವುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗೆ ನಿಜಾನಂದದ ವಾಸನೆ ಹಿಡಿಯುವುದು. ಈ ಧ್ಯಾನವು ಬಲಿಯುತ್ತ ಬಲಿಯುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಧ್ಯೇಯಾಕಾರ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಯೋಗಸೂತ್ರವು ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದು. ಬಾಣದ ಗುರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಅರಸನು ಕೂಡ ಕಾಣದಂತೆ, ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಕನಾದ ಆ ಯೋಗಿಗೆ

ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಏನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗಿಯು ಸಾತ್ವಿಕ ಧೃತಿಯಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರೋಧಿಸಿ ವೃತ್ತಿ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ವೃತ್ತಿಯು ಅನಾತ್ಮಕಾರವಾದರಂತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಕ್ಷೇಪವೇ ಆಗುವುದು; ಆತ್ಮಕಾರವಾದರೆ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿ- ಮಾತ್ರವಾಗುವುದು. ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ವೃತ್ತಿ ವಿಷಯನಲ್ಲ. ಅನಾತ್ಮಕಾರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಮಾಧಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವೆಂದು ಶ್ರೇಯೋಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು.

ಯಾವಾಗ ವೃತ್ತಿ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮನಸ್ಸು ರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಅತಿಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದೋ ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಮ ನಿಯಮಾದಿ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಇದ್ದದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಬಯಸದಿರುವ ಅಪರವೈರಾಗ್ಯ. ಈಗ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಸರ್ವವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಪರವೈರಾಗ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಯೋಗಿಯು ಇದುವರೆಗೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು. ಅವುಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಅವನಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಧಿಸುಖವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅನುಭವೈಕ್ಯವೇದ್ಯವೇ ಹೊರತು ಆಡಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಧಾರಣಾಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಭೇದವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಧಾರಣೆಯು ಬೆಳೆದರೆ ಧ್ಯಾನ; ಧ್ಯಾನವು ಬೆಳೆದರೆ ಸಮಾಧಿ. ಧ್ಯಾನಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಭೇದವೇನೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಆತ್ಮಕಾರವಾಗಿರುವುದು; ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುವುದು.

ಅರ್ಜುನನಂಥ ಸಾಧಕನು ಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಈ ಯೋಗ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂಬೋಧನೆಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಗಾಳಿಯನ್ನು ಮೂಟೆ ಕಟ್ಟುವಷ್ಟು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನೋನಿಗ್ರಹದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗೌಡಪಾದರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ದರ್ಭೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಹನಿಯನ್ನೆತ್ತುತ್ತ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಶೋಷಿಸುವಂತೆ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಮನೋನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುವ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಕ್ಷವಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿಯು ಸಂಸಾರಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳು ಬಂದು ಆ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಉದ್ವಿಗ್ನವಾದ ಆ

ಪಕ್ಷಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನೆ ಶೋಷಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಚಂಚುವಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿತು. ತನಗೆ ಅದು ಬಹು ಮಹತ್ವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಲೆ ಅದು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಇತರ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕರಾದ ನಾರದರು ಪಕ್ಷಿರಾಜನಾದ ಗರುಡನಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಜಾತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಆ ಬಡಹಕ್ಕಿಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಗರುಡನು ಪ್ರಚಂಡವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಬಡಿಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಲೆ ಸಮುದ್ರವು ಹೆದರಿ ತಳಮಳಿಸಿ ಆ ಬಡಹಕ್ಕಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತಂತೆ. ಹೀಗೆ ಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಯೇ ಬಿಡುವೆನೆಂಬ ದೃಢನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೊಡುವವರೆಗೂ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು. ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇನ್ನೂ ಸಮಾಧಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕನವರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ವೇದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಐದನೆಯ ದಿನವೇ “ವೇದಗಳು ನಾಲ್ಕೇ ನಾಲ್ಕು. ನನ್ನ ಮಗನು ಐದು ದಿನಗಳಾದರೂ ಏಕೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದನಂತೆ. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯು ಅವಸರಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಅದು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಸಾಧನಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕು. ಒಂದು ಜನ್ಮದ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದಲೇ ಯೋಗವು ಸಾಧಿಸದೆ ಹೋದರೂ ಅವನು ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಧನವು ಎಂದಿಗೂ ವೃಥಾವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಪುಣ್ಯ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯೋಗಿಗಳ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ಪೂರ್ವ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಬಲದಿಂದ ಮುಂದು ಮುಂದಣ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೆಂದೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಿರುವನು.

ಭಕ್ತಿ ಯೋಗ

ಈಗ ಗೀತೋಪದಿಷ್ಟಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ನಡೆಸೋಣ. ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಮೊದಲು ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಕೊನೆಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಾರಾಸ್ಪದವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನವು ಬೇರೆ; ಸಾಧ್ಯವು ಬೇರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳು ಸಾಧನ; ಜ್ಞಾನವು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧನವೂ ಭಕ್ತಿ; ಸಾಧ್ಯವೂ ಭಕ್ತಿ. ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಒಂದು ಗೌಣೀ; ಇನ್ನೊಂದು ಪರಾ. ಗೌಣೀಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧನರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿ. ಪರಾಭಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಪಾಕಾವಸ್ಥೆಯಾದ ಸಾಧ್ಯರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿ. ಹೀಗೆ ಸಾಧನವೂ ಸಾಧ್ಯವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸೌಕರ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ವಿಷಯವು ಯೋಗಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತಿಮನೋಹರವಾದುದು. ಆದಕಾರಣ ಸಂತರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಕ್ಷಾನ್ನವು ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಕೊನೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದು. ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪಕ್ಷಾನ್ನವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಾಯಿನೀರು ಕರೆಸುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಕರಗಿಸುವುದು. ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಈ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೌಶಲ್ಯವು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅಂಥದ್ದು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ ಮತ್ತು ರಾಜಯೋಗ - ಇವುಗಳು ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ರುಚಿಸುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಇರಬೇಕಾಗುವುದು. ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದೇಶಕಾಲಗಳೂ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಉಪಕರಣ ಸಂಪತ್ತೂ ಅಗತ್ಯವಾಗುವುವು. ಇನ್ನು ರಾಜಯೋಗವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದರೆ ಯಮನಿಯಮಾದಿಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗುವುವು. ಭಕ್ತಿ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಏನೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿ ಬಲವಿಲ್ಲದ ದಡ್ಡನಿಗಾದರೂ, ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಾದರೂ, ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ, ಯಾವುದೊಂದು ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಹುಟ್ಟುಬಡವನಿಗಾದರೂ, ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬರದ ಅಂಗಹೀನನಿಗಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಅನುಕೂಲಿಸುವುದು. ಪಶುವರ್ಗದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಹಾಮದೋನ್ನತವಾದ ಒಂದಾನೆಯೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತೆಂದು ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥಗಳೊಂದಾದ ಗಜೇಂದ್ರ ಮೋಕ್ಷವು ಸಾರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಂಥ ಭಕ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗದೆ ಇರುವುದುಂಟೆಂಬುದೆಂಥ ಮಾತು! ಜ್ಞಾನಯೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಿವೇಕಾದಿಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಜನ್ಮ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸಾಧನವು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನು

ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಬೀಜವಿದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಬೀಜವು ಪ್ರೇಮ. ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಧಾತುರೂಪಾದಿಗಳ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಜೀವಿಕೆಗೆಲ್ಲ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರೇಮ. ಪ್ರೇಮವೆಂದರೇನೆಂದು ನಾವು ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮಗುವು ತಾಯಿ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಭೂಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಚೀರುವುದಲ್ಲ! ಅದೇಕೆ? ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ನಾವು ಇದ್ದೇವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ನಮಗೆ ಆಗುತ್ತಲೇ ತಿಳಿದೋ ಅಥವಾ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಾವು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಾನು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪಶ್ಚಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ತಾನು ಎಂಬುದಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪಶುಪ್ರೇಮವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಈ ಪ್ರೇಮವೇ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ವಿಕಾಸವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗುವುದು.

ಮನುಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತಮಗಿರುವ ಪ್ರೇಮವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೇಹದ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿನೋದಗೊಳಿಸುವಂಥ ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಪಶುಪ್ರೇಮವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಶರೀರವೇ ಪೂಜ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಗದವರು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸುಖಕರವಾಗಿ ತೋರುವ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜೀವಮಾನದ ಸರ್ವಸ್ವವೆಲ್ಲ ಅದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ತಿಳಿದು ಅಥವಾ ತಿಳಿಯದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲಣ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಅವರು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರೀತಿಯು ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರವಾದುದು. ಇದೇ ಬಂಧನ. ದುಃಖ ಮತ್ತು ದುರವಸ್ಥೆಗಳೇ ಇದರ ಫಲ. ಈ ಪಶುಪ್ರೇಮವು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೆಳಸಿ ಇತರರ ಪ್ರೇಮದ ಸವಿಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಇತರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅಸಂಭವವಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಪ್ರೇಮವು ಶರೀರಾರಾಧನಾರೂಪವಾದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಇತರರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಇತರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದೋ ಆಗ ಅದು ಪಶುಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಬಯ್ಯಳದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದೇ ಪ್ರೇಮವೇ ಯಾವ ಸ್ವಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದರೆ ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ದೈವಿಕಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ.

ಭಕ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೂತ್ರಕಾರರಾದ ಶ್ರೀಶಾಂಡಿಲೈರ “ಸಾ ಪರಾನು ರಕ್ತೀಶ್ವರೇ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಪರಮಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಭಕ್ತಿ.

ಇಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮಮಾಡುವುದೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳದೆ ಪರಮಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಭಗವದ್ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಭವ್ಯನಾಮಧೇಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಗವದ್ವಿಷಯಕಪ್ರೇಮವು ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ನಾಲಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ತುಳುಕುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೇವಲ ಪತ್ನೀಪುತ್ರಾದಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮದಂಥ ಪ್ರೇಮವು ಸಾಲದು. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಸ್ವಜನಪ್ರೇಮವು ನಿಜವಾದುದಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ನಾಟಿತೆಂದರೆ ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥದ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಲಿ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು; ಮತ್ತು ಯಾರಮೇಲೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವಿರುವುದೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದೋಷವು ತೋರುತ್ತಿರಬಾರದು. ಇಂಥ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪ್ರೇಮವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಧನ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪ್ರೇಮವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗದು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದವನಿಗೆ ಅನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯ ಯೋಚನೆ ಏತಕ್ಕೆ? ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದವನಿಗೆ ಅವರು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರುವರೆಂಬ ದುಃಖವೇತಕ್ಕೆ? ಧನವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣದಾಶೆ ಏತಕ್ಕೆ? ಆದರೆ ಲೋಕದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೆಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವ ಪರಿಚಯವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗತಕ್ಕ ವಸ್ತು ಪ್ರೇಮಮಯವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾರ್ಥರಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಜನಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೇ ಪತ್ನೀಪುತ್ರಾದಿಗಳು ನಿಜಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಗಳಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ತಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸುವವನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾರರು; ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಆ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗತಕ್ಕ ವಸ್ತು ಲೋಕೋತ್ತರವಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ವಸ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಹೋಗಗೊಡದಷ್ಟು ಸುಖಮಯವಾಗಿರಬೇಕು, ಇಂಥ ವಸ್ತು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟೋ? ಉಂಟು. ಈ ವಸ್ತು ಆನಂದಮಯನಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದೂ ಅಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಸರ್ವಸದ್ಗುಣ ನಿಧಿಯಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಮತ್ತು ಅಹೇತುಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಪರಮಪ್ರೇಮ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿ. ಭಕ್ತಾಚಾರ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಶಿವಾನಂದಲಹರೀ ಎಂಬ ಸ್ತೋತ್ರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಕೋಲ ಬೀಜಗಳು ಅಂಕೋಲ

ವೃಕ್ಷವನ್ನೂ, ಸೂಜಿಯು ಸೂಜಿಗಲ್ಲನ್ನೂ, ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೂ, ಬಳಿಯು ಮರವನ್ನೂ, ನದಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುವೋ ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಈಶ್ವರ ವಿಷಯಕವಾಗಿ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟರೆ ಅದು ಭಕ್ತಿ. ಮುಖ್ಯತತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಈಶ್ವರನ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿದು ಅವನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಭೂತಮಾಡುವುದು ಭಕ್ತಿ. ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರು ತರಗತಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದನೇದು ಅಂಕೋಲಬೀಜಗಳ ಸ್ಥಿತಿ; ಎರಡನೇದು ಸೂಜಿ, ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಬಳಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿ; ಮೂರನೇದು ನದಿಯ ಸ್ಥಿತಿ. ಅಂಕೋಲ ಬೀಜದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಾಯಿಗಳು ಆ ವೃಕ್ಷದ ಕಡೆಗೇ ಬಾಗಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಆದಷ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೇ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮೊದಲನೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಸೂಜಿಯೂ, ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯೂ ಮತ್ತು ಬಳಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೂಜಿಗಲ್ಲನ್ನೂ, ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮರವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ತಿರುಗಲಾರದೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯುತ್ತ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬರದೆ ಇರಲೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಎರಡನೇ ಸ್ಥಿತಿ. ನದಿಯು ತಾನು ಎಂದು ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋದೇನೋ ಎಂಬ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಕಾತರದಿಂದ ಅವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಬಹುವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ತಾವು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗಿ ಅಖಂಡಾ-ನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವೆವೋ ಎಂದು ಅತ್ಯುತ್ಸುಕರಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮೂರನೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಆಗಿಹೋದ ಸಾಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಈಗಿನ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ : ‘Bhaktiyoga is a real, genuine search after the Lord, a search beginning, continuing and ending in Love.’ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂದರೆ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುವ ನಿಜವಾದ - ಪುನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಾನ್ವೇಷಣವೇ ಭಕ್ತಿಯೋಗ. ಇದು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ನೋಡಿರಿ. ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾನ್ವೇಷಣರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದೂ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ; ಸಾಗುವುದೂ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ; ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುವುದೂ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ. ಈ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸರ್ವವೂ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ.

ಮೊದಲನೇದು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾನ್ವೇಷಣವು ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ವಿಷಯ. ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ

ತಮ್ಮ ಆಯಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಧಾರೆಯೆರೆದು, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದು, ತದೇಕ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರು ಆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆಲ್ಲ ಅವರ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗುಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಸೂಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣ, ನಿರಾಕಾರ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಗುಣವಾಚಕದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಧಾನಗುಣದ ಗಂಧವಾದರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವಂಥ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇತರ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಸೂಚನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮತ್ತು ಜೀವಸಮೂಹವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಅಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವರು “ರಸೋ ವೈ ಸಃ ರಸಗ್ಂ.... ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀ ಭವತಿ” ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು. ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ “ಪರಮಾತ್ಮನು ರಸಸ್ವರೂಪನು ಎಂದರೆ ಮಾಧುರ್ಯಮಯನು. ಯಾವನು ಆ ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮರಸದ ಸವಿಯನ್ನು ನೋಡುವನೋ ಅವನು ಆನಂದಮಯನಾಗುವನು.” ಇದನ್ನು ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರೇಮ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಗವಂತ. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ನಾರದರು “ಸ ಅನಿರ್ವಚನೀಯಃ ಪ್ರೇಮಸ್ವರೂಪಃ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಎಲ್ಲಾದರೊಂದು ಕಡೆ ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವ ಸ್ಥಳವುಂಟೇ ಉಂಟು. ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿ ಇರುವುದೆಂಬುದು ಅಸಂಭವದ ಮಾತು. ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಮಗು ಬಹು ಹೊತ್ತು ಹೊರಗೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದು ಅವ್ವ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಬಂದು ತಾಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡಾಗ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಡೆಂದು ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೇನು? ಆಕೆಯು ಬೇರೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದನ್ನು ಮಗು ಕುಡಿದ ಹೊರತು ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಹಾಲನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿದವರು ಯಾರು? ಈ ಕ್ರಿಯೆಯು ತನಗೆ ತಾನೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮವೆಂಬುದು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಎಂಥೆಂಥ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಹಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಬಾಯಿನೀರು ಕರೆಯುವ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಕಳ್ಳತನ, ದರೋಡೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು

ಮಾಡಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪರಾರ್ಥಪ್ರೇಮವು ಒಬ್ಬನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೂಡ ಸೂರೆಮಾಡಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹವೆಂಬುದೇನೋ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಆದರೆ ತಗ್ಗು ಕಂಡ ಕಡೆಗೆಲ್ಲ ಹರಿಯುವುದು ಅದರ ಸ್ವಭಾವ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಬಯಸಿ ಆ ಇಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಗ್ಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹವು ಆ ತಗ್ಗಿಗೆ ನುಗ್ಗುವುದು. ಪ್ರೇಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನವು ಬಹು ಬಲವತ್ತರವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಪಶು ಪ್ರೇಮರೂಪವಾಗಿಯೋ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮರೂಪವಾಗಿಯೋ ವಿಷಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರೇಮದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಗ್ಗುತ್ತಲೆ ಆ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹವು ನುಗ್ಗಿ ದೈವಿಕಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಭಕ್ತಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು

“ಯಾ ಪ್ರೀತಿರವಿವೇಕಾನಾಂ ವಿಷಯೇಷ್ಠನಪಾಯಿನೀ |

ತ್ವಾಮನುಸ್ಮರತಸ್ಸಾ ಮೇ ಹೃದಯನ್ಮಾಪಸರ್ಪತು” ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ಅವಿವೇಕಿಗಳ ಪ್ರೇಮವು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಹರಿದಾಡುವಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲಿ” ಎಂದು ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹವು ವಿಷಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗಲೆ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಸಾಧನರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿ. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಾದ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದರೂ ಆ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನಿನ್ನೂ ಪಡೆಯದ, ಅವನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ, ಹುಡುಗನನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಅವನು ಆ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯುವನೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪರಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಾದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹುಡುಕುವನು.

ಈ ಭಕ್ತಿಯಾದರೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಪಾಪವು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತಗಳ ಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಕ್ಷಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಆರ್ತ, ಜಿಜ್ಞಾಸು, ಅರ್ಥಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಸುಕೃತಿಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವರೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿ ರೋಗಾದಿ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ದೀನರಾಗಿಯೋ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೋ ಅಥವಾ ಏನಾದರೊಂದು

ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಜನೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸುಕೃತಿಗಳೊಳಗೇ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಭಕ್ತರೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕರ್ಮಿಗಳೆನ್ನಬಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಇಂಥವರನ್ನೇ ಸುಕೃತಿಗಳೆನ್ನುವಾಗ ಕೇವಲ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು?

ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಮೋಹಯುಕ್ತರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗುವ ಸುಕೃತವೇ ಆ ಮೋಹವೆಂಬ ಅವರಣದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಡಿದ ಚಿಹ್ನವಾಗಿರುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವವೆಲ್ಲಿಯದೆಂದು ಸಂಶಯಪಡುವ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾರು? ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ? ಎಷ್ಟಿದ್ದಾನೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಆಗಲಿ ತಿಳಿಯದೇ ಆಗಲಿ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸಿದರೆ ಅವರು ಭಕ್ತಾಗ್ರಗಣ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ತಿಳಿದವರು ಭಜಿಸುವುದೇನು ದೊಡ್ಡಮಾತು! ಅವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೂ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯ ರೂಪವಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿಚಾರದವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕರ್ತನಾದವನೆಂದು ಹುಡುಕುವರು. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹುಡುಕಬೇಕೆಂಬುವವನಿಗೆ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಒಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದರೆ ನನಗೇನು ಸಂಬಂಧವೆಂದು ಭಕ್ತನು ಆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವನು. ಅನಾಥರೂ, ಅಶಕ್ತರೂ ಆದ ನಮ್ಮಂಥ ಕ್ಷುದ್ರಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಸರ್ವನಾಥನೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ ಆದ ಆ ಮಹಾಮಹಾಪುರುಷನಿಗೂ ಅಜಗಜನ್ಯಾಯವೆಂದು ಆ ಲಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಉಪೇಕ್ಷೆ. ಅವನ ನಿರಾಕಾರತ್ವ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿತ್ವ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿತ್ವ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ತಲೆನೋವು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ಭಗವಂತನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಮನೋಹರವಾದ ಪರ್ವತ ವನಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗ್ರಹಾರಾಮಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ದೃಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೀಳದಂತೆ ನಿರ್ದಯದಿಂದ ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಚೆಲ್ಲುವುದೆಂದ ಕೂಡಲೆ ಭಕ್ತನು ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳುವನು. ನಿರಾಕಾರವನ್ನೂ, ನಿರ್ಗುಣವನ್ನೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುವ ಸಾಹಸವು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ನಾವು ಸಾಕಾರರಾಗಿ ನಿರಾಕಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂಬುದೊಂದು ಭಕ್ತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹ. ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತು “ಈಗ ನೀನು ನೋಡಿದ ನೋಟವು ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ವೇದಶ್ರವಣ,

ತಪಸ್ಸು ದಾನ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞ - ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ವಿರಾಡ್ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಖನಾದ ಅರ್ಜುನನು “ಎಂದೆಂದೂ ನೋಡಿಲ್ಲದ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷವು ಆಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಭಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಾಕುಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಹೇ ದೇವೇಶ, ಜಗನ್ನಿವಾಸ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು ; ನಿನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವನ್ನೇ ನನಗೆ ತೋರಿಸು” ಎಂದು ಕೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ಆಮೇಲೆ ಕಿರೀಟಗದಾಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ, “ಹೇ ಜನಾರ್ಧನ, ಈ ನಿನ್ನ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಮನುಷ್ಯ ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದನು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ವಿರಾಡ್ರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ನಿರಾಕಾರದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದು. “ಕಲ್ಪನಾತೀತನೆಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡು” ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಯು ಹೇಳಿದರೆ ಭಕ್ತನು ಹೊಟ್ಟೆಹಿಡಿಯಲಾರದಷ್ಟು ನಗುವನು. ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಮುಖ, ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಒಂದು ದೈವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುವುದು ಬಹು ಅಸಹ್ಯವಾಗುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ನೀರೊಳಕ್ಕೆ ಒಗೆಯುವ ಗಣಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದಾಗಲೇ ಅದರ ಅಂಗದಲ್ಲೇನಾದರೂ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೆ ಮನೆಯ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸುಂದರವಾದ ವಿಗ್ರಹವು ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎಂದು ಕೈಕೈ ಹಿಸುಕಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಬಯಸುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಂಥ ಘೋರಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುವುದು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ, ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಡುವುದು ಆಗದ ಮಾತು. ಭಗವಂತನ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಹುಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ದೇವರು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣುವಂಥವನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವನು. ಮನುಷ್ಯನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಾಣಿಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿ, ನಾಯಿ, ಜಿಂಕೆ, ಗಿಳಿ ಮತ್ತು ಪಾರಿವಾಳ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದರೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನಷ್ಟು ಸೌಂದರ್ಯ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ದೇವರು ತನ್ನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂಕೋಚಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯಾಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ದೇವರಿಗೆ ಲಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಲಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ತನ್ನವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ “ಒಂದು ಸಲ ಬಂದು ನಾನು ನಿನ್ನವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ನನ್ನ ವ್ರತ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಆ ಅರ್ಥವನ್ನೇ “ವಿಭೀಷಣನೇ ಏಕೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಣನೇ ಬಂದು ಒಮ್ಮೆ ನಿನ್ನವನೆಂದು ಶರಣು ಹೊಕ್ಕರೆ ಸರಿ. ಅವನಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ದೇವರು

ದಯಾಮಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಕ್ತನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ಭಕ್ತರ ದೇವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೇನೆಂಬುದೇ ತಿಳಿದಿರಕೂಡದು. ದಯಾಗುಣಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನು ತರತಕ್ಕದ್ದೇನೇನೂ ಅವನಲ್ಲಿರಬಾರದು. ಅವನು ತನ್ನ ಸರ್ವೇಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನು ಸಂಕೋಚಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬಡತನವನ್ನೂ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಸಮಯ ಬಂದಹಾಗೆ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥವನಾಗಬೇಕು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೇವರಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಶ್ವರತ್ವವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾವು ಅವನೆದುರಿಗೆ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಕೋಚ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಿ, ಜಿ, ಎನ್ನುತ್ತ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ನಾವು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಆಗಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಪಾಪ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ದು ಮುದ್ದಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊದಲು ಮಾತಾಡುತ್ತ ನಿರಂಕುಶರಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನು ದಾಟುತ್ತಲೇ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಥಮಾತು!! ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೋವೃತ್ತಿಯೇ ತಿಳಿಯದು. ಇನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೀತು? ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವಾಹವು ಮಕ್ಕಳ ಹೃದಯದೊಳಕ್ಕೆ ಹರಿಯಬೇಕಾದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಬಾಲತ್ವವನ್ನು ಆವಾಹನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಿಂಡರ್ಗಾರ್ಟನ್ ಎಂದು ಈಗ ಹೆಸರುಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಆನಂದಪ್ರವಾಹವು ಭಕ್ತನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹರಿಯಬೇಕಾದರೂ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆಮಾಡುವುದೇ ಸರಳವಾದ ಮಾರ್ಗ. ಹೀಗಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವದ ದರ್ಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾವು ಹೊರಗೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನಟಿಸಿದರೂ ಒಳಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸಂಕುಚಿತಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿರುವ ಪಾತ್ರೆಯೊಳಗೆ ನೀರು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ಸಂಕುಚಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಕ್ಕೆ ಆನಂದದ ಪ್ರವಾಹವು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ದರ್ಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡುವಾಗ ನಾವು ಹೆದರಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕಾಗುವುದು. ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಭಯ ಎರಡೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಕೂಡಿರಲಾರವು; ಅವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದವುಗಳು. ಹೆದರಿಕೆಯ ಗಂಧವೇ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಆಗದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ದೇವರು ತನ್ನ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವವನ್ನು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದಿರಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕು. ಅದರ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ತೋರಿಸಕೂಡದು. ಭಕ್ತನು ಬಯಸಿದಂತೆ ದೇವರು ಆಗಬೇಕು. ತಂದೆಯಾಗಿ

ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು; ತಾಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಸುಖಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು; ಅರಸಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಹತ್ತಬೇಕು; ಆಳಾಗಿ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಕು; ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು; ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು; ಗುರುವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು; ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇನು? ಸಮಯ ಬಂದರೆ ಮೀನಾಗಬೇಕು; ಆಮೆಯಾಗಬೇಕು; ಹಂದಿಯಾದರೂ ಆಗಬೇಕು; ಮೃಗವಾದರೂ ಆಗಬೇಕು. ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು; ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಡಬೇಕು. ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಮುಡಿಯಬೇಕು, ಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಭಕ್ತನ ಕಿವಿಗೆ ಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಲಿ? ಸರ್ವಾಧಾರನಾದ ನಿನಗೆ ಆಸನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಿ? ನಿರಾಕಾರನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಿ? ವಿಶ್ವೋದರನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಡಿಸಲಿ? ನಿರ್ವಾಸನನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಮುಡಿಸಲಿ? ನಿರ್ಲೇಪನನಾದ ನಿನಗೆ ಗಂಧವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಚ್ಚಲಿ? ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ? ಅನಂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಲಿ? ಅದ್ವಯನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಿ? ವೇದವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅವೇದ್ಯನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಿ? ಎಂಬ ಜ್ಞಾನಿಯ ಮಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಇಂಪಾದಾವು? ದೇವರು ಭಕ್ತನ ಬಯಕೆಯಂತೆ ಆಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತನು ಅಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ತಂದೆಗೆ ಯಾರೇನು ಕೊಡುವರು? ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆದರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಾಯಿ ಏನು ಬೇಡುವಳು? ಒಂದು ಮುತ್ತು ಕೊಡೆಂದರೆ ಕೂಸು ಅದಕ್ಕೆ ನನಗೇನು ಕೊಡುತ್ತಿ ಎಂದು ಕೇಳುವುದೇನು? ಹೀಗೆ ಭಕ್ತನು ದೇವರನ್ನು ತನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರು ನಮ್ಮ ಸ್ವಕೀಯನೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ತಾನೇ ತಿಳಿದುಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾವನೊ ಒಬ್ಬ ಪರಕೀಯನಾಗಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಏನಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾದಾಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಏನಾದರೊಂದು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನಿಂದ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮವು ಕೇವಲ ಮಾರಾಟದ್ದು. ನಮ್ಮದೊಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮದ ಬೆಲೆಗೆ ಅವನದೊಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ಹಾಗಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಪ್ರೇಮವು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. “ದೇವರು ನಮ್ಮವನಾದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಸೇವೆಮಾಡಲಿ ಬಿಡಲಿ ಅವನು ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನು; ಅವನು ನಮಗೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿ ಬಿಡಲಿ ನಾವು ಅವನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರು” ಎಂದು ಭಕ್ತನು ಯೋಚಿಸುವನು.

ಸಾಕ್ಷಾದ್ವೇವನೇ ಭಕ್ತನ ಬಂಧುವರ್ಗದಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತನು “ತನಗಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಬಂಧವಾದ ಉದ್ಯೋಗವು ರಜೋಗುಣ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗುವುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಗತಿಯೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು” ಎಂಬ ಮತ್ತು “ಯಾರು ನೀನೇ ಗತಿಯೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂಬ ಭಗವಂತನ ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟು ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವ ದೇವನು ಭಕ್ತರನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಲಾರನಾದುದರಿಂದ ಊಟ ಉಡಿಗೆಯ ಚಿಂತೆ ನಮಗೇತಕ್ಕಿಂದು ನಿರಾತಂಕದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಇದರಿಂದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುವುದು.

ನೋಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವು ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆಲ್ಲ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಶಿಶುವಿನ ಸರ್ವಭಾರವನ್ನೂ ತಾಯಿಯೇ ವಹಿಸುವಳಷ್ಟೆ. ಆಗ ಅದರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೇ ಶಿಶು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ತಾನು ಹೊರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ತಾಯಿ ಚಿಂತೆಯು ತಪ್ಪಿ ಅದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಚಿಂತೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದು.

ಬಾಲಕನು ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಡಿಗಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ; ಹಸಿವೆಯಾದುದನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರಾಯಿತು. ಇದರಂತೆಯೇ ಭಗವಂತನು ಭಗವಂತನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ನಾವು ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸರ್ವಭಾರವನ್ನೂ ವಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದರಿಂದ ರೋಗಾರ್ತನು ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಬೇನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅಥವಾ ಚೋರರಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದವನು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಿಗೆ ತನ್ನ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗುವಂತೆ ನಾವು, ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಭಾರವು ಇಳಿದಂತಾಗಿ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯದ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಹೀಗೆ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳು ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವುವು.

ಅವತಾರವೆಂದರೆ “ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವುದು” ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದನು; ಈ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವರ ವಿಚಿತ್ರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ

ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು; ಈ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಸರಾಗಿ ಅಂತರ್ಮುಖ-
ರಾದವರಿಗೆ ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ
ನಿಂತನು; ಇಂಥ ಆನಂದವು ಆ ಜೀವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು
ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಕಲ್ಪವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಭಕ್ತನಿಗೆ
ಸೊಗಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ನಿರಾಕಾರವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವು
ಅಧಿಕತರವೆಂದೂ ದೇಹಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ವರೂಪವು ದುಃಖ-
ಪ್ರದವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಪಜ್ಞರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು
ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ಸಾಕಾರರೂಪವನ್ನು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೀವರ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದನು. ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು
ತನ್ನ ಸಹಜಪ್ರೇಮವನ್ನು ಜೀವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ
ಪೂರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜೀವರ ಸ್ಥಿತಿಗೆ
ತಾನೇ ಇಳಿದು ಬಂದು ನಾನಾಲಿಲೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಮಹಿಮೆಯನ್ನು
ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತರು ದೇವರನ್ನು ಪರಮಕರುಣಾಳುವೆಂದು
ಬಹುಕೊಂಡಾಡುವರು. ಭಗವಂತನು “ಅರ್ಜುನ, ದಿವ್ಯವಾದ ನನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನೂ
ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಹೀಗೆಯಾವನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನು ನನ್ನನ್ನೇ
ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರ ರಹಸ್ಯವನ್ನು
ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಫಲವುಂಟು.

ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಆಸುರೀಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಢರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ
ಸ್ಥಾವರಾಂತವಾದ ಭೂತಗಳಿಗೂ ನಿಯಂತಾರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಅರಿಯದೆ ಮನುಷ್ಯಾಕಾರನೆಂದು ಅವಮಾನಮಾಡುವರೆಂದೂ ದೈವೀಸಂಪತ್ತಿನ
ಮಹಾನುಭಾವರು ನನ್ನ ಭೂತಾದಿಯಾದ ಅವ್ಯಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅನನ್ಯ
ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರೆಂದೂ ಭಗವಂತನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು. ನಿಜವಾಗಿ
ಸಾಕಾರವೆಂದರೇನು? ನಿರಾಕಾರವೆಂಬ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದ ಮಥನದಿಂದ ತೇಲಿ ಬಂದ
ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮುದ್ದೆ.

ಮನುಷ್ಯರ ಅಭಿರುಚಿಯು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು
ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಅಭಿರುಚಿಗೂ ತಕ್ಕ ಅವತಾರವಿರಲೆಂದು ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿರುವನು. ಆ ಅವತಾರಗಳ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸರಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು
ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವರು. ಈ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ
ಒಂದೊಂದು ವಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇರುವುದು. ಒಬ್ಬನು ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯ
ಸಮನ್ವಿತವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವನು; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಕೇವಲ
ವಿರಕ್ತನೂ ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಆದ ಶಿವನ ವೇಷವನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವನು; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು
ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಯಾದ ದತ್ತನ ಅವತಾರವನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸುವನು. ಈ ಬೇರೆ ಬೇರೆ
ಅಭಿರುಚಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂತೋ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹಾಗೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೆ

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಮನಸ್ಸು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ಮಗನ ಮನಸ್ಸು ಶಿವನ ಕಡೆಗೆ ಇರಬಹುದು; ಮೊಮ್ಮಗನ ಮನಸ್ಸು ದತ್ತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರವು ಮನೆತನದ ಪೂರ್ವಾಚಾರದಿಂದ ಬಂದದ್ದೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಾ ಜೀವರ ಪೂರ್ವಜನ್ಯಸಂಸ್ಕಾರವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಒಬ್ಬ ತಾಯಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಡು ಕೂಸು ಮತ್ತು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಕೂಸು ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ತಾಯಿಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಿಸುವುದನ್ನು ಎರಡು ಕೂಸುಗಳೂ ನೋಡಿರುತ್ತವೆ; ಎರಡು ಕೂಸುಗಳೂ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಿರುತ್ತವೆ. ಅವರೆಡೂ ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಗಂಡು ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗೆರೆಯನ್ನೆಳೆಯುತ್ತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕಂಕುಳಿಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಹೆಣ್ಣು ಮೂರು ಹೆಂಟೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬೋಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ನಟಿಸಿ ಸಣ್ಣ ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ಮಗುವೆಂದು ಕಂಕುಳಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ತನ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ? ಭಕ್ತರಿಗೂ ಹಾಗೆ ಪೂರ್ವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಒಂದೊಂದವತಾರಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು.

ಕೆಲವರು ಮೂರ್ಖರು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಆ ಅವತಾರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಇಡುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಇತರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುವರು. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರವಾದ ಅವತಾರವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿರಸ್ಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ಬಹು ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಳು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪಂಗಡಗಳಾಗಿ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮಸೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದು: ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದವನಂತು ಮತ್ತೂ ಸುಖವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದು; ತನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿ ಕೊಡದೆ ಇರುವ ಮೂರ್ಖನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದವತಾರವನ್ನೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆಂದು ಆಯಾ ಅವತಾರ ಮಹಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರು ಬರೆದಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರವಾದ ಅವತಾರದ ವಿಷಯವಾದ ಮಾತಿಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೂ ಏಕೆ ಕೊಡಬಾರದೋ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಪೂರ್ವ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗಿರುವಂತೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅವನ ಪೂರ್ವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗಿರುವುದೆಂದು ಏಕೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೋ ದೇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಪ್ರಕೃತ ಕೇವಲ ಪ್ರಬಲವಾದ ಭೇದಭಾವನೆಗೆ ವಿಷಯರಾಗಿರುವವರು ಶಿವ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು.

ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಬೇಕು, ದುಃಖವು ಬೇಡ ಎಂಬೆರಡು ಬಯಕೆಗಳುಂಟಷ್ಟೆ. ಸುಖವು ಬೇಕೆಂಬ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರು ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮರೆ ಹೋಗುವರು; ದುಃಖವು ಬೇಡವೆಂಬ ಪಕ್ಷವನ್ನವಲಂಬಿಸುವವರು ಲಯಕರ್ತನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವರು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷವೇಕೆ? ಶಿವವಿಷ್ಣುಗಳಿಗೇನಾದರೂ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷವುಂಟೆ? ಶಿವನನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಗುದ್ದಾಡುವುದೆಂಥ ಮೂರ್ಖತನ! ಶಿವನು ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುದೇವತಾಸಂಬಂಧವಾದ ರಾಮತಾರಕ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತಾನೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಇತರರಿಗೂ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದೂ ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವಪೂಜೆಗೆ ಕಮಲಪುಷ್ಪವು ಸಾಲದೆ ಹೋದಾಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅರ್ಪಿಸಿದನೆಂದೂ ಹೇಳುವರಲ್ಲ!! ಅವರು ಅಷ್ಟು ಪರಸ್ಪರ ಮೈತ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರ ಭಕ್ತರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದಾಡುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವ ನಾಮಗಳು ನಿರತಿಶಯಶಾಂತಿಸುಖಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಯವಾದ ರಕ್ತಪಾತಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರ ದೌರಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು? ಭಕ್ತನು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಡ್ಡಗುಡ್ಡ. ಯಾರುಯಾರು ಯಾವಯಾವ ವಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಡುವರೋ ಅವರವರಿಗೆ ಆಯಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೇ ಭಗವಂತನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ತೋರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮೊದಲು ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಭಗವಂತನು ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಂದಿರುವನು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ “ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಮನಸ್ಸು ಕದಲಿದ ಕೂಡಲೆ ನಮಸ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಕಾಯಿಕೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಯಾಸ ತೋರಿದಾಗ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೀರ್ತನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ವಾಚನಿಕೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹಾರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ತಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು” ಎಂಬುದು ಮೊದಲನೇ ಶ್ಲೋಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯ; “ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಡು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಆಗದೆ ಇದ್ದರೆ ವಿಷಯಾಂತರಗಳ ಮೇಲೆ ಮನಸಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಇಡುತ್ತಾ ಬಾ. ಇದೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನನ್ನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡು. ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದರೆ ಆಗ ನನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮದೇಕಶರಣನಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು

ಪಡೆಯುತ್ತಿ” ಎಂಬುದು ಎರಡನೇ ಶ್ಲೋಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯ. “ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಪ್ರಾಣಧಾರಣಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಾರದಂಥ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯು ಎರಡು ಬಗೆ. ಒಂದನೇದು ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥೆ, ಎರಡನೇದು ವಿಕ್ಷೇಪಾವಸ್ಥೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲೀನಮಾಡುವುದು ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥೆ; ಇನ್ನು ಭಕ್ತಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಭಜನೀಯನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಪರಸ್ಪಾರನುಮೋದನದಿಂದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೂ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಇರುವಾಗ ಹರೇ, ಗೋವಿಂದ, ಗೋಪಾಲ, ಶಂಭೋ, ಶಂಕರ ಎಂದು ಕೀರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆನಂದದಲ್ಲಿರುವುದೂ ವಿಕ್ಷೇಪಾವಸ್ಥೆ” ಎಂಬುದು ಮೂರನೇ ಶ್ಲೋಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಮೊದಲು ಭಗವಂತನು ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಶಾರೀರ ಮತ್ತು ವಾಚನಿಕತಪಸ್ಸನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವನು.

ಇದಲ್ಲದೆ “ಅರ್ಜುನ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಆಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಲಂಬನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ತಿರುಗಿಸಿ ತಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯು ಶ್ರವಣ, ಕೀರ್ತನ, ಸ್ಮರಣ, ಪಾದಸೇವನ, ಅರ್ಚನ, ವಂದನ, ದಾಸ್ಯ, ಸಖ್ಯ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಎಂದು ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ರವಣವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿವಿಧಾವತಾರಗಳ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವುದು. ಸುಮನೆ ಒಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದು ನಿಜವಾದ ಶ್ರವಣವೆನಿಸಲಾರದು. ಕೇಳಿದ ವಿಷಯವು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕದ್ದು ಹೃದಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ರೋಮಾಂಚನಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾತ್ಮನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಹೋಗಬೇಕು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕುಲಶೇಖರಾಚಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರವಣವು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಇವರು ಅರಸರು, ಇವರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ದೇವರಲ್ಲಿ ಬಹುಭಕ್ತಿ ಇತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಪುರಾಣಿಕನು ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಕುಲಶೇಖರಾಚಾರ್ಯ ತನ್ಮಯರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಿಕನು ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕದ್ದೊಯ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೆ ಕುಲಶೇಖರಾಚಾರ್ಯರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಗೆ ಕೆಂಡವಾದವು. ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಿರಣಗಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಭೇದಿಸಿದವು. ಅವರ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಕುಣಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾದವು. ಅವರದೇಹದಲ್ಲೆಲ್ಲ ರೋಮಾಂಚವಾಗಿ

ಕಂಪನಕ್ಕಾರಂಭವಾಯಿತು. “ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದ ಮೇಘದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಒರೆಯಿಂದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು “ನಾನಿನ್ನು ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೇವತೆಯಾದ, ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದೇವತೆಯಾದ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳ ಪ್ರಾಣವಾದ, ಆ ಲೋಕಮಾತೆಯನ್ನು ಆ ದುರುಳನಾದ, ದುಷ್ಟನಾದ, ಧೂರ್ತನಾದ, ನೀಚನಾದ, ಪಾಪಿಯಾದ, ಕ್ರೂರನಾದ, ಕಳ್ಳನಾದ, ಹೇಡಿಯಾದ, ಕಾಮಿಯಾದ ಆ ರಾವಣನು ಕದ್ದೊಯ್ದನೆ? ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಹೊಡೆದು, ಕಡಿದು, ಬಡಿದು, ಜಡಿದು ನಮ್ಮ ತಾಯನ್ನು ಸಂತಯಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮರ ಬಳಿಗೆ ಬಿಡುವೆನು” ಎಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಒಂದೇ ಓಟದಿಂದ ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ನೋಡದೆ ಸರಳರೇಖಾ-ಕೃತಿಯಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಸಮುದ್ರವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಕುದುರೆಯು ನಡೆಯಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ ಯೋಚನೆ ಮಾಡದೆ ಆಳ್ವಾರರು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತನಾಗಿ ತಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲು ಆಳ್ವಾರರು ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಆಮೇಲೆ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದರು.

ಇದೇನೂ ಅಸಂಭವವಲ್ಲ. ಇರಲಿ ಅವರ ಪ್ರೇಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಕೀರ್ತನವೆಂದರೆ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಬರೀ ಹೆಸರುಗಳೇ ಹಾಲಿನಂತೆ ಮಧುರವಾದವು. ಇನ್ನು ಈ ಹಾಲಿಗೆ ಬಿಳಿ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಬೆರೆಸಿದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣವರ್ಣನೆಯೂ ಸೇರಿದರೆ ಅದರ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು! ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಎಷ್ಟುಸಲ ಹಾಡಿದರೂ ಹೊಸ ಹೊಸದರಷ್ಟು ರುಚಿಕರವಾಗಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಲ್ಲಾಸಕರವಾಗಿಯೂ ದುಃಖ ಪರಿಹಾರಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾಡುವಾಗ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಸಂತೋಷವು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳ ಮೂಲಕವೂ ದೇಹದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಹೊರಸೂಸಬೇಕು.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತವು ಹೆಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಅತ್ಯಂತ ದುಷ್ಟನಾದ ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣವಿರುವುದು. ಕೃಷ್ಣನಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕೀರ್ತನಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದು” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದು. ಕೀರ್ತನವೇನೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದಿಂದಲೂ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೂ ಆಗುವ ಫಲವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನದಿಂದಾಗುವುದು.

ಇದನ್ನರಿತು ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಬಯಸುವರು. ಭಗವಂತನು, “ನಾನು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕುಂಡಲಿಯ ಉತ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ; ನನ್ನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಾನಮಾಡುವ ಭಕ್ತರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಆದಕಾರಣ ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿಯು ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು. ಸ್ಮರಣವೆಂದರೆ ಲೋಭಿಯು ಹಣವನ್ನು ನೆಲದೊಳಗೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಹಗಲಿರುಳೂ ಅದರ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ಪಾದಸೇವನವೆಂದರೆ ಭಗವನ್ನೂರ್ತಿಯ ಚರಣಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು. ಅರ್ಚನವೆಂದರೆ ಆವಾಹನ, ಆಸನ, ಅರ್ಘ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾದ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು. ವಂದನವೆಂದರೆ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು. ದಾಸ್ಯವೆಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ದೇವರ ಸೇವಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು.

ಸಖ್ಯವೆಂದರೆ ದೇವರೊಡನೆ ನಿಷ್ಕಪಟ ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು. ಆತ್ಮನಿವೇದನವೆಂದರೆ ತಾನು ದೇಹಯಾತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಗಮನಾಗಮನಾದಿ ಲೌಕಿಕ ಕರ್ಮವನ್ನೂ, ದೇಹಧಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಊಟಮಾಡುವುದನ್ನೂ, ವೈದಿಕವಾದ ಹೋಮದಾನಾದಿ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು

“ಆತ್ಮಾ ತ್ವಂ ಗಿರಿಜಾ ಮತಃ ಪರಿಜನಾಃ ಪ್ರಾಣಾಃ ಶರೀರಂ ಗೃಹಂ
ಪೂಜಾ ತೇ ವಿಷಯೋಪಭೋಗರಚನಾ ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಃ |

ಸಂಚಾರಃ ಪದಯೋಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಿಧಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವಾಗಿರೋ
ಯದ್ಯತ್ಸರ್ವ ಕರೋಮಿ ತತ್ಪ್ರದಖಿಲಂ ಶಂಭೋ ತವಾರಾಧನಮ್ ||”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವು ವಿವರಿಸುವುದು. ಇದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ “ಹೇ, ದೇವ ನೀನು ನನ್ನ ಆತ್ಮನು. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೇ ನಿನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು. ನನ್ನ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ನಿನ್ನ ಪರಿಜನರು. ನನ್ನ ದೇಹವೇ ನಿನ್ನ ಆಲಯ. ನಾನು ವಿಷಯೋಪಭೋಗಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ. ನಾನಾಡುವ ಮಾತೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರ. ನಾನು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನಾರಾಧನೆಯು.” ಹೀಗೆ ಭಕ್ತನು ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಮಾಡುವಾಗ ದೇವರನ್ನು ತನಗೆ ಇಂಥದೊಂದು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡೆಂದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಬಾರದು. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು “ಹೆ, ಜಗಜ್ಜನನಿ, ನನ್ನಂಥ ಪಾಪಿಗಳಿಲ್ಲ; ನಿನ್ನಂಥ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕರಿಲ್ಲ; ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ದೇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ದೇವರೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ಆತ್ಮನಿವೇದನ, ಶ್ರವಣಾದಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಪರೀಕ್ಷಿತ್ವಹಾರಾಜನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ, ಶುಕಮುನೀಂದ್ರನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತ ಕೀರ್ತನದಿಂದಲೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಸ್ಮರಣದಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚರಣಸೇವೆಯಿಂದಲೂ, ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಅರ್ಚನದಿಂದಲೂ, ಅಕ್ರೂರನು ನಮಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ, ಹನುಮಂತನು ದಾಸ್ಯದಿಂದಲೂ, ಅರ್ಜುನನು ಸಖ್ಯದಿಂದಲೂ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆತ್ಮನಿವೇದನದಿಂದಲೂ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವರು.

ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಮೊದಮೊದಲು ವಿಗ್ರಹಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ ಯಾವ ವ್ಯಸನವೂ ಇಲ್ಲದವನಾದರೂ ಒಂದು ವ್ಯಸನದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಆ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರೆಗಳಿಗೆಯಾದರೂ ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಲಾರದಂತೆ ಆಗುವ ಹಾಗೆ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಸಾಕಾರೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಅರ್ಜುನನು “ಸಾಕಾರೋಪಾಸಕರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೋ ನಿರಾಕಾರೋಪಾಸಕರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೋ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಭಗವಂತನು ಮೊದಲು ತನ್ನ ಸಗುಣ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಹಾಗಾದರೆ ಭಗವಂತನು ಒಂದು ಸಲ ಭಕ್ತನು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯನೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ “ನನಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮ; ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಿಯವೂ ನನಗೆ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ. ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರ ಶೀತಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮೇಲೆಯೂ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಶೀತಬಾಧೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು. ಅಕ್ಷರೋಪಾಸಕರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಸಾಹಸದಿಂದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಪಾರಾಗುವರು. ಭಕ್ತರು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟವರನ್ನು ತಡವಿಲ್ಲದೆ ತಾನು ಮೃತ್ಯುರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತವೇನು? ಪರಮಾತ್ಮನ ಮನೆಯಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ನ್ಯೂಫೌಂಡ್‌ಲ್ಯಾಂಡಿನ ನಾಯಿ ಇದೆ. ಅದು ಯಾರನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿಚಾರವೆಂಬ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜಗ್ಗು ಹಾಕುತ್ತ ತಾವೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಿಡುವರು. ಅವರ ದೊಣ್ಣೆಯ ತೂಕವನ್ನೂ ಅವರ ಯಜಮಾನಿಕೆಯ ತಿರುಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆ ನಾಯಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅಷ್ಟು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೋಗಲಾರದವರು ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕೂಗಬೇಕು. ತನ್ನವರು ಬಂದರೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ನಾಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಭಕ್ತರು ಆಗ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ತಲೆಗೊಟ್ಟು ನುಗ್ಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೀಗೆ ಹೋಗುವುದು ಮೇಲೆಂದು ಭಕ್ತರು ಈ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವರು.

ಆರಂಭ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಬಹು ಉಪಕಾರವಾಗುವುದು. ಭರತಖಂಡದವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧಕರೆಂದು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವವರು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಗಜ್ಜುಗ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇತರರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೂವು ಕೂತಿರುವುದನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ ಮಾಡದ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಜನಾಂಗವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ? ದೇವರೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಅರಿದಾಳದ ಗೀಟೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟು ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಂಬದವನು ಕೂಡ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದವರ ಭಾವಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಸುಂದರವಾದ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನೂ ಹಾಕಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಲಂಕರಿಸುವನು. ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಂಬುವನು ದೇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ರಾಜರ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಶಿಲಾ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವರಲ್ಲ! ಅದು ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯಲ್ಲವೇನು? ನಮ್ಮ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ಕಾಲಿಗೆ ನೆಟ್ಟ ಒಂದು ಮುಳ್ಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದಲೇ ತೆಗೆಯುವಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರಾದಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮ ಮೊದಲಾದ ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಗ್ರಹಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಗ್ರಹಪೂಜೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು. ಇಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ವಿಗ್ರಹ ಪೂಜೆ, ವಿಗ್ರಹಪೂಜೆಯೇ ಅಲ್ಲ. ನಾವು ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವಾಗ “ಕಲ್ಲೆ, ಉಣ್ಣು ; ಮಣ್ಣೆ, ಕುಡಿ;” ಎಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೂಜೆಯೆಲ್ಲ ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ಮರಣೆ ಬರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ. ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆ ಹೇಗೆ ಬರುವುದೆಂದರೆ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಚಿತ್ರಪಠವನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಯನ್ನೋ ಅಥವಾ ಬೆಕ್ಕನ್ನೋ ತೋರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ ನಾಯಿ ಅಥವಾ ಬೆಕ್ಕಿನ ಸ್ಮರಣೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸುಗುಣಮೂರ್ತಿಯ ಆಕೃತಿ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಲೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಆ ಅವತಾರದ ನೆನಪಾಗುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ

ಅಹಂ ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಭವೋ ಮತ್ಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಇತಿ ಮತ್ನಾ ಭಜಂತೇ ಮಾಂ ಬುಧಾ ಭಾವಸಮನ್ವಿತಾಃ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣನೆಂದೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಬುದ್ಧಿ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೇ ವಿವೇಕಿಗಳು ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವರು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಇಡದಂಥವರ ವಿಗ್ರಹಪೂಜೆಯು ಮಾತ್ರ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯವೇ ಸರಿ. ಭಾವನೆಯೊಂದು ಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿದುದರ ಫಲವು ಬಂದೇ ಬರುವುದು.

ಏಕಲವ್ಯನೆಂಬ ನಿಷಾದನು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಬೊಂಬೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೇಸರನಾದನೆಂದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಮಾಡಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಬೊಂಬೆಯು ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನು ಏನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀತು ! ಮಣ್ಣಿನ ಬೊಂಬೆ ಬರೀ ಜ್ಞಾಪಕಮಾತ್ರಕ್ಕೆ. ಅವನ ಭಾವನೆಯು ಬಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಗತಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನವಾಯಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳು ಬರುವುವೆಂದೂ ಕೆಟ್ಟವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣಗಳು ಬರುವುವೆಂದೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುವರಷ್ಟೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನು? ಒಬ್ಬನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯತನವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಸೇರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೂ ಹೇಗೋ ಆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳು ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಕೆಟ್ಟ ಗುಣಗಳ ವಿಷಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ.

ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದಷ್ಟೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆಮಾಡಿದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನಾವು ಎಡಬಿಡದೆ ಇದ್ದು ಅದರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಕೇಳುತ್ತ, ಹಾಡುತ್ತ, ನೋಡುತ್ತ, ಮುಟ್ಟುತ್ತ, ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಆ ಭಾವನಾಮಯರಾದರೆ ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಪರಿಣಾಮವಾಗಲಾರದೆಂದು ಸಂಶಯಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. “ಮುಖವು ಮನಸ್ಸಿನ ಕನ್ನಡಿ” ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯಂತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಶಾಂತತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಂಡೇ ಕಾಣುವುದು. ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದಾಗಬೇಕಾದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಚಾರವು ನವವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದ ತಿಳಿದು ಅದು ಕೀರ್ತನ ಸ್ಮರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮನನವಾಗುವುದು. ಈ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬಾಧಕವಾದ ವಿಷಯಗಳ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಸಾಧಕವಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು. ವಿಷಯಗಳು ಭಕ್ತನನ್ನು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗುವುವು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ನೋಡಿರಿ. ಕೇವಲ ಸಣ್ಣ ಶಿಶುವು ಕೂಡ ಏನಾದರೊಂದು ಆಟದ ಒಡವೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಆಟದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಹೋದರೆ ಅದು ಅದನ್ನು ಕೂಡದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಕೂಸಿಗೆ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯ ಚೂರನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತೋರಿಸಿದರೆ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಟದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಚೆಗೆ ಬಿಸುಟು ಆ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಅಳುತ್ತ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ

ಕೂಸಿಗೆ ಆ ಆಟದ ಒಡವೆಯಿಂದ ಯಾವ ಸಂತೋಷವು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸಂತೋಷವು ಆ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತನಗೆ ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲಿನ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿ ಈ ಹೊಸವಸ್ತುವಿಗೆ ಆಸೆಗೊಂಡಿತು.

ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಎಣಿಸಿ ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಯೋಚಿಸಿ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗುತ್ತಿರುವವರಾದರೂ ತಮಗೆ ಆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತಿರುವ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಆನಂದವನ್ನೀಯುವ ವಸ್ತು ಲಭಿಸಿದ ಹೊರತು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರೆವೆಂದರೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಲೌಕಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಾಗತಕ್ಕ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶತಾಧಿಕವಾದ ಸುಖವು ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆಗುವುದರಿಂದಲೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು “ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ನೀವೆಲ್ಲರು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ” ಎಂದು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅವರು ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆನಂದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಅವಮಾನಪಟ್ಟು ಬಾಲವನ್ನು ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಕೂಗದೆ ಮುಖವನ್ನು ಜೋಲುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗುವುವು.

ಇನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾದವನು ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸುವಂತೆ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ರವಣ ಮನನಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ ಭಕ್ತನು ಮುಂದೆ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವನು. ನಿಧಿಧ್ಯಾಸವೂ ಕೂಡ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯೇ. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯ ಪರಿಪಾಕಸ್ಥಿತಿಯೆಂದೂ ಪರಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಸ್ಥಿತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಕ್ತಿಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸರೂಪವಾದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯು ಶ್ರವಣ ಮನನರೂಪವಾದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಗೂ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಪಕ್ವಾವಸ್ಥೆಯಾದ ಪರಭಕ್ತಿಗೂ ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾದ ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಿಲಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತನು ಮುಂದೆ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕೈಹಾಕುವನು.

ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪಾಪವೆಂಬ ತುಕ್ಕು ಹೋಗುತ್ತ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬ ದಾಹವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬರುವುದು. ಆಸೆ ಹೋಗುವುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು. ಆನಂದಮಯನಾದ ದೇವರನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಬೇಡುವುದೆಂಬುದು ಎಂಥ ತಿಳಿಗೇಡಿತನ! ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೂ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವೂ ಎರಡು ಎಂದಿಗೂ ಕೂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕಿಯ ಮೇಲಣ ಆಸೆ, ನೆಂಟರ ಮೇಲಣ ಹಿತ ಎರಡೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟೆ ?

ಆನಂದನಿಧಿಯಾದ ದೇವರ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಬಾಯಿನೀರು ಸುರಿಸುವುದು ಗಂಗಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೀರಿಗಾಗಿ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ತೋಡಿದಂತೆ ಮತ್ತು ವಜ್ರದಗನಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಗಾಜಿನ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದಂತೆ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಿಗೆ ಐಹಿಕಸುಖಾಭಿಲಾಷೆ ತಗ್ಗುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪರಲೋಕ ಸುಖವೂ ಅವನಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಿಲ್ಲ. “ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳೇನು? ಭೂಲೋಕದಂತಿರುವ ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಾಗಿರಬಹುದು. ಆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನು?” ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತ ವಿಷಯಗಳ ಜಗ್ಗುವಿಕೆಯಿಂದ ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ದೇವರ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಬಯಸಿ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವ ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಸೂಚಿಕಾಂತ ಶಿಲೆಯು ತಾನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯುವುದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲ ವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾಗಿ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದೀತೆ? ಇದ್ದರೆ ಭಕ್ತರು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯರೆಂದು ಭಗವಂತನು ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು? ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಆನಂದನಿಧಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಹೊರಹೊರಗೆ ಹರಿದಾಡುತ್ತ ಗಂಡಕೀ ನದಿಯ ಮಳಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಹುಡುಕುವಂಥ ಮೂರ್ಖರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವ ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರ್ಮುಖರಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೆ ಹುಡುಕುವವರಿಗಾಗಿ ತಾನು ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವರಿಗೆ ಶುಭಾಗಮನವನ್ನು ಬಯಸುವನು. ಮಕ್ಕಳು ಬಂದು ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ? ಆದರೆ ಏನಾದರೊಂದನ್ನು ಬೇಡುತ್ತ ಕಾಡುತ್ತ ಬಂದರೆ ಬೇಸರವಾಗಬಹುದು. ಏನನ್ನೂ ಕೇಳದೆ ಪ್ರೇಮಾವೇಶದಿಂದ ಆಲಿಂಗನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ತಾಯಿಯು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಮಗುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮಗೆಲ್ಲ ತಾಯಿ ತಂದೆ. ಅವನೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿರುವನು. ಅವನೇ ನಮ್ಮ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ- ವಾದುದೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಮಾಡುವನು. ಅವನು ನಮಗೆ ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ವಿನೋದವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾವು ನಮ್ಮ ಕ್ಷುದ್ರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಗದೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷಾದಪಡುವೆವು. ಭಕ್ತನು ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಕ್ತನಿಗೆ ತನಗೆ ಹೀಗೆ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದಿರಬಾರದು. ದೈವೇಚ್ಛೆಯೂ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ನಮಗೆ ಇದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ನಾವೇಕೆ ಹೊರಬೇಕು? ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಎಷ್ಟರದು? “ಊರ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವ ಮಾರಿಯನ್ನು ಮನೆ ಹೊಕ್ಕು ಹೋಗು” ಎಂದ ಹಾಗೆ ಪೂರ್ವಾಪರವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ

ದೇವರಿರುವಾಗ ಸುಮ್ಮನುಮನೆ ಇಲ್ಲದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಾವೇಕೆ ತಿಣುಕುತ್ತಾ ಹೆಣಗಬೇಕು? ಆದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಉಣ್ಣುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಸುಖವೋ, ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಡಿಗೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಣ್ಣುವುದು ಸುಖವೋ? ಭಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ತಾವು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಭಾರವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಹಿಸಿಬಿಡುವರು. ಹೀಗೆ ನೀನೇ ಗತಿ ಎಂದು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಶರಣು ಬರುತ್ತಲೇ ಭಗವಂತನು ಅಂಥ ಭಕ್ತನನ್ನು ತಾನೂ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕರೆಯುವನು. ತಾಯಿ ಕರೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಗ ಬೇಗ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವಂತೆ ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುವರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಗಳನ್ನು ಸೂಜಿಯೂ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನನ್ನು ಸಾಧ್ವಿಯೂ ಮರವನ್ನು ಬಳ್ಳಿಯೂ ಅವಲಂಬಿಸುವ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ “a search..... continuing..... in love” ಎಂದರೆ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದೆಂಬ ಲಕ್ಷಣವು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಅರುಣೋದಯವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಇದು ಪ್ರಥಮ ಸೂಚನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮವೆಂಬುದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಸಾಗೀತೇ ಹೊರತು ಉಳಿದ ವಿಷಯಾಂತರ ಪ್ರೇಮವಾವುದೂ ಮುಂದೆ ಸಾಗಲಾರದು.

ಏಕೆಂದರೆ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ನಮಗೆ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸುಖವಾದೀತೆಂದು ಅವರನ್ನು ನಾವು ಆಶ್ರಯಿಸುವೆವು. ತಮಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಸುಖವಾದೀತೆಂದು ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವರು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಕಥಾಶತಕದಲ್ಲಿ ಸಗಣತಕ್ಕಡಿಗ ಮತ್ತು ಮರಳುತಕ್ಕಡಿಗನೆಂಬ ಇಬ್ಬರ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮದ ನೆನಪು ಬರುವುದು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಊರಿನವರಾದ ಆ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಯಾಣಕರಾಗಿ ಹೊರಟು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಒಂದೂರಿನ ಧರ್ಮಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆತರು. ಸಗಣತಕ್ಕಡಿಗನಲ್ಲಿ ಸಗಣೆಯದೊಂದು ಗಂಟಿತ್ತು. ಮರಳು ತಕ್ಕಡಿಗನಲ್ಲಿ ಮರಳಿನದೊಂದು ಗಂಟಿತ್ತು. ಸಗಣೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಅನ್ನದ ಗಂಟೆಂದು ಮರಳುತಕ್ಕಡಿಗನೂ ಮರಳಿನ ಗಂಟನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ಗಂಟೆಂದು ಸಗಣೆ ತಕ್ಕಡಿಗನೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡರು. ತನ್ನ ಸಗಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥವಾದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಸಗಣೆತಕ್ಕಡಿಗನೂ ತನ್ನ ಮರಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅನ್ನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಮರಳುತಕ್ಕಡಿಗನೂ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗಂಟನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಗುಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದಿತೆಂದು ಒಡನೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆಹೋಗಿ ತಾವು ತಾವು ಹೊಸದಾಗಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡಿ ನಿರಾಶರಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಮಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂದೂ ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಮಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂದೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಕರೆ. ಹೇಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಬೇಕು? ಆದುದರಿಂದಲೇ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವು

ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವತ್ತು ಇರಬಹುದು; ನಾಳೆ ಹೋಗಬಹುದು. ನಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಬರಬಹುದು; ಆಚೆಯ ನಾಡಿದ್ದು ತಿರುಗಿ ಹಾರಿಹೋಗಬಹುದು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ಇಡುವ ಪ್ರೇಮವು ಬಹು ಕ್ಷಣಕವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವವರು; ಒಬ್ಬರಲ್ಲಾದರೂ ಸುಖವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕು? ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ನಿರಾಶರಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿರುವುದೇ ಅವರ ಹಣೆಯ ಬರಹ. ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕ ಪ್ರೇಮವು ಹಾಗಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸುಖಸ್ವರೂಪನು. ಅವನಿಂದ ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕಿಯೇ ಸಿಕ್ಕುವುದರಿಂದ ಅವನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮವು ಬೆಳೆಯುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ಪ್ರೇಮವು ಬೆಳೆಯುವುದೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಾಯಿಕ ಮತ್ತು ವಾಚನಿಕ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಿಜಸುಖವು ಸಿಕ್ಕಿರಬೇಕಷ್ಟೆ? ಎಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಬಡವನೊಬ್ಬನು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಅವನು ಶ್ರೀಷುಂತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ತನಗೆ ಅನ್ನವು ದೊರೆಯುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಸಂಶಯಪಡುವ ಹಾಗಂತು ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಒಳಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿವಿಧಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳ ಸುವಾಸನೆಯು ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿದರೆ ಆ ಹಸಿವೆಯು ಸಂಕಟವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಪರಮಾತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಹಸಿವೆ ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಅವು “ನಮಗೆಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದವು. ಆಗ ಭಗವಂತನು “ನೀವು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಐತರೇಯಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಯಾರಾದರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದರೆನೆ ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯದ ಮೂಲಕ ಆಗುವಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬಡವನಿಗೂ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದ ಮೂಲಕ ಆಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಈ ಪರಿಣಾಮದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿದ್ದೇ ತೀರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶುಭಸೂಚನೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಒದಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭಕ್ತನು ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಪೂಜೋಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಏಳುವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಎಳೇ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಬೇಲಿಯ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದು ಅವನು ಮನಗಾಣುವನು. ಗ್ರಂಥಕಾಲಕ್ಷೇಪವು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಎಳೇ ಗಿಡವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಕುಂಡದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಲಿತ ಮೇಲೆ ಬೇಲಿಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಮತ್ತು ಗಿಡವನ್ನು ಕುಂಡದಿಂದ ತೆಗೆದು ಬಯಲಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಭಕ್ತನು ಹೊರಬಿದ್ದು ತಾನೇ ತಾನಾಗುವನು. ವೈದಿಕಧರ್ಮ

ಪಂಥದವರನ್ನು ಮೂರ್ತಿಪೂಜಕರೆಂದು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವವರು ಈ ಸಂಧಿಕಾಲದ ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಥಿತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರ ಯಥಾರ್ಥವು ತಿಳಿಯುವುದು. ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಭಕ್ತನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಏನೇನೂ ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ದೇವರು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ಅವನಿಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳು ಅವನಿಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

“ಮೂಢರು ಆಳವಾದ ಸರಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಜನವಾದ ಘೋರಾಟವಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಗಾಳಿಗಾಗಿ ಅಲೆಯುವರಲ್ಲ! ಹೇ, ಪಾರ್ವತಿವಲ್ಲಭ, ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಒಂದು ಕಮಲಪುಷ್ಪವನ್ನು ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವರಲ್ಲ!” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಾಗ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ವೃಕ್ಷವು ಪುಷ್ಟಿತವಾಗುವುದು. ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರವಣಮನನರೂಪವಾದ ಅಥವಾ ಕಾಯಿಕವಾಚನಿಕ ತಪೋರೂಪವಾದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ಹೇ ದೇವ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲ, ದೀನದಯಾಳು, ಜಗನ್ನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿ, ಪತಿತಪಾವನಾ, ಕೃಪಾನಿಧಿ, ಶ್ಯಾಮಸುಂದರಾ, ರಘುಕುಲ ಲಲಾಮ, ಮುರಲೀಧರ, ಕೈಲಾಸವಾಸಿ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಎಂದು ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ? ಎಂದು ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸರಿಸುವೆ? ಮೃದುವಚನದಿಂದ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಂತಯಿಸುವೆ? ಅಲಿಂಗನಮಾಡಿ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವೆ? ಎಂದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಾಶ್ರುವನ್ನು ಸುರಿಸುವೆ? ಎಂದು ದೇಹವನ್ನು ರೋಮಾಂಚಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಳಿಸುವೆ? ಎಂದು ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡುವೆ? ಎಂದು ಸುಖಾತಿಶಯದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಕಂಠವನ್ನು ಗದ್ಗದವಾಗಿ ಮಾಡುವೆ? ಎಂದು ಹರ್ಷವಿಶೇಷದಿಂದ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆ? ಎಂದು ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ? ಎಂದು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುವೆ? ಎಂದು ನೀನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವೆ? ಎಂದು ನೀನು ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡುವೆ? ಎಂದು ನೀನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವೆ? ಆಯ್ಯೋ, ನಾನು ಎಂಥ ಪಾಪಿಯು! ಎಷ್ಟೋ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲ! ಭಗವಂತನು ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕ್ಷಮಿಸುವನು! ಹೇ ದೇವ, ನೀನು ಕರುಣಾಸಾಗರನಲ್ಲವೆ? ಈ ಪಾಪಿಯು ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದು ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ವಿದಿತವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಹೀಗೆ ಕಷ್ಟಪಡಲಿ! ನೀನು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬಾಳಬೇಕು ? ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರವೇಕೆ ತಿಳಿಯದು ? ನಾನು ಪಾಪಿಯಾದರೆ ತಾನೆ ಏನು? ಮಕ್ಕಳು ಕೆಟ್ಟವರಾದರೆ ತಾಯಿಯು ಅವರನ್ನು ಒದ್ದು ಓಡಿಸುವಳೆ? ಕರುಣಾಳುವಾದ ನಿನಗೆ ಈ ಕಠಿಣತೆ ಇರಬಹುದೆ? ನಿನ್ನ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ನನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಣಿಸುವುದೇ ಸಾರ್ಥಕವೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಪಾಪಿಯಲ್ಲದವರಾರು? ದೀನನಾದ

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯಮಾಡು” ಎಂಬ ಹಂಬಲವೇ ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಕುಳಿತರೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ; ನಿಂತರೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ; ಮಲಗಿದರೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ; ಏನುಮಾಡಿದರೂ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಊಟ ಬೇಡ, ಉಡಿಗೆ ಬೇಡ; ನಿದ್ರೆಬೇಡ; ಉಪಚಾರ ಬೇಡ; ಮಾತುಬೇಡ; ಕಥೆ ಬೇಡ; ಹೀಗಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವನು ನಿಧಿಧ್ಯಾಸರೂಪವಾದ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ “ನನ್ನ ಸಗುಣಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡು; ನಾನೇ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡು; ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಉಪಾಸ್ಯವಾದ ಸಗುಣಮೂರ್ತಿಯ ಆಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಉಪಾಸಕರ ಉದ್ಧಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಾಮರೂಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅವನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅವನಿಗೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲೂ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ, ನಿಂತಿರುವಾಗಲೂ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ, ಮಲಗಿರುವಾಗಲೂ, ಓಡಾಡುವಾಗಲೂ, ಉಣ್ಣುವಾಗಲೂ, ತಿನ್ನುವಾಗಲೂ, ಕುಡಿಯುವಾಗಲೂ, ಜಾಗೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದುಸಿರಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ತದರ್ಥಭಾವನೆ. ಏನು ನೋಡಿದರೂ, ಏನು ಕೇಳಿದರೂ, ಏನು ಮುಟ್ಟಿದರೂ, ಏನು ಮೂಸಿದರೂ, ಏನು ಸವಿದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಉಪಾಸ್ಯ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ, ಉಪಾಸ್ಯರೂಪಚಿಂತನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನ, ನೀರು, ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ, ಮಠ, ಬಂಧು ಬಳಗ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಬೇಕಾದ ನಿರ್ಬಂಧ ಒದಗಿದರೆ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಅಸಹ್ಯವಾಗುವುದು. ನಾಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯೇ ನಿದರ್ಶನ. ಹೀಗಾಗಿ ಭಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮವನ್ನು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ರೂಪವು ತನಗೆ ತಾನೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು. ರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಮವೊಂದೇ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹ ಪರಾಯಣರಾದ ಸಾಧುಸತ್ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. “ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ ವೆಂಕಟರಮಣ” ಎಂಬಂತೆ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ದೇವರ ನೆನಪು ಬರುವುದುಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ

ವಿಷಯಗಳ ಕೊರತೆಯೇ ತೋರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಗುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ದೇವರ ಬಯಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖದ ಬಯಕೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ನಮಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಿಂದ ಘಾಸಿಯಾದಾಗ ನಾವು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೊಂದರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಯಸುವೆವು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಿಜವಾಗಿ ದೇವರ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಅಂಥ ಸಂಕಟಸಮಯವೇ ನನಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲೆಂದು ಕುಂತಿದೇವಿಯು ಬಯಸಿರುವಳು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತರು ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೊಂದು ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂಭವವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಥೆಂಥ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ತಲೆಗೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮವು ಆಗಾಗ ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲೆಂದೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಸಾಯುವಾಗ ಮಗನನ್ನು ನಾರದನೆಂದು ಕರೆದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆಯಾದಂತಾಗಿ ಅಜಮಿಳನೆಂಬುವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆ ಇರುವುದು. “ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾರು ನನ್ನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವನು. ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ದೇಹಕ್ಕೂ ವ್ಯಥೆಯುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಆಗ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖ ಪರವಶವಾಗಿರುವುದಲ್ಲ! ಎಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯು ಮರಣ ಸಂಕಟದಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಆದರೂ ಅವರು ಗಂಡುಕೂಸನ್ನು ಅಥವಾ ಕೊನೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸನ್ನು ಅಂತು ಒಂದು ಮುದ್ದಿನ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವೆವೆಂದು ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಂದನ ಮೇಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯ ವೇಗವಿಶೇಷವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಸುಖಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಮರಣದ ದುಃಖದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ತೋರದೆ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಅಥವಾ ಏನಾದರೊಂದು ಮಾದಕಪದಾರ್ಥದ ಅಮಲು ಹತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೈಗೆ ಆಗುವ ಹಿಂಸೆಯು ತೋರದಿರುವಂತೆ ಭಗವಂತನ ನಾದಮಾಧುರ್ಯದ ಅಮಲು ಹತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ವ್ಯಥೆಯು ಮರೆಯಾಗುವದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ? ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾಲದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ” ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ, ಅಖಂಡವಾಗಿ, ಅನುಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ಮರಣಸಂಕಟವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಅದರ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಗುವುದು ದುರ್ಘಟವಲ್ಲ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು “ಆದಕಾರಣ ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರು” ಎಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವನು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅಭ್ಯಸ್ತವಾದ ಭಾವನೆಯೇ ಅಂತ್ಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ದೇವರು ಒಲಿಯುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಮೊದ ಮೊದಲು ಭಕ್ತರು “ಹೇ ದೇವ, ನೀನು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಾದರೂ ಇರು; ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ಇರು;

ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಕೊಡು; ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. “ನೀನೇಕೋ, ನಿನ್ನ ಹಂಗೇಕೋ, ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೋ” “ನಾಮಕೀರ್ತನೆ ಅನುದಿನ ಮಾಳ್ತೆಗೆ ನರಕಭಯಗಳುಂಟೆ?” “ನಾಮವೊಂದೇ ಸಾಲದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂಬ” “ಭಯನಿವಾರಣವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮ” “ರಾಮನಾಮವ ಭಜಿಸಿದವರಿಗುಂಟೇ ಭವದ ಬಂಧನ?” ಮುಂತಾದ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವವು.

“ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಯಜ್ಞವು ನಾನು” ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಪಯಜ್ಞವನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುದು ಜಪ. “ವಿಧಿಯಜ್ಞಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಪಯಜ್ಞವು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಮನು ಹೇಳಿರುವನು. “ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮಗಳು ಕಲಿಕಲ್ಪಶ್ರವಣವನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕವುಗಳು. ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಾಯವು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ”ವೆಂದು ಕಲಿಸಂತರಣೋಪನಿಷತ್ತು ಸಾರುತ್ತಿರುವುದು. ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಲಿ, ಅಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಲಿ, ಎಂಥ ಪಾಪಿಯಾಗಲಿ, ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಶುದ್ಧನಾಗುವನೆಂದು ಸ್ಪೃತಿಯು ಡಂಗುರವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು. ತಪಸ್ಸು ಪೂಜಾ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುವೆಂದು ಸ್ಪೃತಿಯು ಘಂಟಾಘೋಷದಿಂದ ಹೇಳುವುದು.

ಧರ್ಮಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿದ್ದ ಪೂರ್ವಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳೂ ಧ್ಯಾನಧಾರಣಾದಿಗಳೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಧರ್ಮವು ಒಂಟಿ ಕಾಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ಇಷ್ಟು ಅಗ್ಗವೆ? ಎಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಿರುವದೊಂದು ನಿಯಮವಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡಿರಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಉಳಿದವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಟುವಾಗಿರುವುವು. ದೇವರು ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ಪಾಟವವನ್ನು ಉಳಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿರುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನವು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಇತ್ತು. ಈಚೀಚೆಗೆ ಭೋಗ್ಯವಿಷಯಗಳ ಸಂಪತ್ತು ಮೇರೆದಪ್ಪಿದ ಕಡಲಿನಂತೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಜನಮಂಡಲಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸರ್ವತೋಮುಖದಿಂದ ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈಗಿನವರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವ ಸೌಕರ್ಯವು ಕಡಿಮೆ. ಪೂರ್ವಿಕರು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಈಗಿನವರು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಅಗ್ಗವಾಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ಆದಕಾರಣ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾಮಸ್ಮರಣ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಒಲಿಯುವನು. ಹೀಗೆಂದು ಒಂದು ಸಲ ದೇವರ ನಾಮವನ್ನು ನುಡಿದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ತಡಕಿದರೆ

ಸಂತಾನಾರ್ಥಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಂದು ಸಲ ಅರಳೀಮರವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಲನ್ನು ಕಾಯಲಿಕ್ಕಿಟ್ಟಾಗ ಮೊದಲು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಜಲಾಂಶವೆಲ್ಲ ಬತ್ತುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಹಾಲು ಕಾದು ಕೆನೆಗೂಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಾಗ ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸಿನ ಪಾಪಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಪಾಪಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಬೇಕಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವಿರುವುದೆಂದು ಯಾರು ಲೆಕ್ಕಮಾಡಬಲ್ಲರು? ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೆಣಿಸಬಹುದು; ಹುಣಸೇಮರದ ಎಲೆಗಳನ್ನೆಣಿಸಬಹುದು; ನಾವೆತ್ತಿರುವ ಜನ್ಮ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವೆತ್ತಿರುವ ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಕುಡಿದ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಈಗ ಕಾರಿದರೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳಾಗಬಹುದು. ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶೋಧಿಸಿದರೂ ನಮ್ಮ ಸುಡುಗಾಡಲ್ಲದ ನೆಲವು ದೊರೆಯದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಜನ್ಮಗಳ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಒಟ್ಟಿದರೆ ಸಪ್ತಕುಲಾಚಲಗಳಾಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರ ಲೇಖನಿಗಳೆಲ್ಲ ಮೊಂಡಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅವರ ಕೈ ಸೋತು ಅದನ್ನು ಓದಿ ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯು ಒಣಗಿರುವಷ್ಟು ನಾವು ಜನ್ಮಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆವು; ಮತ್ತು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಅವರ ಊಹೆಗೆ ನಿಲುಕದಂಥ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು. ಅವುಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೋದೀತು? ಆದಕಾರಣ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಪಾಪದ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳದೆ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಖಂಡನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಅಖಂಡ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸುಲಭವಾಗುವುದೆಂಬರ್ಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

“ಯಾರು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಸುಲಭನು” ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮೂರ್ಛಾದಿಪರವಶನಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲಿ ಅವನ ಅಖಂಡವಾದ ಅನುಚಿಂತನಾಭ್ಯಾಸವು ಅವನ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವಾಗುವುದು. ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳ ಅನುಚಿಂತನೆಯೇ ಆಗುವುದರಿಂದ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಚಿಂತನೆಯೆಂತಾಗುವುದೆಂದರೆ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಿಷಯಾಂತರಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಅದು ಬಾಧಕವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಆಸಾಧ್ಯ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿರುವುದೇ ಅಖಂಡಚಿಂತನ. ಈ ನಿಷ್ಠೆಯು ವರ್ಷವೂ, ಆರು ತಿಂಗಳೂ, ಒಂದು ದಿನವೂ ಇದ್ದರೆ ಸಾಲದು; ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಇರಬೇಕು. ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಾರದಷ್ಟು ಭಾವನಾಬಲವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಗುವುದು. ನಾಮಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದೇನು?

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ದಾಟಿದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಶ್ರೀ ರಾಮದೂತನಾದ ಹನುಮಂತನು ರಾಮನಾಮ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲ ನಾಮಸ್ಮರಣ ರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ. ಭಕ್ತನು ಹೀಗೆ ಅಖಂಡನಾಮಸ್ಮರಣ ಮತ್ತು ಅಖಂಡಾನುಸಂಧಾನಗಳಿಂದ ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾಮತೆಯು ತಲೆದೋರುವುದು.

ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾದವನು ದೇವರನ್ನು “ನನಗೆ ಇದು ಕೊಡು; ಅದು ಕೊಡು” ಎಂದು ಎಂದಿಗೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಭಾಗ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೆಂದು ಭಕ್ತನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತು ದೇವರನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೇನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ನಾವು “ಆಹಾ! ಈ ನೋಟವೆಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ!! ನನಗೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ಬಹು ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವಲ್ಲ; ಆ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೇನಾದರೂ ನಾವು ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತೇವೋ? ಆ ಅಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ಪ್ರೇಮವು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಾಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಆ ಪ್ರೇಮವು ಆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಸೌಂದರ್ಯದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಗೂ ನಿಧಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಹರಿದಾಗ ಭಕ್ತನು “ಹೇ ದೇವ ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯಂಗಮನಾಗಿದ್ದಿ. ನೀನು ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವೆ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರಲಾರೆನು. ನೀನೇ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವು” ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೊಂದುಂಟೆ? ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮದ ಕಿರಣಗಳ ಬೆಳಕು ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳುವುದೋ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯು ಮೈಗರೆಯುವುದು.

ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷೆಯಾದೀತೆಂಬ ಭಯವಿರುವ ಕಡೆ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದೀತೆ? ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬೆನ್ನಮೂಳೆ ಮುರಿಯುವಂತೆ ಯಜಮಾನನು ಹೊಡೆದಾನೆಂಬ ಭೀತಿಯುಳ್ಳ ಸೇವಕನು ಯಜಮಾನನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವನೆ? ಭಯವೆಂಬುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲ ಪ್ರೇಮಮಯ ವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂತತಿಯೆಂದೂ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮನಿಧಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿರುವನೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವಂಥ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾದ ಹೃದಯವುಳ್ಳವನು ಯಾವುದರ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರಲೇ ಆರನು. ಅವನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ತನಗೆ ಬರುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ

ತಲೆಗೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳೇನಾದರೂ ಬಾಯಿಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅವನು “ದೇವರು ನನಗೊಬ್ಬ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ; ನಾನು ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮರಣವೆಂಬುದು ಬಂದರೆ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಬಂದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅದಕ್ಕೂ ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರೇಮವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು; ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅವರೆಡಕ್ಕೂ ದೈವಿಕಪ್ರೇಮವೇ ಫಲ. ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮವು ತನಗೆ ತಾನೇ ಫಲವುಳ್ಳದ್ದು. ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದೋ ಯಾವನು ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿಷಯಾಂತರವರ್ಜಿತವಾದ ಏಕ ನಿಷ್ಕಾರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ವಶನಾಗುವನು. ಈ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕಾಂತವಾಸವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೋಂದು ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ ಯಾವ ತೃಪ್ತಿಸಾಧನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ತೃಪ್ತಿಯ ಕಳೆಯು ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರವಾಹವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತ ಹರಿಯುತ್ತ ಅದರ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಪಾಪಾಸಕ್ತಿ, ದುರಭಿಮಾನ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆ ಮೊದಲಾದ ಹೊಲಸನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಚ್ಚಿ ಬಿಸುಡುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯುದಯಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧಿಸುತ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮವನ್ನು ನಂಬಿ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸರೂಪವಾದ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸು ತಾಮ್ರದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅಪರಂಜಿಯಂತಾಗುವುದು. ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಮನಸ್ಸು ಧ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಳವಡುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಾಧನರೂಪವಾದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯು ಮುಗಿಯಿತು. ಈ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಶ್ರವಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಂಡವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು; ಭಕ್ತಿಯು ಪಕ್ಷವಾಗುತ್ತಲೆ ಅದು ತಾನೇ ಕಂಡ ಮಾತಾಗುವುದು.

ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಮನುಷ್ಯನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದಂತಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂಧವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಾಧನದಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಲೆ ಓಡಿಹೋಗುವ ಕತ್ತಲೆಯಂತೆ ಭಕ್ತನ ಅಜ್ಞಾನವು ನಾಶವಾಗಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದುದರಿಂದ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹಗಳ ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನದೆಂಬ ಅಭಿಮಾನ ರೂಪವಾದ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು; ಸರ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಸರ್ವದ ನಿಜತ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಗಿ ಸಂಶಯಗಳೆಲ್ಲ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುವವು. ಅವನ ಆಗಾಮಿ ಸಂಚಿತಕರ್ಮಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವವು. “ಅವನಿನ್ನೇನಾಗತಕ್ಕದ್ದಿದೆ?”

ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮನಾಗದೆ ಆ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತಲೆ ಆದರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತಲೆ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಗೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಷ್ಟೆ. ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದೆಂಬುದಕ್ಕೂ ವಿಲಂಬವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು “ನದಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ” ಎಂಬ ಉಪಮಾನದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿರುವರು.

ನದಿಯು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಬಹು ನಿಧಾನವಾಗಿಯೂ ಬರಬರುತ್ತ ಹರಿಯುವಾಗ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ವೇಗವಾಗಿಯೂ ಪ್ರವಹಿಸುವುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ನದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೆರೆಕಟ್ಟಿ ಕಾಲುವೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋಗುವಂಥ ಅಥವಾ ಅಡ್ಡದಾರಿಗೆ ತಿರುಗುವಂಥ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ಬರುವುದುಂಟು. ಆ ನದಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡಿತೆಂದರೆ ನದೀಮುಖವು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ತಗ್ಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂಕುಶ ವೇಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವವರೆಗೂ ನುಗ್ಗಿಯೇ ನುಗ್ಗುವುದು. ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರತಿಬಂಧವೂ ಅದರದುರಿಗೆ ಎದೆಗೊಡಲಾರದು. ಅದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಯೇ ತೀರುವುದು. ನದಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡಿತೆಂದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂತಲೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರವಣ ಮನನರೂಪವಾದ ಅಥವಾ ಕಾಯಿವಾಚಿಕತಪೋರೂಪವಾದ ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹವು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ನಿಧಿಧ್ಯಾಸರೂಪವಾದ ಮಾನಸಿಕ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಆ ಪ್ರವೇಶವು ಹೆಚ್ಚು ವೇಗದಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಡವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಅವನಿಗೆ ಅಡ್ಡಬರಲಾರದು. ಅವನು ಆ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುವನು. ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತಲೇ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದನೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರು "a Search.... ending in love" ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸೂಚಿಸಿರುವರು. ಈ ಪ್ರವೇಶರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪರಾ. ಇದೇ ಸಾಧ್ಯ ರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿ. ಇಂಥ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನನ್ನೆ ಭಗವಂತನು “ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾತ್ಮೈವ ಮೇ ಮತಮ್” ಎಂಬ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು “ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪುನರ್ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟವರಾಗಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವವರಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪರಾಯಣರಾಗಿಯೂ

ಇದ್ದು ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದೂ “ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತನಾದವನು ದುಃಖಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಆಶೆಗೂ ದೂರನಾಗಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮತ್ವಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು.

ಆರ್ತಿನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಆರ್ತನೂ, ಅರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬೇಡುವ ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುವೂ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಸುಕೃತಿಗಳೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಕೃತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯರೆ. ಅವನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಯಾರೂ ಅಪ್ರಿಯರಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಮುಕ್ತನಾಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯು ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಅನೇಕರು ಪರಮಾತ್ಮಭಾವವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಏಕನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ನಿರತಿಶಯಪ್ರೇಮರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಶ್ರವಣಮನನನಿಧಿಧ್ಯಾಸಕ್ರಮದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ ಆಮೇಲೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಆಗುವುದು.

ಜ್ಞಾನವಾದರೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ! ನಿಜ, ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದೊಂದುಂಟೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಆಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೊಂದು ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದವನು ಆಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವಂತೆ ಅವನು ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಸ್ತ್ರೀಯು ಪತಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವು ಕಲೆತ ಮೇಲೆ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ಉಪಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕೆಯು ಆತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರಲೇ ಆರಳು.

ಆದರಂತೆಯೇ ಭಕ್ತನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಹೃದಯದೊಳಕ್ಕೆ ಪರಮಾನಂದದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ

ಸಾಧನಗಳಿಂದ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರೇಮಸಾಧನವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆ ಹೊಡೆಯುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರಲೇ ಆರನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳೋಣ! ಅವನು ನಿರತಿಶಯಾನಂದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ವಿಷಯಾನಂದದ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದವನಾಗಿರುವ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛೆಗಳು ಅಪಾರಜಲರಾಶಿಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಇರುವ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ನದಿಗಳಂತೆ ಆಗುವುವು. ಕಾಮ್ಯಮಾನವಾದ ವಿಷಯಗಳು ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುವು; ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ನದಿಗಳು ಬಂದು ಬಿದ್ದವೆಂದು ಉಬ್ಬದೆ, ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಗ್ಗದೆ ಸಮುದ್ರವು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಆ ಪರಮಭಕ್ತನು ವಿಷಯಗಳು ಗೋಚರವಾದಾಗಲೂ ಆಗದಿದ್ದಾಗಲೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾವ ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನೂ ಪಡೆಯದೆ ಇರುವನು. ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವವನು ಗೊಡ್ಡಾಕಳನ್ನು ಹಿಂಡುವುದಕ್ಕೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ? ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು ಜಾಲಿಯ ಮರದಿಂದ ಬರುವ ಲಾಭವನ್ನೇಕೆ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ? ಚಿಂತಾಮಣಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿರತಕ್ಕವನು ಕಾಡುಗಲ್ಲಿನ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಏಕೆ ದೇಹಿಯೆನ್ನುತ್ತಾನೆ? ಅಕ್ಷಯಪಾತ್ರೆಯ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯ ಮುಂದೆ ಏಕೆ ಕೈ ಒಡ್ಡುತ್ತಾನೆ? ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದವನು ಮಜ್ಜಿಗೆಯ ಬಾನಿಯ ಮುಂದೆ ಏಕೆ ಬಾಯಿನೀರು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ? ಪರಾಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವನು ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನು. ಆ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಭಕ್ತನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ “ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಅನುತ್ತಮಗತಿ ರೂಪವಾದ ನನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿರುವನು” ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವನು.

ಆ ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖಬಂದಾಗ ತಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ; ಸುಖ ಬಂದಾಗ ಹಿಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹವಿರುವವರೆಗೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಾಯುಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಸಂಘಟಿಸುವುವು; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾದ ಹಿಗ್ಗುವಿಕೆ ತಗ್ಗುವಿಕೆ ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏನಾದರೊಂದನ್ನು ಬಯಸಿದರಲ್ಲವೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಹಿಗ್ಗಬೇಕು? ಅವನಿಗೆ ಬಯಕೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಹಿಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದೊಂದು ಹೋದರೆ ಅಥವಾ ಬೇಡವಾದುದೊಂದು ಬಂದರೆ ಅದರ ಭಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ತಗ್ಗಬೇಕು; ಅವನಿಗೆ

ಬೇಕೆಂಬುದೂ ಮತ್ತು ಬೇಡವೆಂಬುದೂ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಗ್ಗುವಿಕೆ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಭಕ್ತನು ತನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವಂಥ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ಅವರಿಂದ ತಾನು ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಉಪಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವಂಥ ಹಗೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ತಾನೆಂದು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಗಲಿ ಕೆಟ್ಟದೆ ಆಗಲಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧವಶದಿಂದ ಏನೇನು ಬರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಉದಾಸೀನದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಮೆಯು ತನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು. ಗಿಣಿಯು ಪಂಜರದಲ್ಲಿದ್ದು ಬೇಸರವಾದಾಗ ಹೊರಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತ ಇರುವುದು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬೆಕ್ಕಿನ 'ಮಿಯಾವ್' ಎಂಬ ಸದ್ದು ಕೇಳುತ್ತಲೆ ಅದು ಹಾರಿಬಂದು ತನ್ನ ಗೂಡಿನೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು 'ರಾಮ, ರಾಮ' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹಾಗೆ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಕ್ಷೇಪವಾದಾಗ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ಅತ್ತಿತ್ತ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಆ ವಿಷಯಗಳು ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೆ ಮತ್ತೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು ಅಥವಾ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಹೇ ಶಿವ, ಕಪಾಲಿ, ಭಿಕ್ಷುಕ, ಆತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಾದ ಈ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕಪಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಮೋಹವೆಂಬ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತದೆ; ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ತನಗಳೆಂಬ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ; ಆಶೆಯೆಂಬ ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತದೆ; ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಹಾಗೆ ಹರಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ನೀನು ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ರಬ್ಬರಿನಂಥ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಪಿಯು ಚಪಲದಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೋದರೂ ಭಿಕ್ಷುಕನನ್ನೇನೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಹರಿದಾಡಿದರೂ ಅವನ ಸುತ್ತಲೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭಕ್ತನು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ ಎಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೂ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಸಂಬಂಧಗೊಳಿಸಿರುವಂಥ ರಬ್ಬರಿನಂತಿರುವ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹಗ್ಗವು ಅವನನ್ನು ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ಜಗ್ಗುತ್ತಲೆ ಇರುವುದು. ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು.

ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ರಬ್ಬರಿನಂಥ ಆ ಭಕ್ತಿಪಾಶವು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಅವನನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸೆಳೆದು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಬೀಳುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಭಗವಂತನೇ ಭಕ್ತನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವು ತಪ್ಪೀತೆಂಬ ಭಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಗೌಣೇಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು. ಪರಾಭಕ್ತಿ ಮೈಗೂಡಿದಾಗ ಭಗವಂತನೇ ಭಕ್ತನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳ ಹೆದರಿಕೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವುದನ್ನು ಸಾಧಕನು ಕೂಡ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವನಲ್ಲ! ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ತಂದವನಿಗೆ ವಿಷಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೂ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗವು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ನಿರತಿಶಯಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಆ ಅನುರಾಗವು ಕೂಡ ನಿರ್ಬೀಜವಾಗುವುದು. ಅಷ್ಟು ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬುದು ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಇದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವ ಜನರಿಗೆ ರಾತ್ರಿಕಾಲವೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞಾನಪರವಶರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. ಆ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಭಕ್ತನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರ ರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥೆಯು ಆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾಗುವುದು.

ಇದರ ಒಟ್ಟು ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಿಗೆ ದೇವರ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಿರುವುದೋ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವೂ ಅಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಷ್ಟು ಬಲವತ್ತರವೋ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಷ್ಟು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಅವನಿಗೆ ಅಖಂಡ ಭಗವಚ್ಛಿಂತನವು ದೃಢವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಗುಣಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಕಾಣುವನು. ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ ಭಗವಂತನ ಒಂದಂಶವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತ ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಯಿಲ್ಲಿಯೂ, ಚಂಡಾಲನಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಹಾಗಾದರೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಒಂದು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಒಬ್ಬ ಚಂಡಾಲನನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಹೀಗೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರಲ್ಲವೆ ಸಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುವುದು? ಭಕ್ತರು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವರೋ? ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರು ಕೇವಲ ಅವಿವೇಕಿಗಳು. “ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ನೋಡಿರಿ. ವಿವೇಕಿಗಳು

ಸಮದರ್ಶಿಗಳಾಗುವರೆಂದು ಅದರ ಅರ್ಥ. ಒಂದು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಾಯನ್ನೂ ಇನ್ನೊಂದು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಲೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು?

ಸಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ವಿವೇಕವು ಬೇಕು. ಯಾರ ಯಾರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ವಿವೇಕ. ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ಬೀಗರಿಗೆ ಔತನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನು ಕರೆದು ದೊಡ್ಡ ಪೀಠವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸುತ್ತಲೂ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಬಟ್ಟಲುಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ವಿವಿಧ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳನ್ನೂ ಬಡಿಸಿ ಎಡೆಯ ಮುಂದೆ ಧೂಪದ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನೂ ದೀಪಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪೂಗೀಫಲ, ನಾಗವಲ್ಲಿಯ ದಳ ಮತ್ತು ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸುವನು. ಈ ಉಪಚಾರಗಳಲ್ಲೇನಾದರೂ ಕೊರತೆಯಾದರೆ ಬೀಗರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಂಡನೆಂದು ಆ ಗೃಹಸ್ಥನನ್ನು ದೂರುವರು. ಬೀಗರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಉಪಚಾರಮಾಡುವಾಗ ಒಬ್ಬ ತಿರುಕನು ಬಂದು ಒದರಿದರೆ, ಒಬ್ಬ ಹೊಲೆಯನು ಬಂದು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೇಳಿದರೆ, ಒಂದು ನಾಯಿ ಬಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿದರೆ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೀಗರ ಜೊತೆಗೆ ತಿರುಕನನ್ನೂ, ಹೊಲೆಯನನ್ನೂ, ನಾಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಬೇಕೇನು? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಎಂಥ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು! ನಾಗರಿಕರಾದ ಬೀಗರ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾದರು? ಬೀಗರ ಉಪಚಾರಗಳ ಸುಖವನ್ನು ಆಕಳೂ ಆನೆಯೂ ನಾಯೂ ಹೇಗೆ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲವು? ತಿರುಕರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಹೊರಗೆ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಅವರನ್ನು ಬಯ್ದು ಅಟ್ಟದೆ ಕನಿಕರದಿಂದ ಉಳಿದಿರುವ ಶೇಷ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವರಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಇಷ್ಟಾದರೆ ಸಾಕು; ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ತಂದವಾಗುವುದು. ಭಕ್ತನು ಬೀಗರ ಜೊತೆಗೆ ತಿರುಕರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸೇರಿಸುವಷ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಮೂಢನಲ್ಲ. ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರವರು ಇಚ್ಛಾಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡುವುದೇ ಸಮದೃಷ್ಟಿ.

ಇನ್ನೂ ಆ ಭಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು! ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನು ಅವರನ್ನು ಧ್ವೇಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವವರ ಮೇಲೆ ತಾನೂ ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವನು. ಸಂಸಾರದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವವರನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಪಡುವನು. ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಅಭಿಮಾನವೂ ಅವನಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳೇನಾದರೂ ಬಂದರೆ ಅವನು ಜಾಗ್ರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಭಾವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಹರ್ಷವಿಷಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರುವನು. ಯಾವ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನೂ

ಮಾಡಲಾರವು. ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಲಿ ಸಿಕ್ಕದಿರಲಿ ಅವನ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಕೊರತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಂದಲೂ ಅವನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾರನ್ನೂ ಉದ್ವೇಗಗೊಳಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ತಾನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಫಲೇಚ್ಛೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾವುದೊಂದು ನಿಯಮಿತಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಆರಂಭಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಭಿಕ್ಷಾಟನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಅವನು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ನೋಡುವನು. ತನ್ನ ಜಾತಿ, ತನ್ನ ಕರ್ಮ, ತನ್ನ ಆಶ್ರಮ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ದುರಭಿಮಾನವೂ ಅವನಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಧಾರೆಯೆರೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಭಗವದನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವುದಕ್ಕೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವತ್ತೈಮದ ವೇಗವು ಅವನ ತಲೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಏರಿರುವುದು. ಅವನು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಆನಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಆನಂದರಸವು ಅವನ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಮೂಗು ಮೊದಲಾದ ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ಅವನ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಭಗವಂತನೇ ವಿಷಯನಾಗಿರುವನು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅವನು ಕಣ್ಣೆದ್ದೂ ಕುರುಡ; ಕಿವಿ ಇದ್ದೂ ಕಿವುಡ; ನಾಲಿಗೆ ಇದ್ದೂ ಮೂಕ. ಅವನು ನೋಡುವುದೂ ದೇವರನ್ನು; ಕೇಳುವುದೂ ದೇವರನ್ನು; ನೋಡುವುದೂ ದೇವರನ್ನು; ಮೂಸಿ ನೋಡುವುದೂ ದೇವರನ್ನು; ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುವುದೂ ದೇವರನ್ನು. ಹೀಗೆ ಅವನು ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಒಂದು ಸಲ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಯ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಗುವನು; ಒಂದು ಸಲ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾವಿರಹಾದಿ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವನು; ಒಂದು ಸಲ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಅವನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಾನಮಾಡುವನು; ಒಂದು ಸಲ ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಬಿರಿದುಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗುವನು; ಒಂದು ಸಲ ಅವನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಣಿಯುವನು. ಪರಮಾನಂದದ ವೇಗದಿಂದ ಭಕ್ತನು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುವನು.

ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ದೂರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಪತಿಯು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಅಗಲಿದ್ದ ಪತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೆ ಆ ಸಾಧ್ವಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಕಾಣುವುದೂ ಪತಿ; ಕೇಳುವುದೂ ಪತಿ; ರುಚಿ ನೋಡುವುದು ಪತಿ; ಮೂಸಿ ನೋಡುವುದೂ ಪತಿ; ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುವುದೂ ಪತಿ. ಹೀಗಾಗಿ ಆಕೆಯು ನಗಲೂಬಹುದು; ಅಳಲೂಬಹುದು; ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕಾಲುಂಗುರವನ್ನು ಮೂಗಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೂಬಹುದು. ರಾಜರ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮುಂತಾದ ಸಂಭ್ರಮ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಂದಿರುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ವಿದುರನ ಹೆಂಡತಿಯು ಆ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ

ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಸುಟು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಸಂಭ್ರಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಭೂಷಣ. ಇದೇ ಅದರ ಬಹಿರಂಗ ಲಕ್ಷಣ. ಇದರಷ್ಟು ಪ್ರೇಮಗರ್ಭಿತವಾದುದಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ವಿದುರನು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ದಡ್ಡಳೆಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ತಾನು ಒಳ್ಳೆ ಕಳಿತ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟಾಗ ಕೃಷ್ಣನು “ವಿದುರ, ಇದೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಸವ್ವಗಿದೆ?” ಎಂದನಂತೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಧುರವಾದುದು ಸಂಭ್ರಮ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಪ್ರೇಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದು?

ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ ಇವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಾವು ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುವವರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವರೆ ಹೊರತು ತಾವೇ ಸಕ್ಕರೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಯಾರೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೇನಿದೆ? ಮಿಟಿ ಮಿಟಿ ಸ್ವರ್ಗ. ಶ್ರೀಕುಲಶೇಖರ ಮುನಿರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿರಿ. “ಹೇ ಹರಿ, ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳ ತೊಡಕನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ, ನರಕಸಂಬಂಧವಾದ ದೊಡ್ಡ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ, ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ವಿಹಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ಬಯಸಿ ನಿನಗೆರಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನವೇ ಪರಮಲಾಭವು”, ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರಲ್ಲಿರುವ ಆನಂದದ ರುಚಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದುದಿನ ನಾರದರು ಒಂದುಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಯು ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಾರೂಢನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನಾರದರ ಪ್ರವೇಶವಾಗುತ್ತಲೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಒಂದು ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಂತಾಗಲು ಆ ಯೋಗಿಯು ಶ್ವಾಸವನ್ನಿಳಿಸಿ ನಾರದರನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನು ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿದು ನೀವು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಾರದರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಯೋಗಿಯು ಈಗ ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೆಂದು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದನು. ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದು ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಯೋಗಿಯು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು “ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮಿಂದ ನನಗೊಂದು ಮಹದುಪಕಾರವಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ನಾರದರು ‘ಆಗಲಿ’ ಎಂದರು. ಆಗ ಯೋಗಿಯು “ಸ್ವಾಮಿ ತಾವು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ದೇವರು ನನಗೆ ಯಾವಾಗ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯದೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. “ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ನಾರದರು ಮುಂದೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಾಳವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಾಶ್ರುವನ್ನೂ ಮೈಯಿಂದ ಬೆವರನ್ನೂ ಸುರಿಸುತ್ತ ರೋಮಾಂಚನಗಳಿಂದಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಗದ್ಗದಸ್ವರದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ನಾರದರು ತಾವಾಗಿ ಅವನ ಮುಂದೆ ನಿಂತರು. ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಮೀಟುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಮಹಾಭಕ್ತರೆಂದು ಭಕ್ತನು ಅವರಿಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾರದರು “ನಾನು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೇನಾದರೂ ಕೆಲಸವಾಗತಕ್ಕದ್ದುಂಟೆ” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಭಕ್ತನು “ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೂ ನಾರದರು “ನಿನಗೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂದಾಗುವುದೋ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತ ಮೊದಲಿನ ಯೋಗಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಆಗ ಯೋಗಿಯು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ನಾರದರು “ಯೋಗೀಶ್ವರ, ನಿನಗೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು” ಎಂದರು. ಈ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಯೋಗಿಯ ಎದೆ ಬಿರಿದುಹೋಯಿತು. “ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದೇಹದಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಠಯೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಬೇಕಲ್ಲ!” ಎಂದು ಅವನು ಹಣೆಯನ್ನು ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಾರದರು ಭಕ್ತನ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿನಿಂತರು. ಭಕ್ತನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲಾವೈಭವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ನಾರದರು ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಂದು “ನಿನಗೆ ಈ ಹುಣಸೆಯ ಮರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲೆಗಳಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳಾಗುತ್ತಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದು” ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಭಕ್ತನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹಾರಿಹಾರಿ ಕುಣಿದು, “ದೀನದಯಾಳು, ಕರುಣಾಸಿಂಧು, ಅನಾಥಬಾಂಧವ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲ, ಎಂಥ ಮಹುದುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳು ನಾನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸಂತೋಷಾತಿಶಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಆಗಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಇರಲಿ, ಭಕ್ತಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಂತಿದೇವಿಯು ಕೂಡ “ಹೇ ದೇವ, ನನಗೆ ನನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಜನ್ಮಗಳಾದರೂ ಬರಲಿ, ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಧೃಡವಾಗಿರಲಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಭಕ್ತರು ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳುವರೇ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತರು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ; ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಸರಿ ಜನ್ಮ ಮರಣಗಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಆಗುತ್ತಿರಬಹುದು. ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಜೀವಿತಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ರೀತಿಯು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ- “ನಾನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೌಪೀನ ಧಾರಿಯಾಗಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ‘ಹೇ ಗೌರಿನಾಥ,

ತ್ರಿಪುರಹರ, ಶಂಭೂ, ತ್ರಿನಯನ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು' ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತ್ತ ಒಂದು ದಿನವನ್ನು ಒಂದು ನಿಮಿಷವಾಗಿ ಎಂದು ಕಳೆದನೋ" ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನಲ್ಲ!

ಸರ್ವಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ನೂಕಿ ಕೇವಲ ಕೌಪೀನಧಾರಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಗೋಳಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನು ಸುಖವೆಂಬ ಭಕ್ತರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು "ಬಲ್ಲವನೇ ಬಲ್ಲ ಬೆಲ್ಲದ ಸವಿ" ಎಂಬಂತೆ ಭಕ್ತರೇ ಬಲ್ಲರು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರೇಮವೇಗದ ಆನಂದದ ಸವಿಯು ಗೊತ್ತಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆನಂದಸ್ವರೂಪನೇ ಆಗಿರುವವನಿಗೆ ಆನಂದದ ಸವಿ ಏನುಗೊತ್ತಿದ್ದೀತು? ತನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂದವುಳ್ಳ ವಸ್ತುವೊಂದಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸುಖವಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇತರ ಸರ್ವವೂ ಅವನ ಆನಂದದ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ಪಾಪ, ಅವನು ಪ್ರೇಮವೇಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನಿರುವನು. ಒಂದು ದಿನ ಯಶೋದೆಯು ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂಗುರುಳನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತ ಮುದ್ದಿಸಿ ಮುದ್ದಿಸಿ ಆನಂದದಿಂದ ನಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಮಗುವಾದ ಕೃಷ್ಣನು "ಅಮ್ಮ ಏನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಯಶೋದೆಯು "ಕಂದ, ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಮುತ್ತು ಕೊಟ್ಟಳು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು 'ನನಗೇಕೆ ಆನಂದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ಯಶೋದೆಯು 'ಆ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವ ಸುಯೋಗವು ನಿನಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ!' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಭಕ್ತಿಸುಖವೆಂಬುದು ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮರಸದ ವೇಗ. ಈ ಪ್ರೇಮರಸದ ಪರಿಪಾಕವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸಬೇಕು. ಈ ಪ್ರೇಮರಸದ ಪರಿಪಾಕವೇ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಿಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದ ಬೀಜವಿದ್ದೇ ಇರುವುದೆಂದು ಮೊದಲೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ರಸವನ್ನು ಬರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸನ್ನಾಹವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸದಾಶಿವೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತಿಗಳೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಯತೀಶ್ವರರು ಈ ಪ್ರೇಮದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಉನ್ನತ್ತರಂತೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡವರು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಪರಮಶಿವೇಂದ್ರರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಉನ್ನತ್ತಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು "ಅಯ್ಯೋ, ಆ ಹುಚ್ಚು ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ!" ಎಂದು ಬಿಸುಸುಯ್ದರೆಂದು ಶ್ರೀಶೃಂಗಗಿರಿ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕೆಳಗೆ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದ-ಶಿವಾಭಿನವನೃಸಿಂಹಭಾರತೀಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ತಾವು ಬರೆದ ಸದಾಶಿವೇಂದ್ರಸ್ತುತಿಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ :

ಉನ್ನತ ವತ್ಸರ್ಗಾರತೀಹ ಶಿಷ್ಯ |
ಸ್ತವೇತಿ ಲೋಕಸ್ಯ ವಚಾಂಸಿ ಶೃಣ್ವನ್ |

ಖದ್ಯನ್ನವಾಚಾಸ್ಯ ಗುರುಃ ಪುರಾಹೋ
ಹುನ್ಯತ್ತತಾ ಮೇ ನ ಹಿ ತಾದ್ಯಶೀತಿ ||”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರೇಮರಸವು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ದೈವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಈ ಪ್ರೇಮರಸವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಜಾಗರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಣುವ ಸ್ವಪ್ನ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದು. ಬಿಸಿಲು ತಣ್ಣಗಾದರೂ, ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿಸಿಯಾದರೂ, ಅಗ್ನಿಯು ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಮುಖವಾಗಿ ಉರಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೆಟ್ಟದೆಂದು ಒಂದನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆದೆಂದು ಒಂದನ್ನೂ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ; ಹಿಂದೆ ಆದುದನ್ನು ನೆನೆಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಮುಂದೆ ಆಗುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಇದ್ದದನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಖೇದವೂ ಇಲ್ಲ, ಪ್ರಮೋದವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ವಿರಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಅವನು ನಿರ್ಧನನಾದರೂ ಸಂತುಷ್ಟನು ; ಅಸಹಾಯನಾದರೂ ಮಹಾಬಲನು ; ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡದವನು ; ಭೋಗಿಸಿದರೂ ಭೋಗಿಸದವನು ; ಶರೀರಿಯಾದರೂ ಅಶರೀರಿ; ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ. ಅವನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರೆಂದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ ; ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರೆಂದು ನಿಷೇಧಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದುದಾಯಿತು. ಅವರು ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದನ್ನ ಪಡೆದುದಾಯಿತು. ಅವರು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸರ್ವಸಾಧನಗಳೂ ಈಗ ಫಲಿಸಿದವು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮರಸ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ನಂದನವನ ; ಕಾಡುಮರಗಳೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ; ಕಗ್ಗಲುಗಳೆಲ್ಲ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಯಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೂ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಆಡಿಸಿದಂತೆ ಆಡುವುದು ತನ್ನ ಕೆಲಸವೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸುವನು. ಪ್ರವಾಹವು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ತುಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವಾಗ ಅವನು ಆ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ದೇವರು ತನಗೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿರುವನೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಲೆಗೊಡುವನು. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪತಿಯ ವಿನೋದ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ತಾನು ಸಾಧಕಳಾದೆನೆಂದು ಹಿಗ್ಗುವಂತೆ ಭಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಟಕ್ಕೆ ತಾನೊಂದು-ಪಕರಣವಾದೆನೆಂದು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದಿರುವನು.

ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾನಂದಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅವನು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತೆಯರಾದ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯರ ಕದಳೀಸ್ತಂಭದಂಥ ತೊಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹಸೀಹೇಣಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರಬಲ್ಲನು; ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲಪುಷ್ಪಭರಿತವಾದ ದಿವ್ಯವೃಕ್ಷಗಳ ನೆಳಲಲ್ಲಿರುವಾಗಲಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಇರಬಲ್ಲನು. ಇಂದು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಹಂಸತೂಲಿಕಾ ತಲವನ್ನೂ ನಾಳೆ ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಒಂದು ಹಾಸುಬಂಡೆಯನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ನೋಡಬಲ್ಲನು; ಹುಡುಗರೊಡನೆ ತಾಳವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ ನಗುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಾಯಸ್ಥರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೊಡನೆ, ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾದ ವೃದ್ಧರೊಡನೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಾನು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವನು. ಅವನು ವಿದ್ವಾಂಸರೊಡನೆ ಸೇರುವನು ; ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆಯುವನು; ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಕವೀಶ್ವರರ ಜೊತೆಗಿರುವನು; ತಾರ್ಕಿಕರೊಡನೆ ತರ್ಕ ಮಾಡುವನು; ಕರ್ಮಲರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನು; ಒಂದು ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಾರೂಢನಾಗಿರುವನು ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುವನು ; ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವನು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು ; ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ಹಿತ್ತಲ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವನು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಬರೀಮೈಯಲ್ಲಿರುವನು ; ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ದಿವ್ಯಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿರುವನು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಂಸಾರಿಯಂತಿರುವನು ; ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ವೇದಾಂತಿಯಾಗಿರುವನು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಮೌನದಲ್ಲಿರುವನು ; ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ವಾಗ್ವಾದನಿರತನಾಗಿರುವನು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿರಾಕಾರವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವನು ; ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ಸಾಕಾರವನ್ನನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವನು. ಪ್ರೇಮರಸದಿಂದ ತುಂಬಿ ಪ್ರೇಮರಸಮಯನಾಗಿರುವ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೇ ಆಗಿರುವುದು. ಅವನು ಅತ್ತರೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ; ನಕ್ಕರೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ; ಹೊಗಳಿದರೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ; ; ಬಯ್ಯರೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ; ಆಲಂಗಿಸಿದರೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ; ಹೊಡೆದರೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರ ಉದಾಹರಣೆಯು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಮಹಾಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಮತ್ತು ಕುರುವಂಶಕ್ಕೂ ಪಾಂಡವ ವಂಶಕ್ಕೂ ವೃದ್ಧಪಿತಾಮಹರು. ಇಂಥವರು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಮತ್ತು ಮುಮುಗ್ನನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವರಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಇದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೇನು? ಅವನ ಮುಂದೆ ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಬಾಣವನ್ನೇರಿಸುವುದೇನು? ಅರ್ಜುನನ್ನು ಮುಮುಗ್ನನೆಂದು ಕರೆಯುವುದೇನು? ಅವನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಬಾಣವನ್ನು ಗುರಿ ಇಡುವುದೇನು? ಕೃಷ್ಣನ ಮುಂದೆ ಸುಮನಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ

ನಿಂತಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. “ನಿನ್ನಿಂದ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಭೀಷ್ಮರು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದೆಂಥ ಪೂಜ್ಯಭಾವ! ನಿಜವಾಗಿ ಇದು ನಮಗೆಲ್ಲ ಹೊಸದು.

ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ ಭಕ್ತರು ದೇವರೆಂದು ಅಂಜಿ ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮರಸಮಯವಾಗಿರುವ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವು ಎಂಥ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧ್ಯ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಬಲವುಂಟು. ಪಾಪ, ಭಗವಂತನಿಗಿನ್ನಾರಬಲ? ಆದುದರಿಂದ ಭೀಷ್ಮರು ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಮುಂದೆ ಧನುರ್ಬಾಣಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರು. ಭೀಷ್ಮರ ಕೈಮೆಯು ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಭೀಷ್ಮರು ದಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ತಾನೇ ರಥದಿಂದ ಧುಮಿಕ್ಕಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಕೋಪಾವಿಷ್ಟವಾದ ಸಿಂಹವು ಆನೆಯ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವಂತೆ ಭೀಷ್ಮರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧದ ಆವೇಶದಿಂದ ಅವನು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಗಡಗಡ ನಡುಗಿತು. ಅವನ ಮೈಮೇಲಣ ಉತ್ತರಿಯವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಅವನು ಭೀಷ್ಮರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿಬರುವಾಗ ಭೀಷ್ಮರು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಬಾಣದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವನ ಕವಚವು ಸೀಳಿಹೋಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ರಕ್ತಮಯವಾಯಿತು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಅರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಹಲ್ಲುಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಭೀಷ್ಮರನ್ನು ಕೊಂದೇಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಭೀಷ್ಮರು “ಹೇ ದೇವೇಶ, ಬಾ. ಜಗನ್ನಿವಾಸ ಬಾ, ಮಾಧವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ; ಚಕ್ರಪಾಣಿ, ಈ ರಥದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವು. ಲೋಕನಾಥ, ಸರ್ವಶರಣ್ಯ, ಕೃಷ್ಣ, ಅಂಧಕವೃಷ್ಟಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಅದು ನನಗೆ ಇಹಪರಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ನೀನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಮೂರು ಲೋಕವೂ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸುವುದು” ಎಂದು ಕರೆದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಅಡ್ಡಬಂದು, “ದೇವ, ನೀನು ಪಾಂಡವಪ್ರಾಣನು. ಭೀಷ್ಮರ ಮುಂದೆ ಮೈ ಒಡ್ಡಬೇಡ. ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಶಪಥವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಡು. ಬಾ ನಾನು ಭೀಷ್ಮರ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಇಳಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಸಂತಯಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಆಗ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನಾದರೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಕ್ತನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಭೀಷ್ಮರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಹುವಿಧದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು. ಭೀಷ್ಮಾರ್ಜುನರ ಪ್ರೇಮವೂ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

ಮೊದಲು ಅರ್ಜುನನು ಭೀಷ್ಮರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಆಗ ಭೀಷ್ಮರ ಕಡೆಯ ಜನರು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಗುರಿಯಿಡಲರಿಯದವನೆಂದು ಹೀಯ್ಯಾಳಿಸಿದರು. ಅದು ಗುರುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ರೂಪವಾದುದೆಂದು ಭೀಷ್ಮರು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಗಲೇ ಭೀಷ್ಮರು ಅರ್ಜುನನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅರ್ಜುನನ ಕಡೆಯವರು ಭೀಷ್ಮರ ಕೃಚಳಕವನ್ನು ಜರೆದರು. ಅದು ತನಗೆ ಅಶೀರ್ವಾದರೂಪವಾದುದೆಂದು ಅರ್ಜುನನು ಆ ಪ್ರೇಮರೂಪ ಬಾಣಪ್ರಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಇದರ ಗುಟ್ಟು ಭೀಷ್ಮರಿಗೂ ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಹಾಗೆ ಪರಾಭಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾದ ಜೀವನುಕ್ತರು ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅವರಂಥವರು ಬಲ್ಲರೇ ಹೊರತು ಇತರರು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಾರು? ಅವರ ಪ್ರೇಮದ ಆಳವನ್ನು ನಾವು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಮಿಣುಕುಹುಳು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ವೃತ್ತಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವದು.

ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮದ ಬೀಜವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಿರುವರು. ಅವರು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ ದೇವರು. ಅವರು ನಿಂತ ಸ್ಥಳವೇ ವೈಕುಂಠ ಅಥವಾ ಕೈಲಾಸ. ಅವರು ಓಡಾಡಿದ ನೆಲವೇ ಕಾಶಿಕ್ಷೇತ್ರ. ಅವರು ಮುಟ್ಟಿದ ನೀರೇ ದೇವಗಂಗೆ. ಅವರು ಮುಡಿದ ಹೂವೇ ಮಹಾಪ್ರಸಾದ. ಅವರು ಆಡುವುದೆಲ್ಲ ವೇದ ; ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ಸತ್ಕರ್ಮ. ಅವರ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ಪರಮಾರ್ಥ. ಅವರನ್ನು ಕಂಡವರು ಧನ್ಯರು. ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿದವರು ಧನ್ಯರು. ಅವರ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಹಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟವರು ಧನ್ಯರು. ಅವರ ದೇಹವು ಕೂಡ ದೇವಸ್ಥಾನದಂತೆ ಪೂಜಾಯೋಗ್ಯವು. ಸಮುದ್ರದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ದಂಡೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದರೇನೇ ಆ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಣ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಮೈಯ್ಯು ಬಿಸಿಯಡಗಿ ತಣ್ಣು ತಲೆದೋರುವಂತೆ ಆ ಮಹಾಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿರುವ ವಾತಾವರಣದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಸಾಕು, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ತಳಮಳವು ತಗ್ಗಿ ಶಾಂತಿಸುಖವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕು, ಅವರನ್ನು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಕೈಹಿಡಿದರೆ ಸಾಕು, ದೇವರ ಅಭಯಹಸ್ತವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಂತೆ. ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನೆಂಬ ಬಿರುದಿರುವುದು.

ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಭಕ್ತರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವು ತನಗೆ ತಾನೇ ಬರುವುದು. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತ ಬರುತ್ತ ಇರುವವನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಮೀನನ್ನು ತನ್ನ ಜಲಭರಿತವಾದ ತಂಬಿಗೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂದರೆ ಆ ಮೀನಿಗೆ

ಮರಣಭಯವೆಲ್ಲಿಯದು? ತಂಬಿಗೆಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಆ ದಯಾಳು ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟೇಬಿಡುವನು. ಭಕ್ತರು ಕೈಹಿಡಿದರೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಇಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೇಮಸಾಗರದೊಳಕ್ಕೆ ಬಿಡುವರು. ಇದೆಲ್ಲ ಪರಾಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ. ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳತಕ್ಕವರು ಈ ಪರಾಭಕ್ತಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಜ್ಞಾನಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ನಿನ್ನವನೆಂದು ಭಜಿಸಲಿ, ನೀನೇ ನಾನೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲಿ, ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೂ ಪರಿಣಾಮವೆರಡಕ್ಕೂ ಒಂದೇ. ಜ್ಞಾನಿಗೂ ಭಕ್ತನಿಗೂ ಲಕ್ಷಣಭೇದವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಕೂಡ “ಅಲೆಯು ಸಮುದ್ರ ಸಂಬಂಧವಾದುದೇ ಹೊರತು ಸಮುದ್ರವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಹೇಗೆ ಅಲೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದುದಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನವನೇ ಹೊರತು ನೀನು ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಗೌಣ ಮತ್ತು ಪರಾ ಎಂಬೆರಡು ಭೇದಗಳಾಗಿದ್ದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಯಾವ ಕಾಮನೆಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಇದ್ದರೂ ಮೋಕ್ಷಕಾಮನಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಭಾಗವತಧರ್ಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ಭಕ್ತಿಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಓಡಿದರೂ ಎಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಬೀಳುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕರ್ಮಯೋಗ, ರಾಜಯೋಗ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಯೋಗ, ದಾನಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಸಿಕ್ಕುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಯು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗ, ರಾಜಯೋಗ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು.

ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನವು

ಈ ದಿನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ವಿಷಯವು ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಇರುವುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯಾದ ಸಂಕೋಚವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅನ್ಯಧರ್ಮದವನಾಗಿದ್ದರೆ ವಾರನ್‌ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮತ್ತು ಹೆಂಬೋಲ್ಟ್ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪುರುಷರಂತೆ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಉದಾರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿ, ನನ್ನ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾದ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ತತ್ವಾರ್ಥದ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪರಮಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವ ಸುಯೋಗವು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಾರನ್‌ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಎಂಬುವರು “There is in it a sublimity of conception, reasoning and diction almost unequalled” ಎಂದರೆ “ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಶೇಷಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಷಯಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಶೈಲಿಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಜೋಡಿಯಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿವೆ” ಎಂದೂ ಹೆಂಬೋಲ್ಟ್ ಎಂಬುವರು “The most beautiful, perhaps, properly the only true, philosophical song that exists in any known tongue” ಎಂದರೆ “ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಾಷೆಗಳು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದಿವೆಯೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗೀತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯಂಗಮವಾದುದು. ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಇದೊಂದೆ ನಿಜವಾದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಾವ್ಯ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಗೀತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಧರ್ಮಾಂತರದವರು ಪಡುವ ಇಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಬಹು ಉತ್ತಮವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಏಕೆಂದರೆ ಭಿನ್ನಧರ್ಮದವರು ಧರ್ಮಾಂತರದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳುವುದೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಆದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತಮತಮಗೆ ಗುಣಾಧಿಕೃತವು ತೋರುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲದವರಿಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಣಾಧಿಕೃತವು ತೋರಿತೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಆ ಧರ್ಮವು ಗುಣಾಧ್ಯವಾದುದೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ತಾವು ಗುಣಾಧಿಕೃತವನ್ನು ನೋಡುವುದೇನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತು? ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೊಡುವಾಗ ಆ ಮಕ್ಕಳು ಸುಂದರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ; ಕುರೂಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ

ಮುದ್ದಿಸುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಯಾದವನು ಹೊಗಳಿದರೆ ಅವನು ಅದರ ನಿಜವಾದ ಗುಣಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಕಂಡೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ಅದು ತನ್ನ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡುವ ಸಂಭವವುಂಟೆಂದು ಇತರರು ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಒಂದು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥದ ಗುಣವನ್ನು ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಯಾದವನೇ ವರ್ಣನೆಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಗುಣಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಕಂಡೇ ಮಾಡಿದ್ದಾದರೂ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿರುವುದೇ ಕಾರಣ. ಈಗ ನಾನು ಈ ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಒಂದು ಸಂಧಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ. ಗೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ, ಆ ಹೇಳೋಣವು ಎಷ್ಟು ಸಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಗೀತೆಯ ಅನುಯಾಯಿಯೆಂದು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೆಲೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಗೀತೆಯ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿರುವುದು ಸುಯೋಗವೋ ದುಯೋಗವೋ ಅದರ ಮಾತು ಒಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ; ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗೀತೆಯ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿರುವುದು ನನ್ನ ದುಯೋಗವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವೆನು. ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಆ ವಿಷಯದ ವಿಚಾರವು ಈ ದಿನ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಇದನ್ನು ಹೇಳಲೇ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಅದರಂತೆ ಹೇಳಿಯೂ ಹೇಳುವೆನು. ತಮ್ಮದಾಗಲಿ ಅನ್ಯರದಾಗಲಿ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗ ಅದಕ್ಕದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲೇ ಬೇಕು. ತನ್ನ ಪದಾರ್ಥವಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಸುಮ್ಮನುಮನೇ ಅದರ ಬೆಲೆ ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ? ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಇತರರು ಪಕ್ಷಪಾತಪೂರ್ವಕವೆಂದಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಿ, ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ಪೂರ್ವಕವೆಂದಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಿ; ತಾನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಹೀಗೆ ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನು ಈ ದಿನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವೆನು.

ಧರ್ಮದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವೆನು. ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು. ಧರ್ಮದ ಹೊರತು ನಿಜಸುಖವು ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಕಂಡಹಾಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವೂ ಸಂಕಟವೂ ಯೋಚನೆಯೂ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸಂಕಟವೆಂಬ ಚೀಳಿನ ಹೊಡೆತವನ್ನು ಅರಿಯದ ಹೃದಯವೇ ಇಲ್ಲ; ಯೋಚನೆಯೆಂಬ ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದ ಮನಸ್ಸೇ ಇಲ್ಲ; ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ರೋಗ ಮತ್ತು

ಸಾವು ಎಂಬ ಯಮದೂತರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಿಡಿಸಲಿಕ್ಕೇ ಬರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಈ ದುಃಖವೆಂಬ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದಿರುವರು. ಎಂಥ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ ಈ ದುಃಖವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಆಗ ತಾನೆ ಗೆದ್ದು ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಏನಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಿರುವರೋ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇಷವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದರಿದ್ರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ರಾಜನು ಆ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆಲಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ದರಿದ್ರನು “ನಮ್ಮ ಅರಸಿಗೆಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತು ಇರುವುದು! ಅವನ ಸುಖಕ್ಕೆಣೆಯುಂಟೆ?” ಎಂದು ಆಡಿದ ಮಾತು ರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಮರುದಿನ ದೊರೆಯು ಆ ಬಡವನನ್ನು ಭೋಜನಕ್ಕೆಂದು ಅರಮನೆಗೆ ಬರಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ಅವನು ಬಂದನು. ಆ ದಿನ ಭೋಜನಶಾಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಿವ್ಯವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಬಡವನ ಎಡೆಗೆ ಬಹುಸೊಗಸಾದ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡಿಸಿದ್ದರು. ದೊರೆಯು ಆ ದರಿದ್ರನಿಗೆ ಆಗ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದ್ದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಆ ದುರ್ದೈವಿಯು ಒಂದು ತುತ್ತನ್ನಾದರೂ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹರಿತವಾದ ಒಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತೂಗು ಹಾಕಿದ್ದರು. ಆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೂದಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಯಾವಾಗ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯು ಅವನನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಆ ರಾಜನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಬಡವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಜವಾದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿದನಂತೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೌಕಿಕಾನಂದದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥದೊಂದು ಕತ್ತಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ವಿಷಯಗಳ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆಗುವ ಸುಖವೆಂಬುದು ಉಪ್ಪು ನೀರಿನಂತೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಖವಾಗಿ ತೋರಿ ಇನ್ನೂ ಸುಖದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸುಖಾಭಾಸಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರಲಾರನು. ಜಡವಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಚೇತನವುಳ್ಳ ತಿರ್ಯಕ್ಪಾಣಿಗಳು ಸಾವಿರಪಾಲು ಮೇಲು. ಮಂದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಅಸಾಧಾರಣ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ಕೋಟಿಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದೂ ನಮ್ಮ ಸುಖವು ವಿಷಯಾಧೀನವೆಂದರೆ ನಮ್ಮದೇನು ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ? ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ತಿರ್ಯಗ್ಗಂತುಗಳು ವಿಷಯಗಳೆದುರಿಗೆ ಬಾಯಿನೀರು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರಲಿ. ಮನುಷ್ಯನು ತಿರ್ಯಗ್ಗಂತುಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಇವನ ಸುಖವು ತಿರ್ಯಗ್ಗಂತುಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ವಿಷಯಾಧೀನವಾಗಿರಕೂಡದು.

ತೀರ್ಯಗ್ಗುತುಗಳಂತು ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಾರವು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯ ಉಪಯೋಗವೇನು? ಹೀಗೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಮಾಡಲೇ ಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖವು ವಿಷಯಾಧೀನವಾಗಿರಬಾರದು, ಇಷ್ಟೆ. ಸುಖವೆಂಬುದು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅದು ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದೂ ನಾನು ದಿನದಿನವೂ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಇದೊಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಮುಗ್ಗರಿಸುವ ಸ್ಥಳ. ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಗಳ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು? ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಂಬುವುದು ಹೇಗೆ? ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತನಗೆ ದೊರೆಯುವ ವಿಷಯಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತ ಇರುವುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಸ್ವಭಾವ. ಆ ವಿಷಯಗಳು ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಹೇಗಾದೀತು? ಸೃಷ್ಟಿ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಮಾಡುವುದು ದಡ್ಡತನ. ಅದೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಈಗ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಅದರಿಂದಲೆ. ಆ ದುಃಖವು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿಷಯಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳಂತೆ ತಾನಾಗಬೇಕು. ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತರೂ ಅದೇ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಸ್ಥಿತಿಯೆಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವೂ ಆನಂದದಿಂದ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮವು ಬೇಕು.

ಯಾವನು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಯೋಚನೆ ಇರುವುದು. ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ದೇವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಆಲೋಚನೆ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೊಡನೆ ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾದ ಅವನು ಅಂಥ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಜಗಚ್ಛಕ್ತಕ್ಕೆ ಕೀಲುಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಕೀಲು ಸಡಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅವತಾರಮಾಡಿ ಬಂದು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಕೂಡ ಹೇಳಿರುವನು. ಹಾಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಅವತಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಇಳಿದು ಬರಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲೀನಮಾಡಿ ಅನ್ಯಾದೃಶ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅಂಥವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಅವರ ಮೂಲಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕರಾವಲಂಬನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎತ್ತಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾದ ಭಕ್ತರು ಇಂಥ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಯಾವಾಗ

ಬೇಕಾದರೂ ಅವರು ಪ್ರಕಟರಾಗಬಹುದು. ಧರ್ಮವನ್ನುದ್ಧಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದಂಥ ಪವಿತ್ರದೇಹವುಳ್ಳವನು ಬಹು ಕಡಿಮೆಯೆಂಬ ಮಾತಿಗೇನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ದೇಶಕಾಲಗಳ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವ ಎಲ್ಲ ಭೂಭಾಗವೂ ಒಂದೆ. ಒಂದು ಕಡೆಯವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯವರ ಮೇಲೆ ಹಗೆತನ, ಹೀಗೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಣ್ಣು, ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆ, ಹೀಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯವರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಇಚ್ಛೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಪ್ರಕಟನಾಗಲೇಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಆಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟವರೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ವಿಭೂತಿವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಅಂಥವರು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟರಾಗಿರುವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಧರ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಹರಡಿರುವರು. ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಯೇಸುವೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದನೂ ಮೊದಲಾಗಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರೆಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇರುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ವಿಭೂತಿವಿಶೇಷದವರೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರು ವಿಷಯಸುಖಕ್ಕಿಲ್ಲ ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಸುಖದಿಂದ ಇರಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತಾವು ಎಷ್ಟೋ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಜನರು ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಧರ್ಮ ಒಂದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಅವಲೋಕನಮಾಡಿದರೆ ತಿಳಿಯುವುದು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆಬೇರೆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಓದುವುದು ಸಂಭವವೆಂದು ಈಗಿನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿನೋಡಿದರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮವು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಸ್ವಭಾವಸಂಸರ್ಗಬಲದಿಂದ ಅದರ ಹೊರಗಣ ಸ್ವರೂಪವು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಇವತ್ತು ಸಮಸ್ತಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪಕರನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಒಂದೇ ಧರ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳೆ. ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತೂಕಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದುವರೆಗೂ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಜೀವಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ

ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅತ್ತಿಹಣ್ಣಿನ ಹುಳಗಳಂತೆ ಆಗಿ ಹೋಗುವವಲ್ಲ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎಷ್ಟೋಜನ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ತಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಗುಮುಖದಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತು? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವು ಮೇಲೆಂದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವು ಕೀಳೆಂದೂ ಹೇಳುವುದು ತಪ್ಪು. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥದ ಗುಣಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅನ್ಯಧರ್ಮವು ಕೀಳೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದೇ ಅಧರ್ಮವಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅವಮಾನಮಾಡುತ್ತ ತನಗೆ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯು ಪೂಜೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇತರರನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ಧರ್ಮವು ಎಂದಿಗೂ ಧರ್ಮವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ದೂಷಣೆಗೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಬಹುದೂರ. ಬೈಬಲ್, ಕುರಾನ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಕಾರರು ಅನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ್ದರೆ ಅದು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಹುಟ್ಟಲೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೊರತು ಅನ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದು ಅವರ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಆರ್ಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿರಿ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಸರೇ ಶಿವಪುರಾಣ, ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ಒಬ್ಬರಿಗೇ ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಹಗೆತನಗಳೆರಡೂ ಇರುವುದೆಂಬುದು ಅಸಂಭವದ ಮಾತಲ್ಲವೆ? ಆದರೂ ವ್ಯಾಸರು ಶಿವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿರುವರು; ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಇದೇ ವ್ಯಾಸರೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾಮರೂಪಾತೀತನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏನರ್ಥ? ಯಾರಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ ಅವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದರೇ ಹೊರತು ಅದೇ ಪರಮತತ್ವವಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರಬೇಕು. ಎಂದರೆ ವಿವೇಕಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಕ್ಷುದ್ರಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕೈಗೆ ದೊಡ್ಡವರ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದ ಮಾತು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಹುಡುಗನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕತ್ತಿಯಂತೆ ಅದು ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಅನ್ಯಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿ ಇರುವುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಾವುದು, ಕೀಳಾವುದು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಂತು ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮತೂಕವಾಗಿರುವುವು. ಇನ್ನು ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಮಾಡುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತ್ರ ಗೀತೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ 'ಅಗ್ರಾಸನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಯು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿದೆ. ತಾವು ಹೇಳುವ ಪೂಜಾಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ತೃಪ್ತನಾಗುವನೆಂದೂ ತಾವು ಹೇಳುವ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪವಿಮುಕ್ತನಾಗುವನೆಂದೂ ತಾವು ವಿಧಿಸಿರುವ ಉಪಾಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯೇ ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಆಯಾ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಯಾರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಹೊರತು ಎರಡನೆಯ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೇ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವರು. ಇತರ ಧರ್ಮದವರು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಲಮಕ್ಕಳೇನು? ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಲ್ಲ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರೇನು? ಗೀತೆಯು ಅನ್ಯಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಧರ್ಮದವರನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡದೆ ಯಾರು ಯಾರು ಯಾವಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡಿ ಪಾರುಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಸಾರಿಹೇಳಿರುವನು. ಯಾರೂ ಒಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಂಬಿದರೂ ಫಲಿಸುವುದೆಂದು ಕೊಡುವ ಈ ಉತ್ತೇಜನವು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!

ಗೀತೆಯ ಪ್ರಮುಖತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಎರಡನೆಯ ಮಾತೇನೆಂದರೆ ಅದು ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಮುಖತೆಯು. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೋಲಿಸಿ ಓದಿನೋಡಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ತಥ್ಯಾಂಶವಿರುವುದೆಂದು ನಮ್ಮ ಬರೀ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಗೀತೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಕಾರರು ನಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿರುವರು. ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಓದಿಕೊಂಡರೇನಾಯಿತು? ಅದು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಗರಡೀಸಾಧನೆ. ಧರ್ಮವು ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಡಿದರೆ ಸಾಲದು. ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ರೋಗ ಹೋದೀತೆ? ಅದನ್ನು ತಿಂದು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನಯನಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಧರ್ಮವು ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಕಳೆದೀತು. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಥ್ಯಾಂಶವಿರುವುದೆಂದು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಕಾರರಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ನೆರವೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇರಬೇಕು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ತನಗೆ ಸ್ವಧರ್ಮವು ಯಾವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಧರ್ಮವು ದೋಷಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಕೂಡದೆಂದು ಗೀತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ದೋಷವೇ ಕಾಣದೆ ಇರುವುದು ಯಾವುದು? ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಗೆ ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೂ ದೋಷವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅನ್ಯಧರ್ಮದ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಬೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸಿದರೂ ಸ್ವಧರ್ಮವು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ಅನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಅಪಾಯಕರವೆ. ಅನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮಸೆಯುವ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಇರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಗೆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತರದೆ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸುವುದು ಗೀತೆಯ ಉದಾರತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ!

ಗೀತೆಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವು ಒಂದೊಂದು ದಾರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಒಂದು ಜ್ಞಾನವೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕರ್ಮವೇ ಮೇಲೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಯೋಗವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ, ಬೇರೊಂದು ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವೆಂದೂ ಒಂದೊಂದು ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಆ ದಾರಿಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುವವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಾರಿಯೂ ಸರಿಯೆ. ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬರುವವರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ದಾರಿ ಇರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ಗೀತೆಯು ಎಲ್ಲ ದಾರಿಗಳಿಗೂ ಅದಕ್ಕದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು. ಒಂದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದು ಮೇಲೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನು ಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚೋ ಕರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚೋ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವರಡನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಿಳಿಯುವವರು ಪಾಮರರೇ ಹೊರತು ಪಂಡಿತರಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ವಕಂಠದಿಂದ ಆಡಿತೋರಿಸಿರುವನು. ಅವನವನು ತನತನಗೆ ಬೇಕಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ದಾರಿಗೇ ಇತರರು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಹಠವೇಕೆ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಹೊರಟು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ, ಅವನು ಯಾವ ದಾರಿಯನ್ನಾದರೂ ಹಿಡಿಯಲಿ. ಈ ಸಹಾನುಭೂತಿಯು ಎಷ್ಟು ಶ್ಲಾಘಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ!

ಗೀತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭವೇನೆಂದರೆ ಗೀತೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವು ಸಾಧನದ ಕಡೆಗೆ ಇರುವುದೇ ಹೊರತು ಸಾಧ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಇಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೇನು? ಸಾಧನದ ಪರಿಪಕ್ವವಸ್ಥೆ. ಸಾಧನವು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು

ಪ್ರಬಲವಾಗುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವು ಅಷ್ಟಷ್ಟು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುವುದು. ಸಾಧನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಧ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೋಡಿರಿ. ಮೊದಲು ತಾನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟಾಗುತ್ತಲೇ ತಾನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಕಡೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದು ಅದರ ಬಲವನ್ನು ಸಾಧನದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಹೀಗಾದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧನದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವು ಅಷ್ಟು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದು. ಗೀತೆಯು ಸಾಧ್ಯವಿಷಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ವರ್ಣನಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೆಂಬುದೇ ಅಸಂಭವ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ನಾವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಅಷ್ಟು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗೀತೆಯು ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಸರ್ವಸಾಹಸವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿರುವುದು. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಗಳೆಂಬುವೇನು? ಉಚ್ಚತರಗತಿಯ ನೀತಿಗಳು. ರಾಜಯೋಗ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿರಿ. ಗೀತೆಯು ನೀತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು! ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ “ತಾನು ಒಬ್ಬರನ್ನು ನೋಯಿಸಬಾರದು; ಒಬ್ಬರಿಂದ ತಾನು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು” ಎಂಬ ಒಂದು ನೀತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಯಾರು ಕಟ್ಟಬಲ್ಲರು?.

ಗೀತೆಯು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಬೇರೊಂದು ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಡಿಸಿ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೆಂದ ಒಂದು ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿರುವುದು. ಗೀತೆಯು ಆ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದು. ಮುಖವನ್ನು ಜೋಲುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಜೀವಶವವಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಉರುಳುವುದು ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಸೋಮಾರಿಗಳಿಗೂ ತಕ್ಕದ್ದು; ಉತ್ಸಾಹಶೀಲರಾದ ಗೀತಾನುಯಾಯಿಗಳಿಗಲ್ಲ. ಗೀತೆ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೇ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನ ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೂಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿರುವನು. ಪರಮಾರ್ಥ ಶಿಕ್ಷಣೆಯೆಂಬುದೇನು? ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಲೇಪವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಹಾಯಾಗಿ ಈಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಖ ದುಃಖಗಳಿಗೆಲ್ಲ ತಲೆಗೊಟ್ಟು ಎದೆಗೆಡದಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಗೀತೋಪದೇಶದ ಪರಿಣಾಮ.

ಇನ್ನು ಗೀತೆಯ ಮೇಲೆ ದೋಷದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ನೋಡುವವರಿಗೂ ಕೆಲವು ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ವಿವೇಕಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಆ ದೋಷಗಳೆ ಉತ್ಪುಷ್ಟಗುಣಗಳೆಂದೂ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರ ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯದ ದೋಷದಿಂದ ಅವು ದೋಷರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೆಂದೂ ಸ್ಪುಟವಾಗುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನೋಡಿರಿ. ಅರ್ಜುನನು ಬಂಧುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃಪಾಪರವಶನಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನೊಲ್ಲನೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ಎಲೆ, ಅರ್ಜುನ, ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳು ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆಡಬಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವರು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವಾವುದು”? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೊದಲೊಂದು ರೀತಿ ಆಮೇಲೊಂದು ರೀತಿ ಹೀಗೆ ಒಂದು ಮೂಲಸೂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಗೀತೆಯ ಮೇಲೆ ದೋಷವನ್ನು ಹೊರಿಸುವರು. ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಣವೇ ಹೊರಪಡುವುದು. “ನಿಂದೆಯೇ ದುಃಖಕರವಲ್ಲವೆ?” ಎಂಬುದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು. ನಿಂದೆಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಮಾತು. ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಏನೆಂದಾರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನಂದೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಕೈಹಾಕಬೇಕು. ಕೈಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ನಂದೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಡೆಗಾಣಿಸಬೇಕು. ಈ ಅರ್ಥವು ಎಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆ!

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದೋಷವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವವರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದೂ ಒಂದು ದೋಷವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ನಿನಗೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವೇ ಹೊರತು ಫಲದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ನಿಜ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಂದು ಸಲವೇಕೆ, ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಿರುವನು. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿಡತಕ್ಕ ಮಾತನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವುವು. ಗೀತೆಯೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವುದು. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅಷ್ಟು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಮಾತು. ಫಲದ ಆಶೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಒಂದುಪಕ್ಷ ಇವನು ಫಲವನ್ನು ಬಯಸದೆ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದಕ್ಕೇನಾದರೊಂದು ಫಲವಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದಲ್ಲ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದೆಂಥ ಮಾತು? ಎಂದರೆ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೇನಾದರೂ ಫಲವಾಗಿಯೇ ತೀರುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಗೀತೆಯ

ರಹಸ್ಯಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ನಾವು ನಮಗೆ ಇಂಥ ಫಲವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಬಾರದು. ನಾವು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬಾರದು. ನಾವು ನಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ದೇವರ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ನಾವು ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರರು. ನಾವು ಕಟ್ಟುವ ಬೆಲೆಯೂ ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇರುವುದು. ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಮಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ವಹಿಸಿಬಿಡುವುದು ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ ಒಬ್ಬ ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತನು ತನ್ನದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಇಷ್ಟು ದುಡ್ಡನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೇಳಿದರೆ ಶ್ರೀಮಂತನು ಅಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಗೆದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸೇವಕನು “ತಮಗೆ ತೋರಿದ್ದು ಕೊಡಿರಿ” ಎಂದರೆ ಆಗ ಶ್ರೀಮಂತನು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ತಾನು ಕೊಡುವ ದುಡ್ಡು ತನ್ನ ಘನತೆಗೆಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತಂದೀತೋ ಎಂದು ಆ ಸೇವಕನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ; ಕೊಡುವುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹೆಚ್ಚು ದುಡ್ಡನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ತನಗೆ ಘನತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಇಡುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಮಂತರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ದುಡ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಘನತೆಯ ಮೇಲೆ. ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಆಗರ್ಭಶ್ರೀಮಂತರ ಲಕ್ಷಣ. ನಾವು ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಫಲವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಾವೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಫಲವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವುದು ದೇವರಿಗೆ ಬಹುಸುಲಭ. ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಕಟ್ಟಲೆಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನು ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗಿಂತ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಟ್ಟುವನು. ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುವವಲ್ಲ. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯೆಂಬುದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನೆಷ್ಟರವನು! ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾದ ಆದಹಾಗೆಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತ ಬರುವುದು. ಇದು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲ. ಈಗ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ. ಕರ್ಮವನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡುವುದೊಳ್ಳೆಯದೋ ನಿಷ್ಕಾಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡುವುದೊಳ್ಳೆಯದೋ? ಮೊದಲೇ ದೋಷದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಇಂಥ ದೋಷಗಳು ಇನ್ನೂ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು.

ಗೀತೆಯ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕು! ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವೇ ಅದು. ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಗೋರೂಪವೂ ಗೀತೆಗೆ ದುಗ್ಧಾಮೃತರೂಪವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಹಾಲಿಗಾಗಿ ಗೋವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಗೀತೆಗಾಗಿ ವೇದಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟು ಗೀತೆಯು ಸಾರಸಭೂತವಾಗಿ ವೇದಗಳಿಗಿಂತ ಆದರಣೀಯವಾಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರ

ಜೊತೆಗೆ ಹೋಲಿಸುವದಿನ್ನೇನು? ಭರತಖಂಡದ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರು ಎಷ್ಟು ಜನರು ಆಗಿಹೋದರೂ ಅವರು ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಗೀತೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಯುಕ್ತವಾದ ಭಾಷೆಗಳೆಷ್ಟಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಗೀತಾರ್ಥವಿಚಾರವು ನಲಿದಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡದ ವಾಚ್ಯಗಳ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗೀತೆಯೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದು. ಇದನ್ನು 1785ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಚಾರ್ಲೆಸ್ ಪಿಲ್ಕಿನ್ಸ್ ಎಂಬುವರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿರುವರು. ಇತರ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಭಾಷೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಗ್ಯಾಲೆನೋಸ್ ಎಂಬವರ ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷಾಂತರವೂ, ಲ್ಯಾಸ್ ಎಂಬವರ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಸ್ಪ್ಯಾನಿಷ್‌ಲೋಗೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವರ ಇಟಾಲಿಯನ್ ಭಾಷಾಂತರವೂ, ಬರ್ನಾಫ್ ಎಂಬವರ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಲಾರೆನ್ಸ್‌ನ್ ಎಂಬವರ ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಭಾಷೆಯೂ ಗೀತೆಯ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತಾರ್ಥರಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳದ ಭಾಷೆ ಇಲ್ಲ; ಭಗವದ್ಗೀತಾಗ್ರಂಥವು ಕಾಲಿಡದ ದೇಶವಿಲ್ಲ; ಭಗವದ್ಗೀತಾರ್ಥವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡದ ಜನಾಂಗವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಏಕಮುಖದಿಂದ ಶುಭಾಗಮನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಸಮಸ್ತದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಧರ್ಮಧ್ವಜದಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯವಾಗಿರುವ ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನು ನೀವೇ ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷಿಕರಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರಿ.

ತಾವು ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೀತಾವಿಚಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಲೆಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಆರು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗೀತಾವಿಚಾರದಿಂದಲೆ ತುಂಬಿ ತಮ್ಮಿಂದ ನನಗೆ ಬಹು ಉಪಕಾರವಾಗಿರುವುದು. ಈಗ ನಾನು ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವೆಲ್ಲ ಗೀತಾರ್ಥದ ಛಾಯಾಮಾತ್ರವೆಂದು ತಾವು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಗೀತಾರ್ಥದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಾಗ ಶ್ರೀಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಗಳು “ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ತೋಟವನ್ನಾದರೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ಗೀತೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ನನ್ನಂಥವನ ಪಾಡೇನು!

ಗೀತಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ನಿತ್ಯಾನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾಧನವಾದ ಧರ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾಪಕಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗುವುದು. ಆ ನಿತ್ಯಾನಂದವೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ದಾಟಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಇತರರ

ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಇತರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಮಾನುಷ ಪ್ರೇಮವೆಂದೂ ಅದು ಪಶುವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇಹಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿ ಪಶುಪ್ರೇಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬೆಳೆದು ವೃಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತೆಂದೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನಷ್ಟೆ. ಈ ಮಾನುಷ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನೇ ಅದರ ಸ್ವಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆಳೆಯಗೊಟ್ಟರೆ ಅದರ ಹಣ್ಣು ಹುಳಿಗೂಡಿದ ಸಿಹಿಯಾಗಿರುವುವು. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯೊಂದು ಆ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿರುವುದು. ಆ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯೆಂಬ ಹುಳಿ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಮೈಗೆ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುವುದುಂಟು. ಹುಳಿ ಮರಗಳನ್ನು ಕಶಿ ಮಾಡಿ ಸಿಹಿಯಾದ ಹಣ್ಣು ಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವೆಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ವೃಕ್ಷದ ಫಲವು ಮಧುರಮಯವಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಜಡಸ್ವಭಾವದ ಮರಗಳನ್ನು ಕಶಿಮಾಡುವಾಗ ಕಶೀಮರದ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ತಂದು ಹುಳಿಮರಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಶಿಮಾಡುವುದು ಹಾಗಲ್ಲ. ಮಾನುಷ ಪ್ರೇಮದವನು ತನ್ನ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸದ್ಗುರುವೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮದ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವು ಪತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಾತ್ರದಿಂದ ಕನ್ನೆಯು ಮೈದುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತನಗೆ ತಾನೆ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆ ಸದ್ಗುರುಸ್ವರೂಪವಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಶಾಖಾಸ್ಪರ್ಶವಾಯಿತೆಂದರೆ ಮಾನುಷಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಹುಳಿಯೆಲ್ಲ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅದು ದೈವಿಕಪ್ರೇಮವೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೇಳುವಿಕೆ ಕೇಳುವಿಕೆಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯವಾಗುವುದು.

ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರು

ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಶ್ರೀಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. ಅವರ 68 ವರ್ಷಗಳ (1870-1938) ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾರ್ಗದ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಮಹನೀಯರು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪಿಪಾಸೆ, ಹಿಡಿದದ್ದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿ, (ಕಡೂರು, ದಾವಣಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ) ಒಲಿದಿದ್ದು ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಮರಾಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಪರಿಶ್ರಮದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ನಡೆಸಿದ್ದು ದೇಶಪ್ರೇಮ (ಉಪಾಧ್ಯಾಯವೃತ್ತಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಧಾರವಾಡದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ) ಬೆಳೆಸಿದ್ದು ಆತ್ಮೋನ್ನತಿ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದರೂ, ಬೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೀರ್ತನ ಕಲೆ, ಕವಿ-ವಚನಕಾರರ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಕೆ, ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಗದ್ಯಪದ್ಯ, ನಾಟಕಗಳ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳು (ನಲ್ಲತ್ತಕ್ಕೂ ಮೀರಿ) ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ವೇದ-ವೇದಾಂತ, ಭಾರತೀಯ ಭಿನ್ನಮತಗಳ, ಅನ್ಯ ದೇಶೀಯ ಧರ್ಮಗಳ ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಾಂತರಂಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ-ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಫಲಭರಿತ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸನೆ, ಸರಳಭಾಷೆ ಸುಲಲಿತ ಶೈಲಿಯ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಗಳು, ಟೀಕೆಗಳು, ಸ್ವತಂತ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿತು. 'ಆರ್ಯಧರ್ಮ ಪ್ರದೀಪಿಕಾ' ಇವರ ಶ್ರೇಷ್ಠಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೊಂದು, 'ಗೀತಾರ್ಥ ಚಂದ್ರಿಕೆ', 'ಕೀರ್ತನ ಕಂಠಾಭರಣ'ಗಳು ಜನಪ್ರಿಯವಾದವು. 'ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರ ವಿಚಾರ' ಮತ್ತು 'ಮನಸ್ಸಿಗುಪದೇಶ' (ಮೂಲ - ಶ್ರೀಸಮರ್ಥರಾಮದಾಸರ 'ಮನಾಚಿ ಶ್ಲೋಕ') ಭಾವುಕ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆದರಣೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ, ಪತ್ರಿಕಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಕಾಲಿರಿಸಿ ಎರಡು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಲ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಅನುಪಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿರತ್ನ (ಪ್ರಶಸ್ತಿ)ರಾದರು.

ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರವಾದ ಇವರ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಬಾಗ ಕೈಗೆ ದೊರಕದಂತೆ ಮರೆಯಾಗಿರುವುದು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿ. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ, ತಲಕಾಡು ಶ್ರೀ ಬಾಲಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಸರಸ್ವತೀಮಠದಿಂದ 'ಮನಸ್ಸಿಗುಪದೇಶ' ಮರುಮುದ್ರಣವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆ (ಕಡೂರು)ಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ವೈ.ಸುಬ್ಬರಾಯರ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು, ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾದವರು) ಪರಿಚಯ ಸ್ನೇಹವಾಗಿ ಅನಂತರ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಆಪ್ತರಾದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಶಾಲಾವ್ಯವಹಾರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು, ವೇದಾಂತ ಸಹಪಾಠಿಗಳು, ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶಿವಾಭಿನವ ನರಸಿಂಹ ಭಾರತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಂದ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಶಾಂತಿಪಾಠದ ಅನುಗ್ರಹವಾದವರು, ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಗಿಗಳು, ಸಹಸಾಧಕರು ಮತ್ತು ಏಕದೇಹನ್ಯಾಯದಿಂದಿದ್ದ ನಿರಟವರ್ತಿಗಳು. ಇವರ ಎಷ್ಟೋ ಲೇಖನಗಳು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

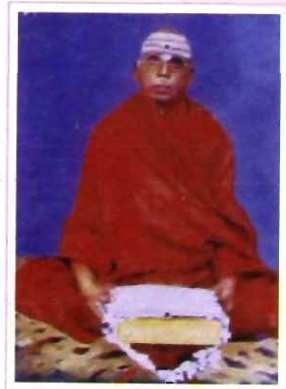
ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರಿಗೆ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾಗವತರ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಗೋಂದಾವಲಿ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಪರ್ಕವಾಗಿತ್ತು. ಇವರಿಬ್ಬರು ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನ, ಉಪದೇಶ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಲಾಭವೂ, ಸುಬ್ಬರಾಯರಿಗೆ ಇವರ ಮೂಲಕವೇ ಆಯಿತು. ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರು ಶ್ರೀಗೋಂದಾವಲಿ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ 5 ವರ್ಷ ಸೇವಾನಿರತರಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ, ಉಪಾಸನಾ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಕೂಡಲು ನರಸೀಪುರದ ಕಪಿಲಾತೀರದ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣವನ್ನಾರಿಸಿ ಏಕಾಂತ ತಪಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ನಿರತರಾಗಿದ್ದು, ಏಪ್ರಿಲ್ 19, 1938ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯರಾದರು.

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ
ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು

ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರು

ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ